BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE
13
14 N
19

XII.13.4.
K.3.

EXAMEN

CONCILII TRIDENTINI:

In quo demonſtratur, in multis articulis hoc Concilium antiquis Conciliis & Canonibus, Regiæq́; authoritati contrarium eſſe.

Diſtinctum in V. libros.

REGI NAVARRÆO DICATVM.

Innocentio Gentilleto, Iuriſconſulto Delphinenſi Authore.

ERIPIT E SCOPVLIS, HOMINVM DELPHINVS AMATOR, IN PORTVM ERRANTES NAVTAS IN GVRGITE VASTO.

GENEVÆ.

Per Dionyſium Probum, & Heliam Viollier.

M. D. LXXXVI.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

ILLVSTRISSIMO

ET CHRISTIANO PRINcipi, HENRICO II. Regi Nauarræ, ſupremo Bearnenſium Domino: Duci Vindocineo, Bellomontano, Albretio: Comiti Fuxio, Armaniaco, Bigorræo, Rhodenſi, Marleo, Conuerſano, & Petragorico: Vicecomiti Lemouicenſi, Marſano, Lautrecio, Villemuro, Mirempoſio, &c. Galliæ regni primo Principi, primóque Pari.

BIBLIOTECA NAZ. VITTORIO EMANUELE ROMA

TESTATIO tua, Rex Sereniſsime, qua palàm apud omnes profeſſus es, te ſuper controuerſia, quæ hodiè de religione in Gallico regno agitatur, paratum eſſe ſtare definitioni Concilij liberi, à multis comprobata eſt, à cæteris verò reprobata. Illi quidem exiſtimant (& recte) Veritatis dogmata, à quibus animarum noſtrarum ſalus dependeat, non poſſe nimium

frequenter examinari, maximè cùm (teſte D. Auguſtino) ij qui huiuſcemodi exercitationi incumbunt, ſemper vberiùs erudiantur, & S. Spiritus magis ac magis lumine ſuo afficere ſoleat eos, qui non contendendi, ſed viæ ſalutis intelligendæ ſtudio ducuntur.

Alij autem arbitrantur ea, quæ in legitimo Concilio ſemel decreta ſunt ac definita, denuò in diſquiſitionem non eſſe reuocãda, eoſq́ Concilio iniuriam facere qui, quæ ab eo decreta ſunt & determinata, retractare, aut nouo examini ſubmittere conantur. Indéque colligunt purè & ſimpliciter Tridentini Concilij definitionibus citra omnem controuerſiam ſtandum eſſe. Ac ſanè, ratione aliqua niti videretur hæc opinio, ſi Concilium iſtud legitimè habitum fuiſſet, in eóque rerum tractandarum capita, aduerſaria audita parte, terminata fuiſſent: dogmata videlicet ex ſacroſanctæ Scripturæ authoritate, Diſciplina autem ex veterum Canonum & Decretorum

cretorum ratione. Quanquam veterum primitiuæ Eccleſiæ patrum hiſtoria, ſatis ſuperq́ nos doceat, illos nunquã defeſſos fuiſſe idem argumentum pluries varijs in Concilijs tractare, & eos, qui erudiri cuperent, erudire: cùm ſatis ſcirent Veritatem ſemper ſui ſimilem eſſe, nec à ſe ipſa diſsidere. Quod exemplum, his noſtris temporibus, potiùs imitari oportuerat, quàm delicatiori quodam faſtidio bella ciuilia & cruenta mouere, eáque huiuſmodi repetendæ diſceptationi præferre. Iſtud enim eſt Veritati nimium diffidere, quaſi ea nunc non æquè vt anteactis temporibus victrix ac ſuperior in certamine euadere poſsit: aut certè hoc ab ea eſt diuertere & repudium ei renuntiare. Cùm igitur, Illuſtriſs. Rex, animaduerterem iſtos Teſtationis tuæ maſtigas, Tridentino Concilio potiſsimùm inniti: officij mei, atque adeò obſequij (quod tibi patriæq́ me debere agnoſco) eſſe duxi, vt otium, quo nunc exul abundè perfruor, Edicti, quòd Vnionis vocitant, beneficio,

in illorũ fundamento cõcutiendo impẽdere.

Cæterùm, non dubito quin hic meus conatus in varias reprehẽſiones incidat. Alij enim obijcient, non debuiſſe me in meſſem alienam falcẽ immittere: ſed Theologis tractãdam Theologiã relinquere: Alij nimiæ me audaciæ arguẽt, ꝙ aduerſus tot Præſules Doctoreſq́; qui huic Cõcilio interfuerũt, pugnare audeã: nec procul id facinus abeſſe ab ea temeritate, qua gregarius aliquis miles totam vnam legionem ſolus adoriretur.

Verùm, quòd ad primum attinet, dico me extra muneris mei fines non eſſe egreſſum: cùm enim ciuilis & Canonici Iuriſprudentiam, nec non aliquam Hiſtoriæ partem profitear, iſtas metas me ſupergreſſum eſſe nemo deprehendet. Ad alterum verò, reſpondeo non me Patribus Tridentinis: ſed antiquos Patres celebrioreſq́; Eccleſiæ primitiuæ Doctores bellum indixiſſe. Ego tantum illorum aciem ad pugnam inſtruo, & bellaturos in ordines redigo. Iſti ſunt ſancti Patres, qui vetuſtiſſimis quondã Conciliis interfuerũt, & à quibus verbi cæleſtis gla-

dio debellati ſunt Samoſatenus, Arrius, Eutyches, Montanus, Manes, Neſtorius, Pelagius, & alia eiuſmodi hæreticorũ mõſtra, qui purã doctrinã Chriſtianã in primo ſtatim eius exortu extĩguere conabãtur. Sũt & eximij celebreſq́ illi Doctores, Chriſtianæ Eccleſiæ lumina, B. Ambroſius, Hieronymus, Auguſtinus, Io. Chryſoſtomus, Gregorius, & aliquot his ſimiles alij. Sunt & deniq́ nõ pauci ex primis Epiſcopis Romanis, qui ſuis tẽporibus Epiſcopi Romani nomen tantũ agnoſcebãt: neſcij penitus, aut eſſe aut dici Epiſcopos ſeu Papas totius Chriſtiani orbis. Quanquã autẽ ipſe in certamen non deſcẽdo, ſed fortibus illis & ſanctis viris eã prouinciã relinquo, ſi qui tamẽ pugnæ auidi, me ad cõcertationẽ prouocare, & aduerſum me Ariſtarchas agere volent, ſi genere eodem armorum, & modeſtè (nam conuiciis certare non placet) me aggrediantur, nulla me formidine terrebunt. Sin autem me telis Theologicis adoriantur, celeberrimos noſtros Theologos ad meam defenſionem vocabo, qui fortiter me tuebuntur.

Quanquam ad meam tutelam, retúndendaſq; antagoniſtarum acies, illorum ſcripta iam pridem in lucem emiſſa & vulgata ſatis ſuperq; defenſioni meæ ſufficere poſſint.

Cæterùm, Illuſtriſſ. Rex, iuſtis de cauſis ad hoc tibi opus conſecrandum impulſus ſum. Nam præterquàm quòd, Teſtationem tuam, quaſi eius appendix & acceſſorium, ſequi debet, exiſtimaui per manus hominum audentiùs volitaturum, ſi nominis tui ſplendori inniteretur. Deinde hoc non minus tibi gratum fore confido, quàm fuit ea, quæ à me tibi ante aliquot annos eiuſdem argumenti Apologia dicata eſt. Patrem luminum oro,

Rex Sereniſſime, vt magis ac magis Maieſtatem tuam omnibus regiis virtutibus ornet, tibiq; fœliciſſimam & diuturnam vitam indulgeat. 15. Auguſti, anno Chriſti Redemptoris noſtri. M.D.LXXXVI.

Tibi addictiſsimus & obſequentiſsimus I. Gentilletus.

EXAMEN CONCILII TRIDENTINI.

Liber I.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

De his quæ celebrationem Concilij præceſſerunt.

QVONIAM pleríque in Tridentina Synodo fidei ſuæ anchoram figunt, eiúſque publicationem & approbationem, iam dudum Clerus Gallicanus proſequitur, & maximè nuper, duabus orationibus ad Regem Lutetiæ Pariſiorum habitis, vna ad diem decimumquartum Octobris, altera ad decimumnonum Nouembris, anni ſuperioris, M. D. LXXXV. paulò poſt typis in publicam lucem emiſsis & vulgatis, viſum eſt nobis neceſſarium, duabus potiſsimùm de cauſsis illis reſpõdere. Vna eſt, ne velut cauſa ſuperiores ſilentium noſtrum pro ſe interpretentur. Altera, vt eiuſdem Synodi plures articulos aduerſus antiquas Synodos, & priſcos patrum Canones, atque etiam Regis autoritatem pugnare demonſtremus.

2 BREVITATEM ſermonis amplectemur, quantum res tractanda ferre poterit. Se- Tractatus huius argumentum, & ordo.

quemur autem (fauente Deo) temporum ordinem, atque ipſam hiſtoriam doctrinæ Chriſtianæ dogmatibus permixtim coniungemus: Quæ res, non modo lucem, ſed etiam voluptatem lectori conciliabit. Quæ verò ad hiſtoriam pertinent, maxima ex parte, ex Actis, Orationibus & diſputationibus Synodi ipſius depromemus. Reliquàm partem, ex optimis & fidiſsimis noſtri temporis hiſtoricis mutuabimur. Quod autem ad dogmata attinet, Synodos, Canones, atque alios præcipuæ authoritatis locos, vnde ea eruemus, nominatim citabimus. Quinetiam, in præcipuis dogmatum quæſtionibus, ipſa verba authorum proferemus, ne quis ea à nobis in peregrinum ſenſum detorta eſſe, iure conqueri poſsit. Tractatum hunc in libros quinque partiemur. Priore quidem, de his rebus agemus, quæ velut præparatoria Synodum hanc præceſſerunt. Altero, de initio eius & proceſſu ſub Pontifice Paulo III. Tertio, de eiuſdem ſub Pontifice Iulio III. progreſſu. Quarto, de eius ſub Pio IIII. finitione. Poſtremo, de variis Synodi Nullitatibus diſſeremus, Orationibúſque Cleri reſpondebimus. Cæterùm ſacræ Scripturæ autoritati inniti de induſtria noluimus, ne ſacri tribunalis, ad quod à nobis diſſentiẽtes vocare cupimus, iudicium anteuertamus: quod eos ſperamus minimè recuſaturos, cùm incerta & inuicem contraria eſſe Concilia & Canones, atque ex his optimos quoſque, & antiquiores, ſuæ cauſæ non ſuffragari, intellexerint.

Indictio Concilij Tridentini.

3 Annos circiter quinque & viginti, ſuper

huius

huius Synodi celebratione, conſultatio Pontificis & Romani Conſiſtorij conſumpſit, dum de ſucceſſu eius, vtiliſne an ſecus, Eccleſiæ Romanæ futurus eſſet, his rationibus, quas ſuo loco memorabimus, diſceptabatur. Verùm tandem, cùm ab imperio Pontificis complures Chriſtianorum Prouinciæ ſubinde deficerent, conuocandam eam neceſsitas vehemens ſuaſit. Ea igitur ſub finem anni, M. D. X L V. ſub Pontifice Paulo I I I. atque ex eius autoritate, cœpta eſt: poſt eum, ſub Iulio I I I. continuata: ſub Marcello I I. & Paulo I I I I. (qui non multo tempore vixerunt) interrupta: ſub finem denique anni M. D. L X I I I. ſub Pio I I I I. dimiſſa, finitáque. Annis itaque decem & octo ſtetit, atque in ea, Seſsiones vigintiquinque (quæ Actiones à veteribus dicebantur) habitæ ſunt. Quoniam autem, vt ea quæ dicturi ſumus pleniùs intelligantur, alia quædam ſcire neceſſe eſt, Principium huius tractatus paulò altiùs, paucis licet, repetemus.

4 TEMPORIBVS Gregorij Epiſcopi Romani, cui ſancto & magno cognomentum inditum eſt, anno Chriſti circiter D. C. nondũ Epiſcopus quiſquam Romanus eò audaciæ ſeſe extulerat, vt ſe Epiſcopum Vniuerſalem, ſeu œcumenicum, vel certè Epiſcopum Eccleſiæ Catholicæ, qui mos hodie Pontificibus, appellaret. Atque ipſe adeò eam appellationem exhorruit, vt ore, ſcriptis, & concionibus palàm & vbíque teſtaretur, nemini, niſi Antichriſto, aut eius præcurſori, titulum hunc Epiſcopi Vniuerſalis conuenire. Illis ergo

Autoritatis Ro. Pōtificis initium.

Greg. Epiſt. lib. 4. ep. 76. 78. & lib. 6. ep. 194. & lib. 7. ep. 69.

temporibus,cæteros Epiſcopos Romanus Epiſcopus hoc ſolo ſuperabat, quòd amplioris & celebrioris ciuitatis Epiſcopus haberetur,atque ideò honore & ſede potior eſſet. Cæterùm neque ipſi ius imperandi, nec cæteris Epiſcopis & Clericis neceſsitas obtemperandi. Et quoties Concilia doctrinæ erroribus emendandis, aut moribus hominum in melius reformandis, habebantur,ea Imperatores ac Reges, quibus locis,& quibus temporibus videbatur,indicebant: & in his Imperator ipſe, ſummúſve alius Princeps, qui ea conuocaſſet, aut etiam Epiſcopus, qui à Conuentu lectus eſſet,præſidebat: neque ei locus hic honoris vel autoritatis cauſa, ſed potiùs velut oneroſa quædam functio, tribuebatur. Munus ei hoc incumbebat, totius Synodalis negotij geritionem ordine quodam regere ac temperare,ſuffragia ſingulorum excipere,ſuam etiam ſententiam dicere,quæ inferioris cuiuſque ſententiam pondere non vinceret, ni potioribus rationibus niteretur. Oſtendemus ſuo loco conuocationem Conciliorum, olim ad ſummos Principes pertinuiſſe, quemadmodum exemplis Conſtantini Magni, liberorum ſucceſſorúmque eius,vtriuſque Theodoſij, Valentiniani, ſed & Caroli Magni, Childeberti, Gontrani,Alaricj, Riccaredi regum,& aliorum complurium exemplis plenè probatur. Vt nec dubium eſt,ius Conciliis præſidendi, tunc temporis, Principibus, qui ea conuocaſſent, aut ei, qui eam in rem eligebatur,competiiſſe:ſicuti ex Conſtantini Magni conſtat exemplo,qui priori Synodo Vniuerſali Niceæ in Bithynia, præſe-

c. Futuram. 12.q.1.& 1. Carthag. c.

dit:Conſtantini V. (cui Pogonato cognomen) qui Synodo Conſtantinopolitanæ ſex æ generali:Grati Epiſcopi Carthaginienſis, qui priori Synodo Carthaginienſi:Genedij,eiuſdem quoque ciuitatis Epiſcopi,qui ſecũdæ:Aurelij, eiuſdem item ciuitatis epiſcopi, qui tertiæ & quartæ: pariter & Mileuitanæ, cui D. Auguſtinus Epiſcopus Hipponenſis interfuit:Oſij Epiſcopi Cordubenſis,quæ Hiſpaniæ ciuitas eſt, qui Elibertinæ & Sardicenſi:denique & aliorum complurium.

13. & 3. Carthag. c. 50. Sardic. c.1. & ſeq: & 6. Conſtantino. ſeſſ. 1. & ſeq.

5 Quæ vetuſtis illis temporibus, ordinandorum Conciliorum gratia, ratio ſeruabatur, longè ab hodierno more diſcrepabat. Epiſcopi, Presbyteri, atque alij eruditi viri, tum Clerici, tum Laici ad ea admittebantur. Quemadmodum exemplo Concilij Niceni manifeſtum eſt, in quo laicus quidam & vulgaris adoleſcens ſubtiliores quoſdam Sophiſtas & diſceptatores, in orthodoxam opinionem ſuam traxit. Quò etiam pertinet boni cuiuſdam, quanquam imperiti ſenis exemplum,qui quorundam philoſophorum, vana garrulitate & fucatis argutiis tumentium, petulantiam paucis verbis compeſcuit. Quæ ad fidei dogma quæſtiones & controuerſiæ ſpectabant,ex ſolis libris Euangelicis, Apoſtolicis & Propheticis dirimebantur. Quod teſtatur Theodoritus, de priore Concilio generali Nicæno verba faciens. Nulla prorſus illis temporibus Bachalaureorum, aut Theologiæ Doctorum mentio adhuc extabat, qui tamen hodiè in definitione rerum de religione controuerſarum, præcipuam fidem ſibi arrogant.

Primus ordo celebrãdorum Cõciliorum.

Trip. hiſt. lib. 2. c.3.4. & 5.

Trip. hiſt. lib. 2. c. 5.

1. Lateran. c. 11. & c. 1. 4. C. vlt. Ex. de magiſtris l. Medicos. 6. l. Magiſtros. 7. C. de prof. & med lib. 10. l Omnes §. Sed quia ſolitum. in proem. D.

Hi dignitatum gradus multis poſt ſæculis inuenti ſunt, anno ſcilicet, M. C C. X V. ex autoritate prioris Concilij Lateranenſis, & ab Honorio III. probati, vno poſt anno quàm in pontificatum euectus eſt: & hoc quidem Iuriſdoctòrum & licentiatorũ, quos vocant, exemplo, qui iam Conſtantini Magni temporibus inualuerant.

Recens ordo Conc. celebrandorum.

Acta huiuſce Conc. Tridentini. Sleid. lib. 22.

6 Hic autem modus atque ordo recentior eſt, qui in habendis Conciliis, vetere ritu neglecto, ſeruatur. Põtifex editis in publicũ Bullis, Concilium certo loco, certáque die habendum indicit. Epiſcopis & cæteris Præſulibus eccleſiaſtici ordinis totius Chriſtiani orbis, huic vt interſint mandat. Imperatorem item, Reges, Principes, Rerum publicarum optimates, aut adeſſe ipſos, aut legatos mittere iubet. Mittit & legatos ipſe ſuos, qui & præſint, & cunctis rebus ordine temperandis ac regendis vacent. Hi doctrinæ, quam diſcuti, diſceptaríque volunt, articulos Theologis tradunt, & quo videtur ordine ac methodo proponunt. Quo facto, in alterius Legatorum ædibus inchoatur diſputatio: ac diebus continuatis peragitur, donec ab omnibus diſputatum ſit. Ad eam diſputationem, his demum aditus patet, qui in celebri quapiam Academia, quæ Romanam tantùm doctrinam agnoſcat, in Doctorum ordinem cooptati ſunt. Priore loco, Pontificis: ſecundo, Imperatoris: deinceps Regum, Principum, & Rerum publicarum Theologi, ſuo quiſque ordine, diſſerunt. Non enim vt in Sorbonnæ ſchola, ita eorum diſceptationes in certam argumentationum & reſpon-

reſponſionum formam, concipiuntur:ſed vnuſquiſque quicquid ſibi viſum eſt, oratione continua, declamatorio quodam more proponit. Quæcumque ab iis dicuntur, in Acta à notariis ad eam rem adhibitis regeruntur. Diſputatione autem finita, ex Theologis aliquot eliguntur, (& hi quidem qui Legatis Pontificiis gratiores ſint) qui inſpiciendis, & euoluendis totius diſputationis actis, articulíſque, ex maioris partis conſenſione, colligendis, & in breuicula redigendis, dent operam. His confectis, Patres à Legatis in celebre aliquod templum ad id delectũ conuocantur, in quo diuerſę ſedes, pro cuiuſque dignitatum ordine, poſitæ ſunt. Adſunt Legati Principum, Cardinales, Archiepiſcopi, Epiſcopi, ac reliqui Præſules: Theologi etiam, tam Monachi quàm ſæculares. Corã hoc toto cœtu articulos à Theologis aliquot, vt diximus concinnatos, Legati erecta voce legi iubẽt. Eos deinde Patres, quibus Mithræ & pedi geſtandi poteſtas (neque enim reliquis ius eſt ſententiæ dicẽdę) num ſibi probentur, rogãt. Nõ alius Patribus labor, quàm in reſpondendo, PLACET. Et hoc ſuffragium deliberatorium in Synodo, & quod à Theologis fit conſultatoriũ, appellant. Ita ſanciti probatíque articuli, Canones deinde ſanctæ Synodi nominantur: quaſi quis axiomata fidei ſacroſanctè obſeruãda eſſe dicat. Poſtquã in hũc modũ expedita eſt vnius materię tractatio, ad alterã fit progreſſus. Articuli à Legatis proponũtur. Procedit vltro citróque diſputatio. Breuicula illa cuduntur. Seſsio altera ad ea ſancienda habetur. Sancita tandem ea inter Canones

referuntur. Obiter autem obſeruandum eſt, ea breuicula ſeu articulos, qui ad doctrinam fidei pertinent, propriè Canones dici: eos verò qui ad ipſam diſciplinam, Decreta nuncupari. Num igitur Pontifici, ritum hunc obſeruanti, rem ad eum quem voluerit perducere ſucceſſum difficile ſit, cuilibet ex ſuperioribus diiudicare promptum eſt.

Autoritatis Pontificiæ incrementum.

7 Qvi in hiſtoriarum Eccleſiaſticarum lectione verſati ſunt, Chriſtiani populi ignorantiam, & Romanæ ſedis autoritatem ſimul auctam facilè animaduertere potuerunt. D. Gregorij temporibus, altiùs iam vtraque hæc, radices ſuas egerat. Verùm eius ſucceſſores, vſurpato ab illis Epiſcopi vniuerſalis titulo, adeò intemperanter abuſi ſunt, vt tandem ſucceſſu temporis cunctis populis leges darent. In templo ſedentes, templa ſtatuis & imaginibus, Eccleſiam vanis ritibus & ſuperſtitionibus, Chriſtianũ orbem nouis Monachorum ſectis, impleuerunt. Miſeras hominum conſcientias nouis legibus & dogmatibus illigarunt, & tremendorum ſuorum anathematum, excommunicationum, & interdictorum horrore terruerunt. Ius ipſum innumeris Decretalibus, & extrauagantibus, ex ipſa barbariej fæce hauſtis, inquinarunt. Iudicum tribunalia, tergiuerſationibus argutis ac rapacibus conſpurcarunt. Honores eccleſiaſticos ac munia, licitationibus & commerciis vænum habuerunt. Creandorum & deturbandorum Imperatorum, Regum, & Monarcharum poteſtatem vſurparunt, dum in eos ac vniuerſum orbem vtriuſque gladij ſpiritualis

tualis & temporalis ſummum ius competere ſibi profitebantur. Imprimis autem cogendarũ, reuocandarum,& differendarum Synodorũ, & Decretorum, quæ ab eis probata eſſent, abrogãdorum, authoritatem ſibi vendicarunt. Quibus vſurpationibus ſæculorum illorum craſſa & ſupina ignorantia, ſuperſtitionis atque erroris parens,ad perſuadendum efficaciſsima, facilè viam aperuit. Quis enim neſciat temporibus illis,honeſtas artes aç diſciplinas ab ipſa barbarie & fuco ſophiſtico,velut tenebris, iacuiſſe ſepultas?

8 VICISSIMQVE vt bonarum literarum inſtauratione faceſſere cœpit ignorantia, ita & Pontificis autoritas paulatim imminui & labaſcere viſa eſt. Auorum & proauorum noſtrorum temporibus,ab anno nempe M.CCCC. linguarum & bonarum literarum peritia reſtitui cœpta eſt. Hinc factum eſt, vt in Concilio Conſtantienſi, quod anno M. CCCC. XVII. habitum eſt,conſtitutum fuerit, Concilij autoritatem à Chriſto immediatè pendere, & ſuperiorem eſſe Romano Pontifice, qui ei morem gerere teneatur.Et Concilio Baſilienſi, anno M. CCCC. XXXIX. celebrato, hoc ipſum Decretum repetitum eſt, & confirmatum : quinetiam additum,Hunc eſſe verum fidei Catholicæ articulum, & qui ei contradicerent pro hæreticis habendos eſſe. Adeò vt iam tum concuti cœperit & labefactari ſumma illa à Pontifice vſurpata poteſtas.Iohannes Gerſonus tum temporis celebris doctor Sorbonicus, ei Concilio Conſtantienſi interfuit, & conſtanter aſſeruit,

Pontificiæ autoritatis diminutio.

eos qui Pontificem Concilio ſuperiorem conſtituunt, tyrannidem in Eccleſiam inuehere. Ab eóque tempore Sorbona, atque adeò vniuerſa Gallicana Eccleſia, conſtanter hanc ſententiam retinuerunt.

Defectio multarum gentium ab imperio Papæ.

9 At verò hoc noſtro ſæculo, ab anno M.D. vt literarum lumen maius accepit incrementum, ita & magis imminuta & labefactata eſt Pontificis autoritas. Maxima pars Germaniæ, regnum Anglicanum, Scoticũ, Danicum, & bona pars Galliæ, Heluetiæ, Poloniæ, iam eius imperij iugum excuſſerunt, multæque aliæ Chriſtianæ regiones ad idem faciendum paratæ ſunt. Præterea hac noſtra ætate, non tantum effrænem illam Pontificis potentiam reſpuimus, ſed multos etiam ſui dogmatis articulos, qui à doctrina nobis in S.Scriptura tradita, & ab Eccleſia primitiua retenta, diſcrepant.

Cæſar & Germani optant Cõcilij celebrationem.

10 Germani primi omnium fuere, qui pio zelo & generoſo quodam animo impulſi, Eccleſiæ ſtatum, patefacta veritate, in ſuis finibus ex puræ doctrinæ præſcripto, inſtaurarunt, non expectato, aut ſperato à Romana ſede, vnde tota mali labes effluxerat, aliquo remedio. Hoc tamen inſtaurationis Eccleſiæ initium, occaſionẽ præbuit Imperatori Carolo Quinto, vt anno huius ſæculi X X I. publico edicto Wormaciæ dato cauerit, ne quis deinceps in religione quidquam noui ſtatueret. Quinetiam tumultus & cõtentiones inde natæ, quibus Imperij Principes & populus inter ſe commiſſi ſunt. Adeò vt qui ab vna parte eſſent, Proteſtantes, qui ab altera Papiſtæ vocarentur: quos tamen ne offendamus,

atholiquos deinceps nominabimus. Nihilo-
inus tamen plerique omnes ambarum partiũ
ommunis omnium patriæ pacem & quietem
petebant:háncque Religionis controuerſiam;
gitimo aliquo & libero Concilio,aut œcume-
co, aut gentis ſuæ, componi cupiebant.Ipſé-
ie adeò Imperator, præ cæteris omnibus in eã
m propenſo ferebatur animo. Sed quoniam
oc remedium nec præſentaneum, nec expedi-
m aut facile eſſe apparebat, maturè autẽ & ſi-
cunctatione facto opus eſſet, Germania iam
opè ad bellum inteſtinum accincta,cui tamen
otentiſsimo cum exercitu externum bellum
lymanus magnus ille totius Orientis Impe-
tor minitabatur, ipſique adeò Hungariæ iam
minebat, operæpretium duxerunt Principes,
ordines Imperij, ſalutarẽ aliquam & prom-
iſsimam opem communi patriæ adferre.

II Quamobrem,anno M. D. XXIII. Diæta Conuentus
perialis Norembergæ conſtituta eſt. Eò Pa- Imperialis Noremberga.
Adrianus VI. (Batauus genere, homo mi-
nè malus, qui Imperatoris Caroli Quinti di-
ſcalus fuerat) Legatum miſit Franciſcum
ieregatum, Apruciæ Epiſcopum; per quem
nificauit conuentui,ſe quidem non ignorare,
c omninò diſsimulare poſſe, quin quod Scri-
ura docet verum ſit, Nempe, à Sacerdotibus Papa Adrianus VI. fatetur Ro. Eccleſiæ abuſus.
puli iniquitatis originem ſcaturire, & iam à
iltis annis multa vitia Romæ graſſari, & ab
o capite Pontificio malum diffluere in mem-
a inferiora, nempe, in Primates & Proceres
cleſiæ.Sed ſe in poſterum operam daturum,
Roma (à qua fortè tot corruptelarũ occaſio-

nata eſt)prima omnium ſeuerè corrigatur, ab eáque remedium eius mali, cuius cauſa fuiſſet, peteretur. Ad hanc curam ſuſcipiendam moueri ſe multorum votis & precibus. Quod autem primo ſtatim in limine Pontificatus ſui,errores & vitia à ſe animaduerſa non fuerint emendata, hoc ex eo manare, quòd morbum iam inueteratum & multiplicem eſſe conſpicaretur, ideóque paulatim ſenſimque eſſe curandum. Subitæ enim & repentinæ mutationes periculoſæ, & qui acriùs nares emungit, vt eſt in prouerbio, ſanguinem elicit.In ſumma,Cheregatus conuẽtui Norembergico affirmat, erga eos omnes bene propenſam eſſe Pontificis voluntatem,eiuſque nomine ſpondet, eum Concilium Oecumenicum indicturum in Germania,in quo vnicuique liberè ſententiam ſuam dicere liceret. At poſtea fidem hanc,morte præreptus,præſtare non potuit, cùm Papatu annos tantùm duos vſus fuiſſet. Huícque ſucceſsit Papa Clemens VII. anteà Iohannes à Medicis appellatus.

Papa Clemens VII.

Reſponſio Germanorum ad legatum Põtificis Adriani.

12 INTEREA verò Principes Imperij,huic Legato de communi ſententia totius Cõuentus (quanquam cõpoſiti ex maiori Catholicorum quàm Proteſtantium numero) reſponſum tulerunt,ſe Deo Opt. Max. gratias agere,quòd iam tandem Pontifex multos errores & abuſus in Eccleſia Romana deprehenderet & fateretur: ſimúlque gratias agunt de ſtudio & animi propenſione tantis malis medendi,ſancto aliquo & libero Concilio, quod ſe in Germania indicturum pollicebatur. Se vehementer cupere, vt id præſtaret Maguntiæ, aut Argentorati, aut Metis,

is,aut Coloniæ,quæ omnes vrbes amplæ,com-
ıeatuúmque & omni rerum copia affluentes
naximè opportunæ eſſe videntur. Et id quidẽ,
t fiat primo quoque tempore,intra annum vi-
elicet, neceſſarium videri:celeritatem enim ad
ublicam vtilitatem pertinere.Se etiam cupere,
t qui in eo Concilio adeſſent, cuiuſcunque tã-
em ſortis & dignitatis forent, iureiurando fi-
em ſuam obſtringerent,ſententiam ſuam libe-
è ſynceréque, prout gloriæ Dei expedire ani-
ıaduerterẽt,pronuntiaturos.Secùs enim Con-
ilium fore ſuſpectum,& plus damni quàm cõ-
ıodi allaturum. Interea verò curaturos ſe vt
aſtores ſui purè & modeſtè,omiſsis verborum
culeis, S. Euangelium, ſecundùm receptas &
pprobatas Eccleſię interpretationes docerent:
bſtineréntque ab omni ſermone in ſuis con-
onibus, quo populus vel in errorem induce-
etur,vel ad imperium Magiſtratus detrectan-
um: eóſque qui ſecùs facerent non impunè e-
aſuros. Singulos Principes & Rerum publica-
ımMagiſtratus,in ſua quoſque ditione doctos
iquot homines cõſtituturos, qui cõcionantes
bſeruarent, tum vt eos leniter admonerent, ſi
ortè minùs diligenter, quæ ſuprà præſcripta
nt,obſeruaſſent: tum vt accuratè cauerent,ne
llus liber aduerſus ea conſcriptus,excuderetur,
lucémque emitteretur.Hac ratione ſibi vide-
publicæ concordiæ, & reſtituendis in melius
bus,rectè & commodè conſultum iri. Roga-
tamen Pontificem,vt hanc ſuam ſententiam
qui boníque conſulat,vt pote à ſyncera mente
rofectam,pacis & quietis publicæ ſtudentium,

& pontificiæ dignitati benè cupientium. Hæc ferè eſt reſponſi, Principum Imperij ad legationem Papæ Adriani, ſumma.

Conuentus Norēberg. conſtitutio.

13 Ac ſanè in eo conuentu conſtitutio quædā facta eſt, qua hoc ipſum cauebatur, vt ſcilicet Omnes concionatores, purè & modeſtè S. Euāgeliū ex recepta & approbata Eccleſiæ expoſitione annunciarēt, viríque docti conſtituerentur, qui tranſgreſſores obſeruarent, nec non editiones & venditiones Librorum, vti dictum eſt. Sed Catholici hanc Conſtitutionem aliter, atque aliter Proteſtantes interpretabantur. Illi enim expoſitiones receptas & approbatas Eccleſiæ vocabant, quæ ex Thoma Aquinate Scoto, Bonauentura, & aliis id genus gloſſographis & commentatoribus Magiſtri ſententiarum aſſumuntur. Contrà verò Proteſtantes eas admittebant, quæ ab Hilario, Cypriano, Ambroſio, Auguſtino, & aliis eiuſmodi priſcis Eccleſiæ primitiuæ doctoribus petuntur. Hoc inſuper addentes, tantam ſcilicet authoritatem non eſſe tribuendam illis veteribus Doctoribus, vt non ſemper ſacræ ſcripturæ Bibliorum autoritas potior & ſuperior habeatur. Denique hæc conſtitutio Norembergica, maiori fuit Proteſtantibus vtilitati, quàm detrimento. Pergebant enim magis ac magis concionibus doctrinam Euangelicam ſpargere, quæ mirum in modum per totam Germaniam propagabatur & diffundebatur.

14 Hoc periniquo animo ferebant Catholici, atque adeò ipſi Epiſcopi, qui quanquam Concilium optarent corrigendis abuſibus, qui in pecu-

pecuniarum graui exactione cõmiettbantur, uæ iamdudum à Pontifice Romano in ſingu- os annos, tum ab ipſis, tum à toto Clero extor- uebantur, nullam tamen dogmatum emenda- onem deſiderebant, adeò vt hoc diſsidium & octrinæ Euangelicæ Proteſtantium amplifica- o, multas pararent altercationes, grauémque iquam ſtatus Germanici mutationem minari derentur. Quod fuit in cauſa vt anno ſæculi oſtri, XXVI. Diæta Imperialis Spiræ habita t, in qua poſt multas controuerſias, & diſputa- ones, quæ inter Principes ac cæteros Proceres, Reſpublicas tum Catholicorum tum Prote- antium exortæ fuerunt, conſtitutum fuerit & ecretum, ſummam diligentiam adhibendam ſe, vt intra annum in Germania Concilium iberetur, aut Oecumenicum aut Nationale, tereà verò, quòd ad Religionem attinet, Prin- pes & Magiſtratus ita ſe gererent, in ſua quiſ- ie prouincia & ditione, vt rectam ſuæ admi- ſtrationis rationem, tum Deo, tum Impera- ri reddere poſſent. Dieta & Conſtitutio Spirenſis.

15 TVNC temporis autem Proteſtantes, rtiores facti, eo ipſo anno Imperatorem con- tionibus ſibi valdè vtilibus, paulò ante cum ege Franciſco, ſuo tunc iure belli captiuo, pa- m (poſtea Madricam appellatam) iniiſſe, iſtóſ- ie potentiſsimos Monarchas vnà armis, Reli- onem ipſorum Proteſtantium debellare con- tuiſſe: ſtatim hac ſoluta Diæta, inter ſe ſocie- tem ſuæ defenſionis gratia inierunt. Pax Madrica, Proteſtantibus ſocietatis defenſiuæ cauſa.

16 TERTIO poſt anno, nempe ſæculi noſtri x x x. Menſe Martio, Spiræ alia Imperialis II. Diæta Spirenſis.

Proteſtantium proteſtatio.

Diæta habita eſt, in qua tum adfuit Rex Ferdinandus Imperatoris frater. In eáque conſtitutum, vt ex Edicto Imperatoris Vormaciæ facto ante annos octo, nihil omninò in Religione immutaretur. Eóſque qui hactenus hoc Edictum Vormacienſe obſeruaſſent, ad Concilium vſque obſeruare pergerent. Qui autem Religionem mutaſſent, à qua iam ſeceſsionem facere non poſſent ſine ſeditionis periculo, ab omni nouatione ad Concilium vſque temperarent. Miſſam omnibus locis reſtituendam, & dogmata de S. Cœna doctrinæ Eccleſiæ repugnantia, repudiáda. Proteſtantes huic Decreto interceſſerunt, & palàm teſtati ſunt, ſe ei minimè parituros, & ab eo prouocarunt ad Cæſarem, vt pote quod pugnaret cum ſuperiore Spirenſi, ex omnium ſententia & in omnium vtilitatem facto. Valde enim iniquum eſſe, vt homines ad amplectendos errores & abuſus Eccleſiæ (à ſuis Theologis octoginta numero obſeruatos) cogerentur, pręſertim cùm & horum magnam partem Romanus Pontifex agnoſceret. A qua proteſtatione poſteà Proteſtantes appellati ſunt.

Conuentus Auguſtanus vbi Proteſtantes fidei ſuæ cōfeſsionem Cæſari obtulerunt.

17 Imperator certior factus de iſta altera Spirienſi Diæta (cuius exitus & deciſio ad turbas potiùs mouendas, quàm ad mutuam concordiam ſpectare videbantur) aliam coactus eſt in ſequentem annum xxx. huius ætatis noſtræ, menſe Aprili, Auguſtæ indicere, vbi & ipſe præſens interfuit. In hoc conuentu Proteſtantes ei ſuam obtulerunt fidei confeſsionem, quæ ab eo tempore ſemper Auguſtana Confeſsio appellata eſt. Eam ſuis Theologis Catholicis diſcutiendam

dam & examinandam commiſit, qui eius aliquot articulos approbarunt, cæteros repudiarunt, ſcriptíſque refutauerunt. Poſteà ſignificauit Imperator Proteſtantibus qui conuentui aderant, vt breui apud ſe de iſtis articulis refutatis deliberarent, eámque fidem quam Romanus Pontifex & totus Chriſtianus orbis ſequitur amplecterētur. Interea verò edicere ſe, vt in totius imperij ditione pax ſtudioſè colatur, prohiberéque Proteſtantibus, ne quid in ſuis finibus, in his quæ ad religionem pertinent, nouari paterentur, néve nouos libros excudi permitterent quibus homines ad ſuam religionem pertraherent, & ne denique impedirent quominus eorum ſubditi veterem religionem amplectētes eam ſequerentur, aut ſacerdotes & Monachi ſuo munere fungerentur. Se intra ſemeſtre effectu rum, vt Pontifex & Reges Chriſtiani de conuocando Concilio conuenirent, cuius ſequenti anno celebratio inciperet. Ad hæc reſpondit Elector Saxoniæ, rogare ſe Cæſarem, vt ſibi eius conſtitutionis, quam pronunciabat, exemplum dari iuberet, vt de ea cum reliquis ſuis ſociis Proteſtantibus qui aberant deliberaret, cùm de re valdè ſeria, vtpote de ſalute æterna, verteretur. Sibi perſuaderi non poſſe, Auguſtanam eorum Confeſsionem verbo Dei confutatam eſſe, quod vt appareat exhibere ſe ei demiſiſsimè (vt & exhibuit) Apologiam aduerſus eos, qui Confeſsionis illius confutationem conſcripſiſſent. Hoc ſe reſponſum grauiter ferre non obſcurè Cæſar demonſtrauit, minacibus verbis in Saxonum Electorem, ſe vi coacturum dictitans eos,

Conſtitutio Imperatoris aduerſus Proteſtantes.

qui vltro ac ſponte iuſſa ſua capeſcere recuſarent. At non multo interiecto tempore, Proteſtantes ab hac Cæſarea conſtitutione, ad primum Concilium quod liberum foret prouocauerunt.

Querela Proteſtantium apud Regem Franciſcū. & eius Reſponſio.

18 SEQVENTI anno XXXI. Februario Menſe, Principes Proteſtātes apud Regem Galliarum de iſta ſeuera Imperatoria conſtitutione expoſtularunt, & copioſè ſuam ei cauſæ æquitatem expoſuerūt, magnopere rogantes ne quam fidem haberet calumniis, quæ aduerſum eos eorúmque Religionem ferebātur. Rex Franciſcus, 21. Aprilis eiuſdem anni, in hanc ferè ſententiam reſponſum dedit: Hoc à ſuis moribus alienum eſſe, vt vllis calumniis aduerſus quemque fidem adhiberet, antequam veri fides ei cōſtaret, multóque adeò minus, velle de ipſis ſibi quidquam indignum Principibus fortibus & generoſis, quales ipſi ſunt, perſuadere. Se illorum de Concilio libero conuocando petitionem æquā probare, & hoc ſibi ad totius Chriſtiani nominis vtilitatem neceſſarium videri, ídque vehementer expetere. Sed indicendum eſſe in loco aliquo ab omni periculò vacuo, in quo cuique liberè ſuam ſentētiam dicere liceat, citra omnem animi turbationem. Quod ſi fieret, benè ſperandum de Chriſtiano ſtatu vniuerſo. Denique hanc religionis controuerſiam non ferro, ſed diſputationibus ſibi dirimendam videri: graue enim periculum publico ſtatui imminere, ſi ventum fuerit ad arma. Hîc obiter obſeruandum, neque Germaniam, neque Galliam, nec alias plurimas Chriſtiani nominis prouincias, tot tantáſque

Prudens conſilium Regis Franciſci I. de Concilio inſtituendo.

quas

uas hactenus pertulerunt,aut in poſterum pati
ogentur, tumultuum procellas paſſuras fuiſſe,
i huic ſalubri ſapientis Regis conſilio aſſenſum
uiſſet. Rectè enim quod à Poeta de virtute
ictum eſt,ad veritatem referri poteſt, *Merſes
rofundo pulchrior euenit.* Emergat enim in publi-
am lucem oportet, etiam omnibus humanis
onatibus contra nitentibus,aduerſúſque omnẽ
deò vim & oppreſsionem tandem palmam ob-
inebit.

19 ANNO ætatis noſtræ XXXII. Solymano
ad magnam Auſtriæ vim inferendam, coacto
iagno & copioſo exercitu,accingente,animad-
ertit Cæſar neceſſariò conciliandam eſſe Ger-
ianiæ pacem, vt tam immani & feroci hoſti
oſſet obſiſtere. Conuocandum igitur conuen-
im ad eam rem Ratisbonæ ineunte Aprili cu-
uit. In eo decretum fuit, Proteſtantium Ec-
eſiis licere fidem Confeſsionis Auguſtanæ
ſequi & obſeruare, dum modo nihil nouare-
ir, aut doceretur ſcriberetúrve amplius quàm
iod in ea contineretur, donec Concilium ha-
eretur. Præterea conſtitutum fuit,vt nemo Re-
gionis cauſa per totam Germaniam vexaretur,
que ad Concilij celebrationem, aut ſi fortè
illum celebraretur,donec hæc religionis con-
ouerſia aliqua alia ratione opportuna ab Or-
nibus Imperij componeretur. Hoc Ratisbo-
enſis conuentus Decretum, 23. Iulij conſtitu-
m eſt, & Edicto Cæſaris ſancitum, 2. Auguſti
iuſdem anni. Atque is fuit primus Libertatis
iangelij docendi in Germania, lege publica
mprobatus & patefactus introitus. Ab eoque

Solymanus minatur Auſtriæ.

tempore vulgò huiuſmodi Decretum & Edictum, Interim Germaniæ, appellatum eſt. Ea res occaſionem dedit Proteſtantibus (tunc ſeptem numero potentiſsimis principibus, & viginti quatuor ciuitatibus Imperialibus) vt ingentes copias auxiliares Cæſari aduerſus Solymanum ſuppeditarent. Cuius quidem belli tam fœlix fuit ſucceſſus, vt exercitus Turcicus contra Imperatorem & Auſtriam, nulla re præclarè geſta, remeauerit.

Solyman profligatus.

20 Pontifex Clemens haud admodum lætus quum de conuentus Ratisbonenſis Decreto, déque Edicto Cæſaris ſubſequuto certior factus eſt, obuiam eundum ratus, de Concilio habendo, quod arbitratu ſuo celebraretur, cogitare cœpit. Atque vt omnia ad eum ſcopum referret, anno XXXIII. Legatum quendam Hugonem Randonem ad Saxoniæ Ducem Electorem Proteſtantem miſit, per quem certiorem eum fecit, ſe cõcedere & polliceri liberi & generalis Cõcilij celebrationem, in gratiam Imperatoris & Germanorum, & id quidem intra duos proximos annos, ea tamen lege & conditione, vt quicunque in eo Concilio aderunt, iureiurando fidem ſuam obſtringant, ſe omnia quæ in eo decernent, obſeruaturos. Opportunas ad Concilij celebrationem ſibi videri Placentiam, Bononiam, Mantuam: optionémque vnius ex tribus illis vrbibus ſe eis concedere. Quòd ſi intra biennium Concilium non habeatur iamiam ſe illis ſecundum Auguſtanam Confeſsionem viuendi poteſtatem facere. Ad hæc Proteſtantes reſponderunt, ſe de iſta propenſa Pontificis

Legatio Papę Clementis ad Ducem Saxonię.

Proteſtantiũ reſponſum.

ficis erga ipſos voluntate gratias agere. Et ſanè
perneceſſarium eſſe Concilium, ſi modò libe-
rum fuerit, nec tanquam præiudicium afferatur
aduerſus ipſorum doctrinam, Papæ Leonis con-
demnatio, neque iudicium feratur ex legibus
Pontificiis, aut ex ſententiis Doctorum ſchola-
ſticorum, ſed ex S. Scriptura. Attamen ſibi non
probari vt Concilium in Italia habeatur, ſed in
Germania, & quidem ex Imperatoris ſententia,
vt eo ipſo in loco remedium adhibeatur, in quo
hæc religionis cõtrouerſia exagitatur. Iniquum
etiam eſſe dicebant, iureiurãdo fidem ſuam ad-
ſtringere ad eorum omnium obſeruationem
quæ in Concilio decernerentur, niſi priùs no-
uerint, quis Ordo & forma Cõcilij obſeruanda
erit, qui iudices futuri, quique in eo præſideant,
num ipſe Papa, cùm accuſatoris & rei partes ſu-
ſtineat: & an dogmata ex ſanctis Scripturis an
ex ipſis Traditionibus definienda ſint. Hæc ſunt
omninò quæ à Papa Clemente ſuper Concilio
celebrãdo geſta ſunt: nã ſequenti anno XXXIIII.
mortem obiit, eique ſucceſsit Papa Paulus III. Papa Paulus 3.
Ex quo & illud obiter obſeruandum, peculiari
quadam diuini numinis gratia factum, vt Pro-
teſtantes non modò ex Imperatoris, ſed etiam
ex ipſius Pontificis conſenſu religionis ſuę exer-
citium obtinuerint.

21 ETSI verò Papa Clemens Proteſtantibus Bellaius, in
ponderet, ſe in illorum gratiam Concilium li- ſuis memor.
berum habiturum, ad id tamen verè nulla eius lib. 4.
propendebat voluntas, abductus ab ea re à ſui
Conſilij Cardinalibus. Ac ſanè eo ferè tempore
ſuper ea re nobilis diſputatio inter Cęſarem Ca-

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

rolum Quintum Regem Franciſcum I. & hunc Papam Clementem VII. agitata eſt, Imperator ſemper Pontificem ad Concilij indictionem vrgebat, vt præſtaret quod Germanis pollicitus fuerat. Eius rei gratia tria poſtulabat, emendationem religionis hæreſeónque extirpationem: Auxiliares copias à Chriſtianis principibus aduerſus Turcam: Compoſitionem denique litium & controuerſiarum, quæ inter Principes orbis Chriſtiani pendebant. Cùm ſuper his tribus articulis deliberãdum propoſuiſſet Pontifex, ex ſui Conſilij ſententia hoc Imperatori reſponſum dedit, ſibi videri non expedire vt Concilium habeatur. Inquiens imprimis, quantum ad primum articulum attinet, dogmatum controuerſiam à Proteſtantibus recens excitatam iam ſuperioribus habitis Conciliis compoſitam & definitam fuiſſe, & rem periculoſam fore, prauíque exempli, ſi eorum Theologi admitterentur ad diſputandum de iiſdem rebus, de quibus iam iudicatum ſit, præſertim cùm non liceat in controuerſiam reuocare res legitimè iudicatas & deciſas. Adde quod diſputare an bene ſuperiora Concilia de quibuſdam articulis iudicarint, perinde fuerit, atque in dubium reuocare reliqua omnia fidei capita ab ipſis terminata: rectè enim ſequitur, ſi in aliquo fidei articulo à Conciliis erratum ſit, pariter & in aliis errare potuiſſe. Vice-verſa ſi ad diſputationem Theologi Proteſtantium non admitterentur, ſola ſe Concilij authoritate vinci minimè paterentur, quin potiùs ſe indicta cauſa damnatos fuiſſe dicerent. Atque etiam tum ſcriptis, tum

Concio-

Concionibus errores ſuos plus confirmarent,
quàm Cōcilium authoritate ſua euerteret. Pro-
teſtantes Conciliorum authoritatem reſpuere,
verbis ſacræ Scripturę,neglecto ſenſu,mordicùs
inhærere, ſanctorum Patrum & Conciliorum
interpretationes aſpernari.Ea propter Concilij
celebrationem nullius planè vtilitatis futuram.
Denique in tanta huius ſæculi ſtudiorum con-
trarietate & diſcrepantia, idem poſſe continge-
re, quod olim in Baſilienſi Concilio (quo tem-
pore homines non in tam contraria ſtudia ſcin-
debantur) à quo Papa Eugenius IIII.ſummo-
tus eſt Pontificia ſua dignitate, & in eius locum
Felix V. ſurrogatus, ſummo & ſchiſmatico to-
tius Chriſtiani orbis detrimento. Quod ſi ho-
die accideret,vt à Concilio Antipapa crearetur,
Chriſtianum orbem in duas partes diuiſum iri,
adeò vt Antipapa Proteſtantium hæreſes ap-
probaturus eſſet, quod certè neq́uaquam mor-
bo remedium adferret,ſed acriùs vlcus augeret.
Quòd vero attinet ad illas quas Imperator cō-
tra Turcam auxiliares copias flagitabat,non niſi
nimis tardum & vanum à Concilio remedium
peti poſſe,præſertim cum tam propinquum im-
mineat periculum: ideóque huic negotio, ali-
qua alia ratione proſpiciendum eſſe.Quum hóc
à Pontifice Cæſar reſponſum accepiſſet, ad Re-
gem cum ſuis articulis, ad quos illud referebа-
tur,perferendum curat, vt quid & ipſe de ea re
ſentiret,palàm ei faceret. Rex ad finem Februa-
rij eiuſdem anni XXXIII.reſpondit, ſpecioſas
quidem eſſe Pontificis rationes,ſed grauioribus
cauſis, impelli debere ad Concilium conuo-

Sapiens Conſilium Regis Franciſci I. de Concilio.

candum. Eiuſmodi enim eſſe religionis ſtatum, vt ſemper in deterius caſurus ſit, niſi Concilio proſpiciatur, eiúſque mali culpâ, Pontificem effugere non poſſe. E re Chriſtiana eſſe ſibi videri, vt Chriſtiani Principes, quamcunque illi doctrinam fidei ſequantur, Romam ſinguli Legatum mitterent, cum ampla poteſtate, vt vnà de loco & tempore celebrando Concilio opportunis agerent, & ſigillatim articulos omnes in eo tractandos conſcriberent, nulli tamen abrogata libera facultate quidlibet in Concilio proponendi, quod ad Dei cultum, & communem totius Chriſtiani nominis pacẽ & quietem ſpectare videretur. Perſcriptis verò his articulis, Concilium indiceretur. Singuli autem Legati exemplum illorum articulorum ad Principes ſuos referrent, vt qui præſtituta die ad Concilium mitterentur, eò parati certíque de iis quæ tractanda eſſent proficiſcerentur. Hac ratione fieri poſſe, vt qui defectionem ab Eccleſia Romana feciſſent, in eius gremium redirent, aut ſaltem inficiari non poſſent conditiones ſe æquas & iuſtas recuſaſſe. Hęc Regis ſententia tantis rationum momentis firmata Imperatori diſplicuit, hac maximè ratione, quòd ſi Romam Legati mitterentur conſcribendorum articulorum gratiâ, Concilij authoritatem, à quo omnia pẽdere debeant, minuere & abrogare viderẽtur. Ad quæ Rex ſuis literis reſpondit, Nullo vnquam tempore, ſuo quidem iudicio, quàm hoc ipſo Concilium magis neceſſarium fuiſſe. Cupere ſe vt ſit in omnibus liberum. Vtriſque eorum (quos Deus ad ſublimiores Chriſtiani orbis dignitates

itates euexiſſet) incumbere, vt eius celebra-
onem procurent, & in ea re tam ſyncera fide
nnia gerãtur, vt nullus error aut abuſus com-
ttatur, locúſque Concilio adeò commodus
tutùs deligatur, vt nemo iuſtè eò proficiſci
cuſare poſsit, quinimo verè Concilium Oecu-
enicum dici & eſſe poſsit, non autem Natio-
e, quale dici poterit, ſi ad id non conuenerint
nnes Chriſtianæ Nationes. Hæc igitur fuit i-
rum potentiſsimorũ Monarcharum & Pon-
cis de celebratione Concilij diſceptatio. Ex
a liquet, Regi quidem placuiſſe vt haberetur
ncilium liberum & legitimum, ſed non tale,
ale fuit Tridentinum. Ac ſanè ipſo adhuc ſu-
ſtite celebrari quidem cœpit, ſed eò ſuæ di-
nis Præſules non miſit, cùm nec liberum eſſe,
legitimè conuocatum animaduerteret.

22 EODEM anno XXXIII. quo Papa
mens ab hac vita migrauit, Rex Angliæ,
nricus VIII. à Pontifice, vnà cum toto ſuo
no defecit, & ſe Eccleſiæ Anglicanæ caput &
ernatorem, quod ad politicam adminiſtra-
ẽ, nuncupari voluit. Quæ res magnum ſedi
manæ detrimentum attulit. Rex Franciſcus,
apud ſe reuolueret, quàm piè & religioſè
ncipes Proteſtantes ſe gererent, ſimúlque fa-
s animi magnitudine plenum Regis Angli-
i ſecum animo volutaret: cœpit in eam flecti
entiam, aliquos errores in Eccleſia Romana
re. Adeò vt ipſe, Princeps generoſus, litera-
que iuxtà & doctorum hominum amans,
llelmum Bellaium, Dominum Langei, ſui
inis torquatum equitem, miſerit legatum in

conuentum quendam Proteſtantium, qui Smalcaldæ in Germania habebatur, menſe Decembri, anno XXXV. vt ab eis impetraret miſsionem ad ſe aliquot ex eorum Theologis, Melanchthonis imprimis, quos cum Doctoribus Sorbonæ ſuæ ad diſputandum committeret, aiens ſe ſatis ſupérque agnoſcere, multas ſuperuacaneas ceremonias temporis diuturnitate & Paſtorum negligentia, in Eccleſiam irrepſiſſe, nimiámq; ſibi Rom. Pontificem vendicare authoritatem, imperium in Imperatores & Reges ſibi aſſerendo. Illum Paſtorum quidem primum & ſummum iure humano, ſed non diuino eſſe. Se quoque neſcium non eſſe, Eccleſię traditiones poſſe immutari, quum id tempus poſtulat. Itaque ſe cupere pleniùs & clariùs, quid verum ſit perſpicere, vt deprauata immutet & reſtituat, prout res poſtulare videbitur. His addebat Bellaius, Papam Iulium II. anno D. XII. anathemate proſcripſiſſe Regem Ludouicum XII. & Ioannem Albretium Regem Nauarræ, propterea quòd Pontifici vllam conuocandi Concilij poteſtatem iure tributam eſſe negarent, niſi Imperatorum, Regúmque Chriſtianorum conſenſus acceſsiſſet. Nec modò ambos Reges anathemate percuſsiſſe: ſed etiam cęteros omnes Monarchas aduerſum eos concitaſſe, illíſque eorum regna in prædam expoſuiſſe: vnde accidiſſet, vt Rex Nauarræ ſuo regno ſpoliatus fuerit, quod repentino impetu facto Ferdinandus Rex Hiſpaniæ inuaſerit. Qua oratione Bellaius ſubinnuere videbatur Principibus Proteſtantibus, Regem herum ſuum vehementer deſiderare, vt tanta,

ámque ambitioſa Pontificis authoritas præci-
eretur, qui tantùm ſibi aſſumeret, vt aliena im-
eria ad alios arbitratu ſuo transferret: cuperé-
ue occaſionem aliquam ſibi ſuboriri vlciſcen-
æ iniuriæ Henrico Albretio Regi Nauarræo
rorio ſuo illatæ: nec non ipſos etiam Eccleſiæ
buſus tollere. Verùm hoc eius generoſum vo-
m irritum fuit: tum temporis enim tanta in
allia Pontifex authoritate valebat, vt nihil ſu-
à: neque tum ſubditi eius emendationem vl-
m rerum Eccleſiaſticarum affectabant, nec vl-
n nouationem facilè paſſuri erant, maximè
his quæ ad dogmata fidei pertinerent.

XAMEN CONCI-
LII TRIDENTINI.
LIBER II.

De his quæ geſta ſunt ſub Papa Paulo III.

NTEREA verò, Paulus III. nuper in ſolium Pontificium e-uectus, meditabatur apud ſe quibus rationibus authoritatem ſuam tueri & aſſerere poſſet, i-ſque Proteſtantes euertere, qui illam ei eri-e, aut ſaltem imminuere conabantur: graui-ægréque ferens, illis ſuæ religionis exerci-m à Cæſare & Papa Clemẽte indultum fuiſſe:

ſed ægerrimè Anglicanum Regem, vno impetu iugum eius excuſsiſſe, & ab eius imperio defeciſſe. Decreuit igitur tramitem Adriani anteceſſoris ſui repetere, menſéque Iulio, anni XXXVI. Occumenicum Concilium indixit, quod Mantuæ haberetur. At huic indictioni Proteſtantes, Angliæque Rex interceſſerunt, ſuáſque recuſationum cauſas, quibus aſſerebant hoc Concilium ſuſpectum, & in loco ſuſpecto indictum, quò nec tutus nec liber acceſſus ipſis pateret, ſcripto publicari curauerunt. Sed ad hæc addebat Rex Anglicus, nullam eſſe conuocandi Concilij poteſtatem penes Pontificem, hoc Imperatoris eſſe, & Regum munus: ſe Bullas eius, Decreta, & conſtitutiones omnes nihili facere & aſpernari: & pro irritis habere quotquot Concilia à Pontificibus, citra Imperatorum & Regum Chriſtianorum conſenſum conuocata fuerint. Epiſcopos certè & Præſules regni ſui ad Concilium, quod legitimè indictum fuerit, alia quàm Pontificis authoritate, miſſurum ſe pollicebatur.

Indictio Concilij Mantuani.

Oppoſitio Proteſtantium & Regis Angliæ.

Concilij Tridentini indictio.

2 At cùm Paulus animaduerteret, ſe nihil effecturum, ſi in ſua ſententia, Concilij Mantuæ habendi pergeret, conſilium mutauit. Ideóque Menſe Iunio, anno ætatis huius XLII. Bullam promulgandam curauit, qua Concilium indicebat Tridenti (quæ vrbs eſt in agro Rhætico ſita, Italiæ finibus Venetias verſus proxima) die dicta ad Calendas Nouembris. Hortabatur autem Imperatorem & Reges Chriſtianos, vt ei Concilio intereſſe vellent, aut certè eò ſuos Legatos mitterent. Maximè verò Epiſcopos Germaniæ,

aniæ,nec non Principes & Magiſtratus, cæteſque omnes, vt eò conuenirent, admonebat, pote quorum cauſa is labor ſuſciperetur. Nilominus tamen ſubortis bellis,quæ eo anno & quentibus duobus geſta ſunt, Concilium ceprari non potuit, ſed in aliud tempus dilatum .

3 INTEREA Principes Proteſtantes conuenerunt Wormaciam anno XLV. 24.Martij,& communi omnium aſſenſu,libellum conſcripſerunt,quem ad Cæſarem miſerunt, & vbique orum euulgarunt: cuius ferè hæc erat ſumſententia. Se nempe Concilium Tridenti lictum pro legitimo non habere, tum quòd n in vrbem Germaniæ conuocatum fuerit,vt ortebat,ſecundum Imperatoris Pontificúme Adriani & Clementis promiſſa, tum quia pa Paulus apertè indicaret, ſe ei Concilio per gatos ſuos præſidere velle, in eóque rerum ctandarum themata proponere, definitionque earum Prȩſulibus ad nutum eius comitis,eíque iureiurando addictis committere. ntificem tamen non ignorare ipſos in diſcetionem reuocare, ius poteſtatémque, quam aſſerit conuocandorum Conciliorum, in lémque præſidendi: conſtantérque aſſerere n in ordinem præſulis Epiſcopatus Romanȩ tatis redigi debere. Adeò vt cùm aduerſus n lis inſtituatur, nullam omnino authoritain Concilio ſibi poſſit aut debeat aſſerere, n valdè iniquum & abſurdum ſit, vt vnus inque in eadem cauſa ſit iudex, actor & deſor. Addebant prætcrea de Concilij forma

Oppoſitio Proteſtantium aduerſus Concilium Tridenti indictum.

priùs eſſe conſtituendum, vt ſciatur, qui ſint futuri iudices, & quos authores ad cauſæ probationem citare licebit. Ipſos enim habere ſuſpectos iudices ordinis Eccleſiaſtici, affirmaréque tantùm S. Scripturæ authoritati innitendum eſſe, ad ea quæ ad fidem pertinent conſtituenda & decernenda. His tamen omnibus ſpretis & poſthabitis, Paulus Pontifex à Concilio Tridenti habendo non deſtitit, profeſſus ſe eandem ſecuturum formam, quæ in ſuperioribus Conciliis anteceſſorum ſuorum Pontificum authoritate habitis, obſeruata fuiſſet. Adeò vt poſt multas altercationes & diei perendinationes, pluries præſtitutæ ad Concilij celebrationem auſpicatò incipiendam, tandem primus Conſeſſus indictus fuerit, ad 13. Decembris diem eiuſdem anni M. D. X L V.

Papa Paulus vlterius progreditur, nulla oppoſitionum ratione habita.

I. SESSIO.

SED ante ſtatutam Conſeſſus diem, Tridentum appulerunt Pontificis Legati. Ioannes Maria de Monte Cardinalis, qui poſteà Papa factus, & Iulius III. appellatus, celebrationis Concilij progreſſum curauit: Marcellus Ceruinus Politianus, idem & Cardinalis, qui & poſteà Papa creatus (ſed ad paucos dies) Marcellus II. appellatus eſt, cùm nomen mutare noluiſſet: & Reginaldus Polus, idem & Cardinalis Angliæ, qui Pontificatum adipiſci non potuit, quòd immeritò in fide, à Romana Eccleſia diſſentire crederetur. Præter hos Legatos, eôdem conuenere

Præſules & Theologi, qui interfuerunt Concilio Tridentino.

re duo alij Cardinales, quatuor Archepiſco-
,& triginta tres Epiſcopi, Hiſpani omnes aut
ali, tribus exceptis. His adde quadraginta ſe-
em doctores Theologos, partim Monachos,
rtim ex cætero Clero, maxima tamen ex parte
iſpanos aut Italos. Ex tot igitur & talibus vi-
, Concilium in initio coaluit. Ex quo facilè
rcipi poteſt an verè Occumenicum ſeu Vni-
rſale appellari potuerit, cùm in eo tam exi-
us Paſtorũ numerus adfuerit. Ideóque non
meritò reprobatum eſt à Regibus Angliæ &
niæ, necnon à Principibus Proteſtãtibus ſo-
ſque ciuitatibus liberis Germanię (qui omnes
s quartas partes totius Germaniæ regionis
nficiebant) nec ab ipſo etiam Franciſco I.
lliarum Rege. Etſi enim eò ſuos Legatos mi-
it, nullos tamen ſui regni præſules aut Theo-
gos mittendos curauit, ſatis ſubindicans ſibi
n probari hoc Concilium, quaſi illegitimè
uocatum, & loco non opportuno, quodque
eretur à iudicibus ſuſpectis & non admit-
dis, quemadmodum deinceps copioſiùs de-
nſtrabitur.

2 OCCASIO autem quæ mouit Regem vt gatum eò miſerit Petrũ Daneſium Conſilia- m ſuum, hominem doctiſsimũ, hæc primùm ;, vt ſcilicet impediret quominùs in eo Con- o quicquam iniquè aduerſus Regia iura & uilegia, quibus maiores ſui Reges iam in- à Carolo Magno vſi fuerant, decernere- . Altera cauſa fuit, vt in eo conuentu Patres identinos moneret, (vti à Daneſio factum)ſi de articulis Fidei controuerſis dirimerent — Admonitio Regis ad Conciliũ.

ex ſacris Scripturis, à S. Spiritu profectis, facilè totum Chriſtianum orbem crediturum, amplexurum & ſequuturum, quæ ab eis decernerentur. Addebat inſuper omnium maximè expedire, vt priſca ſanctitas & integritas Paſtorum Eccleſiæ (hiſce temporibus propè extincta) quaſi ab exilio reuocaretur, legitima & recta diſciplinæ inſtauratione, iampridem ſacris veterum Canonum legibus inſtitutæ. Sed grauem hanc & ſapientem admonitionem Patres neglexerunt. Neque enim ex ſola Scriptura S. de articulis doctrinæ, qui in controuerſia erant, conſtituerunt. Indéque euenit, vt eorum conſtitutiones & dogmata nemini probentur, niſi ab iis quibus iam antea probabantur, aut qui in iis inſtituti & educati fuerunt.

Archepiſcopi duo inopes miſſi in Concilium Tridentinum.

3 SED vt ad eos redeamus qui Concilio interfuerunt, non ſunt ſilentio prętereundi duo illi Archepiſcopi, eò à Papa Paulo, quaſi per oſtentationem miſsi. Horum vnus Olaus Magnus appellabatur, Suedus, qui ſibi Archepiſcopi Vpſalenſis vrbis (quæ in Gothia eſſe dicitur) nomen & titulum vendicabat, quæ quidem regio nec Pontificem vnquam, nec Eccleſiam Romanam agnouit. Alter autem Robertus Venantius vocabatur, qui ſe Armacanię vrbis (quam in Hibernia, regione maximè Septētrionali, polo arctico vicina, ſitam eſſe perhibent) Archepiſcopum eſſe venditabat. Iam autem ante huius Concilij initium, Papa Paulus hos Archepiſcopos, rerum tenues & inopes, Romæ ſuis ſtipendiis aluerat, quibus & iſtos Archepiſcopatus conceſſerat, eadem prorſus ratione qua Epiſcopis

pis Portatiuis(quos vocãt)Epiſcopatus Epheſi, Alexandriæ, Antiochiæ, Theſſalonicæ, Corinthi, & aliarum vrbium quondam Chriſtianarũ, ſed quæ nunc aut planè extinctæ & deletæ ſunt, aut ditioni ſummi Turcarum Imperatoris, aut Sophi regis Perſarũ ſuppoſitæ. Tales igitur fuere inopes iſti & egeni Archepiſcopi, Olaus Magnus,& Robertus Venantius, Archepiſcopi,inquam, ſine archepiſcopatu, ſine Eccleſia, ſine Clero,ſine Diæceſi, ſine etiam vllo cenſu & reditu.Sed Paulus,Olao in ſingulos menſes quindecim aureos nummos ſuppeditabat: quæ penſio menſtrua nec ſatis Archepiſcopi ſplendori, nec Magni cognomento reſpondere videbatur. Nonnihil etiam in alterum illum Armacanæ Archepiſcopum conferebat, duobus maximè nominibus inſignem, tum quòd Miſſam bellè canere, tum quia curſu veredario in equo vehi noſſe peritè diceretur, licet cæcus & prorſus luminibus captus eſſet.Duo igitur iſti Archepiſcopi ad Concilium Tridentinum, tanquam in ſpectaculum admirandum,miſsi fuere:cum ſtupendum planè videretur,ex tam remotis regionibus (vt vulgato omnium rumore ferebatur) Præſules duos aduenisse, qui ſublimitatem & authoritatem Pontificis agnoſcerent &, venerarentur.

4 HVIVSCE-modi armis Papa Eugenius IIII. in eo Concilio quod Florentiæ habuit anno M.CCCC.XXXIX. aduerſus Baſilienſe Concilium ſeſe muniuerat. Nam vt Florentino maiorem authoritatem conciliaret, oſtenderétque ſe Conciliis omnibus ſuperiorẽ *Florent.cõc. Seſſ.vlt.*

eſſe,(aduerſus Patrum Baſilienſum ſententiam) effecit vt Patriarcha Conſtantinopolitanus, Ioſippus nomine, ei Concilio Florentino intereſſet,in quo & immortuus eſt.Poſt verò eius obitum epiſtola quædam (quam ab eo animam agente conſcriptam ferebant) circunferebatur, qua omnibus ſui Patriarchatus hominibus ſignificabat, ſe planè probare fidei dogmata,quæ ab Eccleſia veteris Romæ recepta eſſent ; iiſque omnino acquieſcere : Seque beatiſsimũ patrem Patrum Pontificẽ illius veteris Romæ pro Vicario Domini noſtri Ieſu Chriſti habere:Séque non inficias ire,quominùs aliquod eſſet animarum purgatoriũ. Hęc ferè eſt eius epiſtolæ ſententia,ſubſcriptæ 8.Iunij,eiuſdẽ anni M. CCCC. XXXIX. Eadem opera Papa Eugenius ad idem ſuum Concilium accerſendos curauit, quoſdã, qui Patriarchæ Armeniæ legati ferebantur(quæ regio iampridem anteà à Sarracenis & Turcis occupata fuerat) non equidem vt Concilio intereſſent (nam circa eius finem duntaxat aduenerunt) ſed tantùm vt illius Patriarchæ & ſuorũ diœceſanorum nomine profiterẽtur, ſe iamiam ea omnia fidei dogmata probare,quæ Conciliũ Florentinũ probanda eſſe ſanciret:omninóque ſe fidem Eccleſiæ Romanę ſuſcipere,petẽtes tamen fidei Romanæ exemplum. Quod eis à Papa Eugenio conceſſum eſt,breuéque compendium fidei Romanæ illis datum,quo accepto in patriam ſuam remearunt. Eiuſmodi artibus & cõmentis effecit Eugenius, vt Concilium ſuum Florentinum authoritate & celebritate nominis,Baſilienſe illud contra ſe inſtitutum ſuperaret.

Feſtiua epiſtola Patriarchæ Conſtantinopolitani.

Legati Armeniæ credunt quod ignorant.

aret. Simile Papæ Pij IIII. de quodam Par-
riarcha Aſſyriæ, nomine Abdiſu ſtratagema,
poſtea in XXI. Conſeſſu commemorabimus.
Ad rem redeamus.

5 COACTIS omnibus Tridētinis Patribus,
rimus Concilij Conſeſſus dicta die 13. Decem-
ris, eiuſdem anni M. D. XLV. habitus eſt. In
uo nihil aliud decretum eſt, quàm Concilium
pertum eſſe, ad gloriam Dei, & Fidei reli-
ioníſque Chriſtianę exaltationem, & ad om-
es hæreſes extirpandas, pacémque & vnionem
ccleſiæ reſtituendam, & denique ad reformā-
um Clerum totúmque populū Chriſtianum.
t ad ſequentis Ianuarij menſis diem ſeptimum
cundum Conſeſſum habitum iri.

II. SESSIO.

QVVM dies huius Conſeſſus aduenïſſet, Cardinalis Montanus, primus Legatus & oncilij præſes, frequenti concione Patrum æmeditatam quandam orationem ex ſcripto citauit, qua tribus de cauſis potiſsimùm Cō- ium conuocatum fuiſſe ſignificabat: vna qui- m, ad extirpandas hæreſes: altera, reſtituendæ integrum diſciplinæ Eccleſiaſticæ gratiâ: ter- denique recuperandæ pacis ergò. Agrum omini perperàm cultum fuiſſe, adeò vt in eo pres & Zizania luxurioſè ſuccreuiſſent. Ex ıbitione & auaritia Præſulum, multa nata eſſe ıla exempla, quæ ſuam illis debitam authori- em & obſequium abrogarunt. Inde bella, va-

Legati Pōtificis oratio habita in Concilio.

ſtationes, & deprædationes exortas. Itaque vnumquemque ſuam culpam & errorem agnoſcere debere, & ad reſipiſcentiam ſe comparare: aliàs enim S. Spiritum huic Concilio pręſidere non poſſe. Qua oratione habita, Decretum à quodam Ioanne Fouſſaca Epiſcopo Hiſpano, à Patribus omnibus probatum, recitatum eſt, Quo continebatur, vt vnuſquiſque ſe in pium ſtatum componeret, confiteretur peccata ſua, eleemoſynas erogaret, & vt Sacerdotes ſæpe Miſſas de S. Spiritu canerent. Quiſque etiam, quàm maximè fieri poſſet à concupiſcentiis carnalibus temperaret, crebra ieiunia, ſingulis ſaltem diebus Veneris, celebrando, & aſsiduas precationes pro Pontifice, Imperatore, Regibus & cæteris Principibus, & in vniuerſum pro omnibus hominibus ad Deum fundendo: crebra item ſacramenti Euchariſtiæ participatione, & Eccleſiarũ frequentatione, mandatorumque Dei enixa obſeruatione. Hoc Decretum, ab illis Modus viuendi, appellatum eſt.

Modus viuendi in Concilio inſtitutus.

III. SESSIO.

TERTIVS Concilij conſeſſus 4. Februarij, eodem anno XLVI. habitus eſt, in quo nihil decretum eſt: admoniti tantùm fuere Patres, vt clypeum fidei induerent, galeã ſpei ſalutis, & gladium Spiritus, id eſt, verbum Dei, vt eo aggrederentur & debellarent hæreticos. Vt ſeipſos vicifsim fideles Chriſtianos agnoſcerent, profeſsione Nicenæ fidei, qua ab hæreticis orthodoxi diſcernuntur, quæque in

ymbolo Concilij Niceæ habiti ſub Imperato-e Conſtantino Magno, aduerſus Arrium, con-inetur. Patribus ita monitis, Symbolum illud lara voce recitatum eſt,& in acta huius Seſsio-is pro Decreto relatum.

Confeſsio fidei Concilij Niceni.

2 QVO Decreto nos tueri poſſumus ad-erſus eos, qui nobis hæreſeos crimen impin-unt: negamus enim poſſe nos pro hæreticis aberi,ex huius Decreti ſententia, cùm recipia-nus & credamùs omnes articulos illius Sym-oli.Quinimò puriorem noſtram fidem ſuper lo Symbolo, quàm illorum eſſe dicimus: cùm li credant Dominum noſtrum Ieſum Chriſtũ, uotidiè realiter in naturali & proprio corpo-e deſcendere de cœlis deorſum, cùm in Miſſa onſecratur hoſtia. Nos verò ſimpliciter credi-nus(vt hoc in Symbolo continetur) eum ſemel cælis deſcendiſſe propter noſtram ſalutem, & erum deſcenſurum in gloria ad iudicandum iuos & mortuos.

Decretum huius Seſsionis, eos qui veram Religionẽ reformatã profitentur iuſtificat.

3 SIMPLICITER etiã credimus vnã cclesiam Catholicam Apoſtolicam, vt idem ymbolum complectitur: ipſi autem addunt omanam. Quæ adiectio nulla ratione nititur: am ſi nomen Romanæ, nihil addit ſignifica-oni, ſuperfluit hæc additio. Sin autem aliquid nplius adiicit, improbari debet: hoc enim ſet corrigere (ne dicam corrumpere) ipſum ymbolum,& Patres qui ita ſenſerunt, imperi-e,omiſsioniſque eius quod ad verũ ſenſum per nebat, arguere. Adde quòd vetera Concilia, m Eccleſiam nominant,eam tantùm Catho-cam Apoſtolicam, nulla Romanæ adiecta mẽ-

tione, vocare ſolent.

Oratio de authoritate Pontificis.

4 Eodem die tertij illius Conſeſſus, frater quidam Ambroſius Catharinus Senenſis, Dominicani ordinis, concionem habuit apud Concilium, ad extollēdam authoritatem Rom. Pontificis: aiens illum, tanquam Chriſti Vicarium, caput eſſe Eccleſiæ: adeò vt qui Pōtifici, vt capiti, non ſubiiciuntur, non poſsint eſſe membra corporis, quod eſt Eccleſia. His addebat, ex duabus illis ancillis, quæ B. Petrum tentarant, & ad Chriſtum abnegandum induxerant, primam eſſe ſuam cuiuſque carnē, quæ contumacia ſua, temeritate, pigritia, & inclinatione propria ad iurgia & laſciuiā, nos peſſundare ſoleat. Alteram ancillā inquiebat eſſe ambitionem, hęreticorum matrem, eo quod ſibi vendicat magiſterio turgentem, ſuos errores planè occultantem, & alienos à fronte indagantem, aliorúmque gloriā ſuam ignominiam reputantem. Tandem infert ac colligit hęreticos, qui Chriſtum deſeruerunt, debere lugere, & ſui erroris pœnitere cum B. Petro, qui ancillis aures præbuerat. Cùm autem iam coactum ſit Concilium, vt hæreticorum errores emendet (quod ſemper in votis anteà habuerat, vt ſibi ante mortē videre liceret) iam mortem nihil morari, nec recuſaturum eam libenter obire, ſuauiter cantaturus (vt ſolent olores fatis propinqui) Canticum illud Simeonis, *Nunc dimittis*. Qua quidem concione bonus ille frater concionator, perſtringere videbatur (fortè imprudenter) Apoſtolum S. Petrum laſciuiæ alicuius, aut hæreſeos, propterea quòd per infirmitatem & timorem dominum ſuum abne-

ıbnegaſſet. Quod ne ipſi Rom. quidem Ponti-
ices facilè pro orthodoxa doctrina proba-
ıerint.

5 Qvvm autem Concilium iam haberi
nciperet, Imperator & Pontifex clanculum
vnà de armis ad Proteſtantes domandos ſuſci-
piendis conſilium inter ſe inierunt, cùm ſatis
ùperque illis conſtaret (vt ſuprà dictum eſt)
eos Concilium non probaturos, neque eí morē
geſturos. Interea verò Proteſtantibus renuntia-
batur, amicè lenibúſque remediis adhibitis, Im-
peratorem religionis controuerſiam dirimere
upere. At Rex Angliæ, qui clandeſtinum hoc
onſilium detexerat, monuit eos, ne in ea re
egniter agerent, ſed ſe ad magnum & periculo-
um bellum ſuſtinendum, quod ipſis iam para-
um immineret accingerent. Quum igitur tunc
emporis Imperator Spiræ eſſet, amiciſsimè ad
hilippum Landgrauium Heſsium reſcripſit (is
utem erat ex primariis Principum Proteſtan-
ium) ſe cupere eum affari, vt vnà meditarentur
e rationibus leniter componendæ huiuſce in
Germania de religione excitatæ controuerſiæ.
taque rogare vt ad ſe veniret, miſſa etiam ad
um publica Securitate, ne quam ſubterfugien-
i occaſionē arriperet. Quibus perlectis literis,
onfeſtim Landgrauius Cæſarem adit, Spiram-
ue ſub finem Martij eiuſdem anni xlvi.
ppulit. Eum humaniſsimè Imperator, inuſita-
ſque gratulationibus excepit, eíque ſignifica-
t, cùm antea eum pacis ſtudioſiſsimum ani-
aduerterit, cupere ſe ex eo ſcire, quibus de-
um opportunis rationibus religionis con-

Occultum Conſilium de bello ſuſcipiendo aduerſus Proteſtantes.

trouerſiam in Germania exortam ſedare & dirimere poſſet. Itaque rogare vt ſuam ea de re ſententiam liberè, ac familiariter aperiret. Tum Landgrauius, poſtquam ei de iſta tam vrbana aduentus ſui gratulatione, monſtrátaque placidi vultus ſerenitate, gratias egiſſet: liberè & confidēter ſuper hac re quid ſentiret, dicere cœpit. Se ſuóſque ſocios iam inde ab initio, vt ſanctum & liberum Concilium in Germania haberetur deſideraſſe: tale autem non eſſe Tridentinum, tum quod in eo decernendi proteſtas eſſet penes ſolos Epiſcopos, excluſis cæteris omnibus hominibus, quos idiotas cōtemptim vocitant. Hoc illis parum ſpei reliquum facere, vt huius Concilij opera componi vnquam poſsit, hæc de religione controuerſia: ſibíque longè vtilius fore videri, ſi Concilium Nationale in Germania haberetur. In eo enim faciliùs hac de re ita tranſigi poſſe, vt vtriuſque religionis liberum maneret exercitium, indéque euēturum, vt pax firma ab vtráque parte coleretur: præſertim cùm iam res eò deuenerit, vt religio quam ipſi profitentur, ex Germania auelli non poſsit. In Cōcilio Tridentino maxima ex parte Epiſcopos eſſe, aut Italos, aut Hiſpanos, illius ſuæ religionis capitales hoſtes, parúmque ſollicitos de pace in Germania procuranda, quin potiùs incendij belli ciuilis cupidos. Sed veriſimile eſſe, inter Germanos, ad quos maximè periculum ſpectat, Religionis hanc controuerſiam cōponi poſſe, præſertim cùm in præcipuis fidei articulis conueniamus. Omnes enim Symbola Apoſtolorū, Concilij Nicæni, S. Athanaſij recipere. Ad hoc ſapiens

Lādgrauius Concilium Nationale vtilius fore exiſtimat.

piens Landgrauij reſponſum, hoc tantùm re-
pondit Cæſar, ſe Concilij Tridentini celebra-
onem ad hoc tantùm procuraſſe, vt Eccleſia-
ici ſeipſos emendarent & corrigerent, non au-
em vt Proteſtantes cogeret, vlla ex parte ab
uguſtana Confeſsione recedere. Sed planè
ontrarium in animo voluebat, eiſque bellum
ferre omnino decreuerat.

6 Ac ſanè eius belli decernendi cauſa Cō-
entum Imperialem Ratisbonæ indixit, ad quē
rincipes Proteſtantes, & alij legatos ſuos mi-
runt. Illic Imperator, vt Concilium Tridenti-
ım tanquam legitimè conuocatum approba-
tur, multitudine ſuffragiorū eorum qui in eo
onuentu aderant (erant autem ferè omnes
eligionis Romanæ ſequaces) effecit. Petebat
em vt Proteſtantes, Concilij iudicio & decre-
ſeſe ſummitterent. Illi contrà, ſupplicibus
otis contendebant ab eo, vt pacem in Germa-
a foueret, & Nationali Concilio totā hanc re-
gionis controuerſiam componeret, aut Ordi-
ım Imperialium conuentu, aut certè docto-
m hominū colloquio. Tum palàm profeſſus
t Imperator, ſibi certum eſſe bellum mouere,
on equidem contra Religionem (inquiebat)
d vt quoſdam contumaces domaret. Eóque
ætextu Ioannem Brandeburgenſem Ele-
orem, & Albertum fratrem eius, Ducémque
auricium Saxonem, quanquam omnes Prote-
ntes, in ſuas partes pertraxit. Atque ita Papæ
uli impulſu, bellum apertum eſt in Germa-
a, cruentum quidem & calamitoſum: ſed non
ſque adeò Pōtifici proſperum, vt ſpe futurum

Conuentus Ratisbonē-ſis in quo bellum ad-uerſus Proteſtātes de-cretū fuit.

Bulla Pontificis aduerſus Electorem Saxonicum & Landgrauium.

conceperat. Ipſe verò, vt nihil omitteret eorum quæ moliri poterat ad Proteſtantium internecionem, eodem tempore, quo ſuis illos armis Cæſar acriter perſequebatur, ipſe fulminatrice Bulla quadam, menſe Iulio eiuſdem anni, emiſſa, diris eos proſequebatur, in eóſque omniũ odia & inuidiam mouere ſatagebat, imprimíſque mirum in modum illorum pertinaciam execrabatur, maximè verò Electoris Saxonici & Landgrauij: quos, quia ſe Concilio Tridentino non obſequuturos eſſe profeſsi fuiſſent, hæreticos & anathemati deuotos pronuntiabat.

IIII. SESSION.

APRILIS 8. eiuſdem anni XLVI. quartus Concilij Conſeſſus habitus eſt, in quo duo Decreta conſtituta ſunt: vnum, de authoritate Canonicis Bibliorum libris & Traditionibus Eccleſiæ, tribuenda: alterum, de vulgari & recepta S. Scripturæ in Latinum ſermonem verſione, déque eius interpretationibus, & de librorum excuſione. Iam verò de his omnibus articulis ſigillatim agamus.

1 QVOD ad primum attinet: hæc ſunt ipſa Concilij verba: [SACROSANCTA Synodus puritatem Euangelij in Eccleſia conſeruare cupiens, quod Dominus noſter Ieſus Chriſtus Dei Filius proprio ore primùm promulgauit, deinde per ſuos Apoſtolos prædicari iuſsit, quæ veritas & diſciplina continetur in libris ſcriptis & ſine ſcripto traditionibus, quæ ipſius

Chriſti ore ab Apoſtolis acceptæ, aut ab ipſis Apoſtolis, Spiritu ſancto dictante, quaſi per manus traditæ ad nos vſque peruenerunt) orthodoxorum Patrum exempla ſecuta, omnes libros tam Veteris quam Noui teſtamenti, nec non traditiones ipſas, tũ ad fidẽ, tum ad mores pertinentes, tanquam vel ore tenus à Chriſto, vel à Spiritu ſancto dictatas, & continua ſucceſsione in Eccleſia Catholica conſeruatas, pari pietatis affectu ac reuerentia, ſuſcipit & veneratur.] Hoc Decreto, Tridẽtini Patres probant & recipiunt omnes traditiones & ceremonias in Eccleſia Romana receptas & obſeruatas: eáſque S. Scripturarũ authoritati exęquant. Sed ſi B. Auguſtino fides adhiberetur nequaquam tanti fierent. Ille enim aſſerit in S. Scriptura perſpicuè contineri, quicquid ad fidem & ad mores rectè viuẽdi pertinet. Veteres item Canones poſtulant, vt multæ res concurrant antequam probetur & recipiatur aliqua traditio. Primùm, vt à primitiuæ Eccleſiæ initio, ab vniuerſo orbe Chriſtiano recepta & probata fuerit: nam cæteræ quæ ab omnibus in vniuerſum minimè receptæ ſunt, pro arbitrio vel obſeruari, vel repudiari poſsũt. Hęc autem è S. Auguſtino deſumpti Canonis in eam ſententiam verba ſunt: [QVAE non ſcripta ſed tradita ſunt cuſtodimus quæ quidem toto orbe terrarum obſeruantur. Datur intelligi, vel ab ipſis Apoſtolis, vel ex plenariis Conciliis, quorum eſt in Eccleſia ſaluberrima authoritas, commendata atque ſtatuta retineri: ſicut id quod Domini paſsio, & reſurrectio, & aſcenſio ad cælum, aduentus Sp. ſancti

Traditiones non ſcriptæ.

De Doctr Chriſt. lib. 2. *cap.* 9.

c. Illa autem. diſt. 12.

anniuerſaria ſolennitate celebrantur : & ſi quid aliud tale occurrerit, quod ſeruetur ab vniuerſis, quocunque ſe diffundit Eccleſia. Alia verò, quæ per loca terrarum, regionéſque variantur, totum hoc genus rerum liberas habet obſeruationes.] Deinde vt approbetur aliqua traditio, neceſſe eſt vt nulli loco S. Scripturæ repugnet, vt habetur in alio Canone, cuius hæc eſt

c. ſcit ſancta. diſt. 12.

ſententia: [SCIT ſancta Romana Eccleſia quòd nihil obſunt ſaluti credentium, diuerſæ pro loco & tempore conſtitutiones: ſi illis Canonica non obſiſtat auctoritas.] Adeò vt ex hoc Canone colligendum ſit Decreta, Decretales, conſuetudines & traditiones pugnantes cum S. Scriptura, nocere hominum ſaluti, ac proinde eſſe reiiciendas. Nec obſtat eas iam longa temporum ſerie obſeruatas dicere: progreſſus enim temporis non efficit vt quod verum eſt, falſum ſit, nec quod bonum eſt, malum. Itaque ex De-

Sardic. conc. cap. 1.

creti Sardicenſis Concilij ſententia, praua conſuetudo non minùs extirpanda eſt quàm perniciosa quædam corruptela. Traditio quæ præcipiebat vt abſtineretur à ſanguine & ſuffocato,

Actuum c. 15. 20. Conſtantin. conc. 6. c. 67. c. Si quis carnẽ. diſt. 30.

verè érat Apoſtolica, plurimis Conciliis & Canonibus confirmata, nec tamẽ amplius obſeruatur. Traditio quæ prohibebat diebus Dominicis in Templis inter precandũ genua flectere, duobus Oecumenicis Conciliis approbata eſt,

Niceno. c. 20. Conſtãtin. 6. c. 90. & c. 88.

primo quidem Niceno, & ſexto Conſtantinopolitano, ea tamen abrogata eſt. Traditio qua permittitur peregrè proficiſcentibus, & nullum quo exciperentur diuerſorium reperientibus, vt vnà cum equis ſuis in tẽplis hoſpitarẽtur, eodẽ Conci-

Concilio ſexto approbata eſt: quod tamen amplius non obſeruatur. Ac ne eiuſmodi permiſſio abſurda videatur, ratio Concilij addenda eſt: præſtat enim, inquit, templa hoſpitationi peregrinantium inſeruire, quàm aliquem ex iis perire. Ac ſanè priſcis illis temporibus non tanta ſuperſtitione quanta poſtea templa colebantur, vt pote quæ lapidea & lignea ſint. Quinimo preces nonunquam, & reliqua cultus diuini munia, in tuguriolis quibuſdam pellibus caprinis intectis celebrabantur: quæ ob eam cauſam Capellæ, quaſi caprinas dixeris, appellabantur. Poſtea verò Capellæ vocatæ ſunt, quæ ad iſtorum ſimilitudinem tuguriolorũ conſtructa ſunt oratoria. Traditio, qua præcipiebatur vt Baptiſmus ſingulis annis, duobus tantum temporibus, Paſchatis nempe & Pentecoſtes celebraretur, Concilij Triburiani & antiquorum Canonum authoritate comprobata fuerat, quæ tamen amplius non retinetur. In magno illo Concilio Niceno Oecumenico ſeptuaginta Canones inſtituti ſunt, è quibus tamen iam pridem viginti tantùm retinentur, reliquis quinquaginta abrogatis & repudiatis. Hoc totum proceſsit ex eo, quòd (vt ait B. Gregorius) regulæ ſanctorum Patrum traditæ ſunt, prout res poſtulare videbatur, temporis, loci, perſonarum, reique ipſius habita ratione. Quapropter in eiuſmodi traditionibus, retinenda eſt regula Canonis à Leone Epiſcopo Romano deſumpti, cuius hæc ſunt verba: [SICVT quædam ſunt, quæ nulla poſſunt ratione conuelli: ita multa ſunt, quæ pro neceſsitate temporum, aut conſideratione æta-

c. concedimus. & ibi gloſſ de conſecr. diſt. 1.

Tribur. Cõc. c.12. c. Non ratione. c. Duo ten pora c. Proprié de conſecr. diſt. 4.

c. ſeptuaginta & c. viginti. diſtinc 16.

c. Regula diſt. 29.

c. Sicut. diſt. 14.

tum oporteat temperari: illa conſideratione ſemper ſeruata, vt in his quæ vel dubia fuerunt aut obſcura, id nouerimus ſequendum, quod nec præceptis Euangelicis contrarium, nec Decretis ſanctorum Patrum inueniatur aduerſum.] Qua quidem regula omnes traditiones, aut earum ſaltem maxima pars, quæ in iſto Tridentino Concilio approbatæ ſunt, planè ſubuertuntur: aliis nempe, cum præceptis Euangelij: aliis autẽ, cum veteribus Decretis & Canonibus Patrum, pugnantibus.

Libri Canonici. 2 IN ſecundo huius Decreti articulo in hoc Conſeſſu definito, quum Synodus definit, qui S. Scripturæ libri Canonici ſint, quoſdam omnino Apocryphos in eorum albo adſcripſit, Eccleſiaſticum nempe, & Sapientiæ librum, (qui duo libri perperàm Salomoni tribuuntur) Iudith, Thobiam, Baruch, & Machabæos, qui in Canonicorum librorum numero à veteri Concilio Laodicææ (vrbe Phrygiæ Pacacianæ) anno CCC.LXIIII. habito, & poſtea cõprobato à VI. Concilio Oecumenico Conſtantinopolitano, anno DC. LXXXI. habito, minimè referuntur. (*Laodic. conc. 59. c. quoniã diſt. 16.*) Origenes item, qui ab Apoſtolorũ temporibus & ab eorumdem diſcipulorum ætate non fuit valde remotus, (floruit enim anno Chriſti CC.) poſtquàm diligenter perquiſiuiſſet & ab Hebræis, & ab antiquioribus Patribus (teſte Euſebio) quinam ex libris veteris Teſtamenti eſſent pro Canonicis habendi, in eorum numerum ſupra nominatos non retulit.] (*Euſeb. hiſt. eccl. lib. 6. c. 18.*) Quod autem attinet ad noui Teſtamenti libros, de his nulla vertitur controuerſia. Verùm quoad ſuperiores, de quibus controuertitur, ij

nullomodo pro Canonicis habendi ſunt, ſed ij demum de quibus vnanimiter inter Patres ſpiritu Concordiæ afflatos conuenit. Periculoſum enim fuerit, articulos fidei ex iis libris petere, quos Sp. S. (nunquam à ſe ipſo diſsidens) non reuelauit Patribus ex ſe proficiſci. Intereà verò non inficiamur, quin plurima vtilis eruditio in iis libris contineatur: ſed tantùm ex iis fidei articulos non eſſe petendos aſſerimus. Nam, vt Auguſtinus ait, libri Canonici communi omniũ Eccleſiarum conſenſu recepti, iis anteponendi ſunt qui à nonnullis Eccleſiis reiiciuntur. Nihilominus tamen, Patres noſtri Tridentini eos omnes anathemate proſequuti ſunt, qui iſtos libros pro Canonicis non habuerint: ac proinde hæc ipſa Laodicæę & Conſtantinopolis Concilia, & maximam partem veterum Doctorum Eccleſiæ, damnarunt. *Aug. de doctr. Chriſt. lib. 2. c. p. 9.*

3 SECVNDO Decreto quarti huius Cõceſſus, conſtitutum eſt etiam, vnicam illam cõmunem & vulgarem, Bibliorum interpretationem eſſe probandam, & in Eccleſia citra controuerſiam admittendam, ſub anathematis periculo. Cui Decreto obiicimus Canonem ex S. Auguſtino deſumptum, qui monet, ad locutionum S. Scripturæ cognitionem vberiorem conſequendam, confugiendum eſſe ad linguas quibus ea conſcripta eſt. Hæc ſunt ipſius verba: [LOCVTIO diuinarum ſcripturarum ſecũdum cuiuſlibet linguæ proprietatem accipienda eſt: habet enim omnis lingua quædam propria locutionum genera: quæ cùm in alia transferuntur, videntur abſurda.] Idem celebris Do- *Verſio Latina Bibliorum.* *c. locutio. diſt. 38.*

de Doctr. Christi. lib. 2. c. 12. ctor docet, plurimum ad S. Scripturarum notitiam, multarum verſionum collationem facere, vt meliori adhæreamus. Variæ Bibliorũ interpretationes ſua ætate extabant, quibus omnibus vtebatur.

Interpretationes in Eccleſia receptę. 4 HOC ipſo Decreto conſtitutum eſt, Vt nemo alio ſenſu S. Scripturas proferat, quã quo S. mater Eccleſia (penes quam eſt S. Scripturarũ interpretationis ius & poteſtas) eas intelligit & interpretatur, nec aduerſus receptas Patrum ſententias, iis qui ſecus faxint pœna à legibus indicta, plectendis. Cui Decreto opponimus, primum Canonem ex Clemente Epiſcopo Romano deſumptum, qui præcipit vt Scripturarũ interpretatio ex ipſamet Scriptura depromatur. Hæc verò ſunt illius verba: [MVLTA ſunt *c. relatum, diſt. 37.* verba in ſcripturis diuinis, quæ poſſunt trahi ad eum ſenſum quem ſibi vnuſquiſque ſponte pręſumpſerit, ſed non oportet. Non enim ſenſum extrinſecus alienum & extraneum debetis quærere, vt quoquomodo ipſum ex ſcripturarum auctoritate confirmetis, ſed ex ipſis ſcripturis ſenſum capere veritatis oportet.] Cæterùm quod hoc Decreto præcipitur, Nos debere eas ſequi interpretationes, quæ ab Eccleſia & veteribus Patribus admiſſæ ſunt, atque etiàm nunc admittuntur, ambigua oratio eſt. Magnum enim diſcrimen eſſe aſſerimus inter eas interpretationes, quæ olim ab Eccleſia admittebantur, & eas quæ nunc ab eadem recipiuntur. Quod ſi veteres Eccleſiæ primitiuæ & ſanctorum Patrum interpretationes recipiendæ eſſent, eæ maxima ex parte huius Concilij doctri-

doctrinam euerterent. Sed in omnibus rebus negamus vllis Eccleſiæ, nec veterum Patrum, nec neotericorum interpretationibus, fidem adhibendam, niſi quatenus S.Scripturæ autoritate fulciuntur, vt ipſi etiam Canones præcipiunt. Hæc verò ſunt ipſa verba vnius ex S.Auguſtino deſumpti: [NEQVE quorumlibet diſputationes, quamuis Catholicorum & laudatorum hominum, veluti ſcripturas Canonicas habere debemus, vt nobis non liceat, ſalua honorificentia, quæ illis debetur hominibus, aliquid in eorum ſcripturis improbare atque reſpuere, ſi fortè inuenerimus quòd aliter ſenſerint quã veritas habet, diuino adiutorio, vel ab aliis intellecta, vel à nobis. Talis ego ſum in ſcripturis aliorum, quales volo eſſe intellectores mearum.] *c. Neque. diſt. 9.*

Et altero Canone idem S.Doctor hortatur nos, ne ſuis ſcriptis ita nos addicamus, aut fidem habeamus, vt nefas ab eo diſſentire putemus, niſi nobis conſtiterit ex Scripturarum teſtimonio de veritate ſcriptorum ſuorum. Alio item multa fatetur in ſuis ſcriptis ineſſe, quæ iuſtam reprehenſionem mereantur. Quòd verò Concilium iſtud Tridentinum videtur veterum Patrum authoritatem S. Scripturæ adæquare, de eo veteres Canones longè aliter ſentiunt. Vnus autem hic eſt ex Auguſtino decerptus: [QVIS neſciat ſacram Scripturam Canonicam, tam veteris quàm noui Teſtamenti, certis terminis ſuis contineri, eámque poſterioribus Epiſcoporum literis ita præponi, vt de illa omnino dubitari & diſceptari non poſsit, vtrum verum vel rectum ſit quicquid in ea ſcriptum ſit, vel conſtiterit eſ- *c. noli meis. diſt. 9.* *c. negare. diſt. 9.* *c. quis neſciat. diſt. ead.*

ſe? Epiſcoporum autem literas, quæ poſt confirmatum Canonem, vel ſcriptæ ſunt, vel ſcribuntur: & per ſermonem fortè ſapientiorem in ea re cuiuſlibet peritioris, & per aliorum Epiſcoporum grauioré authoritatem, doctiorémque prudentiam, & per Concilia licere reprehendi.] Ex his igitur apparet, magnum illum B. Auguſtinum ſupremam Deo & eius S. Scripturæ authoritatem tribuere, ſcriptis verò hominum inferiorem, quæ non minus ab illa ſuprema diſtat quàm cœlum à terra. Nedum eos anathemate proſcribere oportuit (vt Tridentina Synodus immeritò conatur) qui negant parem interpretationibus, & traditionibus humanis authoritatem, atque Scripturis diuinis, tribuendam eſſe.

Concilij doctrina falſis principiis nixa.

5 Denique illud non leuiter eſt prætereundum, Patres Tridentinos, vt fundamentum Confeſsionis fidei ſuæ (vt aiunt) ponerent, profiteri ſe velle Eccleſiæ dogmata fulcire, & mores, emendare, authoritate & argumentis ab hiſce quatuor principiis petitis. Primum eſt, vt Traditiones eandem cum S. Scriptura authoritatem habeant. Alterum, vt libri, quos ſuprà Apocryphos eſſe diximus, pro Canonicis habeantur. Tertium, vt ſola verſio vulgaris Latina Bibliorum pro authentica ab omnibus recipiatur. Quartum denique, vt nulla alia S. Scripturæ interpretatio admittatur, quàm quæ à ſancta matre Eccleſia recipitur & approbatur. Quibus fundamentis iactis, facilè fuit Patribus Tridentinis eam doctrinam ſuperſtruere, in qua nos ab illis diſſentimus. Verùm iis quoque fundamen-

ts

tis euerſis, vt ſatis ſupérque ſuapte abſurditate ſponte corruunt, facilè conſequetur, vt quidquid ſuperſtructum eſt, peſſum dilabatur.

6 POST hunc Conſeſſum, fraterculus quidam Carmelita, cui nomen erat Antonij Marinerij, proxima in Quadrageſima, ad 14. eiuſdem menſis Aprilis diem, in generali Congregatione elegantem & piam concionem habuit de iuſtificatione fidei: ſed eius de hoc articulo ſententia nequaquam poſtea à Patribus comprobata eſt. Hæc autem fuit Concionis eius ſumma: Deum equidem à nobis, vt à legitimis ſuis filiis obſequium & obedientiam poſtulare, quam poſtea ingentibus beneficiis cumulet, nihilominus tamen humilitati noſtræ conſentaneum eſſe, vt à nobis omnem operum gloriam reiiciamus, nóſque omnibus meritis & virtutibus vacuos ſeriò agnoſcamus, vt his ſua bonitate Deus nos locupletet. Nos omnem gloriæ expetendæ aut oſtentandæ occaſionem effugere debere, vt ſolus pater cæleſtis, & præ omnibus rebus glorificetur. Eos qui Deum ſocium in ſuis bonis operibus faciunt, gloriam cum Deo partiri. Hoc perinde eſſe, ac ſi quis ſe in Deorum inferiorum numero adſcribat. Meriti vocabulum non omnino eſſe repudiandum (vt pote quo antiqui Patres, citra diuinæ gloriæ detrimentum, ſæpè modeſtè vſi ſint) ſed in hoc debere nos incumbere, vt merita conſequamur, ita tamen vt ea gratiæ Dei accepta feramus: quantum enim gloriæ nobis vendicamus, tantundem Deo detrahimus. Eos à Deo excludi, qui eius gloriam cum ipſo partiuntur. Eos qui meritis ſuis fidunt ſo-

Concio pia de Iuſtificatione fidei.

lere de diuina erga ſe bonitate dubitare, neque illis huc illuc fluctuātibus,ſtationē vllam aut tutum portum apparere. Contra verò, eos qui ſuis operibus non confidunt, ſed ſola diuina miſericordia nituntur, animi tranquillitate frui, neque ipſis in mentem vnquam venire poſſe, ſe à Deo reiici, quinimò compotes ſemper futuros eius, quam eis promiſit miſericordię perſuaſiſsimum habere. Eos qui Chriſti iuſtitia nitantur per dubitationum labyrinthos non errare, ſed ſecura conſcientiæ pace & animi lætitia frui, à S. Spiritu edoctos ſe eſſe filios Dei, à quo hanc fiduciam aſſumant ad eum clamandi, *Abba Pater*. Nihilominus tamen ſancta quadam formidine percelluntur, ne ab eo filiorum Dei honore, in quem diuina bonitate euecti ſunt, excidant. Lætantur ſe Chriſtum amplexos, ſed eundem metuunt amittere. Satan & caro illis bellum inferunt, temeritatis eos arguentes ob id quod de amore Dei erga ſe perſuaſi ſunt, quaſi eis diuina patefacta eſſent conſilia, quinetiam illis ſua exprobrant peccata, quibus cumulatè ſatisfacere nequaquam potuerunt. At reſpondent illi ſe ſummo ingrati animi vitio laboraturos, ſi cùm tot habeant diuinæ erga ſe dilectionis argumenta, atque in eo maximè, quòd Filium ſuum cruci addixerit, eius promiſsionibus non acquieſcerent. Per Chriſtum autem ſua illis peccata gratuitò condonari, cùm iis planè ſatisfacere non poſsint. Eas quas ſuſtineant calamitates ſibi minimè à Deo tanquam irato contingere, ſed ab eius amore proficiſci, inque ſuam vtilitatem & reſipiſcentiam, proptereà quòd veri filij Dei ſub

crucis

crucis diſciplina edoceri ſoleant. Addebat denique eos veros eſſe Chriſtianos, quorum vita fide Euangelica inſtituitur: non autem eos, qui nomen tantum & ceremonias retinent. Inferens (& rectè) Eccleſiam ab Euangelio natam & auctam fuiſſe,& ab eodem in integrum reſtituendam, diſtribuendo panem Euangelicum populo. Mirum ſanè fuit pauperculum hunc Monachum, tam confidenti animo aduerſus merita operum verba facere auſum fuiſſe, apud iſtos Patres Tridentinos, à quibus poſteà hæc doctrina, vt deinceps demonſtrabitur, exploſa eſt.

V. SESSIO.

IVLII 17.die eodem anno XLVI.quinta Seſſio habita eſt, in qua de peccato originali actum eſt, déque illius remiſsione, per meritum Chriſti,& S.Sacramenti baptiſmatis applicationem,tam ætate prouectis quàm infantibus. Sed Patres ſe beatiſsi mam & puriſsimam virginem Mariam Dei matrem eorum numero comprehendere, qui peccato originali inficiuntur, negauerunt. Verùm de ea quæſtione Papæ Sixti IIII. ſententiæ ſtandum eſſe. *De peccato originali.*

2 ATQVI Sixtus iſte IIII. ea de re nihil quicquam ſtatuit,ſed cùm de hac queſtione magno ardore altercarentur inter ſe Franciſcani & Dominicani, his quidem ſanctam virginem ſi-

cut & cæteros homines in peccato originali conceptam fuiſſe aſſerentibus, illis verò è contrà ſentientibus, ſilentium vtríſque indixit, & ne quis aſſereret veram eſſe aut affirmatiuam aut negatiuam theſim, prohibuit: ſed vt dubitationis huius deciſio S. matri Eccleſiæ relinqueretur.
c. 1. & 2. de relig. & ven. ſanct. in Extrau. Præiudicium tamen tulit pro Franciſcanorum aſſertione, celebrationem conceptionis S. virginis, ad 8. Decembris diem, inſtituendo: multíſq; peccatorum remiſsionibus cumulando eos, à quibus illud feſtum coleretur. Ac ſanè ex huius
Baſil. con. Seſ. 36. præiudicij ſententia, Concilium Baſilienſe ſecundum Franciſcanos pronuntiauit, Patribus S. virginem ſine peccato originali conceptam fuiſſe aſſerentibus. Adeò vt pleríſque mirum videri poſsit, quid cauſæ ſubeſſe potuerit, cur Tridentini Patres, hunc cum tam multis cæteris errorem apertè probare noluerint, ſed Papæ Sixti indefinitæ conſtitutioni, quàm Baſilienſis Concilij definitioni ſtare maluerint, niſi hoc Rom. Pontificis artibus factum eſſe conſtaret. Is enim nunquam ferre potuit, immò pertinaciſsimè ſemper obſtitit, quominus Concilij Baſilienſis Decreta approbarentur, quia Pontificiam au-
Bern. epiſt. 174. Durand. in 4. Sen. diſt. 43. q. 4. art. 2. thoritatem, ſuæ ſuppoſuiſſet. Cæterùm, etſi Dominicanorum opinio improbata fuerit, erroris tamen vacua erat, vel ex doctiorum Theologorum ſententia.

3 Caeterum, quod hoc Concilium probat inſtitutionem feſti celebrationis Conceptionis, hoc pugnat Lugdunenſis Concilij, anno M. C C. X L V I I. habiti, conſtitutioni: tale enim feſtum in album feſtorum, quæ coli Con-

Concilium illud præcepit, non eſt relatum. Ob idque ſuper illa Conſtitutione, hoc addit Gloſſa interpretamentum. [DE feſto conceptionis nihil dicitur, quoniam celebrandum non eſt, ſicut in multis regionibus fit, & maximè in Anglia: & hæc eſt ratio, quoniam in peccatis concepta fuit, ſicut & cæteri ſancti, excepta vnica Perſona Chriſti.]

c. 1. iuncta. glo. de conſ. diſt. 23.

4 PORRO in eadem Seſsione, titulo de Reformatione, cap. j. Decreta aliquot ad reformandam Eccleſiam ſancita ſunt: nempe, vt in vnaquaque Eccleſia Cathedrali, præbenda vna deſtinaretur Theologiæ Doctori, qui S. Scripturam publicè doceret. Itémque altera, quæ Ludimagiſtro, qui gratis in Grammaticis egenos ſcholaſticos inſtitueret. Vtque in Abbatiis clauſtralibus & cœnobiis regularibus lectiones docendæ S. Scripturæ haberentur. Et cap. 2. Epiſcopos aut per ſe aut per alios ad eam rem idoneos, Euangelium annuntiare debere, paritérque parochos ſacerdotes, ſaltem diebus Dominicis & feſtis celebrioribus. Quæ Decreta in eum finem tantùm conſtituta ſunt, vt ſpe inani paſcerentur homines, qui aliquam Cleri reformationem expectabant. Nam poſt hoc Concilium habitum, Epiſcopi non maiorem quàm anteà concionandi populúmque erudiendi ſollicitudinem geſſerunt, illíſque ſatis ſupérque fuit Vicarios, aut Monachos in eam rem paruò conductos adhibere, qui perfunctoriè aliquando feſtiuis diebus concionarentur. Qui ſi modò multi fuerint in inſectando eos, quos hæreticos appellant,

Præbendæ Theologales & Præceptoriales.

Quod Epiſcopi & paroiſi, aut per ſe aut per alios concionari debent.

bellißimè omnium concionati creduntur.

Aurel. art. 8. 5 QVOD verò attinet ad Theologales penſiones (quas præbendas vocant) ſuper his longè meliùs proſpectum eſt regia conſtitutione Aurelianenſi, quæ præcipit. Vt in vna quaque Eccleſia Cathedrali aut Collegiali, præbenda conſtituatur, quæ doctori Theologiæ deſtinetur, qui diebus Dominicis, & feſtis ſolemnibus verbum Dei prædicet, & ternas ſingulis hebdomadis lectiones Theologicas prælegat, quibus Canonici interſint, præbenda quiſque ſua, ni faciant, cariturі. At nondum in animum induxerunt huic Conſtitutioni parere, tum quòd pluribus aliis impedimentis diſtrahuntur, tum quia ne ridiculi habeantur metuunt, ſi denuo ad pridem deſſueta ſcholarum auditoria redire cogerentur.

6 QVOD verò ad illud Decretum attinet quo Epiſcopis permiſſum eſt per Vicarios concionari (id eſt, munere ſuo per procuratorem fungi) huiuſmodi abuſus hoc innititur fundamento, quòd æquius eſſe videatur Vicarium *1. Lateran. c.10.* eruditum hanc ſuſcipere prouinciam, quàm ignarum Epiſcopum. Nam Lateranenſe Concilium, anno M. C C. X V. habitum, Epiſcopis per Vicarios concionandi facultatem cõceſsit, propter eorum (vt Patres loquũtur) defectum ſciẽtiæ. Sed longè diuerſa eſt hac de re veterum Conciliorum ratio. Itaque huic Decreto Con- *Conſtant. 8. c.24.* cilium VIII. generale Conſtantinopolitanũ, anno D. C C C. L X I X. habitum, opponimus, quo Archepiſcopis prohibetur munus ſuum per Suffraganeos obire, vllíſque ſecularibus negotiis

gotiis immiſceri, quibus à functione ſua diſtrahantur, ni ſuo gradu & honore ſummoueri velint. Quinetiam Concilio Vaſenſi, anno CCCC. L. habito, cautum eſt, vt in ciuitatibus & parœchiis ipſimet Epiſcopi & Presbyteri verbum Dei annuntiarent. Licere tamen, cùm morbo Presbyteri impedirentur, eorum Diaconis concionis vice, populo ſanctorum Patrum Homilias prælegere. Et certè hæc Præſulum poteſtas, muneris ſui aliena opera obeundi, in veteri Eccleſia nunquam aliter vſurpata fuit, ſed poſtremis hiſce ſæculis, in craſſiſsima & ſupina Paſtorum ignorantia nata eſt. *Vaſen.conc. i c.4.*

7 POST horum Decretorum concluſionem, Epiſcopus Feſulanus, Florentinus, Brachius Martellus, haud aſpernandam concionem expoſtulatoriam apud Tridentinos Patres habuit, qua Epiſcopos ſuarum Eccleſiarum gubernationem Mercenariis committere debere negabat, ſed ſuam quemque præſentem regere debere, & in ea reſidere. Nec tamen inficiari, Cardinales, qui Rom. Pontificis latera ſtipare debent, meliori redituum ſuorum beneficiorum parte frui debere: ſed affirmare iis abſentibus, populum à legitimo Paſtore, non à Mercenario, regi debere. Prætereà Synodum non debere comprobare priuilegia & immunitates, quibus pleríque ſe muniunt, cùm ſint verè totidem Canonicarum legum abrogationes & ſolutiones. Quæ duæ huius Epiſcopi ſententiæ, non erant negligendæ. Nam quòd ad primam attinet, perutile fuerit, Epiſcopatus, & alia eiuſmodi beneficia, quibus animarum cura incumbit, viris do- *Oratio ſuper Epiſcopali reſidentia.*

ctis & probis conferre, qui per ſeipſos Paſtorum munus obirent, quibúſque in ſuam alimoniam honeſta portio reditus beneficij tribueretur. Nam omnem prouentum eis relinquere, perinde eſſet atque illis materiam corruptelæ & ſtupidæ ſaginationis ſuggerere:cùm (vt teſtatur Canon quidam ex Papa Martino deſumptus) pinguis venter craſſum ſenſum generet. Quod verò ex huiuſmodi reditu ſuperflueret, vtiliter in eos conferri poſſet qui munia publica obeunt,apud Principem aut aliàs. Porrò, quòd ad alteram Feſulani Epiſcopi ſententiam attinet, certum eſt ingentem illam priuilegiorum ſyluam,à multis Rom.Pontificibus,Monaſteriis & Collegiis regularibus indultam, & à multis annis ſubinde locupletatam (quam emphaticè Magnum vocitant mare) valdè diffuſam in Eccleſiam ἀταξίαν inuexiſſe, & diſciplinam corrupiſſe.

c.vlt.diſt. 44.

Excommunicatio & bellum cõtra Proteſtantes.

8 QVO tempore verò hæc Seſsio habebatur,Papa Bullas ſuas diſſeminabat,& promulgabat aduerſus Proteſtantes, quibus Ducem Saxonicum & Landgrauium Heſsiæ excommunicabat. Imperator quoque bellum in iſtos duos Principes, tanquam in rebelles & contumaces moliebatur. Quò factum eſt vt Dux Mauricius Saxo,& Marchio Brandeburgenſis,cum Alberto eius fratre, partes eius ſequerentur, tametſi eſſent de Proteſtantium numero. Tum igitur Ratisbonæ Diætam Imperialem Cæſar habuit, in qua Præſules & Principes Catholici profeſsi ſunt ſe Concilium Tridentinum pro legitimo habere, & Decretis eius obſequi paratos. At è contra

Ratisbonenſis Diæta, in qua Concilium per legitimo habitũ fuit.

contrà illud legitimum eſſe negabant Proteſtantes, neque ſe ei vllomodo ſummittere velle profitebantur: quinimò ab Imperatore poſtulabant, vt Religioni proſpiceret aliquo Germanici Concilij remedio, aut Conuentu ordinum Imperij, aut doctorum virorum colloquio. Sed horum nihil placidè audiuit, iam ad bellum eis inferendum paratus.

9 POST hanc Seſsionem, idem Epiſcopus Feſulanus ſuggeſtum conſcendit, orationémque habuit multis querelis admixtam, ob id quod huiuſmodi præbendis Theologalibus & Præceptorialibus conſtituendis, opes & reditus Epiſcoporum minuerentur, quo nomine grauíter angebatur animo, nimiúmque in authoritatem, dignitatémque Epiſcopalem attentari exiſtimabat. Conquerebatur item, de eo quod Monaſteria Eccleſiæ nomine nuncuparentur, aiens in hoc ſubeſſe non mediocre periculũ: neque Mare magnũ priuilegiorũ Monachis conceſſorum, neque item illorũ paralogiſmos & ſophiſmata, quicquam illis aduerſus Epiſcopos iure diuino conſtitutos, vſqueadeò patrocinari poſſe, vt fas eis eſſe debeat, iniuſſu & abſque aſſenſu Epiſcoporum, in eorum Diœceſis concionari. In ſumma, bonus iſte Præſul fortiter pro menſa & pedo Epiſcopali certabat. Oratio ad rem facien dam pertinens.

10 INTEREA Seſsio ſexta ad initium ſequentis anni dilata eſt, propter bellum aduerſus Proteſtantes ſuſceptum. Sed vbi dies Aduentus Domini veniſſent, multi Monachi conciones habere cœperunt, quibus ſemper variis contumeliis perſtringebant Proteſtantes. Hos inter,

Sermo doctificus de vltimo iudicio.

Dominicus quidam Sotus nomine, Theologus Segobienſis in Hiſpania, ad 28. Nouẽbris diem, eodem anno XLVI. concionem habuit de vltimo iudicio. Palámque iam illud propè inſtare prædicabat. Sanctam enim Scripturam prædixiſſe futurum, vt ad vltimi iudicij aduentum, Sol & Luna lumen ſuum amitterent. Quod iam manifeſtiſsimè (inquiebat) accidiſſe videmus. Nam Rom. Pontifex, qui eſt Sol Eccleſię, paulatim lumine ſuo orbatur ab hæreticis, qui eum Antichriſtum appellant. Idem cõcionator ſubiiciebat, id quod vaticinatum fuit à B. Paulo, ad Theſſalonicenſes, Perditionis filio patefacto, à doctrina Chriſtiana defectionem futuram, intelligi debere de hæreticis huius ſæculi, qui ſunt filij perditionis, & qui Pontificis imperium detrectant. His inſuper addebat, Lunam (hoc eſt, ciuilem poteſtatem) aut ſaltem eius maximam partem, cauſam eſſe cur ſol eclipſin pateretur, iámque propè totam in ſanguinem conuerſam eſſe, iuxtà Ioëlis Prophetiam. Prætereà hoc vltimi iudicij indicium eſſe affirmabat, quòd ſtellæ è cælo decidiſſent, hoc eſt, quòd ſancti honore & inuocatione ſibi exhiberi ſolitis, fruſtrarẽtur. Denique, Patres Tridentinos ad corrigendas hæreſes hortabatur, vt calamitatibus, quæ ex iis exoriri poſſent, remedium adferrent: hanc innuens ſolam supereſſe rationem, qua vltimum iudicium effugere ac remorari liceat. Hæc eſt ſumma ferè concionis illius à Doctore Soto habitę, concionis, inquam, ſuo authore digniſsimę, vt & author Soti nominis meritiſsimus.

11 DECEMBRIS ſequentis 12. die, ſuggeſtum

geſtum conſcendit quidam Cornelius Epiſco-pus Bitontinus, qui contrarij planè generis à ſuperiori concionē habuit: erat enim illa mœſta ac lugubris, hæc verò læta & hilaris. Patres, fratres, & cæteros omnes ad lætitiam inuitabat, quòd dies lætifica & ſalutifera aduenißet. Religionem enim illis, huiuſce S. Synodi beneficio reſtitui, libertatem quoque & pacem, leges, honores, diuitias, vrbes, atque adeò ipſam Dominationem reddi. Tridentum magnam Angelorum multitudinem, hoc eſt Epiſcoporum, conueniſſe, magiſtrorum, inquam, populi, Patrum omnium, Chriſti miniſtrorum, Chriſtorũ Domini, Oraculorum & linguarum Dei, vt imminenti Eccleſiæ exitio proſpicerent. Sapientum multitudinem populi ſalutem eſſe, ibíque eſſe ſalutem vbi plures Conſiliarij. Deinde, vt magnam Concilij poteſtatem demonſtraret, addit penes Concilium eſſe ius & poteſtatem Imperatorem ab imperio ſummouendi, & Reges ſuis regnis abdicandi. Exempla proferebat Ladiſlai Regis Bohemiæ, & Imperatorum Leonis III. Henrici III. Frederici II. & Cõſtantini VIII. qui omnes à Põtifice, Concilij principe, imperio ſuo abdicati fuerũt. Deniquè cùm argumentum trium Rom. Pontificis legatorum laudãdorum ab eorũ nomine deſumpſiſſet, aiens Io. Mariam Montanum, oculos in montẽ defixos habere, in Chriſtũ nempe, à quo auxiliũ Patribus ſuppeditabitur: Marcellũ itẽ Ceruinũ Politianũ, politia vtili Eccleſiã ornaturũ: Reginaldũ verò Polum Anglũ, Angelũ potius quã Anglũ referre: tandẽ concludit, Conciliũ Tridentinum equo Troia-

Concio feſtiua.

Poteſtas, quam ſibi Sacerdotes vendicant.

Concilium Tridentinum cum equo Troiano collatum.

no ſimile eſſe: in eo enim Principes Imperij & religionis incluſos eſſe. Sed haud alienum à re fuiſſet, ſi in eandem proſecutus ſimilitudinem addidiſſet, conuerſa ad Proteſtantes oratione, *Aut hæc in veſtros fabricata eſt machina muros, Aut aliquis latet error. equo ne credite Teucri.* & de Pontifice, *Atque ipſe doli fabricator Epeus.* Denique epilogi loco, in laudes Rom. Pontificis irruens, negabat vllum eſſe tam iniquum rerum æſtimatorem, qui non fateatur Rom. Pontificem lucem illam eſſe, quæ venit in mundum: ſed homines tenebras maluiſſe quàm lucem, quam qui malè agunt oderunt. Pontificémque patefacto Concilij aditu, cœli portas aperuiſſe. Eccleſiam ſuo exitio vicinam fuiſſe, niſi prouidentia Dei & Pontificis (qui poteſtate ad Deum proximè accedit) ei ſalutare auxiliũ attuliſſet. Ex his igitur apparet iſtas Hierarchicas columnas, Romanúmque Pontificem eorum Monarcham ſibi perſuadere ius ipſis eſſe conſtituendorum & ſummouendorum potentiſsimorum orbis terrarum Monarcharum, & quàm impiè eædem Pontifici quod de Filio Dei ſcriptum eſt, attribuant.

VI. SESSIO.

IAnnuarij 13. die, anno M.D.XLVII. ſexta Seſsio habita eſt, in qua de iuſtificatione actum eſt, déque libero arbitrio, de Predeſtinatione, & meritis operum, & ſuper his multi Canones conditi, à vera illa doctrina, quam Frater Antonius

tonius Marinerius Carmelita, vt paulo antè meminimus, pro concione docuerat.

1 SED vt iſtorum Canonum nonnullos expendamus, hæc ſunt 5. Canonis verba: [SI quis liberum hominis arbitrium poſt Adæ peccatum amiſſum, & extinctum eſſe dixerit, aut rem eſſe de ſolo titulo, immò titulum ſine re, figmentum denique, anathema ſit.] Huic Canoni opponimus octauum Concilij Arauſicenſis, cui præfuit B. Hilarius, Arelatenſis Epiſcopus (quódque habitum eſt anno circiter CCC. LXX. aliquot annis poſt Nicenum Concilium) cuius Canonis hæc ſunt verba: [Alienum eſt à recta fide, non omninò liberum arbitrium per peccatum primi hominis aſſerere infirmatum, aut certè ita læſum putare, vt tamen quidam valeant ſine reuelatione Dei, myſterium ſalutis æternæ per ſemetipſos poſſe cõquirere. Quod quàm ſit contrariũ veritati ipſe Dominus probat, qui nõ aliquos, ſed neminem ad ſe venire poſſe teſtatur, niſi quem Pater attraxerit.] Et 13. eiuſdem Concilij Canone, ita continetur: [Arbitrium voluntatis in primo homine infirmatum, niſi per gratiam baptiſmi non poteſt reparari. Quod amiſſum, niſi à quo potuit dari, non poteſt reddi. Vnde ipſa veritas dicit: *Si vos filius liberauerit, tunc verè liberi eritis.*] Qui duo antiqui Canones, apertè oſtendunt nobis nullum ſupereſſe liberum arbitrium, quod ad benè agendum nos impellat. Ad malè agendum autem procliue quidem habemus arbitrium: ſed cùm peccato ſeruiat, liberum appellari non poteſt. Et in hanc quidẽ diſertis verbis B. Auguſtinus it ſententiã.

De libero arbitrio.

c. prima. §. quarta decima. diſt. 16.

Auguſt. in Enchir. c. 30

De iuſtificatione.

2 HAEC Canonis, 9. huius Seſsionis ſunt ipſa verba: [SI quis dixerit, ſola fide impium iuſtificari, ita vt intelligat nihil aliud requiri, quod ad iuſtificationis gratiam conſequendam cooperetur, & nulla ex parte neceſſe eſſe eum ſuæ voluntatis motu præparari, atque diſponi: anathema ſit.] Cui Canoni iterum idem Cõcilium Arauſicenſe opponimus, vt oſtendamus propriam noſtram voluntatem non cooperari cum fide. Hæc verò ſunt ipſiſsima verba Canonis 4. eiuſdem Concilij: [SI QVIS, vt à peccato purgemur, voluntatem noſtram Deum expectare contendit, non autem vt etiam purgari velimus, per S. Spiritus infuſionem & operationem in nos fieri confitetur, reſiſtit ipſi Spiritui ſancto, per Salomonem dicenti: *Præparatur voluntas à Domino*, & Apoſtolo ſalubriter prędicanti: *Deus eſt, qui operatur in nobis & velle & perficere pro bona voluntate.*] Quinetiam 23. eiuſdem Concilij Canon docet, Quum malè facimus id à noſtra propria voluntatę manare: quum autem bene agimus, id à Dei voluntate proficiſci. Hæc ſunt ipſiſsima eius verba: [SVAM voluntatem homines faciunt, non Dei, quando id agunt quod Deo diſplicet. Quando autem ita faciunt quod volunt, vt diuinæ ſeruiant voluntati, quamuis volentes agant quod agunt, illorum tamen voluntas eſt, à quo præparatur, & obitur quod volunt.]

3 EIVSDEM Seſsionis Canon 24. ita habet; [SI QVIS dixerit iuſtitiam acceptam, non augeri coràm Deo per bona opera, ſed opera ipſa fructus

ſructus ſolummodò, & ſigna eſſe iuſtificationis adeptæ, non autem ipſius augendæ cauſam, anathema ſit.] Eidem Canoni opponimus 12. eiuſdem Concilij Arauſicenſis, cuius hæc eſt ſententia: [TALES nos amat Deus quales futuri ſumus ipſius dono, non quales ſumus noſtro merito.] Quo breui Canone ſatis ſupérque docemur, noſtra opera à iuſtificatione eſſe remouenda, & à fide diſtinguenda, vt ea iuſtificationis noſtræ cauſa non eſſe cenſeantur. At verò coniungenda quidem ſunt opera cum fide, tanquam effecta cum cauſa, agnoſcendo tamen fidem & bona opera eſſe à Deo, qui ea in nobis reponit & operatur, vt 9. Canone eiuſdẽ Concilij docetur, his verbis: [DIVINI eſt muneris cùm rectè cogitamus, & pedes noſtros à falſitate & iniuſtitia tenemus. Quoties enim bona agimus, Deus in nobis, atque nobiſcum, vt operemur, operatur.]

4 CAETERVM, vt rectè caput hoc intelligatur, & ne quis exiſtimet nos bona opera negligere, operæpretium eſt ſcire, omnia bona opera mandatis Dei comprehendi: omnia autẽ mandata his duobus præceptis contineri, Diligere Deum tota mente noſtra, & Diligere proximum ſicut noſmet ipſos: & hæc denique præcepta duo, Charitatis vel Dilectionis nomine comprehendi. Quum igitur dicimus, Nos ſola fide iuſtificari, intelligimus de fide Chriſtiana, quæ per Charitatem operatur, non autem de credulitate illa, qua acquieſcimus veritati rerũ, quæ in veteri & nouo Teſtamento narrantur, quam ipſi etiam Diaboli habent, multíque etiã

De fide Chriſtiana, & credulitate hiſtorica.

infideles. Sed fides Chriſtiana peculiaris & propria eſt fidelium, qui non ſolùm Veritati Euãgelicæ aſſentiuntur, ſed etiam recipiunt, & haud dubiè ad ſe pertinere credunt promiſsiones miſericordiæ diuinæ, quas nobis in Chriſto ſaluatore noſtro ſpopondit, ac proinde qui omnẽ penitus ſalutis ſuæ fiduciam in Deo collocant, per ſolum meritum Ieſu Chriſti. Huiuſmodi autem fides nunquam à Charitate diuelli poteſt: nemo enim fiduciam ſuam in Deo collocare poteſt, quin eundem amet: qui verò Deum amant, amant & proximum propter Deum ita iubentem. Etſi autem lex, quæ perfecta eſt, poſtulet, vt hæc noſtra in eum Charitas ſit ex toto corde noſtro, totíſque viribus, mente & intelligentia, & vt eadem Charitas noſtra erga proximum, Charitatem erga noſmet ipſos exęquet, hoc eſt, vt perfecta ſit in nobis vtraque Charitas: nihilominus tamen Deus, qui nos non per legem ſaluos facere vult, ſed gratuitò per Ieſum Chriſtum in Euangelio ſuo, pro ſua ſumma bonitate & miſericordia, quam in nobis inſeruit Charitatem admittit, eámque gratam ſibi recipit, tametſi multis partibus imperfectam. Itaque qui ſalutis ſuæ fiduciam in Dei Opt. Max. miſericordia reponit, ſolo magni illius Mediatoris æterni Filij Dei merito, quíque proinde Deum diligit, & proximum ſuum, is veram fidẽ Chriſtianam per Charitatem operantem habet, qua fide coram Deo iuſtificatur. Si igitur Patres Tridentini, quum dicunt bona opera cum fide Iuſtificationem noſtram cooperari (quanquam hæc loquendi ratio ſit impropria) ita ſentiunt, nequa-

Nemo Deo confidere poteſt, quin eũdẽ amet.

eqṳaquam ab illis diſſentimus: neque enim
egamus charitatem erga Deum & proximum
ſſe bona opera, quinimò ſingulorum bonorũ
perum particularium fontem & ſcaturiginem
ſſe affirmamus. Nam & ipſi fatemur fidem eſſe
onum opus. Sed ſi intelligant eleemoſynas,
iunia, & id genus alia charitatis exercitia par-
cularia, vnà cum fide Chriſtiana nóſtram iu-
ificationem cooperari (quæ eorum videtur
ſe ſententia) hoc ſanè fateri non poſſumus. La-
o enim ille, qui à Chriſto in cruce iuſtificatus
t, apertè indicauit, cùm ad eum precibus refu-
ret, ſe in eo ſpem ſuam collocare, Deúmque
ligere: & ex eo quod culpæ ſocium ſuum cor-
puit, vt eum ad eandem fidem amplectendam
npelleret, perſpicuè apparuit eum quoque
roximum ſuum dilexiſſe. Adeò vt, etſi nullas
eemoſynas erogaſſet, neque vllis ſe ieiuniis ma
raſſet, aut alia eiuſmodi priuata charitatis
pera bona præſtitiſſet, iuſtificatus ſit tamen.
on inficiamur etiam charitatem iſtam erga
eum & proximum vchemẽtem eſſe debere, &
a effecta exerere, cũ tempus & facultates eius
ercendæ occaſionem ſuppeditant. Hæc autem
fecta ſunt, ea bona opera quæ fructus fidei
hriſtianæ eſſe dicimus. Nihilominus tamen
uper & egenus, qui nullas eleemoſynas ero-
re poteſt, neque niſi inopia coactus ieiunare
uod ieiunij genus, bonum opus eſſe non cen-
tur) ſi modo fidem omnem ſuam & ſpem in
eo collocauerit, Deúmque ac proximum di- *Fides iuſtificationis noſtræ cauſa eſt inſtrumentalis.*
gat, coram Deo iuſtificabitur. Cæterùm quum
cimus nos ſola fide iuſtificari, hoc non ita ac-

cipimus,quaſi fides ſit ſola cauſa efficiens noſtrę ſalutis (nam ea eſt miſericordia Dei, quam nobis per meritum Chriſti Filij ſui exhibet) ſed tantùm cauſam inſtrumentalem, qua nos ſibi coniungit & deuincit, coniunctíque virtute S. Spiritus,iuſtificationem noſtram ab eo haurimus.Itaque haud multùm refert ſolam fidem (quæ, vt ante dictum eſt, à charitate ſeiungi non poteſt) noſtræ iuſtificationis cauſam eſſe dicamus) an etiam charitatem cauſam cooperātē eſſe aſſeramus, dummodò hoc nobis perſuaſum ſit,ſolum Dominū Ieſum Chriſtum Patris erga nos dilectionem adimplentē, cauſam efficientem eſſe. Nam cùm vna ſine altera eſſe nequeat, ambas coniunctim cauſas inſtrumentales dicere poſſumus. Rectius tamen dixeris fide nos Iuſtificari, quàm fide & charitate:tum quòd Apoſtolus hanc excluſionem addat, *Sine operibus legis:* tum quia fidei verbo nos fidem Chriſtianam intelligimus,quę indiſſolubili vinculo charitati connectitur.

5 HAEC autem omnia ſequentibus antiquis Canonibus probantur, quorum alter ex D.Auguſtino deſumptus, ita habet: [AMEN, *amen dico vobis: qui credit in me habet vitam æternam*.Qui ergo nō habet vitam ęternam,in Chriſtum non credit: In Chriſtum verò credit,qui Charitatem habet. In Chriſtum quippe credere, eſt amando in ipſum tendere. Hæc eſt fides,vt diffinit Apoſtolus, quæ per dilectionem operatur: huic duntaxat remiſsio delictorum promittitur. Quod ſi charitas à fide Chriſtianorū ſeiungi nequit, cui ſcilicet ſola venia promitti-

Ioan.c.6.& c. charitas eſt aqua. de pœn. diſt.2.

mittitur, quomodo qui charitatem non habuerit, fidem Chriſtianorum habuit, id eſt, in Chriſtum credidit? Item Dominus, *Ego ſum panis viuus qui de cælo deſcendi: ſi quis manducauerit ex hoc pane viuet in æternum.* Qui ergo nō viuit in æternum, non manducauit panem viuum in æternum: ſed qui non manducauerit, in eum non credidit: hoc eſt enim mãducare panem viuum, quod credere in Chriſtũ, id eſt, amando tendere ad ipſum.] Quo Canone manifeſtè liquet charitatem non poſſe à fide Chriſtiana ſeiũgi. Quę charitas propriè nō eſt cōſtituenda in diſtribuēda pauperibus alimonia, nec in aliis eiuſmodi exercitiis bonorum operum, vt ex alio Canone apparet, cuiúſque hæc ſunt verba: [OPERA, ſeu ſacramentorum participatio, niſi ex charitate procedãt, apud Deum nec iuſtitiam nec innocentiam præſtant. *Si enim*, inquit Apoſtolus, *habuero omnem fidem, ita vt montes transferam, & ſi diſtribuero omnes facultates meas in cibos pauperum, & ſi tradidero corpus meum ita vt ardeam, charitatem autem non habeam, nihil mihi prodeſt.*] Ecce igitur in quo charitas tam erga Deum quàm proximum conſtituenda eſt, ex decreto alterius Canonis, ex D. Auguſtino petiti, cuius hæc ſunt verba: [QVID eſt Deum diligere niſi illi copulari animo, concipere fruendæ viſionis eius affectum, peccati odium, mundi faſtidium, diligere etiam proximum, quem ipſe cenſuit diligendum in ipſo amore reſeruare legitimum modum, nec peruertere dilectionis ordinem conſtitutum? Ordinem dilectionis illi peruertunt, nec modum diligendi cuſtodiunt,

c. Si enim. ſ vlt. de pœnit. diſt. 2.

c. charitas ſ. ergo. de pœnit. diſt. 2.

qui aut mundum, qui contemnendus eſt, diligunt, aut corpora ſua minus diligenda plus diligunt:aut proximos non ſicut ſeipſos, aut Deũ pluſquam ſeipſos fortè non diligunt. Corpus noſtrum,quia pars noſtri eſt,ad hoc à nobis diligendum eſt, vt ſaluti eius ac fragilitati naturaliter conſulamus,& agamus quatenus ſpiritui or dinatè ſubiectum, vt ad æternam ſalutem excepta immortalitate & incorruptione perueniat. Proximos autem tunc diligimus ſicut nos, ſi nõ propter aliquas vtilitates noſtras, non propter ſperanda beneficia vel accepta, non propter affinitates vel conſanguinitates, ſed propter hoc tantùm quod naturæ noſtræ ſunt participes, diligamus. Non illi tantùm proximi noſtri credendi ſunt,quos nobis gradus ſanguinis iungit, ſed proximi noſtri credendi ſunt omnes homines naturæ noſtræ,ſicut dixi,participes.] Cæterùm veteres Canones docent nos, tres eſſe gradus charitatis, imperfectæ ſcilicet, perfectæ & perfectiſsimæ.Quod ex vno à D. Hieronymo tranſſcripto conſtat, cuius hæc ſunt verba: [Charitas in quibuſdam eſt perfecta, in quibuſdam imperfecta, perfectiſsima autem in hac vita haberi non poteſt.] Et alius ex B. Auguſtino depromptus ita habet: [Si quis tãtam habuerit charitatem, vt paratus etiam ſit pro fratribus mori, perfecta eſt in illo charitas. Sed nunquid mox vt naſcitur iam prorſus perfecta eſt?Vt perficiatur naſcitur:cùm fuerit nata,nutritur: cùm fuerit nutrita,roboratur: cùm fuerit roborata,perficitur: cùm ad perfectum venerit, quid dicit. Mihi viuere Chriſtus eſt, & mori lucrum.]

c.charitas in quibusdam. de pœnit. diſt.2. c.qui vult.§ vlt.diſt. ea.

crum.] His itaque præclaris & ſacris Canonibus ex priſcis Patribus depromptis, & ex Concilio vno primitiuæ Eccleſiæ, facilè perſpici poteſt, quæ ſit vera & Chriſtiana doctrina Iuſtificationis, quod præcipuũ eſt Chriſtianæ religionis caput. Quo pio dogmate, infinitæ aliæ peregrinæ & ab Eccleſia receptæ traditiones euertuntur. Nã ſi in vno Chriſto Ieſu remiſsio peccatorum & ſalus noſtra conſtitutæ ſunt, & ſi fides Chriſtiana (hoc eſt, quæ per charitatem operatur) ſola eſt inſtrumentalis cauſa, per quã cum ipſo coniungimur, S. Spiritus virtute & efficacia, qui hoc operatur, vt eum recipiamus in panem vitæ ad noſtram æternam ſalutem, conſequens eſt vt reiicienda ſint cætera omnia ad vitam æternam conſequendam excogitata remedia: quæ nemo poteſt amplecti niſi hoc ſpreto, quod tamen eſt vnicum, certum ac ſufficiens remedium. Progrediamur.

6 HVIVS Seſsionis 32. Canone Patres Tridentini ita loquuntur: [SI quis dixerit, hominis iuſtificati bona opera, ita eſſe dona Dei vt non ſint etiam bona ipſius iuſtificati merita, aut non verè mereri augmentum gratiæ, nec vitæ æternæ conſecutionem, anathema ſit.] cui Canoni opponimus 7. eiuſdem Concilij Arauſicani, cuius hæc ſunt verba: [SI quis per naturæ vigorem bonum aliquod, quod ad ſalutem pertinet vitæ æternæ, cogitare non expedit, aut eligere ſiue ſaluari, id eſt, Euangelizanti prædicationi conſentire poſſe confirmat, abſque illuminatione & inſpiratione Spiritus ſancti, qui dat omnibus ſuauitatem in conſentiendo, & *De bonis operibus.*

credendo veritati, hæretico fallitur ſpiritu, non intelligens vocem Dei in Euangelio dicentis. Sine me nihil poteſtis facere. Et illud Apoſtoli, Non quod idonei ſimus cogitare aliquid à nobis, quaſi ex nobis, ſed ſufficiẽtia noſtra ex Deo eſt.] Et quidẽ Canon 20. eiuſdem Concilij, ſatis ſupérque declarat, hominẽ ſuapte natura nulla bona opera facere, nedum vt iuſtificationem mereantur, aut gratiæ incrementum. Vnum eſt quod ita habet. [Mvlta in homine bona fiũt, quę non facit homo. Nulla verò facit homo bona, quæ non Deus præſtet vt faciat homo.] At 22. Canon ſequens, clariùs etiam in eandem ſententiam loquitur, his verbis: [Nemo habet de ſuo niſi mendacium & peccatum. Si quis autem habet homo veritatem atque iuſtitiam, ab illo eſt, quem debemus ſitire in hac eremo, vt ex eo quaſi guttis quibuſdam irrorati, non deficiamus in via.] Huc coaceruari poſſent plures alij veteres Canones, & Conciliorum & ſanctorum Patrum, quibus euincitur iuſtificationem noſtram ſoli Deo eſſe aſcribendam, abſque vlla noſtrorum meritorum immixtione (qualẽ Patres Tridentini probant) ſed ſuprà citati Canones, plus ſatis euertendæ eorum doctrinæ ſufficiunt.

De reſidẽtia Epiſcoporum.

7 In eadem Seſsione, quædam etiam Decreta de Reformatione Eccleſiaſtica conſtituta ſunt. Nam primo Decreto ſancitum eſt, vt Præſules, qui in ſuis Dięceſis non commorarentur, poſtquã ſemeſtri ſpatio ab illis abſfuerint, nulla legitima occupatione diſtracti, iacturam quartę partis annui reditus ſui Epiſcopatus facerent,

quę

quæ fabricæ, aut pauperibus tribueretur. Metropolitano intereà cura data, certiorem faciendi Rom. Pontificem de non reſidentia Epiſcoporum: & eorum ſeniori de non reſidentia Metropolitani, vt pro cuiuſque rei ratione proſpiciat, & alios in deficientium locum, ſi id vſus poſtulet, ſubſtituat.

8 QVOD Decretum frigidum & vanum eſſe apparet. Ad quid enim Paſtoris in ſua Diæceſi commoratio prodeſt, niſi Euangelium prædicet, & munus ſuum, quo in loco oportet, exerceat? Præterea, pœna quæ indicitur iacturæ quartæ partis reditus beneficij, remiſsior eſt & leuior: maximè cùm ex illius Decreti ſententia in eam incidere nemo poſsit, qui integro ſemeſtri non abfuerit. Adeò vt ad eludendam eiuſmodi pœnam, ſatis ſit vel diem vnum illius ſemeſtris, in vno aliquo ſuæ Diæceſis loco commorari: nam hoc pacto ſemeſtris illa abſentia non adimpleretur, ſed interrumperetur, pœnáque eluderetur. Adde quod hoc Decretum legitimę occupationis exceptionem habet, ideóque nullus vnquam ſui excuſandi prætextus illis deeſſe poteſt quoties voluerint. Præterea, huius Decreti executio aliis Epiſcopis demandata eſt, quos veriſimile eſt nunquam inquiſituros in ſocios, ſuper his de quibus ipſi in ſe inquiri nolint. Denique etſi de non reſidentia ſuorũ Coepiſcoporum Rom. Pontificem certiorem facerent, ex eo tamen nihil conſequeretur. Neque enim ſolent Pontifices coercere non reſidentes, ſed licentiam ne reſidere teneantur indulgere. In ſumma, huius Decreti ſanctio eneruis & inef-

ficax eſt.

Initiũ abuſus nõ reſidentiarum Præſulum.

9 ABVSVS non reſidendi ab alio Epiſcoporum & aliorum Antiſtitum abuſu (de quo ſuprà meminimus) traxit originem: ab illo nempe, quo eis quaſi per procuratorem munus ſuum obire conceſſum eſt. Si enim ipſimet munere, quod eis incumbit, defungerentur, neceſſe eſſet eos præſentes adeſſe. Hic verò abuſus muneris ſui per alium exercendi, ab eorum imperitia manauit, quòd eo fungi neſcirent. Suprà, 24. Canonem VIII. Concilij Oecumenici Conſtantinopolitani citauimus, quo prohibetur præſulibus per Suffraganeos & Vicarios munere ſuo defungi, neque culpam eorum, qui ſecus faxint, iactura tantùm portionis alicuius ſui reditus vindicari (qualis nunc mollis & diluta pœna ab iſtis Tridentinis Patribus conſtituitur) ſed ſui præſulatus & beneficiorum abrogatione. Extat autem eiuſdem ſententiæ D. Hieronymi Canõ, in hæc verba conceptus: [DEBENT indeſinenter eſſe in Tabernaculo Domini Epiſcopi, vt aut à Deo aliquid diſcant, aut ipſi populum doceant, legendo ſcripturas diuinas & ſæpiùs meditando.] Alius itẽ à Papa Nicolao deſumptus ita habet: [EPISCOPOS, qui Dominici gregis ſuſcipiunt curam atque ſollicitudinem, ab adminiſtratione eorum diſcedere non oportet, vt accepti talenti pulchritudo non debeatur, ſed certamine eorum ſalubriter augeatur & triplicetur fructus.] Alio quidem Canone ex Concilio Agathenſi petito, generaliter cautum eſt, Vt quicunque ex Clero feſtiš ſolennibus abfuerint, in triennium excommunicẽtur. Et Canonibus illis,

c. ſi quis vult. diſt. 36.

c. Pontifices. & c. ſi quis in Clero. 7. q 1.

illis,qui Apoſtolis tribuuntur, Canone 80. præcipitur, Vt quicunque Epiſcopus aut Presbyter munus ſuum in Eccleſia non exercuerit, ab eo ſummoueatur.

10 NON modò autem ſuperioribus veteribus illis Conciliis & Canonibus, melius quàm hac Tridentina Synodo proſpectum eſt ſuper Antiſtitum reſidentia in ſuis Eccleſiis,ſed etiam noſtrorum Regum Conſtitutionibus, quibus cautum eſt, vt præſules & cæteri, quorum muneri cura animarum incumbit,re ipſa & actu,in ſuis Eccleſiis cōmorentur, in iiſque munus ſuũ obeant,ni poſſeſsionis temporalium bonorum ſuorum amiſsione,redituúmque iactura multari velint. Cuius rei executio demandata eſt Curiis Parlamentorum,Baliuis,Seneſchalibus, eorumque vices obeuntibus, procuratoribúſque Regiis,generalibus & inferioribus, quibus efficacior eſt manuum iniectio & poteſtas, quàm Epiſcopis,& cæteris Sacerdotibus ad huiuſmodi executionem ad effectum reuocandam. *Aurel. art. 5. Blæſ. 4. aliæque antiquæ Conſtitutiones.*

11 EIVSDEM Seſsionis 2.Decreto,Epiſcopis poteſtas datur, à reſidentiæ vinculo ſibi ſubditos Presbyteros aut Epiſcopos ſoluere,iuſtis tamen de cauſis, ídque ad tēpus tantũ. Quo caſu ipſi Epiſcopi, tanquam à ſede Apoſtolica delegati,poterunt Vicarios in abſentium locum ſufficere, iiſque honeſtam aliquam portionem reditus beneficij aſsignare. Quod ſi qui reſides non fuerint, nec diſpenſationem ab Epiſcopo obtinuerint, reditibus ſuorum beneficiorum frui non poterunt, qualecunque tandem priuilegium obtendant. Poteſtas Præſulibus conceſſa ſoluendi à reſidentia.

12 AT tantum abeſt, vt priſci Canones eiuſmodi diſpenſationes probauerint, vt contrà, Epiſcopi & alij ex Clero non reſidentes, incluſione in Monaſterio, aut excommunicatione plectereutur. Et qui per tres tãtùm ſeptimanas ab Eccleſia ſua abfuiſſet, in tres annos à ſacra communione excludebatur: ita vt ſinguli anni pœnæ plectendæ, ſingulis ſeptimanis culpę conſtituerentur. Legibus quoque Iuſtiniani Principis, qui annum integrum à ſua Eccleſia abfuiſſet, Principis iniuſſu, munere ſuo priuabatur. Quinetiam Oeconomis, qui Eccleſiaſtica bona adminiſtrabant, prohibebatur penſiones ſuas ad eos mittere, qui longo tempore abfuiſſent, ſed eas in pios vſus erogare.

Apperuenit. c. ſi quis verò. & ſi quis in Clero. 7. q. 1.

Nouel. 6. c. 2. & 67. c. 3.

13 HOC etiam Decretum Regis authoritati repugnat, quippe in eius regno nemo Legati Rom. Pontificis munus obire poteſt, niſi à Rege obtenta venia, & Curiarum Parlamenti approbatione. Idque arreſto Curiæ Pariſienſis, ad 10. Martij diem, anni M. D. XLVII. publicato, multíſque aliis eiuſmodi Decretis probatum eſt. Huius rei hæc ratio eſt, quia Rom. Põtifex nullum ius poteſtatémve habet in Galliæ tẽporalia (qualis eſt mera mixtáque iuriſdictio) quinimò, Rex patronus & tutor eſt Eccleſiarum regni ſui, vt copioſiùs alio loco demõſtrabitur.

Papo. lib. 2. titul. 1. comment. Arr. 1.

14 HVIVS Seſſionis 3. Decreto, generalis poteſtas Præſulibus, tanquam Rom. Pontificis Legatis conceditur, corripiendi caſtigandíque exceſſus Clericorum ſęcularium, nec non regularium extra Monaſteria ſua vagantium. Quod Regiæ quoque authoritati repugnat: Regi enim

Poteſtas præſulibus conceſſa in puniendis criminibus.

ius eſt,

ius eſt, per ſuos Magiſtratus Clericos coërcere in multis criminum generibus, quæ Priuilegiati caſus nuncupantur. Qualia ſunt armorum geſtatio, & crimina quę ex ea conſequuntur, violatio fidei publicæ à Rege indultæ, quã Saluamgardiam nominant: molitio quæ fit contra aut ſuprà manum poteſtatémque regiam, turbata poſſeſsiò, nouitatíſque cauſa, contractuum & monetæ falſificatio. Adde quod Epiſcopi, vt antè dictum eſt, ius exercendæ alterius quàm ſuæ ordinariæ iuriſdictionis non habent, niſi Principis permiſſu Curiarúmque ſupremarum approbatione.

Anfr. tit. Quor. cog. ſpectat ad regẽ, in ſtilo Parlament.

15 POTESTAS quoque Epiſcopis 4. Decreto conceſſa, vt tanquam Legati Rom. Põtificis coercere poſsint Cleri ſui conuẽtus (quos Capitula vocant) & ſingulos, qui pars ſunt eiuſmodi corporis, nonobſtantibus omnibus exemptionibus, conſuetudinibus, rebus iudicatis, & tranſactionibus contra nitentibus, ad imminuendam quoque regiam & ſupremarum curiarum authoritatem ſpectat. Primùm enim non excipit crimina illa, quorum coercitionem priuilegij iure ad Regẽ eiúſque magiſtratus pertinere diximus. Deinde, quia Nonobſtantiæ addita clauſula, prorſus priuilegia in contrarium à ſuperioribus Regibus Clero conceſſa abolet & extinguit. Tertiò quia punitio criminum grauiorum à Clericis cõmiſſorum, nec non cæterorum omnium criminum ab iiſdem, laicorum more veſtitis, perpetratorum, ad Iudices regios pertinet. Et meritò quidém, cùm Canonũ ſanctionibus Epiſcopi ſententias, quæ ſanguinis

Papo in ſuis Collect. arreſto. lib. 1. tit. 5. art. 34. 35. 40. 41. 42. 43. 48. &c.

Conc. Tolet. 4. c. 30. & c. reos. 23. q. 5.

pœnam irrogent, proferre prohibeantur, niſi ſummotionis à ſuo Epiſcopatu pœnam ſubire velint. Indéque efficeretur vt grauia & atrocia crimina impunita remanerent, aut certè pro merito non plecterentur, ſi eorum cognitio & coercitio ad Epiſcopos ſpectaret.

Mors Regis Anglicani Papæ & Patribus grata.

16 SVB finem eius Menſis Ianuarij, anno XLVII. mortem obiit Henricus VIII. Rex Angliæ, quod Rom. Pontifici non mediocrem lætitiam attulit, quoniam eius imperij iugum excuſſerat, vt ſuprà à nobis dictum eſt. Tridentini etiam Patres id haud grauiter tulerunt, ex eóque euentu coniiciebant, ſuas ſibi res bene ceſſuras quum eũ Regem defunctum audirent, à quo Concilium eorum improbatum fuerat, & aduerſus illud proteſtatum: lætam quoque ſpem eorum augebat, quod ſcirent Imperatorem ingentes copias parare in Germaniæ Proteſtantes, vt eos ad parendum Concilio, vi armíſque cogeret. Sed iſthæc breuis fuit Patribus lætandi occaſio. Nã cùm hic Rex Henricus nihil, quoad Religionis ſtatum, in ſua ditione mutaſſet, ſolámque tantùm Pontificiam authoritatem exegiſſet, Eduardus VI. filius & ſucceſſor eius, ab Anglia penitus Romanæ religionis ritus & exercitium expulit, & illius loco Reformatam inſtituit. Imperator autem quæcunque in animo voluebat efficere non potuit: tantúmque abeſt vt religionem Auguſtanam ex Germania profligare potuerit, ſicuti toto pectore moliebatur, vt è contrà bello aduerſus eam geſto, firmioribus actis radicibus inconcuſſa ſteterit, vt poſteà pleniùs dicemus.

SES-

VII. SESSIO.

MARTIS 3. die, eodem anno XLVII. ſeptima Seſſio habita eſt, in qua de Sacramentis in genere, deque Baptiſmo & Confirmatione ſpeciatim actum eſt. Primus autem Canon ita habet, [SI quis dixerit Sacramenta nouæ legis non fuiſſe omnia, à Ieſu Chriſto Domino noſtro, inſtituta: aut eſſe plura, aut pauciora quàm ſeptem, videlicet, Baptiſmum, Confirmationem, Euchariſtiam, Pœnitentiam, extremam Vnctionem, Ordinem, & Matrimonium, aut etiam aliquod horum ſeptem non eſſe verè & propriè Sacramẽtum, anathema ſit.] In huius Canonis diſquiſitionem penitius non penetrabimus, eam Theologis dimiſſuri. Hoc tantùm obiter obſeruabimus, Veteres Canones docere, Ordines ſacerdotales Romanæ Eccleſię ab antiqua Moſaica lege deſumptos eſſe. Conſtitutus enim eſt ſummus Pontifex ad inſtar Aaronis in veteri lege, pluréſque alij Sacerdotum ordines, inſtituti: ſicut multi erant gradus, multæ item functiones inter Aaronis & Leui poſteros. Quod autem ad matrimonium attinet, certum eſt, id non ſolùm veteris legis tempore, ſed ab ipſo etiam orbis conditi principio inſtitutũ fuiſſe, vbi primùm Deus Euam creaſſet, eámque Adamo in vxorem tradidiſſet, & ſacroſancto ſuo ore pronũtiaſſet, Vt eſſent duo in carne vna, quorũ ſacroſanctorũ verborum pronunciatio, verũ Matrimonij vinculũ operatur.

De Sacramentis.

De ordinibus Sacerdotalibus. c. 1. & 2. diſt. 21.

Matrimonium ante veterẽ legẽ inſtitutum.

2. HAEC AVTEM ſunt 13. Canonis

Ceremoniæ Sacramentorum.

verba:[SI quis dixerit, receptos & approbatos Eccleſiæ Catholicæ ritus, in ſolenni Sacramentorum adminiſtratione adhiberi conſuetos, aut contemni, aut ſine peccato à miniſtris pro libito omitti, aut in nouos alios per quemcunque Eccleſiarum Paſtorem mutari poſſe, anathema ſit.] Hic Canon paucis approbat & ſancit plurimas ceremonias vanas & ſuperſtitioſas, vt ſputum, oleum, ſal, quæ Baptiſmatibus Eccleſiæ Romanę adhibentur, & innumerabiles alias ceremonias, quibus in Miſſa, in Confirmatione, & in ordinibus Sacerdotalibus conferendis, vti ſolent. At videamus quæ ſit D. Auguſtini ſuper iſtiuſmodi ſuperfluis ceremoniis ſententia, quæ cùm pij animi zelum adiuuare deberēt, eū multiplici illarū obſeruatione occupatum diſtrahūt. Hęc autem Canonis ab eo deſumpti verba ſunt:

c. illa autem §. vlt. diſtin. 12.

[SI pro varietate temporum, vel animorum, vel locorum, variæ conſuetudines introducantur, inuenta opportunitate reſecandæ ſunt potius, quàm obſeruandæ.] Verum quidem eſt, pium hunc Doctorem ceremonias & traditiones ab Apoſtolis, aut ab vniuerſalibus Conciliis inſtitutas non aſpernari. At Platina & plerique alij grauiſsimi authores, ceremonias quarū hodie frequentiſsimus eſt vſus in Eccleſia Romana in Sacramentorum adminiſtratione, maxima ex parte à Rom. Pontificibus excogitatas fuiſſe, teſtantur.

De aqua Baptiſmatis

3 IN Capite Baptiſmatis Canon 2. ita habet:[SI quis dixerit, aquam veram & naturalem nō eſſe de neceſsitate Baptiſmi, atque ideò verba illa Domini noſtri Ieſu Chriſti: *Niſi quis renatus*

natus fuerit ex aqua & Spiritu ſancto, &c. ad metaphoram aliquam detorſerit, anathema ſit.] Aduerſus hunc Canonem aſſerentem ſignum aquæ abſolutè & ſine exceptione neceſſarium eſſe ad ſalutem, opponimus 39. Concilij Elibertini in Hiſpania, anno CCC.XXX. habiti, cuius hæc ſunt verba: [GENTILES, ſi in infirmitate deſiderauerint ſibi manus imponi, ſi fuerit eorum ex aliqua parte honeſta vita, placuit eis manum imponi & fieri Chriſtianos.] In primitiua Eccleſia, qui religionem Chriſtianam amplexi fuerant, non ante baptizabantur quàm Catechumeni fuiſſent, & in doctrina Chriſtiana ita profeciſſent, vt ſuæ fidei rationem reddere poſſent. Quum autem fortè in morbum ante Baptiſmum acceptum incidebant, non tamen ob id baptizabantur, ſed iis manus tantùm imponebantur: vt ex 6. Canone Concilij Arelatenſis, eodem ferè quo ſuperius anno habiti, apparet, his verbis: [DE iis qui in infirmitate credere volunt, placuit debere eis manum imponi.] In ſumma, antiqui Patres ſummum quidē ſemper honorem habuerunt ſacroſancto Baptiſmatis Sacramento, quod certè cum aquæ ſigno celebrari debet, ſi modò poſsit. Sed quum non poteſt, ſalus credentium haudquaquam neceſſariò huic ſigno alligata eſt, ſed à ſola Dei electione, quæ non ſolùm antecedit Baptiſma, ſed & ortum & creationem electorum. Hinc igitur factum, vt priſci Patres impoſitionem manuum ſufficere crederent, ad inſertionem in Eccleſia eorum, qui è Paganiſmo in Chriſtianiſmū nondum baptiſati tranſierant: vel etiam ſolam fi-

dem ſatis eſſe, quando ante Baptiſmum acceptum fidelis morte præuertitur. Hæc verò in eam ſententiam verba ſunt veteris Canonis, à D. Auguſtino deſumpti: [BAPTISMI vicem aliquando implere paſsionem, de latrone illo cui non baptizato dictum eſt, *Hodie mecum eris in paradiſo*; beatus Cyprianus non leue documentum aſſumpſit: quod etiam atque etiam conſiderans, inuenio non tantùm paſsionem pro nomine Chriſti, id quod Baptiſmo deerat poſſe ſupplere: ſed etiam fidem, confeſsionémque cordis, ſi fortè ad celebrandum myſterium Baptiſmi in anguſtiis temporum ſuccurri non poſsit.] In ſumma, quod à B. Bernardo dictum eſt, veriſsimum eſt, Priuationem Baptiſmi non damnare, ſed eius contemptum.

c. Baptiſmi. de conſecr. diſt. 4.

Bern. epiſt. 77.

De Confirmatione. 4. PRIMVS Canon capitis de Confirmatione ſic habet: [SI quis dixerit, Confirmationem baptizatorum otioſam cæremoniam eſſe, & non potius verum, & proprium Sacramentum, aut olim nihil aliud fuiſſe, quàm Catecheſim quandam, qua adoleſcentiæ proximi fidei ſuæ rationem coram Eccleſia exponebant: anathema ſit.] In primitiua Eccleſia qui ex Paganiſmo in Chriſtianiſmum tranſire volebant ad Baptiſmum, non ante admittebantur quàm in Catechiſmi doctrina rectè edocti eſſent, ac in carne domanda, ieiuniis diutius exercitati. Hos verò dum baptizarētur, Paganicam legē & ſuperſtitionem abiurare ac deteſtari, nec non malo Spiritui eius authori abrenūtiare oportebat. At fidelium infantes, à ſuo ſtatim in hanc lucem

exortu,

exortu, ad Baptiſmum admittebantur, fide à ſuſceptatoribus ſeu patrinis data, ſe curaturos, vt vbi adoleuiſſent puelli, in fide Chriſtiana inſtituerentur. Quibus in ea benè eruditis, oportebat vt eius palàm in Eccleſia Confeſsionem ederent. Deinde illis manus imponebantur ab Epiſcopo Deum orante, vt eos magis ac magis in fide confirmaret ac roboraret. Hoc denique, ſed ſeriùs, Sacramentum appellatum eſt, cui & multæ additæ ſunt ceremoniæ: ſed à primitiua Eccleſia Confirmatio ſimpliciter dicebatur. Veniamus nunc ad huius Seſsionis decreta reformatoria.

c. ante baptiſma. c baptiſandi. c. poſtquam. de conſecr. diſt. 4.

Maguntin. c. 47. & c. omnes fideles. c. Spiritus ſanctus. de conſecr. diſt. 5.

5 PRIMO Decreto conſtitutum eſt, Ne quis ad Epiſcopi munus admittatur, niſi qui ex legitimo matrimonio procreatus fuerit, matura iam ætate, moribus grauis, & literarum peritus. Nihilominus tamen veteres Canones, primum illud de natalibus poſtremo loco habent. Hæc verò ſunt verba Canonis ex D. Auguſtino deſumpti: [VNDECVNQVE homines naſcantur, ſi parentum vitia non ſectantur, honeſti & ſalui erunt. Semen enim hominis ex qualicunque homine, Dei creatura eſt, & eò malè vtentibus malè erit, non ipſum aliquando malum erit. Sicut autem boni filij adulterorum nulla eſt defenſio, ſic mali filij coniugatorum nullum eſt crimen nuptiarum.] Alio quoque Canone dicitur Papam Oſium Pōtificiam dignitatem aſſequutum fuiſſe, quamuis ſubdiaconi cuiuſdam Stephani nomine, filius eſſet. Sed & Papam Bonifacium Presbytero quodam patre, cui nomen erat Iucundo natum fuiſſe: & Papam Felicem patre Sa-

De Sacerdotibus ſpuriis.

c. Vndecunque. diſt. 56.

c. 2. diſt. ead.

cerdote quodam Felice: & Papam Agapitum patre Gordiano quodam itidem Presbytero: & Papam Theodorum patre alio Theodoro Hieroſolymitano Epiſcopo: & Papam Sylverium altero quoque Syluerio patre Epiſcopo Romano: & Papam Deodatum patre Sacerdote quodam, cui nomen erat Iucundo: & Papam Felicem III. Romanum genere, patre altero quodam Felice: & Papam Gelaſium Africanum patre Valerio Epiſcopo: & pleróſque alios ad ſedem Apoſtolicam euectos: tametſi ex Presbyteris nati eſſent. Ex quo efficitur, aut omnes iſtos Rom. Pontifices nothos fuiſſe & ſpurios, aut illorum temporibus, Sacerdotes à matrimonio non abhorruiſſe. Et veriſimilius eſt eo quidem tempore (quo Cælibatus quidem laudabatur, ſed nemo inuitus aut voto, aut aliàs ad eum adigebatur) ſacerdotes matrimonio vſos fuiſſe, atque ideò ſuprà dictos Pontifices ex matrimonio procreari potuiſſe. Vt hoc ipſum etiam Gratianus affirmat & concludit. Nihilominus tamen certum eſt Spurios Epiſcopatum aſſequi potuiſſe, dummodò ei adminiſtrando pares eſſent, Deúmque timerent.

c. Cenomanenſem. diſt. ead. c. vlt. diſt. ead.

Vnus vnicum Epiſcopatum obtineat.

6 Decreto 2. conſtitutum eſt, Nequis plures vno Epiſcopatu obtineat: cuius rei ratio ſubdita eſt: quia is beatiſsimus cenſendus eſt, qui bene & feliciter vnam Eccleſiam adminiſtrare poteſt ad ſalutem animarum ſibi commiſſarum. Quæ ratio certè probabilis eſt: ſed quæ in Romanũ Põtificem torqueri poteſt, qui omnium, quæ per vniuerſum orbem ſparſæ ſunt, Eccleſiarum adminiſtrationem ſibi vendicat.

7 Mvl-

7 MVLTA item alia ſunt Decreta ſubſequentia, quibus ordinariis, hoc eſt Epiſcopis, iuris dicundi poteſtas datur, tanquam Rom. Pontificis Legatis, non obſtantibus omni appellatione priuilegiiſque in contrarium nitentibus. Quæ omnia regiæ authoritati ſunt contraria: nam, vt ſuprà dictum eſt, nullæ huiuſmodi Pontificiæ delegationes in Gallia admittuntur, (vt pote quæ ſunt extraordinariæ quædam iuriſdictiones) citra Maieſtatis regiæ permiſsionem, Curiarúmque ſupremarum approbationem: à quibus modificari, reſtringi, & ad certum tempus coarctari poſſunt, prout eis publicè expedire videtur. Cæterùm hæ ſupremæ Parlamentorum Curiæ, ne multiplices abuſus ex Bullis & aliis reſcriptis Pontificis delegatorúmve eius executionibus, necnon ex iuriſdictionis Eccleſiaſticæ exercitio naſcerentur, appellationum Tanquam ab abuſu, quas vocant, cognitionem, ſemper retinuerunt. Ideóque eiuſmodi Nonobſtantiæ clauſula reiicienda eſt, vtpote Magiſtratuum Regiorum authoritati contraria. Delegati à Pontifice. *Papo. lib. 19 tit. 2. arr. 1. 2. 3. 5.*

8 QVOD verò ad 15. huius Seſsionis Decretum attinet, & ad 8. viceſimæquintæ, quibus adminiſtratio Xenodochiorũ Ptochotrophiorúmque Ordinariis, hoc eſt Epiſcopis, tribuitur, hoc Edicto & conſtitutionibus Regiis repugnat, quibus hæc prouincia demandatur ciuitatum maioribus, Conſulibus, & ciuibus, ordinariiſque iudicibus, controuerſiarum, quæ ex ea adminiſtratione naſcuntur, cognitio. Antea quidẽ hæc adminiſtratio ad Eccleſiaſticos pertinebat, ex Viennenſis Concilij Decreto (quod Xenodochiorũ adminiſtratio.

c.2.de relig. dom.in Cle. anno M. CCC. X. habitum eſt) quo ea cura Sacerdotali ordini attributa eſt. Sed quoniam illa ad ſuum compendium, bona pauperum ſibi aſſerentes, abutebantur, Regem impulerunt vt huic nouo malo nouum remedium adferret, ipſíſque bonorũ pauperum adminiſtrationẽ interdiceret, vtpote compertis tanti ſacrilegij reis, quíque nulla alia ratione aut modo, emendari poterant.

Edict Henrici II ann 1550 Edict. Carol. 9. April. 1561. Bla. art. 65. 66.

VIII. SESSIO.

HVIVS Concilij octaua Seſsio, vndecima Martij die, eodem anno XLVII. habita eſt. At in ea nihil actum eſt, nec quod ad dogmata, nec quod ad diſciplinæ reformationem pertineret, ſed tantùm decretum, vt Concilium Boſnoniam, quæ in Italia ſita eſt, transferretur. Occaſio arrepta eſt ex aëre inſalubri, quo Tridentum laborare dicebatur, vtpote quod in montuoſis & ſaltuoſis locis ſitum ſit, adeò, vt hoſpitatio in ea vrbe, non æquè grata & iucunda Patribus Tridentinis (maxima ex parte Italis) atque Bononiæ, aut aliarum Italiæ vrbium, videretur. Tum quoque Tridenti Medicus quidam repertus eſt (quem ad hoc pecunia ſubornatum aiebant) qui rumores ſpargebat de inſalubri & contagioſo Tridentinæ vrbis aëre, quem Pa-

Translatio Concilij.

trum valetudini incommodum eſſe dictitabat. At veræ cauſæ Concilij transferendi fuêre, quod Pontifici propinquiores eſſe cuperent, & à Germania procul recedere, vt tantò magis Proteſtantes eò ſuos Theologos mittere recuſarent: tum etiam vt effugerent ipſis formidabilem nimiæ Pontificiæ authoritatis imminutionem, & corruptelarum, quæ in Curia Romana graſſabantur emendationem, quam tantò magis Præſules Italici reformidabant, quantò magis Hiſpaniæ, Germaniæ, & aliarum quarundam nationum Antiſtites, ad eam propenſos eſſe animaduertebant. Ac ſanè Præſules Italiæ (qui numero ſuperabant cæterarum nationum omnes alios) antequàm Tridentum venirent, Bullis Pontificiis, die 24. Martij, anno X L I I I I. conceſsis, ſeſe muniuerunt, vt Concilium in Italiam transferre poſſent, quoties viſum eſſet, & cùm ſe in nimias reformationis anguſtias à cæteris cogi animaduerterent. Quod illis factu haudquaquam difficile erat, vtpote qui numero longè cæteros omnes vincerent. Adde quod eo ipſo huius Seſsionis tempore bellum Religionis cauſa motum in Germania exardeſcebat, adeò vt boni iſti Patres Italici, ab eo ſibi metuerent, vtiléque ac tutum ſibi eſſe ducerent procul recedere, honeſtam hanc aëris inclementiæ & periculi contagionis, metúſque morborum cauſam prætexentes.

Patres Itali ci metuunt ſibi à reformatione.

Bellum ardens in Germania.

2 SVB finem eiuſdē menſis Martij contigit, vt Rex Franciſcus eius nominis primus (fœlicis memoriæ) mortē obierit. Tunc autē Tridentini Patres ancipiti cura diſtrahebantur, num eius

Mors Regis Franciſci I.

filius & ſucceſſor Concilium approbaturus eſſet, vt pote quod eius parens nunquam ſatis apertè cõprobaſſet, ſed tacitè potiùs improbare viſus fuiſſet; tum quòd nullos ad id Regni ſui Præſules miſiſſet, vt ante dictum eſt, tum quia magna Regẽ Angliæ beneuolentia (quẽ fratrem appellabat) Proteſtantéſque, proſecutus fuiſſet, à quibus hoc Concilium apertè reprobabatur.

IX. SESSIO.

Seſsio irrita Bononiæ habita.

TRANSLATO Bononiam Concilio, nona ibi Seſsio habita eſt à Præſulibus Italiæ, 21. Aprilis die, eiuſdem anni XLVII. Sed in ea nihil actum aut decretum eſt, propterea quòd aliarum nationum Præſules Tridenti conſtiterant, expectantes dum Itali reuerterentur: viciſſimque ab Italis Bononiæ expectabantur. Adeò vt in hac Seſsione nihil aliud decretum fuerit, quàm vt Concilium prorogaretur, in ſecundum proximi menſis Iunij diem, ea ſpe vt Præſules cæteri, qui tum Tridenti erant, Bononiam commigrarent.

X. SESSIO.

AT CVM ea dies adueniſſet, Antiſtites Tridentini Bononiam non venerant: ſed ſemper Tridenti Italorum reditum expectabãt, adeò vt alij alios expectantes, tempus fruſtrà tererent,

tererent, ob ídque in hac decima Seſsione nihil decretum ſit, prẹterquàm quòd Concilij prorogatio in decimum quintum Septembris indicta eſt. Sed is dies vbi aduenisset, proxima Seſsio tātiſper dilata eſt, dum aliter Concilio videretur. Atque tota Concilij celebratio interrupta eſt in longum tempus, propter varios tum bellorum, tum rerum aliarum euentus.

Concilij interruptio.

2. INTEREA verò Papa Paulus mortem obit, 10. Nouembris die anno XLIX. annos natus duos & octoginta: in cuius locum ſuffectus eſt Ioannes Maria, Cardinalis Montanus eius Legatus (qui in hoc Cōcilio prẹſidis munus obierat in ſuperioribus omnibus Seſsionibus) Iuliúſque III. appellatus eſt. Qui cùm ab Imperatore vrgeretur (grauiter ferente translationem & interruptionem Concilij, ad cuius obſequium vt Proteſtantes redigerentur, tantopere laborabat) Bullas ſuas expediuit 12. Nouembris die, anno M.D.L. ad redintegrandam & perficiendam Concilij celebrationem: proximámque Seſsionem Tridenti ad primam Maij diem, ſequentis anni M.D.LI. indixit. Quibus quidem Bullis omnes Præſules iubebat, Vt eodem die & loco ſe ſiſterent, ſimul etiā Principibus & maioribus Magiſtratibus mandabat, vt eò conuenirent omnes, aut ſaltem ſuos mitterent Legatos. Addens ſe non poſſe ei intereſſe prẹſentem, quia neque per grauem ætatem, neque per valetudinem, nec per ſedis Apoſtolicæ neceſsitatem id ſibi liceat: nihilominus tamen ſe ei per Spiritum ſanctum præfuturum. Ac ſanè certum eſt, nihil in eo Concilio tractatum aut decretum

Papa Iulius III.

Redintegratio Concilij Tridentini.

Bullæ Iulij III, Papæ, quid contineant.

Papa recipit ſe Concilio per Spiritum ſanctū prẹfuturum.

fuiſſe, de quo ante ab eo & ſuis Cardinalibus in Conſiſtorio Romano actum non ſit, & conſtitutum. Qui poſtea articulos apud ſe concinnatos ad Legatos, qui ei Concilio præerant, mittebant, quoſque tanquam oracula ſequebantur. Et hoc ſenſu accipiendum eſt, quod Papa Iulius illis ſuis Bullis ſe per Spiritum ſanctum ei Concilio præfuturum affirmat: nempe per eum, quem ſcrinio aliquo incluſum, Roma Tridentum miſſurus erat. Neque enim veriſimile eſt, eum tantum ſibi aſſumere voluiſſe, vt Concilio per Spiritum ſanctum cæleſtem, quaſi per Vicarium aut Legatum ſe præfuturum, aſſerere voluerit.

3 Iisdem Bullis Iulius approbat quicquid hactenus in Concilio decretum ac conſtitutum fuerat, profitetúrque palàm ſibi ius eſſe Concilia conuocandi, ea dirigendi & gubernandi: Præſulibus autem in illis aſsidendi, ſuffragiáque ſua in rerum controuerſarum deciſione ferendi. Qua declaratione ſatis ſupérque indicabat ſe malle, vt abſentibus quàm præſentibus Proteſtantibus Concilium haberetur, quos faciliùs eſſet indicta & inaudita cauſa, quam eadem perorata damnare. Non erat enim neſcius, eos ſemper contendiſſe, vt vnicuique dicendi libera facultas daretur in Concilio, vt etiam paulò ante Bullarum iſtarum promulgationem in conuentu quodam Imperiali Auguſtæ habito 26. Iulij die, eodem anno M.D.L. ipſe Dux Mauricius Saxonicus Elector, per Legatos ſuos ſignificauerat Cæſari (tum Concilij progreſſum procuranti) neque ſibi ſociíſque ſuis Concilij continuationem probari, niſi quæcunque in eo

Conuentus imperialis Auguſtæ habitus.

definita eſſent, de integrò diſcuterentur, & ad trutinam reuocarentur, & niſi ſui Theologi Auguſtanæ Confeſsionis ad diſputationes & ſuffragia admitterentur, Pontiféxque ipſe à præſidendi prærogatiua, per ſe aut per Legatos, abſtineret: quinimò ſe Concilio ſubiiceret, iureiurandóque, quo Præſules ſe illi obſtrinxerant, ſolueret, vt quiſque liberiùs ſuam ſententiam dicere poſſet.

EXAMEN CONCILII TRIDENTINI.

Liber III.

De his quæ ſub Pontifice Iulio III. geſta ſunt.

XI. SESSIO.

Calendis Maijs, anno M. D. LI. vndecima Seſsio habita eſt Pontificis Iulij III. authoritate, cui præfuit Ioannes Moronus, Cardinalis Mediolanenſis eius Legatus: Nuntiis Pontificiis comitatus, Hieronymo Seripanda Cardinale Neapolitano, & Ludouico Simonetta itidem Cardinale Mediolanenſi. Sed nihil aliud in hoc Conſeſſu decretum eſt, quàm quod Concilium continuaretur, Seſsióque proxima ad Calendas proximè

ſequentis eiuſdem menſis Septembris aſsignata eſt.

Conſilium Papæ & Imperatoris.

2 HIC OBSERVANDVM eſt Pontificem Iulium, cùm antea huius Concilij actionem direxiſſet Pauli tertij Legatus, cúmque conſilium cum Imperatore de ſubuertendis Proteſtantibus iniiſſet: Vno, Concilij definitiones aduerſus illorum doctrinam procurante: altero autem iiſdem acre feróxque bellum inferente, magnam ſpem concepiſſe, futurum vt ex animi ſententia, nullóque iniecto impedimento ad ſcopum, ad quem collimabant, peruenirent. Nempe vt victis debellatíſque Proteſtantibus, totam Germaniam iugo ſuo ſummitterent. Sed & vlterius eorum conſilia progrediebantur: cogitabant enim de Gallia in ſuam poteſtatem redigenda, poſtquam Germaniam perdomuiſſent. Et hic erat ſcopus ad quem Cæſar iampridem proſpiciebat, perſuaſum habens ſi tam præclarum regnum ſuis ditionibus adiungere poſſet, perfacilè ſe toto Occidentis imperio potiturum, priſcorúmque Cæſarum gloriam adæquaturum. Sed hoc eius tam iniquum Conſilium ei peſsimè & infeliciter ceſsit, optimè autem & vtiliter tuitioni libertatis Germanicæ, quam ſubigere enitebatur. Quod iſto pacto euenit.

Rex Henricus II. arma capit pro liber-

3 QVVM ad faſtigium regni Gallici perueniſſet ætate florens Rex Henricus II. conſiliúmque iſtud occultũ Cæſaris & Pontificis detexiſſet,

texiſſet, illorum (quæ fuit eius fortitudo animi) calliditatibus haudquaquam cedere voluit: ſed maturo firmóque conſilio, illorum conatus & artes anteuertere conſtituit, ſatis proſpiciens, Germania debellata, ſe poſtea magna cum difficultate illorum ambitioſas acies repulſurum: & caſſes, quos ei intendebant, euaſurum. Igitur ſe ad bellum vtrique hoſti feroci extra fines ſuos inferendum magno animo parauit; & ad defenſionem Germanicæ libertatis ſuſcipiendam. Primùm quidem in ſuam fidem tutelámque accepit Octauium Farneſium, nuper vita functi Pontificis Pauli ex filio nepotem, qui eius cuſtodiæ vrbem Parmam tradidit, ſummo cum Pontificis Iulij mœrore, qui eam ad ſe Eccleſiámve Romanam pertinere affirmabat. His peractis Paulum Termum (poſtea Galliæ Mareſchalum creatum) Legatum ad Iulium miſit, per quem eum rogabat, Vt boni conſuleret, quòd in ſuam fidem Octauium, & Parmam in ſuam tutelam recepiſſet. Quam vrbem Romanæ Eccleſiæ patrimonialem eſſe non ignorabat, ac proinde eam dominij iure ſibi vendicare nolle, ſed tutari ac defendere, ne in alienas manus incideret; quinimò Eccleſiæ ſeruaretur. Rogabat inſuper, Vt hanc ſatisfactionem æqui bonique conſuleret, neque bellum paci anteponeret: bellum enim non niſi cum ſummo Italiæ, totiúſque adeò Europæ detrimento,

tate Germaniç aſſerenda.

Paulus Termus legatus ad Papā miſſus.

geri poſsit. Quod ſi bellum in ſe moueret, futurum vt regni ſui Epiſcopos ad Concilium ab eo nuper Tridenti deſignatum mittere nequiret, quod hac occaſione diſſolui diſsiparíque poſſet, cuius rei culpam ſolus ille ſubiret. Verùm hæc admonitio Iulium delinire non potuit, (vtpote natura iracundum & moroſum) auxilio & pollicitationibus Imperatoris fidentem. Cæterùm, eodem tempore Rex, Baronem quoque Gardæum (aliàs Capitaneum Poſſlinum vocitatum) cum aliquot nauibus armatis, ad oram maris Normanici miſit, vt Marte laceſſeret imperiales, in eóſque impetum faceret, atque ita bellum aperiret. Is verò aliquot onerarias naues vltro citróque ex Hiſpania in Flandriam commeantes in poteſtatem ſuam redegit. Quaſdam etiam arces Pedemontanas per Briſſacum Comitem (poſteà Franciæ Mareſchalum) clam inuaſit cæpítque, nimirum Queratium ac Sandamianum.

Fœdus Regis Henrici cum Proteſtantibus.

Hoc eodem tempore Principes Proteſtantes Germaniȩ cum Rege fœdus iniuerunt, quo aſſerturum ſe ac defenſurum libertatem eorũ contra Cæſaris arma, eam ſeruitutis iugo ſummittere cupientis, liberaliter pollicebatur. Quod vt re ipſa præſtaret, paulo pòſt temporis ingentem exercitum in Campania coegit, quò Germanis ſuppetias ferret. Imperator, qui ferè iam vncis aquilæ ſuæ pedibus Proteſtantes ſubiecerat, totámque Germaniam crudeli Marte ac vaſtationibus, direptionibúſque, à militibus Hiſpanis perpetratis, perterruerat, grauiter animo perculſus eſt & attonitus, quum ex improuiſo vndiquaque

quaque ſe iam ætate affectum, podagra & caducitate laborantem, bello impeti,& quidem ab hoc tanto támque magnanimo & florentis ætatis Rege animaduertit. Hac igitur occaſione Germanorum ferè victor Cæſar,nullo victoriæ ſuæ fructu potitus, Proteſtantium ditiones milite præſidiario vacuas dimiſit liberas,vt Henrici Regis armis obſiſteret.

4 EIVSDEM menſis Maij die 7.quidam Petrus Fragius Theologiæ doctor, apud Tridentinos Patres orationem habuit pro authoritate Rom. Pontificis aſſerenda. Inter cætera autem dicebat, Dominum pro Petro precatum fuiſſe, qui poſtea conuerſus, fratres ſuos in fide confirmauerit. Si igitur, inquiebat, Dominus pro Petro precatus eſt, cur iam pro Iulio non precabitur? An hodie Chriſtus infirmior eſt aut crudelior quàm heri aut pridie fuerat? Ipſe autem Iulius inferiórne eſt dignitate & officio Petro ipſo? Minimè verò, vel ipſis crepantibus Antichriſtis. At verò inquies hæreticū, neminem à Iulio in fide corroboratum. At nonne vides paratum remedium? Concilium Oecumenicum ſcilicet,ad te tuíque ſimiles ſanandos? Hîc nobis adeſt Cardinalis Creſcens, qui vt Eccleſiæ dignitas creſcat & recuperetur efficiet, & Cardinalis Madrucius, qui huic Concilio ambo prędſidebunt,ad fidem Catholicam ſtabiliendam: eiuſmodi erant iſtius Doctoris ineptiæ, certiſſima magiſtralis ſuæ ignorantiæ argumenta.

Oratio de authoritate Pontificis.

XII. SESSIO.

Proteſtatio Reg. Henrici II. contra Concilium.

PRIMO Septembris die, eiuſdem anni LII Concilij duodecimus Cõfeſſus habitus eſt, in quo tamen nihil decretum eſt, quia nondum Præſules aduenerant. Itaque proxima Seſsio in ſequentis menſis Octobris vndecimum diem indicta eſt.

2 IN ea Seſsione fortè & quaſi improuiſus tum adfuit Iacobus Amiotus, Abbas Belloſanẽſis, Regis Legatus (vir apprimè eruditus) cum literis Regiæ Maieſtatis, *Conuentui Tridentino* inſcriptis, quas frequenti Concilio obtulit. Hîc Epiſcopi Hiſpani ingentem clamorem excitarunt, altercantes. Ecquid Rex *Conuentui*, non autem Concilio, ſuas literas inſcriberet. Nihilominus tamen, poſtquàm multùm diúque altercati fuiſſent, an eæ aperirentur necne, tandem aperiendas & legendas eſſe cenſuerunt; neque præſumendum eſſe, Regem Chriſtianiſsimum hac literarum inſcriptione vſum in Concilij ludibrium, aut quòd eius authoritatem imminuere velle videri debeat. His perlectis, cùm fiduciariæ duntaxat eſſent repertæ, iuſſus eſt Amiotus Legationi ſuæ creditam fidem edere. Paret Amiotus iuſsis, primúmque Patrum Conuentui narrat, quanto contemptu Pontifex Iulius honorificam ad eum Regis legationem accepiſſet, qui Paulum Termum legatum Romam ad eum

eum miſiſſet, quique vlla re infecta rediſſet, ex eóque ſe à Pontifice ſpretũ & parùm honorificè tractatum animaduertiſſe, ſe inquam, Eccleſiæ primogenitum. Itaque hîc publicè teſtari & palàm facere omnibus (vt iam Romæ teſtatus eſt) ſe propter bellum non poſſe huc regni ſui Epiſcopos mittere, neque iſtud Concilium pro Oecumenico & legitimo habere, ſed pro priuato conuentũ, in quorundam priuatorum gratiam & vtilitatem conuocato, non autem in vtilitatẽ publicã Chriſtiani nominis. Se ſubditóſque ſuos nullo vinculo ad parendum his, quæ in eo decreta fuerint obſtrictos iri: quinimò iiſdem remediis, quibus in re ſimili maiores eius vſi fuiſſent vſurũ eſſe, ſi ita res poſtulet. Cæterũ ſibi purum integrúmque erga Religionem Catholicam & Eccleſiã Romanã animum ſemper futurum. Patres Tridentinos rogatis vt hanc ſuã Teſtationem boni conſulant, atque in actã publica referri iubeant, exemplúmque concedãt, vt de ea certiores cæteros Principes & populos Chriſtianos faciat. Ad hæc Patres reſpõderunt, ſe eiuſmodi Teſtationem non admittere, niſi quatenus ius id poſtulet, eáque in acta referre non poſſe. Hinc igitur apparet Concilium iſtud ab Hérico Rege improbatum fuiſſe, ſicut antea à Rege Anglicano, vt ſuprà à nobis dictum eſt. Quo fit vt tantò magis reprehenſione digni ſint ij, qui poſt huius Concilij finẽ, Regi Carolo IX. vita functo, nec non Henrico III. nunc regnanti, perſuadere nixi ſunt, vt hoc Concilium reciperent ac comprobarent:

perinde enim eſt ac ſi eos ad acta Patris, (felicis memoriæ) Henrici II. damnanda abrogandáque impellerent.

Annales Franciæ in annum 1551. Edict. Regis Henrici aduerſus Pontificem

3 Septimo eiuſdem menſis Septẽbris die, idẽ Rex Henricus Edictum promulgandũ curauit, quo prohibebat ne qua pecunia è regno Gallico Romam portaretur, ne Rom. Pontifici belli in eum gerendi inde nerui ſuppeterent, cũ periniquè illud mouiſſet, ne Eccleſia Gallicana (quæ ſemper Concilia Pontifici ſuperiora eſſe cenſuit) Tridentino Concilio intereſſet, néve liberè haberetur, errorésque & vitia præcipuorum Eccleſiæ miniſtrorum corrigerentur. Sed eadem opera, Rex aliud edictum promulgauit aduerſum eos, qui Proteſtantium religionem profitebantur, ne vel tantillum (quod nunquam in animum induxerat) ei fauere videretur: ac proinde ne in ſuſpicionem veniret abalienati à Romana Eccleſia animi.

XIII. SESSIO.

VNdecimo Octobris die eodem anno LI. decima tertia Seſsio habita eſt, quæ conſtabat ſexaginta circiter Epiſcopis, ex quibus Hiſpani erant vigintiquinque, Itali viginti: reliqui omnes Germani, Sardi, Siculi & Hũgari. Galli nulli. Aderant & quadraginta duo Theologi, nouemdecim nempe Hiſpani, duodecim Germani & Flandri, & vndecim Itali. Cardinales Creſcens Italus, & Madrucius Germanus,

nus, Pontificis legati ei Concilio præfuêre. In hoc autem Conſeſſu actum eſt de ſacroſancta Cœna Domini, ſeu de Euchariſtia, de Tranſubſtantiatione, Concomitantia, Adoratione Euchariſtiæ, & de feſto quod Corporis Dei dicitur.

2 CANON 2. ita habet: [SI quis dixerit in ſacroſancto Euchariſtiæ ſacramento remanere ſubſtantiam panis & vini, negaueritque conuerſionem totius ſubſtantiæ in corpus & ſanguinem Domini noſtri Ieſu Chriſti, manentibus duntaxat ſpeciebus panis & vini, anathema ſit.] Huic Tridentino Canoni Tranſubſtantiationẽ approbanti, plures veteres planè contrarios Canones opponimus. Vnus extat ex D. Hieronymo deſumptus, in hæc verba: [DVPLICITER intelligitur caro Chriſti & ſanguis: vel ſpiritualis illa atque diuina (de qua ipſe ait, *Caro mea verè eſt cibus, & ſanguis meus verè eſt potus*: & *Niſi manducaueritis carnem meam & biberitis ſanguinem meum, non habebitis vitam æternam*:) vel, caro mea quæ crucifixa eſt, & ſanguis qui militis effuſus eſt lancea.] Et vt oſtendamus in ſacroſancto Cœnę Sacramento ſeu Euchariſtia intelligendum eſſe corpus & ſanguinem ſpiritualiter percipi, D. Auguſtini Canonem ita diſertè explicantem audiamus. Illius hæc ſunt verba: [PRIMA quidem hæreſis in diſcipulis Chriſti, velut à duritia eius ſermonis facta eſt. Cùm enim diceret, *Niſi quis manducauerit carnem meam, & biberit ſanguinem meum, non habebit vitam æternã*: Illi verò non intelligentes, dixerunt ad inuicem, *Durus eſt hic ſermo, quis eum poteſt manducare?*

De tranſubſtantiatione.

c. *dupliciter. de conſecr. diſt.* 2.

c. *prima quidem. de conſ. diſt.* 2.

dicentes, *durus eſt hic ſermo*, ſeparauerunt ſe ab illo. Et remanſit cum duodecim diſcipulis, eóſque inſtruxit, dicens: *Spiritus eſt qui viuificat, caro nihil prodeſt: verba quæ locutus ſum ad vos ſpiritus & vita ſunt.* Intellexiſtis ſpiritualiter? ſpiritus & vita ſunt. Intellexiſtis carnaliter? etiam ſic illa ſpiritus & vita ſunt, ſed tibi non ſunt ſpiritus & vita, qui ſpiritualiter non intelligis. Spiritualiter intelligite quæ locutus ſum: Non hoc corpus quod videtur manducaturi eſtis, & bibituri illũ ſanguinem, quem effuſuri ſunt qui me crucifigent. Sacramentum quod vobis commendaui ſpiritualiter intellectum viuificat vos, caro autem non prodeſt quicquam. Sed quomodo intellexerunt ſic reſponderunt. Carnem quippe ſic intellexerunt, ſicut in cadauere venditur, aut in macello dilaniatur. Sciens autem Ieſus, ait, Hoc vos ſcandalizat quod dixi, do vobis carnẽ meam manducare, & ſanguinem meum bibere? Si ergo videritis filium hominis aſcendentem vbi prius erat, quid eſt hoc? Hic ſoluit quod illos monuerat: hîc aperuit vnde fuerunt ſcandalizati, vt id planè ſic intelligerent. Illi autẽ putabant erogaturum corpus ſuum. Ille dixit ſe aſcenſurum in cælum vtique integrum. Cùm videritis filium hominis aſcendentem vbi erat prius, certè vel tunc videbitis quod non eo modo quo putatis erogat corpus ſuum, vel tũc intelligetis quod gratia eius nõ conſumitur morſibus. Item donec ſæculũ finiatur, ſurſum Dominus eſt, ſed tamen etiam hîc nobiſcum eſt veritas Domini. Corpus enim in quo reſurrexit in vno loco eſſe oportet, Veritas autẽ eius vbique diffuſa

diffuſa eſt.] Diſertioribus & perſpicuioribus verbis ad Tranſubſtantiationem confutandam vti non poſsis. Sed ecce in eandem ſententiam alium Canonem ex eodem B. Auguſtino deſumptũ, in hęc verba:[N o n hoc corpus quod videtis manducaturi eſtis,& bibituri illũ ſanguinem,quem effuſuri ſunt illi qui me crucifigent, ipſum quidem & non ipſum:ipſum inuiſibiliter: & nõ ipſum viſibiliter. Si enim neceſſe eſt illud celebrari viſibiliter,neceſſe eſt illud inuiſibiliter intelligi.]Hîc obiter animaduertẽdũ,inuiſibiliter & ſpiritualiter eãdẽ habere ſignificationẽ, vt ex aliis Canonibus infrà citandis apparebit.Cęterũ,alius Canõ ab eodẽ authore deſumptus ſic habet:[V t quid paras dẽtem & ventrẽ?Crede & manducaſti. Credere enim in eũ,hoc eſt panẽ viuum manducare:qui credit in eum manducat eum.] Ex quibus Canonibus apertè euincitur Sacramenti ſacroſanctæ Cœnæ mãducationem eſſe ſpiritualem: quòd verò ad ipſum corpus Chriſti attinet, eſſe nunc & futurum in cælis, vſque ad ſupremi iudicij aduentum.Intereà verò,illud fide manducãt fideles(hoc eſt,ore fidei illud recipiunt)verè & ſpiritualiter:adeò vt fiat os ex oſsibus eorum, & caro ex eorum carne. Quod alio item Canone ex S. Auguſtino deſumpto confirmatur, his verbis:[Q v i manducant & bibunt Chriſtum, vitam manducant & bibunt.Illum manducare,eſt refici: illum bibere,eſt viuere. Quod in ſacramento viſibiliter ſumitur, in ipſa veritate ſpiritualiter manducatur & bibitur.] Alio inſuper Canone ſic idem loquitur:[C r e d e r e in Ieſum Chriſtum

c. non hoc corpus. diſt. ead.

c. vt quid paras dẽtẽ. diſt. ea.

c. qui manducant. de conſcr. diſt. 2.

c. credere. diſt ead. ea.

hoc eſt manducare panem viuum: qui credit manducat, & inuiſibiliter ſaginatur.] Ex his igitur liquet Sacramenti manducationem intelligendam eſſe ſpiritualem, non autem carnalem, vt falſò ſibi perſuadent, qui Tranſſubſtantiationē tuentur, aſſerentes ipſummet Chriſti corpus comedi, & fidelium dentibus conteri. Nam ſi huiuſmodi carnalis manducatio veritate niteretur, improbi & infideles, æquè ac probi & fideles Euchariſtiæ ſumptione carnem Chriſti comederent, & eius ſanguinem biberent. Quod falſum eſſe alio Canone docemur, his verbis: [QVI diſcordat à Chriſto non manducat carnem eius, nec bibit ſanguinem, etſi tantæ rei ſacramentum ad iudicium ſuæ perditionis quotidie accipit.] Ac ſanè Gloſſa ſuper abiurationc Berengerij (ad quam vi compulſus eſt, in CXIIII. Epiſcoporum Concilio, Romæ in æde Lateranenſi habito, temporibus Nicolai I. Rom. Pontificis, anno M. I. VII.) aſſerit ſummam eſſe hæreſim, credere quæ in ea continentur, nempe Chriſti corpus dentibus fidelium manducari & conteri, quia in fruſta diuidi non poſsit, vt cōſtat ex Canone iam ſuprà citato à D. Auguſtino deſumpto, in hęc verba: [QVI manducant & bibunt Chriſtum, vitam manducant & bibunt. Illū manducare eſt refici: illum bibere eſt viuere. Quod in Sacramento viſibiliter ſumitur, in ipſa veritate ſpiritualiter manducatur & bibitur. Manducatur Chriſtus, viuit manducatus quia reſurrexit occiſus, nec quando manducamus partes de illo facimus.] Alio quoque in loco

c. qui diſcordat. diſt. ead.

Gloſſ. in c. ego. de Cōſec diſt. 2.

Sum. vit. Pont. in Nic. Papa. I

c. qui manducant. diſt. ead.

loco Gloſa diſertè negat in Sacramento vllam omnino ineſſe Tranſſubſtantiationem, ídque duabus manifeſtiſsimis rationibus arguit:quarũ prima eſt hæc,quòd ſi panis tranſubſtantiaretur in corpus Chriſti, illud corpus tantum támque ingens acciperet incremẽtum, vt iuſtam corporis humani dimenſionem excederet. Quod eſſet Chriſtum vera ſua humanitate ſpoliare. Altera,quòd ex eo conſequeretur, Chriſti corporis partem quandam (eam nempe quæ ex huiuſmodi incremento ſuccreuiſſet) à ſancta virgine non eſſe natam, quæque eſſet inanimis, cũ hæc verba (*hoc eſt corpus meum*) ad Chriſti corpus tantùm non etiam ad animam, referantur. Indéque conſequens eſſet,corpus Chriſti partim eſſe animatum partim verò inanime, quod eſſe non poteſt. Multæ aliæ porrò abſurditates ex iſto Trãſubſtantiationis dogmate naſcuntur: cuiuſmodi eſt hæc, quam vt quiddam notatu dignum Gloſſa obſeruat, Chriſtum nempe in Cœnæ celebratione cũ ſuis diſcipulis ſe ipſum comediſſe: Sanguinem in terram cadere non poſſe,ſed tantùm accidentia coloris,guſtus,põderis, quę velut in aëre extra ſubiectum pendeant.Pręterea,Quod protinus atq; mus Sacramẽtum attigerit, ſtatim Chriſti corpus auolare, ibíque relinquere accidentia ſine vllo ſubiecto: neque panis ſubſtantiam amplius accidentibus illis coniungĩ, atque ideò accidentia illa denuò conſecrari non poſſe.Item ſtatim atque dentibus Sacramentum contingitur, Chriſti corpus in cœlos rapi, nec eius ſpecies per ſtomachum tranſire,aut ſi tranſeant, per ſudorem,non autẽ

Glo. in c. Quia corpus diſt.ea.

Glo. in c. in Chriſto.&c. Nec Moſes. diſt.ea.

Glo. in c. ſi per negl giam &c. ſpecies c. Qui bene. c. Tribus gra dibus.c.Timore. diſt. ea.

per inferiores partes eiici. Sacerdotẽ iſta verba pronuntiantem, *Hoc eſt corpus meum*, non vt ſignificet id quod ſonant, ea pronũciare (mentiretur enim, cùm panis in Sacerdotis corpus non mutetur) ſed ita ab eo pronuntiari, vt tranſſubſtantiandi vim operẽtur. Sexcentæ aliæ ſunt iſtiuſmodi abſurdiſsimæ abſurditates, quæ ex hoc tranſſubſtãtiationis dogmate oriuntur, quas nec Canoniſtæ, nec Theologi Scholaſtici hactenus cũ genuina veritate cõciliare potuerũt, quę ſe non patitur ſophiſmatibus aut inanibus argutiis vinci. Adeò vt rectè, argumentatione à conſequenti ad antecedens, concludere poſsimus, Si conſequens falſum eſt & abſurdum (vt tot exemplis dilucidè apparet) falſum etiam eſſe antecedens.

3 TERTIVS huius Seſsionis Canon ſic habet: [SI quis negauerit, in venerabili Sacramento Euchariſtię ſub vnaquaque ſpecie, & ſub ſingulis cuiuſque ſpeciei partibus, ſeparatione facta, totum Chriſtum contineri, anathema ſit.] Cui opponimus textum gloſſámque veteris Canonis, aſſerentis, Vinum in corpus non tranſſubſtantiari, nec panem in ſanguinem. Sed opportuniùs huius verba referemus, in alio Conſeſſu, quum de Concomitantia dicemus. Veniamus iam ad Reformationis Decreta.

c. Comperimus de cõſecr. diſt. 2.

De appellationibus Epiſcoporum.

4 IN ea etiam Seſsione Decreta quædam conſtituta ſunt ad Epiſcoporum Iuriſdictionẽ pertinentia. Primo quidem conſtitutum eſt, In omnibus cauſis viſitationis, correctionis, habilitatis, quinetiam in capitalibus, à ſententiis interlocutoriis Epiſcoporum, aut eorum Vicariorum,

riorum, prouocandi ius non eſſe, niſi quando grauamen definitiua ſentẽtia reparari non poſſet, aut vbi à definitiua nullus eſſet prouócandi locus. Quod quidem pragmatico ſtylo in omnibus Gallicis Curiis recepto iuríque Canonico innixo apertè repugnat, quo iure ab omni grauamine tã leui quàm graui, prouocare licet. Et hoc quidem priuilegium peculiariter ad iudices Regios pertinet, non etiam ad alios, vt poſsint vlterius progredi, nulla ab interlocutoria impediente prouocatione: quod priuilegium hoc Decreto abrogari non potuit. Verum quidem eſt noua Conſtitutione Blæſenſi Regem iudicibus Eccleſiaſticis poteſtatem conceſsiſſe exequendæ ſuæ ſententiæ prouiſoriæ, vel conſignatoriç, vigintiquinque libellarum ſummã nõ excedentis, appellatione ab ea interiecta non obſtante. Sed hoc nouum eſt priuilegium, quo antea vti illis nõ licebat. Cçterũ apparet hoc Decretum in ſua exceptione abſurditatem continere. Nam ſi à definitiua prouocare non licet, multò minùs ab interloquutoria, per regulam, Non debet cui plus licet, quod minus eſt non licere.

c. de appellationibus.

Conſt. Blaſ. art. 62.

l. Non debet 21. D. de reg. iur.

5 DECRETO 4. conſtitutum eſt, vt in criminibus aduerſus Eccleſiaſticũ reũ, Epiſcopus aut eius Vicarius iudicet adſcitis Aſſeſſoribus Epiſcopis, & vbi deerunt Epiſcopi, Abbatibus ad quos mitræ pedíque geſtandi poteſtas pertineat, ſi qui in tota Diæceſi reperiri poſsint: ſin minùs, adſcitis aliis Eccleſiaſticis maturæ iam ætatis viris iuríſque peritis. Quod certè perabſurdum eſt, communíque iuri contra-

De Aſſeſſoribus.

rium: oportuerat enim iure peritos antepónere Epiſcopis & Abbatibus, ad Aſſeſſorum munus obeundũ: nec mitræ pedíque priuilegiũ tantam vim habere decuit, vt indocti (quales ferè Epiſcopi & Abbates eſſe ſolent) doctis prę̨ferrentur in iure dicundo forenſibúſque negotiis tractan-

l. 1. C. de aſſeſſo.

dis. Etenim iure communi cautum eſt (& rectè) vt qui maiorem Iuriſprudentiæ ſtudiis operam impenderint, in Aſſeſſorũ munere pro ſuorum ſtudiorum merito cæteris anteponantur, vtque laborem honos & ſalarium ſequantur. Iſtud etiã eſt hominum vitam hominibus in iudiciis exercendis imperitis committere, quod periculoſiſſimum eſt, & quoad eius fieri poteſt, fugiẽdum. Cæterùm hoc Decretum generaliter de omnibus criminibus grauibus loquitur, nulla exceptione addita criminũ priuilegiatorũ, quorum cognitio in Gallia ad Iudices regios peculiari priuilegio ſpectat, quod hoc Decreto Patres abolere non potuerunt. Hoc enim eſſet authoritatem iuriſdictionémque regiam minuere, ſupra quam nec Rom. Pontifex, nec ipſum quidẽ Concilium ius imperiúmve vllum habent. Et certè ſi tanti iuris vſurpationem ferremus, conſequens eſſet vt externa imperia (cùm ferè ex hominibus externis totum hoc Concilium coaluerit) ferre nos oporteret.

Edictũ Regis Franc. I. Cremiaci, datum anno. 1530.

De veniis Pontificiis.

6 Qvod verò ad id attinet, quod 5. Decreto conſtituitur, Vt Epiſcopo, tanquam legato Pontificio, liceat de obreptione & ſurreptione Venialium Romani Põtificis codicillorum ſibi oblatorum cognoſcere, hoc quoque planè repugnat ſupremę regis authoritati & imperio

perio, penes quem vnum in Gallia veniæ dandæ criminúmque abolendorum poteſtas eſt. Sed & longè pernicioſiſsimum eſſet, quódque criminũ impunitatibus magnam tandem in Republica ἀταξίαν inueheret, ſi aliis quàm ſoli Regi, veniæ criminum publicorum dãdæ ius & poteſtas cõcederetur. Cæterùm non ſolent ipſi Rom. Pontifices criminũ abolitionẽ dare, ſed vęnundare.

7 DECRETO 6. conſtitutum eſt, Ne Epiſcopus criminis reus in ius vocetur quò ſe pręſentem ſiſtat, niſi tanti criminis reus eſſe cõperiatur, vt ob id pœna ſummotionis à ſuo epiſcopatu iure coerceri poſsit, non autẽ ſi leuioribus criminibus vrgeatur. Quod & veteribus Canonibus, & ipſi quoque rationi manifeſtè repugnat. Quantò enim ſublimiorẽ dignitatis gradũ tenet Epiſcopus, præ aliis inferioribus hominibus Eccleſiaſticis, eò magis accuſandus & coërcendus eſt, ſi quid peccet, nec ei magis ſuffragari quàm infimis quibuſque par eſt. Nam in iudiciis nulla debet eſſe perſonarum acceptio. Videntur ergo Tridentini Patres laxaſſe potiùs quã cohibuiſſe vitiorum noxarúmq; habenas, iis qui aliis prælucere & bono præire exemplo debeant. Sed quid de ea re veteres Canones ſenſerint audiamus. Vnus eſt ex B. Gregorio deſumptus, cuius hæc ſunt verba: [A CAPITE incipiẽtes vſque in quartum altaris miniſtrum, hanc formam ſeruandam cognouimus, vt ſicut minorem maior præcedit honore, ita etiam crimine, & quem maior ſequitur culpa, maiori plectatur vindicta.] Alius item Canon ex S. Hieronymo, verba Malachiæ referente, deſumptus affirmat, Puni-

De punitione criminum Epiſcoporũ.

c. Quia ſanctitas. diſt. 50.

c. purgabit diſt. ead.

tionẽ Dei ſemper à Leuitis incipere ſolere. Eius hæc ſunt verba: [PVRGABIT *filios Leui, tempus enim eſt, vt iudicium à domo Domini incipiat:* & vt alibi ſcribitur, *A Sanctis meis incipite.* In filiis autem Leui omnem ſacerdotalem dignitatem intelligit.]

Priuilegiũ Eccleſiæ Gallicanæ. 8 QVOD autem ad 7. Decretum attinet, quo criminum Epiſcopalium cognitio, (cùm eiuſmodi ſunt vt præſentes ſiſti debeant) Rom. Pontifici tribuitur, vt ipſemet de iis iudicium ferat, manifeſtiſsimè Eccleſiæ Gallicanæ libertatem oppugnat. Qua quidem nemo ex Clero Gallicano tenetur Romæ, aut alibi extra regni fines ſe ſiſtere, de quocũque crimine agatur, quinimò vnuſquiſque in ſua Diœceſi delegatos Iudices habere debet. Qua de re extat etiam Edictum Caroli Sapientis, anno M.CCC.LXVII. promulgatum, in quo referuntur inſeruntúrque multæ Pontificiæ Bullæ, quibus hoc priuilegium approbatur.

9 DENIQVE in hac Seſsione conſtitutum eſt, vt quorumdam articulorum definitio de Sacramento Euchariſtiæ, in aliam Seſsionem ad 25. Ianuarij diem, anni ſequentis M.D.LII. indictam, differretur. Decretum item, vt eadem opera in ea de Miſſæ Sacrificio ageretur, & vt publica fides (quã Saluumconductum vocant) Proteſtantibus daretur, ne Tridentũ venire recuſarent (ſi ita illis videretur) de ſequẽtibus quæ-

Quæſtiones definiendæ. ſtionibus diſceptaturi. Primũ quidẽ, an omnes Chriſtiani æqualiter vtrique ſpeciei communicare debeant. Secundò, An is qui vni tãtùm ſpeciei communicat, minùs recipiat quàm qui

vtrique

vtrique. Tertiò, num S. Mater Eccleſia errauerit, non permiſſa Laicis, niſi ſub ſpecie panis, communione. Quartò, an infantes ad hanc cõmunionem admitti debeant. In quo obſeruandum eſt tertiam quæſtionem, *An ſancta mater Eccleſia errauerit*, ita conſultò conceptam fuiſſe, vt faciliùs iam receptus error de non concedenda communione Laicis, niſi ſub ſpecie panis, obreperet ac probaretur. Nam ex hoc illorũ axiomate quod mordicus retinent, Eccleſiam ſcilicet non poſſe errare, facilè vel ſimplici illatione conſequitur, (omiſſa omni de præcipuo argumento diſquiſitione) prohibitionem iſtam Laicis non communicandi niſi vni tantùm ſpeciei panis, approbandam eſſe & admittendam.

Oratio in laudẽ Concilij.

10 EADEM in iſta Seſsione, Archepiſcopus Turritanus, Saluator Salapuſius, frequenti Concilio orationẽ habuit in laudem reaſſumptionis & continuationis Concilij. Concilium à duobus magnis luminaribus celebrari aiebat: Sole nempe, qui eſt Rom. Pontifex, cuius ſplendore Concilium effulgeat: & Luna, id eſt Tridentinis Patribus. Patres Solis Apoſtolici lumine illuſtratos, nihil eſſe cur Lunæ • labores reformidare debeant. Deinde in alias allegorias tranſiens, Quale hoc eſt Concilium (inquit) quod vt aurora incedit, purúmque ac ſplendidũ vt Luna exoritur, quod ſolis inſtar emicat, quod vt acies ordinata terribile ac formidoloſum eſt? Corpus nempe Chriſti eſt, quod Chriſto capiti ſuo, per Mariam con iungitur, tanquam collo eburneo. Ea eſt quæ prima cibum quo alimur, excipit: Per eam

• Hæc eſt allegoria quæ ſub indicat nihil aliud Concilio faciẽdum fuiſſe, quàm vt Pontificis voluntati obſecundare.

ſpiramus, & eius ſpiritu viuimus. Hoc corpus myſticũ aliud quoque, ſed viſibile:caput habet, nẽpe Iuliũ III. ſummũ Põtificẽ, ad inſtar Aaronis vocatum:habet enim de Monte cognomentum, ſicut & Aaronis nomen Montanum ſignificat. Huius corporis mẽbra quædam tantę ſunt dignitatis, vt in ipſo capite collocentur: ſunt enim in eo oculi per quos videt, os & lingua per quam loquitur, aures per quas audit, & barba qua ornatur ad decorum. Tandem concludit hoc eſſe magnum corporis Eccleſiæ Sacramentum: nam per oculos intelligi Præſules, per linguam concionatores, per barbam Sacerdotes, & per aures populum. Adeò (inquiebat) vt ſi hoc ſuo capite Eccleſia truncaretur (quod facere conantur hæretici) reliqui ordines omnes Eccleſiaſtici ſimul interituri eſſent, vt pote qui in capite ſubſiſtant. Itaque de eo Patres Tridentinos ſeriò cogitare debere, quorum ſalus & incolumitas ex vertice Pontificio pendeat. His ſcilicet comparationibus præclarus orator, Rom. Pontificem graphicè depingebat, putà cęcum & oculis, auribus, linguáque carentem, quíque alienis tantùm ſenſibus vteretur, & tamen Eccleſiam ſine hoc Pontifice ſtare poſſe negabat. Sed Ioannes Gerſonus doctor Sorbonicus iampridem contrarium in Conſtantienſi Concilio aſſeruit, in eóque libro quem inſcripſit, De *auferibilitate Papæ ab Eccleſia.*

Heluetij & Rhæti Cõciliũ reſpuunt.

11 Qvvm hic Conſeſſus haberetur, Rex Henricus (qui aduerſus Conuentum Tridentinum proteſtatus fuerat, eum pro Concilio non habere, nec ſe ſuóſque ſubditos ei obſecuturos) con-

Conſiliarium ſuum Morlotum ad oppidum Badenſe Heluetiorum, vbi de more gẽtis proceres cõueniebant, Legatum miſit, qui eis perſuaderet ne Concilium illud comprobarent, ſed reiicerent. Quod & ipſe obtinuit, etiam ab illis qui Religionem Romanam profitebantur. Rhæti quoque Thomam Plantam Epiſcopum ſuum à Concilio reuocarunt, ſuaſu monitíſque Pauli Vergerij (qui quondam inter gratiores quidem Rom. Pontificis aulicos fuerat, ſed Proteſtantiũ Religionem profeſſus ab eo poſtea defecerat:) cuius opera intellexerunt Pontificem eò tantũ ſpectare, vt ſuam vbique authoritatem reſtitueret, eámque in ipſos longè quàm anteà ampliorem recuperaret.

12 INTEREA verò Regius exercitus in Germaniam iter arripiebat, vexillo inſigni præeunte, in quo Rex pileum (libertatis ſymbolum) inter duos pugiones depingi iuſſerat. Veteres enim quum ſeruos manumittebant, eos ad pileum vocabant. In eo quoque vexillo hæc ſuberat inſcriptio, LIBERTAS GERMANIAE: quo Emblemate indicabatur Regem arma pro reſtituenda Germaniæ libertate ſuſcipere. Libellum etiam typis excudi promulgaríque curauit, quo cauſæ quibus ad arma capienda impulſus fuiſſet continebantur, nempe, Germanicæ libertatis aſſerendæ gratiâ, quam ſub iugum domus Auſtriacæ mittere belli authores meditarentur. Cæſarem quippe iampridem Conſiliũ cum Pontifice iniuiſſe, vt Religionis, quem obtenderet, prætextu, totius Occidentis Imperiũ inuaderẽt occuparéntque. Se igitur tantam do-

Exercitus regis in gratiam Proteſtantium Germaniæ.

Declaratio Regis, cur arma cæperat.

minandi libidinem ferre non poſſe, nec Germanicæ genti auxilio deeſſe,vt pote quæ ab eodem quo Gallica genere originem traxerit, inuicémque vtraque antiquiſsimo & arctiſsimo amicitiæ vinculo deuincta ſit. Statum Germaniæ concuti ſine regni ſui detrimento non poſſe,cùm ſit totius Reip,Chriſtianæ propugnaculum. Imperatorem ſumma calliditate ad iniurias Proteſtantibus faciendas Cameram Imperialem concitaſſe, vt poſteà in eam totius belli culpam cauſámque reiiceret. Hanc à ſe ſuſceptã defenſionem priuati ſui cõmodi cauſa haud quaquã inſtituiſſe,ſed vt à ſeruitutis iugo Germaniam vendicaret, & Ioannem Fridericum Saxoniæ Ducem, Philippúmque Landgrauium Heſsiæ, vinculis quibus immeritò ab Imperatore detinebãtur,liberaret:Séque in ea reFlaminij Romani libertatis Græciæ vindicis veſtigia ſecuturum.Sperare quoque ſe,Germaniæ recuperata libertate, faciliùs res Eccleſiæ ad pacem cõponi poſſe, qua in re exequenda quibuſcunque modis remediíſque poterit ſe non defuturum ſpondet. Hoc ſcripto promulgato, tantus de armis Regis déque eius exercitu (cuius ipſe præſens ductor erat) rumor ſparſus eſt per totam Germaniam, vt hoc ſolo fugati Hiſpani terga dederint, cõfeſtímque ex Vittembergenſi agro diſceſſerint (quem iam per quinquennium ſuis direptionibus valdè infeſtarant)in Italiamque iter,Cæſaris iuſſu,arripuerint,prætextu belli Parmenſis,ad quod proficiſcebantur.Ipſéque adeò Imperator tam feſtinus Oeniponte diſceſſit, vt eius ſarcinæ, & impedimenta quæ in extremo

Solus rumor regij exercitus in fugam vertit Hiſpanos

tremo erant agmine, vnà cum Cardinalis Auguſtani ſarcinis, direptæ fuerint à Ducis Mauricij militibus. Sed & ipſi Camerales Magiſtratus Spiræ habitantes in fugam verſi ſunt: timentes, nec immeritò, Regem & Principes Germaniæ ſibi infenſos, à quibus omnium iſtarum turbarum authores eſſe dicerentur. Adeò vt iſtiuſmodi trepidatione & formidine iniecta, Germania graui calamitate liberata fuerit.

13 POST hęc Paſtores Proteſtantium qui patria exacti fuerant, ad ſuas Eccleſias redire, ſuorúmq; munerũ exercitia repetere cœperunt, non minori certè lætitia quàm cùm Iſraelitæ, poſt longum exilium durámque Babyloniæ ſeruitutem perpeſſam, in patriam à magno illo Cyro reſtituti ſunt, poteſtate data templum Domini inſtaurandi, eúmque ex legis ſuæ præſcripto colendi. *Reſtitutio Eccleſiarũ reformatarum in Germania.*

XIIII. SESSIO.

NOVEMBRIS die 25. eodem anno M.D.LI. decimaquarta Seſsio habita eſt: in qua de Pœnitentia actum eſt, déque extrema vnctione: tum etiam de contritione, confeſsione, ſatisfactione, & abſolutione.

1 HVIVS Seſsionis Canon quartus ſic habet: [SI quis negauerit ad integram & perfectam peccatorũ remiſsionẽ requiri tres actus in pœnitente, quaſi materiã Sacramenti Pœnitentiæ, videlicet, Contritionem, Confeſsionem, & Satisfactionem, quæ tres pœnitentiæ partes *De Pœnitentia.*

dicuntur: aut dixerit, duas tantùm eſſe pœnitentiæ partes, terrorem ſcilicet incuſſum conſcientiæ agnito peccato, & fidem conceptam ex Euangelio vel abſolutione, qua credit quis ſibi per Chriſtum remiſſa peccata, anathema ſit.]

c. Petrus. de pœni. diſt. 1. Aduerſus hunc Canonem ex B. Ambroſio vnum opponimus, in hęc verba: [PETRVS doluit & fleuit, quoniam errauit vt homo. Non inuenio quid dixerit, ſcio quod fleuit: lachrymas eius lego, ſatisfactionem non lego.] Satisfactio igitur, qualem Patres intelligunt (quam in Miſſis, ieiuniis, orationibus, eleemoſynis, & id genus ſimilibus actionibus conſtituunt) non eſt neceſſaria ad peccati remiſsionem conſequendam. Sed nec vocalis confeſsio, vt alius vetus Canon

c. Omnis qui. diſt. ea. oſtendit, his verbis: [NON ergo in confeſsione peccatum remittitur, quod iam remiſſum eſſe probatur. Fit autem confeſsio ad oſtenſionem pœnitentiæ, non ad impetrationem veniæ.] Quæ vocalis confeſsio nullum habet locum niſi in publicis & grauioribus delictis, vt poſteà di-

c. Satisfactio. de pœnit. diſt. 5 cemus. Cæterùm, ſi hoc Satisfactionis vocabulum eo ſenſu accipiamus, quo in quibuſdam antiquis Canonibus accipitur, nō inficiamur quin ſemper Pœnitentiam ſubſequi debeat. Hæc verò in eam ſententiam verba ſunt cuiuſdam Canonis ex D. Auguſtino deſumpti: [Satisfactio Pœnitentiæ, eſt peccatorum cauſas excidere: nec earum ſuggeſtionibus aditum indulgere.] Ac ſanè is vera Pœnitentia non ducitur, qui apud ſe conſtituit à peccato non abſiſtere, aut qui eo delectatur, ſed potius pro ſubſannatore habendus eſt. Hæc ſunt verba alterius Canonis dicentis.

tis: [Ille pœnitentiã dignè agit, qui ſic præterita mala deplorat, vt futura iterum non committat. Nam qui plangit peccatum, & iterum admittit peccatum, quaſi quis lauet laterem crudum, quem quantò magis abluit, tantò magis lutum facit.] Paulò poſt autem ſequens Canon in hunc modũ loquitur: [Irrisor eſt non pœnitens, qui adhuc agit quod pœnitet, nec videtur Deum poſcere ſubditus, ſed ſubſannare ſuperbus. Canis reuerſus ad ſuum vomitum eſt pœnitens ad peccatum.] Hæc igitur ſatisfactio, qua peccati cauſam à nobis arcemus, eíque aditum obſtruimus, ſemper quidem cum pœnitentia coniungi debet, quæ aliter vera pœnitentia eſſe non poteſt, ſed mera potius in Deum contumelia: contumelia, inquam, grauiter punienda, vt alius Canon ex B. Gregorio petitus docet, his verbis: [Qui admiſſa plangit, nec tamen deſinit, pœnę grauiori ſe ſubiicit: quia ipſam quam flendo impetrare potuit veniam, contemnit.] Alio præthereà Canone idem B. Gregorius ait, eos qui peccando non abſtineant, fruſtra ſe lachrymis proluere, cùm ita ſe proluant vt denuò in luto volutari coinquinaríque velint. Quòd verò ad ſatisfactionem attinet, quæ in eo poſita eſt, vt quod alieni dominij eſt reſtituamus, eiuſdem naturæ eſt cum ea de qua modò diximus: nempe, cum vera pœnitentia ſemper coniuncta. Qui enim alienum quod detinet reſtituere poteſt, nec reſtituit, haudquaquam veri pœnitentis nomine dignus eſt, cùm ſemper in ſuo peccato aliena retinendi hæreat, à quo abalienari debuerit. Quod alio Ca-

c. Ille. c. Irriſor. de pœnit. diſt. ea.

c. qui admiſſa. de pœnit. diſt. 1.

none ex D. Auguſtino ſumpto docetur, his verbis: [Qvi alienum negat, ſi poſſet & tolleret. Deus cor interrogat, non manum.] Quod verò obiicitur, eleemoſynis peccata dilui, hic eſt horum verborum ſenſus (vt verè Gloſſa interpretatur) eleemoſynis ſcilicet, tanquam veræ pœnitentiæ effectis, oſtendi illa eſſe obliterata: maximè verò cùm in noſmetipſos eleemoſynam conferimus, dum nos ad parēdum Deo comparamus, eíque placere ſtudemus. Hoc ipſum eſt quod Canon quidam ex B. Auguſtino depromptus oſtendit, his verbis: [Qvi vult ordinatè dare eleemoſynā à ſe ipſo debet incipere, & eam primò ſibi dare. Eſt enim eleemoſyna opus miſericordię veriſsimę, de qua dictū eſt: *Miſerere animæ tuæ placens Deo:* propter hoc enim naſcimur vt Deo placeamus.] Cæterùm quum ita de eleemoſynis loquimur, non reſpuimus tamen eas quæ in proximum conferuntur, ſed tantùm iuſtificationis noſtræ peccatorúmque remiſsionis cauſam eſſe negamus. Quo excepto, fatemur quidem eas à Deo remunerari, vt alius Canon ex D. Auguſtino petitus docet, his verbis: [Pivm eſt credere, & noſtra fides hoc poſtulat: vt cum gratia Chriſti deſtruxerit mala in homine priora, etiam remuneret bona. Et cùm deſtruxerit quod ſuum non inuénit, amet & diligat bonum quod in peccante plantauit.]

c. ſi quid. 14. q. 5.

Gloſſ. in 1. c. Medicina de pœnit. diſt. 1.

c. Qui vult. eo. diſt. 3.

Eccleſ. c. 30.

c. Pium eſt. diſt. ead.

De Confeſſione auriculari.

2 Hvivs Confeſſus 6. Canon ſic ait: [Si qvis dixerit, modum ſecretè confitendi ſoli Sacerdoti, alienum eſſe ab inſtitutione & mandato Chriſti, & inuentum eſſe humanum, anathema ſit.] Huic Canoni opponimus id quod

quod à Socrate & Sozomeno traditur, Confeſſionem quam pœnitentes propter Nouatianos apud pœnitentiarium Sacerdotem edebant, à quibuſdam Epiſcopis inuentam antea fuiſſe. *Trip.hiſt. li. 1.c.35.* Sed tum Conſtantinopoli, anno videlicet CCC. XCVI. à Nectario illius ciuitatis Antiſtite abrogatam fuiſſe, quoniam certò conſtitiſſet illuſtrem quandam fœminam ad templum frequenter euntem (prætextu adimplendæ precum pœnitentiæ, quam confeſsionis eius Sacerdos quidam auditor ei iniunxerat) cum Diacono quodam furtim ſtupri commercium habuiſſe. Si igitur huiuſmodi Confeſsio (quæ poſteà omnibus Chriſtianis iniuncta eſt) à Deo fuiſſet inſtituta, non eſt veriſimile antiquos ſanctóſque primitiuæ Eccleſiæ Patres, eam abrogaturos fuiſſe. Ac ſanè ab Eccleſia Græca nunquam approbatam fuiſſe certum eſt, quinimò ſemper aſſeruit ſoli Deo confitendum eſſe. Hinc Gloſſa ſuper alio quodam Canone ex Auguſtino deſumpto, hanc Confeſsionem, Eccleſiæ traditionem eſſe affirmat, quæ Græcos non adſtrinxerit, quòd eam nunquam receperint aut comprobauerint. *c.vlt.de pœnit. diſt.1 c. 1.de pœnit. diſt.5.* Cæterùm non inficiamur quin ij qui publico ſunt offendiculo, culpam ſuam profiteri coràm Eccleſia, & ſcandalum reſarcire emendaréque debeant. Negamus tamen hoc ad peccatorum veniam à Deo conſequendam neceſſarium eſſe, ſed Eccleſiæ ædificationi conferre, & offendiculum de medio tollere non diffitemur.

3 CANON octauus ſic habet: [SI QVIS dixerit, Confeſsionem omniũ peccatorum eſſe impoſsibilem, aut ad eam non teneri omnes &

ſingulos,vtriuſque ſexus Chriſti fideles,anathema ſit.] Quomodo verò hic Canon verus eſſe poteſt, cùm innumera ignorantiæ delicta committamus? An ſigillatim enumerari poteſt quod ignoratur? Præterea quædam ſunt peccata quæ (cùm occulta ſunt) præſtat tegere quàm prodere, quorum tamen veniam à Deo conſequimur, quum vera eorum pœnitentia ducimur. Hoc ipſum eſt quod alio Canone ex B. Ioanne Chryſoſtomo deprompto dicitur, his verbis: [LACHRYMAE lauant delictum, quod pudor eſt confiteri.] Et tantùm abeſt vt neceſſe ſit ſingulatim peccata noſtra apud Sacerdotem confiteri, ad eorum veniam conſequendam, vt contrà ſimulátque in corde noſtro eorum apud Deum confitendorum voluntas inceſsit, protinus ea nobis condonentur. Hoc ipſum eſt quod quodam Canone ex D. Auguſtino deſumpto traditur (quo verſum hunc Pſalmi 31. exponit, *Dixi confitebor aduerſum me Domino iniuſtitiam meam, & tu remiſiſti impietatem peccati mei*) his verbis: [MAGNA pietas Dei, vt ad ſolam promiſsionem peccata dimiſerit. Nondum pronuntiat os, & tamen Deus iam audit in corde, quia ipſum dicere, quaſi quoddam pronuntiare eſt. votum enim pro opere reputatur.] Et alio Canone docetur, peccata occulta non eſſe apud Sacerdotem, ſed apud Deum ſolum confitenda. Hæc verò ſunt eius ipſiſsima verba: [REVELA ante Deum viam tuam: id eſt, confitêre tua peccata apud Deum, verum iudicem, cum oratione delicta tua pronuntia, non lingua, ſed conſcientiæ tuæ memoria, & tunc demum ſpera te miſeri-

c. Lachryma. de pœn. diſt. 1.

c. magna. diſt. ead.

c. Conuertimini. in prin. diſt. ea.

c. quis aliquando. §. Item illud. diſt. ead.

niſericordiam poſſe conſequi. Si habueris pec-
ata in mente tua continuè, malum nunquam
duerſus proximum tuum in corde tenebis.
Quod non ita intelligendum eſt, vt ſine confeſ-
one oris peccata dicantur dimitti, & ſine pu-
lica ſatisfactione. Secreta nanque peccata ſe-
reta confeſsione & occulta ſatisfactione pur-
antur.]

4 HVIVS Seſsionis Canon 9. ſic habet. *De Abſolutione.*
SI quis dixerit, Abſolutionem Sacramenta-
m Sacerdotis non eſſe actum iudicialem, ſed
ıdum miniſterium pronuntiandi & declaran-
remiſſa eſſe peccata confitenti, modò tantùm
edat ſe eſſe abſolutum, anathema ſit.] Habe-
us Canonem ex B. Ambroſio petitum his pla-
contrariũ affirmantem: ſic enim loquitur:
VERBVM Dei dimittit peccata, Sacerdos eſt *c. verbum. de pœnit. diſt. 1.*
dex (id eſt, miniſter, inquit gloſſa,) qui quidem
ım officium exhibet, at nullius poteſtatis iura
ercet.]

5 CANON 12. ſic habet: [SI quis dixerit, *De remiſſione pœnæ & culpæ.*
tam pœnam ſimul cum culpa remitti ſemper
Deo, ſatisfactionémque pœnitentium non
e aliã, quàm fidem, qua apprehendunt Chri-
m pro eis ſatisfeciſſe, anathema ſit.] Huic
noni alium ex B. Auguſtino petitum op-
nimus, qui docet non eſſe veram pœnitentiã
omnium omnino peccatorum noſtrorum
nıteamus: verè autem omnium pœnitenti-
, Deum omnia condonare. Hæc verò ſunt
us Canonis ipſiſsima verba: [SVNT plures *c. Sunt plures. de pœnit. diſt. 30.*
os peccaſſe pœnitet, ſed non omnino, reſer-
ntes ſibi quidem in quibus delectentur, non

animaduertentes Deum ſimul mutum & ſurdum à dæmonio liberaſſe: per hoc docet nos, nunquam niſi de omnibus ſanari. Si enim vellet peccata ex parte reſeruari, habenti ſeptem dæmonia potuit proficere, ſex expulſis. Expulit autem ſeptem, vt omnia crimina ſcilicet eiicienda doceret. Legionem autem ab alio eiiciens, nullum reliquit de omnibus qui liberatum poſſiderent: oſtendens quod ſi etiam peccata ſint mille, oporteret omnium pœnitere. Laudatus enim eſt Dominus, quòd eiecto dæmonio locutus eſt mutus. Nunquam aliquem ſanauit, quem omnino non liberauit. Totum enim hominẽ ſanauit in ſabbatho, quia & corpus ab infirmitate, & animam ab omni contagione liberauit: indicans pœnitentes oportere ſcilicet dolere de omni crimine orto in anima & in corpore.] Hoc igitur Canone manifeſtè apparet, Deum totum aut nihil condonare, remiſſáque culpa pœnam plectendam non retinere. Ac ſanè longè abſurdiſsimum & periniquum fuerit, vt is plecteretur qui non amplius inter reos habeatur. Adeò vt tota hæc imperfecta remiſsio in nullum alium vſum excogitata ſit, quàm vt Purgatorio maior prouentus acquireretur, eò relegandis animabus, quæ ſe cruciatuum pœna exſoluerent, donec ab eo operibus erogatoriis eruerentur. Ad eúmque ſcopum Concilium Florentinũ, anno M.CCCC.XXXI. habitum, ſpectare videtur, quo decretum eſt, Animas quidem verè pœnitentium, qui in dilectione Dei ex hac vita migrauerunt, ad Purgatorium tamen concedere, ſi illi fato functi ſint antequàm pœnæ

Floren. conc. Seſſ. 39.

ſuis

uis peccatis debitæ, bonis operibus ſatisfece-
rint. Sed inde erui liberaríque poſſe Miſſarum
ſuffragiis, ſacrificiis, orationibus, eleemoſynis &
aliis pietatis officiis. Quæ omnia quæſtuaria remedia pecunia comparantur. Enimuerò ſi quis cum Dei miſericordia diem ſuum obierit, cur pœnam patiatur? Num miſericordiam facere pœna afficere eſt? Nugæ ſunt, & planè inania commenta. Deus ſine vlla retentione totum aut nihil remittit. Et hoc ipſum eſt quod alic Canone à B. Auguſtino dicitur, his verbis: [QVI egerit pœnitentiam veraciter, & ſolutus fuerit à ligamento, quo erat aſtrictus & à corpore Chriſti ſeparatus, & benè poſt pœnitentiam vixerit, ſicut ante pœnitentiam viuere debuit, poſt reconciliationem quandocunque defunctus fuerit, ad requiem vadit, regno Dei non priuabitur, à populo Diaboli ſeparabitur.] Gloſſa addit, eum rectà ad Deum proficiſci, nec vllas Purgatorij pœnas luere propter peccata, quorum eum verè pœnituerit. Quod planè contrarium eſt huiuſce Florentini Concilij ſuperſtitioſo & quæſtuario dogmati. *c. Qui egerit. de pœni. diſt. 7.*

6 IN hac autem Seſsione quædam alia de vita & moribus Clericorum decreta ſunt, déque poteſtate Epiſcopis attributa ad animaduertendum in Sacerdotes & alios ſuæ Diæceſis Clericos: necnon etiam ſuper collatione Beneficiorum à ſuo Epiſcopatu pendentium. Inter alia 14. Decreto (cui nonum 25. Seſsionis coniungendum eſt) cauetur, Patronos laicos ſuo patronatus Beneficiorũ, & Capellarum iure priuandos eſſe, niſi illa fundaſſent, aut de nouo dotaſſent, De iure patronatus laici.

déque ſuis bonis locupletaſſent, ídque luculentiſsimis & authenticis documentis probarent: aut ſaltem actis pręſentationum, ſe in poſſeſsione eſſe præſentandi, longa iam temporis ſerie continuata neque interrupta, docerent. Quod certè periniquum eſt. Nam ne in iuris Patronatus tractatione vlterius tranſgrediamur (quo veriſimile eſt bonos viros ita ſemper vſos fuiſſe, vt ſuo iure Eccleſiã nũquam excludere voluerint, quominus homines idoneos ad ſua quemque obeunda munia eligeret) certum eſt multos nobiles & alios, ius Patronatus habere in multis beneficiis, non ab ipſis quidem, ſed eorum maioribus, tempore cuius memoria non extet, fundatis dotatíſque, quorum tamen titulos proferre non poſsint, aut quòd interciderint, aut quia vetuſtatis carie corrupti ſint & putrefacti. Quemadmodum nec acta pręſentationum proferre poſſent, cùm de iis aſſeruandis ſolliciti non fuerint, nequaquam proſpicientes hoc in poſterum illis, Decreti alicuius iuſſu, vſui eſſe debere, quos nihilominus ſuo iure excidere minimè æquum fuerit.

Iura Regia in collatione beneficiorum.

7 PRAETEREA ab hoc Decreto Rex non excipitur, ad quem tamen Patronatus ac præſentationis ius in omnibus beneficiis electiuis ditionis ſuæ pertinet. Quinetiam collatio omnium beneficiorum vacantiũ in Regalia, quam vocant: nam in beneficiis omnibus Galliæ à maioribus ſuis fundatis dotatíſque, ius eſt Regi, cùm vacant, eorum poſſeſsionem adipiſcendi, quorum fructus intereà ſuos facit, donec alius arbitrio ſeu Nominatione ſua in locum titu-

lúmque

lúmque demortui ſuffectus ſit, qui in illius beneficij poſſeſsionem mitti nõ poteſt, antequàm iureiurando clientelarem fidem ſuam Regi adſtrinxerit. Intereà autem ſi quæ beneficia inferiora, quæ ex illo pendeant vacare contigerit, à Rege quibus ei libitum eſt, conferuntur, iíque regiis literis inſtituũtur, nec vllis aliis Bullis, aut Pontificiis aut Epiſcopalibus opus habent. Iſtud eſt quod à nobis ius Regaliæ appellatur.

8 QVOD autem attinet ad primum illum articulum Præſentationis in omnibus beneficiis electiuis, Rex nititur non ſolùm poſſeſsione, & vſu memoriam hominum excedente, ſed etiam Concilio XII. Toletano (quod in Hiſpania habitum eſt, anno circiter DC.LXXXII. ſub Rege Eringio) Canone 6. qui ſic habet. [PLACVIT omnibus, ſaluo priuilegio vniuſcuiuſque prouinciæ, vt licitum maneat deinceps Toletano Pontifici, quoſcunque regalis poteſtas elegerit, & iam dicti Toletani Pontificis iudicium dignos eſſe probauerit, decedentibus Epiſcopis, eligere ſucceſſores.] Qui Canon in veterum Canonum ſerie adſcriptus eſt, vt vbique obſeruaretur. Et Canon 3. eiuſdem Concilij vlteriùs progrediens ſic habet: [QVOS Sacerdotes & & Clericos in genere Regia poteſtas aut in gratiam benignitatis receperit, aut participes menſæ ſuæ effecerit, hos omnes, ſacerdotum & populorum conuentus ſuſcipere in eccleſiaſticam communionem debebit, vt quod principalis pietas habet acceptum, à Sacerdotibus Dei non debeat eſſe extraneum.] Si igitur Hiſpaniæ Rex tanta, ex Concilij aſſenſu, authoritate valuit, vt

De iure Nominationis in beneficiis electiuis.

c. cum longè. diſt. 63.

eos quos vellet nominaret, qui in Epiſcopos regni ſui ordinarētur, Cur Regi noſtro eadem authoritas in Gallia non tribuatur? An inferior eſt eius quàm reliquorum Regum poteſtas? Quinimò è contrà omnium maximus & illuſtriſsimus Rex Chriſtiani nominis habetur, eiúſque omnium auguſtiſsima & præſtantiſsima poteſtas cenſetur. Neque enim reperias hanc vel ipſi Imperatori competiiſſe vnquam facultatem, vt Beneficia & præbendas conferre poſſet, qualis noſtris Galliæ Regibus cōpetit. Licuit quidem Cæſari iubere, vt iis quos nominaſſet cōferrentur, ſed plus eſt conferre, quam conferri iubere. Porrò ius hoc regiū non huic tantùm Concilio Toletano innititur, ſed etiam 3. Canoni quinti Concilij Aurelianenſis (quod regnante Childeberto, anno circiter D. L V. habitum eſt) cuius hæc ſunt verba: [VT nullum Epiſcopatum per præmia, aut comparatione liceat adipiſci, ſed voluntate Regis, iuxta electionem Cleri ac plebis (ſicut in antiquis Canonibus continetur ſcriptum) conſenſu Cleri ac plebis à Metropolitano, vel quem vice ſua permiſerit, cum comprouincialibus Pontifex conſecretur.] Ex quo efficitur, iampridem hoc ius penes Reges noſtros eſſe, vt nullus ſine eorum aſſenſu vllo Epiſcopatu potiatur. Quod quidem certè antiquitus Cleri, populíque ius electionis non abrogabat: ſed ingens illa congeries abuſuum ab Eccleſiarum Capitulis anteà in electionibus commiſſorum, nec non iuriſdictionum, arcium, feudorúmque à Præſulibus factę comparationes (quibus ſe noſtrorum Regum clientes ſeu vaſſallos reddide-

Io. Ferr. de iur. lilio. priuil. 8.

reddiderunt,hominiíque ac ſeruitutum clientelarium præſtationi deuinctos) effecerunt vt ius ſimplicis Regij conſenſus in Nominationis ius conuerſum ſit. Æquiſsimum enim eſt vt feudo vacanti, ligius Dominus à quo pendet, ſufficiat vaſallum pro animi ſui arbitrio ac electione, non ſecus quàm Domini famulos ſibi deligere ſolent. Effecit ergo Clericorum auaritia, vt maluerint diuitiis augeri, addicentes ſe obſequio & ſeruituti, quàm mediocres fortunas poſsidendo electionum Eccleſiaſticarum libertatem, & à clientelari ſeruitute immunitatem retinere.

9 MIRVM eſt igitur Cleri Gallici Oratores, ſuis ad Regiam Maieſtatem orationibus habitis, menſibus Octobris & Nouembris, anno ſuperiore M. D. LXXXV. auſos fuiſſe poſtulare, vt à ſe Rex hoc Nominationis ius abdicaret, eíſque tribueret, vt deinceps ipſi per ſe Capitularibus electionibus Beneficiis vacaturis proſpicerent: enixè ei perſuadere conantes, ni faciat, animam ſuam coram Dei iudicio noxæ illigatam fore. Præteritorum enim temporum experientia nos docuit, nihil magis perplexum & ἄτακτον eſſe, quàm eiuſmodi electiones, in quibus vulgò ſuffragia vel fauore ambiantur, vel pecunia emantur, vel vi miníſque extorqueantur. Porrò nihil in toto iure Pontificio reperias tam multis conſtitutionibus, & iis quidem confuſis, ambiguis & obſcuris, obſeruatione que difficillimis, obuolutum & implicatum, quàm quæ à Pontificibus conditæ ſunt de electionibus Decretales: ídque de induſtria factum eſſe credibile eſt, vt ad ſe omnes Beneficiorum collationes trahe-

rent, prætextu extricandarum tot difficultatum & ambiguitatum, diſſoluendorúmque tot nodorum Gordiorum per Pontificias ambages nexorum. Exempli gratia. Pontifex ſtatuit, vt

c. dudum. extr. de electi.

qui à maiori ſaniorique Capituli parte electus fuerit, ordinetur ac confirmetur, ſi tamen capax & idoneus ſcientia, ætate, & ordinum promotione reperiatur: ſin autem talis eſſe non agnoſcatur, vt huic præferatur capax & idoneus, à minori parte electus. Perſpicuum eſt & hebetioribus quoque clarum, hanc vnam conſtitutionem poſſe omnes electiones conturbare, & tenebris inuoluere, cùm vtraque pars eligẽtium idoneum ſe elegiſſe credat. Adeò vt nihil aliud ſuperſit, quàm vt res ad Pontificis iudicium deferatur, vt ipſe decernat vter altero ſit magis idoneus. Hoc eſt, vt vno verbo expediam, vt cui libuerit beneficium conferat. Quum igitur Reges noſtri, primùm quidem abuſus & ambitioſas electionum Capitularium captiones animaduertiſſent, etiam vbi vel de mediocri tantùm aut tenui beneficio ageretur, tum deinde quibus, quantíſque corruptelis, mercimoniíſque in præſtantiſsimis quibuſque & maximè opimis conferendis beneficiis Rom. Pontifices abuterentur, Bullis ſuis reſeruatoriis, deuolutoriis, gratiíſque exſpectatiuis, de cætero ferre noluerunt, vt Epiſcopatus, Abbatias & alia regni præcipua beneficia, malis hiſce & quæſtuoſis artibus, nundinariiſque collationibus cauponarentur, ſed huiuſcemodi beneficiorum Nominationis ius omne ad ſe curámque ſuam reuocarunt. Et quanquam non ſemper, vt par erat,

ſolliciti

ſolliciti fuerint de nominandis viris apprimè literarum peritia & morum ſanctimonia præditis, certè accuratè ſtuduerunt, vt ſaltem quoad fieri potuit, optimos quóſque Gallos ſui, patrięq; ſtudioſos, officioſóſq; illis Beneficiis Nominationis præficerent. Atque hac via proſpexerunt, ne Pontificiis reſcriptis tumultuariiſve Capitulorum electionibus, exteri aliive publicæ regni vtilitatis malè ſtudioſi, ad ea admitterentur. Nam præterquàm quòd periculoſiſsimum eſt ne exteri regni arcana rimentur, hoſtibúſque patefaciant, Rex etiam ipſe cogi non poteſt (vt antè dictum eſt) quenquam niſi arbitratu ſuo, nouum vaſſallum ſiue clientem ſuſcipere. *l. pen. C. de con. mer, & mercat.*

10 ENIMVERÒ ſi Cleri Oratores Regiam Maieſtatem rogaſſent, vt ſuper huiuſmodi electione Aurelianenſem conſtitutionem, anni M. D. LXI. obſeruari iuberet, longè conſultius feciſſent. Nam tum temporis prudenter tribus Galliæ ordinibus (nullo tum inter ſe animi diſſidio laborantibus) viſum eſt operæpretium, vt idoneè vniuſcuiuſque prouinciæ Epiſcopatibus aliiſque Præſulatibus proſpiceretur, (quoties vacatio contigiſſet) tres viros deligi, quales ad tanta munia obeunda, ſecundum ſacrorum Decretorum Conciliorúmque regulas, eſſe debeant: vtque id fieret ſuffragio duodenum Nobilium à Nobilibus totius Diœceſis electorum, totidémque honeſtiorum ciuium epiſcopalis illius ciuitatis, in qua eiuſmodi vacatio contigiſſet, nec non etiam Cleri ſeu Capituli Cathedralis eiuſdem ciuitatis Eccleſiæ. Ex quibus tribus, ſic ab Ordinibus delectis, Regia Maieſtas cum

Præclara conſtitutio ſuper collatione Præſulatuum.

Conſtit. Aurel. art. 1.

nominaret, qui omnium doctiſsimè concionaretur: ſicuti aliquoties paulò pòſt hanc conſtitutionem factitatum eſt. Sed hęc Clericis non eſſet tam facilis & expedita via, ad ſuos nepotes & propinquos ad opima Beneficia euehendos, quam ea quam tantoperè efflagitant electio Capitularis. Vtilis quidem fuerit promouendis ad Præſulatus viris doctis, ſed hoc Clerus minimè expedire putat, cui hac tempeſtate viri eruditi omnium maximè hæreſeos ſuſpecti ſunt.

11 HAEC tamen Aurelianenſis Conſtitutio maximè veteribus Canonibus conſentanea eſt, Epiſcoporúmque promotionibus quæ in Eccleſia primitiua vſitatæ erant, congrua. Antiquitus enim in ordinando Epiſcopo conſenſus Cleri & populi, atque inſuper ipſius Principis authoritas requirebantur. Hæc verò ſunt verba Canonis ex quadam B. Gregorij epiſtola decerpti, Epiſcopo cuidã recèns creato inſcripta: [QVIA ſuſcepta fratrum atque Coepiſcoporum relatio, ad locum vos ſacerdotij, totius Conſilij vnico conſenſu, & ſereniſsimi Principis voluntate, declarat acceſsiſſe, gratias Saluatori noſtro magna cum exultatione retulimus: nóſque in perſona fraternitatis tuæ per omnia conſentimus: atque omnipotentem Deum deprecamur, vt charitatem veſtram, ſicut gratia ſua te elegit, ita in omnibus ſua protectione cuſtodiat.] Eſt & alius Canon ex epiſtola Nicolai Papæ ad Archepiſcopum Rauennatem deſumptus, cuius hæc ſunt verba: [EPISCOPOS per Æmiliam

Triplex conſenſus requiſitus in Paſtorũ promotione.

c. Quia igitur. diſt. 63.

c. Epiſcopos diſtea.

Æmilium non conſecres: niſi poſt electionem vel conſenſum Cleri & populi.] Multi inſuper alij ſunt Canones, qui non ſimpliciter conſenſum ſed etiam electionem populi requirunt. Ac ſanè hoc moris erat in primitiua Eccleſia, vt populus Paſtores eligeret, vt teſtatur Theodoritus. Sed quoniam progreſſu temporis, iam corruptelis gliſcētibus, euenit vt populus paulatim ſuffragiis ſuis gratia, aut alia animi perturbatione impulſus, abuteretur, tandem conſtitutum eſt ſatis eſſe, vt ſuo conſenſu Cleri electionē probaret aut improbaret. Sic etiā cū viciſsim Clerus progreſſu temporis profligata diſciplina ad corruptelas verſus eſt, gratiæ & emendicatis ſuffragiis inſeruiens, Principes Chriſtiani ne tantum abuſum ſerpere paterentur, electionum ius ſibi meritò vendicarunt. Maximè cùm illorum pietas Chriſtiana poſtularet, vt de re tam graui & ſeria ſolliciti eſſent, ad publicam ſuam ſuorúmque ſubditorum vtilitatem. Hac eadem de cauſa, ipſi etiam Epiſcopi Romani olim Epiſcopatus in ditione Imperatoris, eius iniuſſu cuiquam conferre non audebant. Quod idem obſeruatum fuiſſe conſtat in Regum, ſupremorúmque aliorū Principum ditionibus, in quibus illis idem ius erat quod Imperatori in Imperij finibus. Quod ex Canone à Leone III. Epiſcopo Romano tranſlatitio apparet, his verbis: [NOBIS Dominus Imperator & Imperatrix per ſuas epiſtolas dixerunt, vt Colonum in Reatina Eccleſia, quæ Paſtoris officio per longa iam tēpora deſtituta videbatur, Epiſcopum faceremus, id quod &

Trip. Hiſt. lib. 2. c. 12.

c. Quanto. c. Pleb. c. Noſce. diſt. 63.

c. nobis. diſt. 63.

fecimus.] Et alio Canone diſertis verbis dicitur, hanc fuiſſe veterem vſitatámque conſuetudinem, ne quis Epiſcopatui præficeretur, niſi poſtulata obtẽtáque ab Imperatore venia. Illius hæc ſunt verba: [SCIENTES Eccleſiam Dei ſine proprio paſtore diu non debere conſiſtere, Gloriæ veſtræ mandamus (quoniam aliter nos agere non debuimus) vt à veſtra ſolertia imperiali, vt priſca conſuetudo dictat, percepta licentia, & nobis imperatoria directa epiſtola: tunc voluntati veſtræ de hoc parebimus, eundémque electum, Domino adiuuante, conſecrabimus.] Et quoniam Roma quondam Romani imperij vertex erat, hoc iure Romani Imperatores vtebantur, vt quos vellent Epiſcopos Romanos nominarent. Neque abſque eius conſenſu & approbatione quiſquam Epiſcopatum aſſequi poterat. Quod ita conſtitutum fuerat in gratiam Caroli Magni, in Concilio quodam tũ temporis Romæ habito in æde S. Ioannis Lateranenſis. Sed paulatim Rom. Pontifices, nimia Imperatorum indulgentia vel negligentia abutentes, hoc eos iure ſpoliauerunt, quemadmodũ & in multis aliis iura ſupremorum Principum vſurparunt. At verò noſtri Galliæ Reges ſatis conſtanter ſuum ſibi conſenſus & Nominationis ius in Beneficiis electiuis, retinuerunt.

c. lectis. diſtinc. ea.

c. Agatho. c. Adrianus c. in Synodo. diſt. 63.

Ius Regaliæ

12 IDEM etiam in ſuo Regaliarum iure præſtiterunt. Nam Rex manus iniicit in omnia beneficia iuris Regaliæ (quæ magno cũſtant numero in Gallia) ſtatim atque vacantia ſunt, eorúmque reditibus potitur, & inferiora, quæ ab illis pendent, beneficia confert, (vt antè dictum

eſt)

eſt) donec illa collata fuerint. At ſimulátque in locum demortui nouus Beneficiarius ſuffectus eſt, is fructus quidem Beneficij ſibi vendicat, ſed ſuæ collationis beneficia non confert, donec iureiurando fidelitatis Regi præſtito, regia authoritate in poſſeſsionem realem & actualem Beneficij ſibi collati inductus fuerit. Hoc ius regaliæ nō modò ad omnia beneficia à Regibus fundata pertinet, ſed etiam ad ea, in quæ poſſeſſionem obtinet ex vetuſta conſuetudine, iuris Regaliæ exercendæ, aut quæ non conſtat ab aliis quàm Regij ſtēmatis Principibus fundata eſſe. Quod ius Concilio œcumenico Lugdunenſi ſub Pontifice Gregorio X. anno M.CC.LXXIII. habito, & poſtea Concilio Baſilienſi, approbatū & confirmatum eſt. Præterea lites omnes, controuerſiæ, interpretationes, cauſæ cognitiones, quæ beneficia à Rege Regaliorum iure collata, reſpiciunt, ad iuriſdictionem Curiæ Parlamenti, non autem iudicum Eccleſiaſticorū pertinēt. Cùm enim Collatio (quód principale eſt) ad Regem ſpectet, conſequens eſt vt & cognitio atque definitio acceſſoriorum ab ea pendentiū ad eum quoque pertinere dicantur. Atque ita conſtitutum eſt edicto Ludouici Regis X I. 19 Iunij die, Anno M.CCCC.LXIIII.

Ruſæus de iure regalie. priuil. 10.

c. generale. §. vlt. de elect. in Baſil. conc. titul. de annat.

13 CAETERVM, Quo tempore iſta Seſſio habebatur, Tridentum appulerunt aliquot Proteſtantium legati à Duce Virtembergenſi & Argentoratenſi Republica miſsi: qui hoc in mandatis habebant, vt primùm Tridentinum Cardinalem (Germanum genere) & Epiſcopum Toletanum, vnum ex Cæſaris legatis, adirent, vt

Legati Proteſtantium Concilio interſunt.

per eos fidei ſuarum Eccleſiarum confeſsionem Synodo offerrent. Sed ij poſtulata facere aſpernati ſunt, quia dogmata Confeſsio illa contineret.

14 POST hos legatos, alij quoque à Duce Mauricio Electore, 10 Ianuarij die, anno M.D.LII. Tridentum aduētarunt, qui ſe mox ad legatos Imperatoris contulerunt, eiſque ſuæ legationis ſummam expoſuerunt, in hanc ſententiā. Clariſsimum Ducem herum ſuum ad illud Cōcilium ſuos Theologos cupere mittere, viros certè probos, tractabiles, & pacis amantes, à ſe delectos: ſponderéque cæteros Proteſtantes Principes idem facturos. Itaque rogare vt illorū aduētus expectetur, & vbi aduenerint ea rurſum de quibus iam tractatum fuiſſet in diſceptationem reuocarentur. Vt ad hoc Concilium, cùm id Oecumenicum nominent, nationes omnes Chriſtianæ vocentur. Vt Rom. Pontifex in eo præſidēdi authoritatem ſibi non arroget, quinimò ei ſe ſubmittat. Vtque Præſules omnes iureiurando, quo ei deuincti ſunt exoluat, quò liberiora ſint omnium ſuffragia. Quamobrem ſe Tridētini Epiſcopi & Legatorum Imperatoris opem implorare, vt, qua pollent gratia, apud Patres Tridentinos, poſtulata impetrarēnt. Cùm hæc verba Legati Principis Virtembergenſis & Argentoratenſis ciuitatis facerent, aderāt Mauricij ducis Legati, quibuſcum de legationib⁹ ſuis contulerant, atque apud ſe decreuerāt nec poſſe nec debere Legatos Pontificios adire, ne eam quā ſibi arrogat Cōciliis præſidendi authoritatē approbare viderentur. Cæterùm, tum quidē Prote-

Proteſtantium Legati humaniſsimè ab Epiſcopo Tridentino & Cæſaris legatis excepti ſunt, qui pro virili parte ſe daturos operã, vt ſua illis poſtulata cõcederentur, ſpopõderũt. Sed paucis pòſt diebus ad hæc ita reſponſum eſt: Imprimis quidem quod ad illud attineret de reuocandis in diſputationem, quæ iam diſcuſſa eſſent & definita, hoc fieri non poſſe citra periculum famæ & nominis tam celebris conuentus. Suorum verò Theologorum aduentui congratulaturos, eóſque humaniſsimè excepturos, eámque ob cauſam diploma fidei publicę, quale optare poſſint, in eorum gratiam impetraſſe. Pontificem ſe Concilio ſubiicere non poſſe. Cùm eius lęgatis occultè & ſumma cum induſtria agendum eſſe, eóſque arte tractandos.

15 HAVD longo pòſt temporis interuallo, Patres Tridẽtini apud legatum Põtificis cõuenerunt, cum legatis Imperatoris, eôque ducis Virtẽbergenſis Legatos euocãdos curarunt. Quibus ingreſsis, legationẽ ſuam exponere iuſſerunt. Ij verò pauca pręfati, Cõcilij Secretario Confeſsionem ſuæ fidei exhibuerunt, affirmarúntque à ſuis Principibus venturos Theologos, qui copioſiùs de dogmatibus, quæ in ea Confeſsione continerentur, agerent: ſi modò Patribus placeret de illis tractare his legib⁹. Primùm quidem, vt vtrinque idonei iudices deligerentur ex communi omnium conſenſu, qui Theologorum diſputationes audirent, & de iis iudicium ferrent. Quandoquidem enim Rom. Pontificis dogmata plurimùm à ſuis diſcreparent, iniquum eſſe vt ipſe, aut eius Legati, aut E-

Confeſsio Fidei Proteſtantium Patribus exhibita.

piſcopi(qui ei omnes iureiurando addicti ſunt) de tãta iſta controuerſia iudicarent. Adde quòd Põtifex, ipſe & Pręſules omnes reorũ actorúmque, in hac de religione controuerſia, perſonas ſuſtinent, ac proinde iudicum numero adſcribi non poſsint. Secundò, ne quod anteà in hoc Concilio terminatum eſt vim legis obtineat, ſed vt omnia de integro reſumantur, denuóque excutiantur, cùm ea per eremodicium decreta iudicatáq; fuerint, inauditis reis, legitimáque de cauſa abſentibus. Præter quàm quòd facilè eſt oſtendere, Decreta illa & iudicia in multis articulis à ſacroſancta Scriptura diſcrepare, & veteres errores confirmare. Cúmque hæc dicerẽt legati, ſcriptũm quoddam in quo ſinguli illi articuli Scripturæ ſacræ pugnantes continebantur, Patribus obtulerunt. Perorata autem Legationis ſuæ cauſa, tale reſponſum à Patribus retulerunt: futurum vt eis ſuo loco & tempore, quod de eorum poſtulatis Patrum eſſet iudicium ſignificaretur. Paulò pòſt, Ducis quoque Mauricij Legati aduocati & introducti, ſimili oratione vſi, qua & antea apud Imperatoris legatos fuerant, idem quoque quod ſuperiores, reſponſum tulerunt.

XV. SESSIO.

IANVARII die 25. anni M. D. LII. decima quinta Seſsio habita eſt, in qua nihil conſtitutum eſt, ſed diſputatio in viceſimum octauũ

proximè

proximè ſequentis menſis Aprilis dilata eſt. Quia nempe Proteſtantium Legati dilationem petebant, ſpémque de ſuorum Theologorum aduentu iniiciebãt: cuius rei gratia fidei publicæ diploma illis concedebatur, quanquam non in ea qua petebatur formula. Nam eius formulam Legati conſcripſerant adinſtar eius, quod quondam Boëmis in Baſilienſi Concilio conceſſum fuerat: quo inter cætera cauebatur Boëmiæ Theologos vnà cum aliis in eo Concilio ſuffragij deciſorij ius poteſtatémque habituros: vtque ex ſacræ Scripturæ authoritate, nec non veteris Eccleſiæ conſuetudinum, Synodorum, & Doctorum cum Scriptura conſentientiũ, res controuerſæ dirimerentur. Quę duo capita Tridentini Patres ex ea formula deleuerunt, ſuffragium deciſorium Theologis Proteſtantium prorſus denegantes. De rebus quoque controuerſis non tantùm ex S. Scripturæ authoritate, ſed etiam ex Apoſtolorũ traditionibus, approbatorúmq; Cõciliorũ Eccleſiæ Catholicæ conſenſu, ſanctorúmque Patrum ſcriptis diiudicandum eſſe, affirmabant. Cæterùm, nihil eorum quæ ad ſecuritatem Theologorum & Legatorũ pertinerent, abnegabant: quominùs liberè tutóque commeare, remeare ac cõmorari poſſent, addita etiam nominatim, ad hanc actionem duntaxat, diſerta Conſtantienſis Concilij derogatione, cuius Decreto quodam cauebatur, Fidem non eſſe ſeruandam hæreticis. Sed iidem Legati Dominorum ſuorum mandato præſcriptis verbis contineri affirmabant, ne vllum publicæ fidei diploma acciperent, niſi ex formula

Diploma publicæ fidei Proteſtãtibus cõceſſum.

Clauſula Concilio Conſtantienſi derogatoria

diplomatis Concilij Baſilienſis. Quod tamen haud quaquam impetrare potuerunt, quinimò à Cæſaris legato Toletano Epiſcopo reſponſum tulerunt, nihil amplius à Patribus impetrari potuiſſe, ſéque illis contentos eſſe debere. Cùm autem præſentes eorum Theologi adfuerint, multa fortè tum conceſſuros Patres, quorum iam ipſi repulſam tulêre. Admittére quidem eos S. Scripturam controuerſiarum iudicem: ſed in interpretationum diſcrepantia Conciliis fidem eſſe habendam aſſerunt, quòd Scriptura ſit muta & inanimis, quales ſunt etiam leges ciuiles. Conſilium Patrum & Imperatoris hoc eſſe, vt eorum Theologos æquis animis audirent, ſine vllis in eos, aut in eorum religionem verborum contumeliis. In ipſorum gratiam Concilij celebrationem prorogatam fuiſſe. Non poſſe ſine magno tot illuſtrium virorum, qui ſuperioribus Conſeſsibus interfuerunt, dedecore, ea de quibus iam actum iudicatúmque eſſet, in diſcuſſionem reuocari. De Pontifice verò Concilio ſubiiciendo, cum eo ipſo agendum eſſe. Patres enim in eum inuitum nihil ſtatuere poſſe. Denique idem Cæſaris Legatus eos rogabat ne in iſtis rebus minutioribus moras necterent. Quibus peractis, Proteſtantes Legati domum rediere, nullo alio publicæ fidei diplomate impetrato, ſuíſque Theologis (inter quos Melanchthon) in reditu ſibi obuiis, Tridétúmque proficiſcentibus, vt pedem referrent ſuaſerunt.

Concio procax in Proteſtantes.

2 SEPTIMO Februarij ſequentis die, Frater Ambroſius Ciconia, Dominicanus, cathedram conſcendit concionandi gratia: thematéque

matéque ſumpto ex eo Scripturæ loco, qui de lolio immixto tritico loquitur, narrationem omnem aduerſus Proteſtantes accommodans (ſub nomine tamen hæreticorum,) illorum damnandorum & eradicandorum cauſa Concilium coactum fuiſſe aſſerebat. Addebat porrò eos igni, ferro, patibulis, & quibuſcunque aliis modis ſine detrimento tritici fieri poſſet, eſſe de medio tollendos. De ea re Legatus Ducis Mauricij, (qui fortè concioni interfuerat) apud Tridentinum Cardinalem conqueſtus eſt. Cardinalis Dominicanum hunc ad ſe vocari iubet. Qui interrogatus, fatetur ſe talia protuliſſe, at non de Proteſtantibus nominatim, verùm in vniuerſum de omnibus hæreticis. Denique res impunè abiit, nec de ea contumelia coercenda laboratum eſt, quanquam eiuſmodi procax cōtumelioſáque concio, ad hoc vnum ſpectare videretur, vt Proteſtantes à Concilio auerterentur.

3 PAVCIS poſtea diebus (vndecimo nēpe Martij) tres Archepiſcopi, Imperij Electores, Treuerenſis, Colonienſis, & Maguntinus, confeſtim caſtigatáque mora ſe à Cōcilio proripiūt, quòd Mauricium Ducem in Germania arma mouere audiuiſſent, Regiſque Galliæ partes fouere. E contrà autem Tridentum appulerunt, decimo octauo eiuſdem menſis die, Theologi Ducis Virtembergici, quatuor numero, in quibus & Ioannes Brentius, duóque Argentoratēſes. Hi ex templò Montfortium Cæſareū Legatum adeunt, cúmque vt apud Patres intercederet obſecrāt, antè propoſitis poſtulatis reſpon- Theologi Proteſtantes in Concilio.

dere, ínque diſputationis arenam deſcendere. Poſtridiè eius diei, Tridentini Patres in ædes Pontificij Legati conuenerunt, vt reſponſum Theologis darent: Id autem fuit eiuſmodi, vt ſcilicet aliquantiſper expectarent: actionẽ enim ad primum vſque ſequentis Maij diem prorogatam fuiſſe. Intereà verò Princeps Virtembergicus excudendam ſuam fidei Confeſsionem, curauerat, cuius tum aliquot exemplaria Tridẽti diſſeminata ſunt. Id Cardinalis Creſcens Põtificis Legatus ęgrè tulit, & eo nomine Doctorẽ quendam Medicum Tridentinum grauiter obiurgauit, ſuſpicatus ab eo ſparſa fuiſſe, quia aliquot penes eum eiuſmodi exemplaria reperta fuiſſent. Legatus Montfortius addebat, id contra leges in diplomate fidei publicæ dictas, factum fuiſſe. Cæterùm hoc tandem nulla ratione impetrari potuit, vt Theologi Proteſtantes in diſputationem committerentur, qui tamen ſe certamini offerebant, vt ſuos Magiſtratus pacis ſtudioſos eſſe, & Cæſari Decretíſque Imperij morigeros, oſtenderent: citra tamen vllum prę iudicium Decretorum conuentus Auguſtani, cuius rei proteſtationem in acta referri curauerunt, antequàm illinc diſcederent.

4 PRIMO Aprilis ſequentis die, Dux Maurìcius cum ſuis copiis Auguſtam Vindelicorum occupat. Protinus rumor increbuit Principes Proteſtantes ad Alpes contendere, vt aditus itinerúmque anguſtias occuparent. Tum trepidi Patres Tridentini, maximè verò Itali, ſolum illicò verterunt, ſéque in Italiam recepe- runt. Iam autem Archepiſcopi Electores domũ quiſque

Diſceſſus Patrũ Tridentinorũ.

quiſque ſuam repetierant. Legati autẽ & Theologi Proteſtantiũ abeundi veniã ab Imperatoris legatis poſtulabãt, quãdoquidẽ in Cõcilio nihil tractari animaduerterẽt: ſpõdentes tamẽ futurum vt Magiſtratus eorum ſuo officio non deſint, ſi deinceps legitimè celebraretur, Cõciliiq; Decretis parituros quatenus cum verbo Dei congruerent. Cęteri autem Germani Hiſpaníque Antiſtites moleſtiſsimè tulerunt Conciliũ ita diſſolui. Nam Romanenſis Curiæ, morũque Cleri emendationem cupiebant. Itali verò minimè. Quod verò ad dogmata fidei attinet, in eo cæcutiebant omnes, nullúſque in Eccleſia Romana errores agnoſcebat: quinimò hoc pro certiſsimo axiomate credebant, Concilia errare non poſſe. Quinetiam in ſuas partes Proteſtantes tranſituros ſibi ipſis perſuadebant, quòd tã multi in bello cæſi, proſcripti, exacti, profligatíque fuiſſent, vt iam valdè pauci ex Martis cruẽti faucibus erepti ſupereſſe viderentur. Credebant etiam ad ipſos pertinere ſacras Scripturas interpretari: cũq; in diſputationibus opiniones ſuas, Scripturæ teſtimonio fulcire non poterãt, ad traditiones recurrebant, eáſque Apoſtolicas appellabant, quaſi ab Apoſtolis ad nos vſque, per manus Patrum tranſmiſſas.

XVI. SESSIO.

VICESIMO octauo Aprilis die, anno M.D.LII. decima ſexta Seſsio habita eſt, in qua nihil aliud decretum eſt, quàm vt Conciliũ Conſilij ſuſpenſio,

in duos annos differretur, propter bellum in Germania renouatum, cedendumque eſſe temporis neceſsitati. Si tamen poſt biennium bellũ non extingueretur, eiuſdem Concilij ſuſpenſio prorogata eſſe cenſeretur. Atque ita ſolutum eſt ac dimiſſum Concilium.

Oratio in laudem cõcordiæ Imperatoris & Pontificis.

2 SED hîc ſilẽtio prætereunda nõ eſt Oratio, quã quidã doctor Theologus, Paulus Paſſotus nomine, 29. Iunij eiuſdẽ anni die habuit, in laudẽ cõſenſus illius & ſympathię, quę inter Imperatorẽ Pontificémque intercedebat, vt ſuprà attigimus. Quũ igitur feſtiuus hic Doctor ſuggeſtũ cõſcendiſſet, corã Cardinale Creſcente, multíſque aliis Præſulibus, dicere cœpit, Vniuerſum Orbem ſine Imperatore & Pontifice ſtare non poſſe. Eos tot Orbi imperare, Regibus, Principibúſque ac populis leges dare, ſuperbos denique domare & compeſcere. Ni faciant, aut ſi in diuerſa ſtudia ſcinderentur, neque mutuo aſpectu vnius ad alterum ducerentur, væ nobis, Patres: Eccleſia conſiſtere nequaquam poſsit. Quũ cœlum terrę infenſum eſt, eam non amplius ſuo rore perfundit, aut pluuia humectat, vnde fames & lethiferi morbi oriuntur. Quæcunque hac Orbis compage continentur, duobus principiis cœlo & terra conſiſtunt. Sic etiam ſocietas humana, Rom. Pontificis & Imperatoris opera ſtabilis firmáque manet. Vnitatem, per ſe ſterilem eſſe, infrugiferam, quęque multiplicata non augeatur. Vnicum indiuiduum, nec procreare nec conſeruare poſſe, duos coniungi oportere, marem & fœminam. Vnicum luminare Mundi conſeruationi non ſatis eſſe, duo requiri, vnum

dici

diei,alterum nocti ſeruiens. Hominem duabus potiſsimis partibus conſtare, anima & corpore: nec ſine his duobus conſiſtere poſſe. Legis duo eſſe mandata,duo Teſtamenta, duas Moſis Tabulas,duasClaues,Chriſtum quoque inter duas beſtias natum. Denique omnem perfectionem binario numero conſtare. Egregia nempe oratio: quaſi verò tum demùm Mundus eſſe cœperit, quum in eo primùm Rom. Pontifex & Imperator conſtituti ſunt,aut quaſi idem, illis eſſe deſinentibus, deſinere pariter & perire debeat. At planè contraria eſt ratio:tum demùm enim vniuerſus terrarum orbis grata pace & quiete fruetur,quum Rom.Pontifex eſſe deſierit.

3 HAVD longo pòſt interuallo Cardinalis Creſcens Veronæ mortem obiit, cum anteà tanquam Legatus Pontificis, Concilio præfuiſſet.Morbum ex ſpectro, quo ad mortem vſque exagitatus eſt,contraxerat. Quum enim per cubiculum inambularet,canem quendã moloſſæũ atrumque eò ingredientem vidit, qui ſe ardentibus oculis intueretur : poſteáque cùm ſub lecto delituiſſet,eúmque abigi Creſcens iuſsiſſet, nuſquam apparuit. Obitus Cardinalis Creſcentis.

4 TERTIO poſt anno Papa Iulius , vita functus eſt. Cui Marcellus II. ſucceſsit : Marcellóque paulò pòſt defuncto,Paulus IIII. ſuffectus eſt. Superſtitibus duobus iſtis Pontificibus, bella inter Regem Henricum II.& Cæſarem Carolum Quintum,Philippúmque eius filium, Hiſpaniȩ regem,flagrantiſsimè geſta ſunt. Paulo IIII. deinde ſucceſsit Pius IIII. qui Cõcilij Tridẽtini cõtinuationẽ ad finẽ vſq; perduxit, Obitus Papæ Iulij III

primis noſtris Galliæ ciuilibus bellis, anno M.D. LXII.& LXIII. Vnde apparet, per decennium Concilium interruptum fuiſſe. Motus autem noſtros bellicos præcipuam eius reſumendi occaſionem fuiſſe certum eſt: ad quorum narrationem veniemus, poſtquàm quibus rationibus Germania tranquillitati pacíque reſtituta fuerit, paucis demonſtrauerimus.

Conſilia imperatoris fracta.

5 QVVM igitur Cæſar Proteſtantium victor euaſiſſet, breui poſt tempore diuina prouidentia euenit, vt pro victo haberetur. Antequàm in ipſos bellum mouiſſet, ſæpiſsimè apud eum conqueſti fuerant de iure iniquo, quod à Cameræ Imperialis Magiſtratibus in eos ſemper reddebatur, etiamſi eorum cauſæ ſumma æquitate niterētur. Sed non admodùm ſollicitus fuerat de remedio huic malo adhibendo, ſe per Camerales, de Proteſtantibus vltionem accepturum ratus: aut ſaltem, ſi bellum quod moliebatur infelicem haberet euentum, ſe totam in eos culpam odiúmque deriuaturum. Tandē autem cùm parta victoria triumphum colligere meditaretur, ecce protinus armis potentiſsimi ætatéque florentis Galliæ Regis (cùm iam ipſe caducitate confectus, tótque exhauſtis bellicis laboribus fatigatus hebeſceret) adortum ſe proſpiciens, nec non etiam ferox bellum ſibi inferri à Principibus Germaniæ, qui ſua caſtra partéſque ſecuti fuerant, à Duce nempe Mauricio Electore Saxoniæ, & Marchione Alberto Brandeburgenſi, ardua atque iniqua quæ meditabatur conſilia abrupit fregítque, atque adeò ſuorum aduerſariorum auſpicatæ felicitati ceſſit. Sic

ſit. Sic igitur rebus afflictis in Hiſpaniam ſe recepit, vt illic extremum vitæ diem ageret, vtque tot tantíſque curis ſupremum finẽ imponeret: procuratione Germanici imperij Ferdinando fratri, Romanorum Regi (hoc eſt, ſucceſſori deſignato) relicta, cæteríſque omnibus ditionibus & prouinciis ſuis, Belgico imprimis, Philippo filio Hiſpaniæ Regi reſignatis. Eadem autem opera fratri, pacis ſuo nomine cum Principibus Proteſtantibus tractandæ curam delegauit, vt imperij Germanici ordines prouinciáſque omnes pacatas faceret. Quod & à Rege Ferdinando factum eſt. Anno enim M.D.LV. Diætam Imperialem Auguſtæ habuit, in qua tum Imperatoris fratris nomine, tũ ſuo, ex aliorúmque Principum, Præſulum & Ciuitatum Imperialiũ ſententia, Proteſtãtibus, non modò liberã ſuæ religionis exercẽdæ facultatẽ, ſed ipſius etiã Cameræ Imperialis emẽdationẽ cõceſsit. Adeò vt ſingulis Principibus poteſtas tributa fuerit, aliquot Conſiliarios ſeu Aſſeſſores ſuæ religionis nõminandi, vt ij in Cameralium ordinem cooptarentur, ſi modò aliàs idonei capacéſque eſſent. In eodem etiam Conuentu iuriſiurandi (quod eius Cameræ Conſiliarij præſtare ſolebant, quũ in eum Ordinem adſciſcebantur) formula emẽdata eſt, conſtitutúmque vt deinceps, Per Deum & ſancta Euangelia, non vt priùs, Per Deum & Sanctos, iuraretur. Atque ita liberi religionis exercitij, & ſupremæ Iuſtitiæ (à qua appellatio non eſt) reformatione conceſſa, executioníque mandata, ſtatus Germaniæ in tantam trãquil-

Pax tranſacta in Germania.

litatem coaluit, vt ab eo tempore pacatiſsima pace Germani freti ſint, mutuóque inter ſe amicitiæ vinculo nexi, nullóſque deinceps amplius tumultus fouerint. Rex ipſe quoque Ferdinandus illo ipſo tempore, nobilibus viris ſui Archiducatus Auſtriæ, Ducatuúmque Sileſiæ, Morauiæ, Stiriæ, & Carinthiæ vaſſallis idem exercitiũ publicum & liberum, pacis ergò conceſsit, in qua libertate eos, Imperator factus, aſſeruit. Idémque præſtitit toto Imperij ſui tempore Maximilianus eius filius & ſucceſſor. Idẽ etiãnũ qui hoc tempore Imperio potitur Rodolphus Maximiliani quoque filius & ſucceſſor, nec non & Carolus Auſtriacus Ferdinandi alter filius, Dux Stirię & Carinthiæ. Sed & domus Auſtriacæ exemplum ſecutus Dux Cleuenſis (Princeps Religioni Romanæ addictus) atque adeò ipſi Archepiſcopi Colonienſis & Maguntinus, Electores, nec non alij plerique potentiſsimi Germaniæ Epiſcopi, in ſuis ditionibus Vaſſallos ſuos idem exercitium retinere patiuntur. Si in Gallia, alieno periculo ſapere didiciſſemus, illorúmque exempla ſecuti fuiſſemus, haud quaquam nos tot tantáſque calamitates perferre oportuiſſet, quales iam à quatuor & viginti annis perpeſsi ſumus, nec dum ab illis prorſus liberati. Sed Germaniam iam feſta pace fruentem omittamus, & ad Galliæ noſtrę tumultuum originem deſcendamus, qui Concilio reſumendo cauſam dedêre, vt poſteà dicemus.

Origo tumultuum Gallicorũ. 6 QVVM Carolus Imperator ſe in Hiſpaniam recepiſſet, Philippus Rex, eius filius hęréſque

que,bellum flagrantiſsimum aduerſus Henricũ Galliarum Regem in Picardiæ finibus ad Belgicum gerere perrexit. Hoc tandem extinctum eſt ſopitúmque pace inter hos Principes inita, ſancitáque affinitate Caſtellocameracenſi, tertio Aprilis die,anni M. D. LVIII. Quum igitur Rex pace frueretur, quorundam Primariorum regni ſui Antiſtitum ſuaſu impulſus eſt, ad acerbè ſeueréque inquirendum & animaduertendum in ſubditos ſuos, qui Religionem Proteſtantium amplecterentur, quam in ditionibus ſuis diſſeminatam ac longè latéque diffuſam vberrimum accepiſſe incrementum,altiſsiméque iam radices ſuas egiſſe,ab eo tempore quo arma pro libertate Germaniæ aſſerenda ſumpſiſſet,ei perſuadebant: idque ſilentibus inter arma legibus accidiſſe. His itaque commotus Rex, vt oſtenderet ſe Proteſtantibus ſuppetias non tuliſſe, vt eorum Religioni faueret, ſed vt ſtatum duntaxat libertatémque tueretur, in animum induxit quàm enixiſsimè operam dare, vt Edicta ſua (acerbiſsima certè ac horrore pœnæ grauiſsima) iam ante multos annos edita, promulgatáque,executioni mandarentur aduerſus ſubditos ſuos, qui eam religionem profiterentur, atque imprimis aduerſus præſtantiſsimo, nobiliſsimo, qui huiuſce religionis dogmatibus imbuti eſſe deprehenderentur. Vt igitur rem ad effectum deduceret, anno M. D. LIX. menſe Iunio celebrem Conuentum Principum, priuatíque ſui Conſilij Procerũm, necnon Præſidum Conſiliariorúmque Curiæ Parlamenti

Mercurialis habita Pariſiis. Pariſienſis habuit, per ſpeciem exquirendi qua ratione modóque eiuſmodi Religio (quam hæreſim vocabant) conuelli poſſet, vt ex eorum verbis, ij qui ea imbuti eſſent, proderentur. Hunc autem hic Cõuentus (Mercurialis dictus) exitum habuit, vt Curiæ Parlamenti Conſiliarij ſex (& in his Annas à Burgo) comprehenſi & in Baſtillæ carcerem ducti coniectíque fuerint, quaſi praué de fide ſentientes. Dum hæc gerun-

Henrico Regi mortuo, Franciſcus II. ſuccedit. tur Rex Henricus mortem obit, decimo Iulij die, eodem anno LIX. Franciſco II. eius filio natu maximo, annos ſexdecim agente, regni ſucceſſore relicto. Franciſcus Lotharingus Dux Guiſiacus, Carolúſque Cardinalis Lotharingus eius frater, Mariæ Stuardæ Scotiæ Reginæ, Regis adoleſcentis vxoris, auunculi, gratia tum & authoritate plurimùm valere cœperunt, regníque procuratione magna ex parte potiri. Hoc imperante Rege, ſeptem Edicta in Gallia ad res religionis componendas edita promulgatáque ſunt. Primum quidem datum Villerij quarto Septembris die, eodem anno LIX. quo Rex præfabatur rumoribus ad ſuas aures perlatum

Septem Edicta Regis Franciſci II. de religione. fuiſſe, Lutetiæ & alibi conuenticula nocturna haberi, in quibus turpiſsima, dictúque infamia & maximè deteſtanda facinora committerentur, quorum vel ſola cogitatio viros bonos torqueret. Itaque ne deinceps iſtiuſmodi conuenticula haberentur interdicebat, adiecta pœna vt domus in quibus coirent ſolo æquarentur, nec vnquam inſtaurarentur. Alterũ Edictum Blæſis datum eſt, menſe Nouembri, eodem anno LIX.

quo

quo Rex itidem narrabat, certiorem ſe factum fuiſſe, Conuenticula dies noctéſque crebriùs & frequentiùs quàm anteà celebrari, multáque in iis probroſa & in ſuam Maieſtatem contumelioſa diſſeminari, ad commouendos ſubditos eius ad ſeditiones, réſque nouas mouendas. Itaque tanquam vltima meritos, extremo ſupplicio affici iubet, citra vllam veniæ ſpem, omnes qui iſtiuſmodi conuenticulis interfuerint, vtque domus in quibus haberentur, funditus euerterentur. Tertium Edictum Ambœſiæ datum eſt, menſe Februario, anno LX. quo Rex iiſdem ſuperioribus cauſis repetitis, addebat ſibi relatum fuiſſe, in huiuſmodi conuenticulis coniurationes in Rempublicam agitari, ad regni ſui euerſionem. Itaque vltra pœnam ſuperioribus Edictis indictam, vaſſallis merum mixtúmque in ſuis territoriis imperium habentibus, confiſcationis illius pœnam indicit, ſi deinceps eiuſmodi conuenticula in ſuis finibus haberi paterentur. Sed cùm iſtorum Edictorum aſperitas non tam homines (quod optabatur) à religione auerteret, quàm eos ad dogmatum eius inquiſitionem ſtimularet, pro qua plurimi fortiter mortem perferebant, eueniebat vt ex vnius morte centum alij exſurgerent. Hoc igitur, inquam, nec non etiam tumultus Ambæſianus (à nonnullis tum temporis concitatus, qui armati dicerent ſe fidei ſuę Confeſsionem Regi offerre velle) effecit vt Regis animus à ſeueritate in lenitatem conuerteretur. Quartóque Edicto Ambæſiæ dato, menſe Martio, eodem anno LX. expo-

nebat,ſe Henrici patris vita functi exemplo,variis acerbiſsimarum pœnarum executionibus Sacramentarios, & maximè concionatores Geneua profectos afflixiſſe, & eos quidem maiori ex parte mechanicos,& nullius literaturę homines, à quibus plebs erroribus infecta fuerat, quæ præ iudicij imbecillitate ac hebetudine,dogmata diiudicare non poterat. Sed cùm ſeueris ſuppliciis nihil effici animaduerterit, quinimò vbique & paſsim ingentem numerum hominum omnis ætatis,ſexus, conditionis, functioniſque his erroribus imbutum eſſe: ſe, qui nollet primum ſui regni annum inauſpicatò à ſuorum ſubditorum ſanguinis fuſione apud poſteros nigro (quod aiunt) notari lapillo, commiſeratione quadam commotum reis veniam & præteritorum omnium ἀμνηστίαν condonare, exceptis tamen concionatoribus & coniuratis. Paulò pòſt temporis Ambæſiæ quoque Quintum aliud Edictum datum,abolitionis formula conceptum, quo imprimis Rex valdè conquerebatur de iis, qui armati domum ſuam Ambæſianam veniſſent (contra officium obſequioſorũ ſubditorũ) ſub ſpecie ſuam fidei Confeſsionem offerendæ.Pollicetur tamen eos qui ad ſe inermes venirent, vt fidi ſubditi debent, ſe libenter auréque patula auditurum, & eorum petitionibus proſpecturum. Menſe Maio eiuſdem anni LX.Sextum Edictum Remorentini editum eſt, quo notio ac iuriſdictio criminis hæreſeos Epiſcopis & Iudicibus Eccleſiaſticis attribuebatur, ínque ſuis Epiſcopatibus reſidere iubebantur, vt ad rectam viam hæreticos

cos vitæ ſanctimonia, prædicationibus, & perſuaſionibus reducerent. Quod verò ad Conuentus illicitos attineret, cauebatur vt de iis cognitio penes Iudices Præſidiales eſſet, qui de iis ſupremo gradu iudicarent. Sed aliquanto pòſt tẽpore hęc illegitimorũ cõuentuum cognitio Septimo edicto Fõtebellaquei dato ad 6. Auguſti diem, eodẽ anno LX. etiã ad ſupremas Parlamentorũ Curias prorogatũ eſt, vt & ex concurſu ac prȩuentione de eo crimine notionem haberent.

7 CVM hæc tam multa Edicta nullius aut parui momenti eſſent, Rex 25. eiuſdẽ menſis Auguſti die Cõuentum celebrẽ eodem ipſo in loco Fontebellaquei habendũ curauit, in quem conuenére pleriq; magni Principes, Proceres, Prȩſules, Primariíq; Regni Magiſtratus, atq; etiam Equites torquati Regij ordinis, vt communi omnium conſilio tumultibus ob religionem ingruentibus obuiam iretur. Illícq; conſtitutũ eſt, vt amplior & numeroſior Antiſtitum (quorum maximè intererat) Conuentus haberetur, nec non & aliorum literarum peritia & virtute inſignium virorum. Decretúmque in eo Conuentu placidè & patienter audire eos, qui aliquid quod ad Religionem pertineret, proponere cuperent. Eodem quoque tempore eius rei ergò Rex Ordines generales Aureliæ cõuocauit. Sed cùm eò veniſſet, quinto Decembris die, eodem anno LX. morti occubuit, cùm ſexdecim menſes tantùm & 25. dies regno potitus fuiſſet.

Congregatio Fontebellaquei habita.

Mors Regis Franciſci II.

8 REX Carolus IX. annos tantùm natus decem, & ſex menſes, ei in Regno ſucceſsit. Ordinum Conuentus habitus. Adminiſtratio regni

Carolus 9. Rex.

Reginæ matri commiſſa eſt. Quæ leni quidem imperio res ad religionem pertinẽtes gerere conata eſt. Regni Ordines, aut ſaltem maxima pars Nobilitatis & Popularium, tum temporis ei ſupplicem libellum obtulerunt, Vt templa, Reformatam religionem profitentibus, concederentur, in quibus publicè conciones haberentur, ne in abditis conuenticulis res turpes & infames committerentur, néve vllæ conſpirationes inirentur, vti antea iniri rumor increbuerat. Sed hac petitione reiecta, Rex impubes Reginæ matris conſilio imperióque, Edictum Remorentinum vigere iuſsit. Deinde 9. Iulij die, anno M. D. LXI. vt ſuper his rebus proſpiceretur, in Curia Parlamenti Pariſienſis celeberrimũ conuentum indixit, in quo (præter ampliſsimum ordinem) adfuerunt præſentes quatuor Principes Regiæ ſtirpis, totidem Cardinales, totidémque Mareſchali, Comeſtabulis, Cancellarius, Magnus Hoſpitij Regij præfectus, Admiralius, & plerique alij Proceres ampliſsimi, nec non & Epiſcopi Conſiſtorij Principis Conſiliarij. Ibi idem prorſus quod in Conuentu Fontebellaqueo menſis Auguſti ſuperioris conſtitutum eſt, Vt regni Antiſtites conuocarentur, aut eorum ſaltem maxima pars, vt ſententiam ſuam frequentiſsimo calculo dicerent, ſuper ſingulis de quibus controuertebatur. Inſuper autem additum eſt, fidei publicæ ſecuritatem promitti Religionis reformatę Miniſtris, & aliis quibuſcunque, qui Piſsiacum venire vellent, demonſtraturi coram Maieſtate Regia, quicquid viſum eis eſſet ſuper fidei ſuæ Confeſsione. Et certè promiſſæ

Ordines Aureliæ.

Conuentus Lutetiæ.

miſſæ ſecuritatis literæ, forma publica ac generali poſtea Baliuis omnibus, Seneſchalibus, eorúmque vices gerentibus, atque aliis Regiis Magiſtratibus, miſſæ ſunt eiuſdem menſis 25. die.

9 MENSE Septembri ſequenti conuentus Piſsiaci habitus eſt, in quo plerique verbi Dei Miniſtri ad id delecti, per Theodorum Bezam celeberrimum Theologum, clara voce ſuæ fidei Confeſsionem propoſuerunt coram Rege, Regina, Domino (nunc Rege,) defunctóque Rege Nauarræo, atque aliis ſtemmatis Regij Principibus, necnon clariſsimis quibuſque Galliæ Proceribus, & Regni Magiſtratibus, maxima item parte Cardinalium, Epiſcoporum & præcipuorum Galliæ Præſulum. Edita autem & tanto in cœtu recitata Confeſsione, palàm profeſsi ſunt, ſe paratos eſſe mutare ſententiam, ſi verbo Dei articuli ſuæ Confeſsionis alicuius erroris conuincerentur. At Antiſtitibus in diſputationis arenam deſcendere non placuit, quòd Concilij Tridentini celebratio nondum finem accepiſſet, ad quod tantùm de Religione diſceptatio, deciſióque pertineret. Cùm igitur Regina regni procuratrix, Præſules quaſi cauſæ diffidentes, hanc fidei Confeſsionem impugnare non auſos animaduerteret (quanquam eorum gregis principes id futurum ſpopondiſſent) cúmque repurgatæ Religionis cultores non poſſe amplius contineri, quominùs publicas conciones haberent proſpiceret, vt ſuſpicionem à ſe auerterent, qua nefanda & atrociſsima quæque in ſuis conuenticulis occultis patrare, & coniurationes inire vulgò inſimulabantur, compulſa

Conuentus Piſsiacenſis.

fuit, vt motibus ingruentibus obuiam iretur, alterum item Procerûm Regni Conuentum multò frequentiſsimum & celeberrimum, ſequenti menſe Ianuario, anno M.D.LXII. cogere.

Edictum Ianuarij.

Illîc Edictum (poſteà Ianuarij vocitatum) ſancitum ac decretum eſt, quo reformatæ Religionis exercendæ, generalis & libera poteſtas authoritate Regia conceſſa eſt, in ciuitatum ſuburbiis, ínque pagis, & nobilium domibus. Quo in Conuentu Principes ſtemmatis Regij adfuerunt, necnon plerique alij principes viri, regníque Proceres, Franciæ Pares, ſummi etiam Coronæ Regiæ clientelares Magiſtratus, non pauci quoque Cardinales, Epiſcopi, Præſides, Conſiliaríque Curiæ Parlamenti Pariſienſis, & Magni Conſilij: ac præter hos omnes bini ex ſingulis aliis Parlamenti Curiis. Quo Edicto promulgato, religionis repurgatæ aſſertores in omnibus Regni Prouinciis conciones publicas habere cœperunt: adeò vt Chriſtianorum cœtuum numerus mirum in modum vbique augeretur. Cui rei vt obuiam iretur, ne religionis incrementum latiùs ſerperet, duæ rationes ad id opportunæ initæ ſunt: vnà quidem armorum, quæ ab eo tempore non niſi per quædam interualla quieuerunt: altera Concilij Tridentini peragendi finiendíque.

EXAMEN CONCILII TRIDENTINI.

LIBER IIII.

De his quæ ſub Pio IIII. geſta ſunt.

NVNC igitur ad progreſſum & exitum huius Concilij veniamus. Pius IIII. Pont. Max. animaduertens iam tot prouincias Chriſtiani nominis ab Eccleſiæ Romanę obſequio defeciſſe, veritus ne Galliæ (quæ inter pręcipuas habetur) idem contingeret, Tridentini Concilij proſequutionem finitionémque ſuſcepit. Ex ſententia igitur, maturáque Cardinalium fratrum ſuorum deliberatione, & ex Cęſaris Ferdinandi cõſenſu ac voluntate, proximum Cõſeſſum ad Paſcha, anno M.D.LXI. indixit. Sed ea poſtea indictio ad menſem Ianuariũ anni ſequentis LXII. prorogata eſt. Ac ſanè hîc obſeruandum eſt, vltimam hanc Concilij reſumptionem multò pluribus quàm ſuperiores, Epiſcopis ac Theologis conflatam fuiſſe: Pontificémque Pium diligentiſsimè cauiſſe, vt omnia in eo ex animi ſui ſententia, ac in vtilitatem honoriſque Eccleſiæ Romanæ amplificationem decernerentur & definirentur. Nam ex ducentis nonaginta vno Epiſcopis, ex quibus

Progreſſus Concilij.

Prælati & Theologi Concilij.

Concilium hoc coaluit, aderant C L X X X V I I. Itali, qui reliquam partem numero ſuperabant, quibúſque maximè quaſi clientibus, Pontifex fidebat, ſuffragiorúmque multitudine aliis omnibus ſuperiores futuros non ambigebat. Hiſpani porrò triginta & vnus aderant, de quorum zelo in aſſerenda ſua Pontificia dignitate non erat anxius. Adeò vt ei nulla dubitandi ratio ſupereſſet, quominus omnia ex animi voto ſucceſſura eſſe crederet. Theologi verò aderant circiter C X L. quorum maxima pars alimentarij à ſtipendiis menſáq; Antiſtitũ pendebant, quibus ne tantillum quidem diſplicere auſi fuiſſent.

2. CAETERVM ante dictam Seſsioni diem, plures Epiſcopi, Theologi & Monachi Tridentum appulerunt, vt ſibi de hoſpitio tempeſtiuè proſpicerent. Quinetiam anno L X I. paulò ante primam indictionem, (quæ tamen, vt dictum eſt, poſtea prorogata fuit) quidam Paulus Guidellus nomine, & is quidem Tridentinus, orationem habuit qua Principes Religionis repurgatæ Neroni, Domitianóque æquiparabat, eóſque Scythis, Hunníſque, & Vandalis poſthabebat. Religionẽ hanc nouam, nihil aliud eſſe quàm anilia deliria dicebat. Apoſtolos eorúmque diſcipulos religionis Chriſtianę fundamenta ſuper ſuomet ipſorum ſanguine & meritis, tanquam rupe firmiſsima iecíſſe, indéq; accidiſſe vt regnum Chriſti latiùs diffunderetur. Eccleſiam Romanam omni Poteſtate ſuperiorẽ eſſe: vtq; ea poteſtate Rom. Pontifex vſus, Imperium in Francos Germanóſque transferre potuit, eadem & illos eodem exuere poſſe. Papam

Oratio contumelioſa.

Pontifex ſupra Monarchas euectus.

pam Zachariam Childericum Regem Galliæ regno abdicare, illúdque ad Pepinum transferre potuiſſe. Ab Innocentio III. Othonem IIII. Imperio exutum & ſpoliatum fuiſſe:& à Pontifice Honorio Cæſarem Fredericum II. Quod meritò & iuſta de cauſa accidit, inquiebat: par enim eſt vt Imperium terrenum ac temporale à ſpirituali pendeat, non ſecus ac corporis actiones ab anima pendere agnoſcuntur. In ſumma venuſti huius Oratoris hic fuit ambitioſus ſcopus, (imò & maximæ partis Patrum Concilij) vt Rom.Pontifex & Præſules in longè maiorem quàm anteà authoritatem reſtituerentur, vtque omnes Chriſtiani nominis Principes, populíq; eorum imperio ſubiicerentur, ſicuti ex Canonibus ab illis ſancitis ſatis ſupérque euincitur.

XVII. SESSIO.

ANNO M.D.LXII. & decimooctauo Ianuarij, decimaſeptima Concilij Seſsio habita eſt. Sed in ea nihil decretum, niſi vt eius celebratio iterum aſſumeretur & perageretur, eiúſque pridem decreta ſuſpenſio circunduceretur:vtque in eo de iis articulis ageretur, qui à Legatis Pontificiis diſputandi proponerentur, ad religionis (vt aiebant) controuerſias pacandas, temporúmque calamitates extinguendas, linguas fallaces compeſcendas, abuſus quoque ac morum corruptelas corrigendas. Proxima

autem Seſsio in viceſimumſextum Februarij diem dilata eſt.

Oratio de authoritate Eccleſiæ.

2 EODEM die Gaſparus Foſſanus Rhegij Epiſcopus, orationem habuit de authoritate Eccleſiæ. Aſſerebat autem Eccleſiæ authoritatem non eſſe ſanctæ Scripturæ authoritati inferiorem. Eum qui Eccleſiam non audiat, Deum non audire. Eam eſſe quæ diſcrimen ponat inter libros Canonicos & Apocryphos, quæque Catholicos ab hæreticis diſtinguat: quæ fideliter Scripturas interpretetur, vtiliáque amplectatur,& inutilia repudiet. Eccleſiã ex fidelium Præſulúmque cœtu conflatam eſſe: eámque errare nõ poſſe,quia ſancti Spiritus luce per Chriſtum caput ſuum illuſtretur. Eum qui Eccleſiæ Decretis nõ acquieſcit, ipſi Chriſto repugnare, próque Ethnico & Publicano habendum eſſe. Eos audiendos non eſſe, qui reſpuant ea quæ in Conciliis definita ſemel fuerint, & quæ à ſede Apoſtolica confirmata ſunt. Nunquam reuocata fuiſſe quæ ſemel in Concilio ſuper fidei dogmate ſtatuta fuiſſent: ſed ea tantùm quæ ad mores & ceremonias pertinerent, quæ pro varia locorum temporúmque ratione immutari poſſunt. Eccleſias Græcas omnes ab Apoſtolis inſtitutas in errores incidiſſe: ſed ſolam Eccleſiam Romanam nullo errore deprauatam fuiſſe. Portas inferorum, hoc eſt hęreſes, aduerſus eam nihil vnquam potuiſſe. A nemine Deum Patrem appellari poſſe, à quo eadem mater non agnoſcatur. Eiuſmodi fuit iſtius Doctoris in commendationem authoritatis Pontificis & Eccleſiæ Romanæ oratio.

XVIII.

XVIII. SESSIO.

FEBRVARII viceſimoſexto die, eodem anno LXII. decimaoctaua Seſsio habita eſt: in qua nihil aliud decretum eſt, niſi vt Patres, qui anteà delecti fuerant, vt de libris hæreſeos ſuſpectis inquirerent, eos ad vnguem examinarent, vt ſuo tempore ſuam de iis ſententiam ad Concilium referrent, quo faciliùs dogmata peregrina (quaſi lolium à tritico) à veritate Chriſtiana diſcernere liceret, déque iis quod expediret ſtatueretur. Præterea conſtitutum eſt, vt qui iſtam librorum cenſuram, aut alterius cuiuſcunque rei in hoc Concilio tractandæ examinationem, ad ſe pertinere putauerint, futurum vt ſi cauſam ſuam defenſuri venerint, benignè à Concilio audiantur. Omnes porrò eos qui ab Eccleſia ſeceſsionem feciſſent, hortabantur vt ſe ad Concordiam conciliationémque pararent, ad Concilium venirent, & charitatem, quæ eſt perfectionis vinculum, amplecterentur. Neque animos obfirmarent, ſinentes ſe ſuis affectibus abripi, nec ſalutarem hanc matris ſuæ admonitionem negligerent: ſed ad eam redirent, eóſque Concilium hoc grato animo, ac totis (vt aiunt) vlnis amplexurum, quemadmodum ad id eos omnibus charitatis officiis inuitat. Conſtitutum præterea & decretum eſt,

Huius Seſſionis Decreta.

fidei publicæ diploma,quod in Congregatione generali concederetur, parem vim habiturum ac ſi in publica Seſsione conceſſum eſſet. Ac denique proxima Seſsio in decimumquartum Maij ſequentis diem indicta eſt.

2 CONSEQVENTER quarto Martij ſequentis die,generalis Congregatio habita eſt: in qua fidei publicæ Securitas Confeſsionis Auguſtanæ Proteſtantibus indulta eſt, ſed non in ea forma,qua petierant ſub Pontifice Iulio III. nec ex formulæ ratione eius quæ à Concilio Baſilienſi Bohemis (vt ſuprà diximus) data fuerat. Cæterùm ſub finem illius Securitatis ſeu diplomatis, ſeparatim eius extenſio ad alias quoque nationes omnes & prouincias,in quibus publicè ac impunè dogmata diuerſa ab Eccleſia Romana creduntur & prædicantur,conceſſa eſt.

Diplomatis extẽſio.

XIX. SESSIO.

VBI EA dies Maij decimaquarta adueniſſet, decimanona Seſsio habita eſt. In qua nihil aliud decretum eſt,quàm vt Concilij actio quibuſdam iuſtis ac honeſtis de cauſis in quartum Iunij ſequentis diem prorogaretur.

Legati Regis in Concilio.

2 QVO tempore autem hæc Seſsio habebatur, Tridentum appulerunt Ludouicus à Sancto Gelaſio, Lanſſaci Dominus, Legatus Regis Caroli IX. cum Reginaldo Ferrerio, Præſide in Curia Parlamenti Pariſienſis,& Guidone Fabro, tum Toloſæ iudice maiore. Qui 26. eiuſdem

dem menſis Maij die, in Congregatione generali Patribus Tridentinis literas Regis obtulerunt, quibus Rex ſignificabat, ſibi diſplicere quod tumultibus, Regníque ob religionem variis factionibus diſtractus, maturiùs eò ditionis ſuæ Præſules Legatóſque ſuos mittere non potuerit. Iam verò ſe aliquot Epiſcopos mittere, necnon Dominum Lanſſacum, ſui ordinis equitem torquatum, Legationis principem, cúmque eo, ſuprà nominatos Ferrerium & Fabrum officiales ſuos. Illis hanc prouinciam demandaſſe, vt ſe Concilio ſiſterent, in eodémque ordine & loco ſederēt, quo hactenus Reges Chriſtianiſsimi eius maiores, aut eorum legati conſediſſent: ſuóque & ſubditorum nomine Eccleſiæ reformationem, ſectarúmque conciliationem ex puri verbi Dei præſcripto peterent, vt quæ à Patribus Synodi decernerentur, ad exaltationem, glorięque Diuini nominis amplificationem, referri poſſent. Digna ſanè vox Chriſtianiſsimo Rege, Tridentinos Patres admonente, vti de fidei dogmate ex verbi cœleſtis pręſcripto decernerent. Sed multoties iam ſuper hoc articulo Proteſtantium rogatu deliberauerant (vt anteà diximus) ſempérque, quaſi parùm tutum inde dogmatum ſuorum præſidium habituri, hanc legem aſpernati fuerant. Quinimò è contra, fidei publicæ diplomate diſertis verbis cautum erat, res controuerſas non tantùm ex S. Scriptura, ſed etiam ex Apoſtolorum traditionibus, approbatíſque Conciliis, & ſanctorum Patrum authoritate (in quorum numerum Doctores ſcholaſticos referunt) necnon ex Eccleſię Catholicæ cōſenſu eſſe

dirimendas. Adeò vt cùm ſuper eo quod à Rege petebatur, iam cum Proteſtantibus actum iudicatúmque, léxque huiuſmodi improbata fuiſſet, legati huius ſuæ petitionis compotes eſſe non potuerint.

Oratio Guidonis Fabri Domini à Pibrac.

3 NIHILOMINVS támen vt æquiſsimæ huius legis obtentio iterum tentaretur, idem Faber (vir eloquentiſsimus & ſummè politicus) eodem die in Congregatione generali orationem habuit, qua primùm de temporum calamitatibus ex opinionum de religionis varietate natis conqueſtus, totum Chriſtiani nominis orbem à Concilio, ſolum & verum tanti mali remedium expectare, affirmabat. Non poſſe reuera negari humana imbecillitate, Præſulúmque negligẽtia, necnon etiam veræ Religionis contemptu, multa in Eccleſiam irrepſiſſe, quorum alia prorſus abroganda ſint, alia verò lenienda. Quemadmodum autem accuſandi ſunt, qui omnes omninò ceremonias (religionis auxiliares comites) priuata ſua authoritate repudiant, ita & ex aduerſo (inquiebat) peccare quidem poſsimus, in iis mordicus retinendis quæ iam inde à multis ſæculis & longa temporum ſerie recepta ſunt & comprobata, dum quid rerum inclinatio, temporum momenta, & publica tranquillitas poſtulent, non ſatis attendimus. Multa ſanè communi omnium concordiæ indulgenda eſſe, neque hoc quiſquam à ſua dignitate & conſtantia alienum reputare debet, ſi quædam potiùs aliis laxare maluerit, quã pertinaciter diſſenſionem inter Chriſtianos fouere. Quibus quidẽ verbis iſte noſter Orator perſua-

dere

dere (ſed ſurdis) enitebatur, remedium aliquod his tantis de Religione controuerſiis adferri poſſe, ſi imprimis errores in Eccleſia inuectos Patres agnoſcerent, eóſque verbi diuini gladio reſecari paterentur, vt poſtea in peroratione ſubiecit. Sed iſta parùm grata ſurdis auribus Patres præteruolarunt. Gratias tamen Regi de propenſa erga Concilium beneuolentia egerũt, quam ſuprà memoratorum Epiſcoporum nec non Legatorum miſsione demonſtraſſet.

XX. SESSIO.

QVARTO Iunij die, eodem anno LXII. viceſima Seſsio habita eſt: in qua hoc ſolũ decretum eſt, propter varias variis de cauſis natas de Sacramentis controuerſias, vtque illæ maturiori deliberatione diſceptari decidíque poſsint, Concilij celebrationem in proximam Seſsionem ad decimam ſextam Iulij diem, eiuſdem anni. LXII. differri.

XXI. SESSIO.

STATVTA die viceſimaprima Seſsio habita eſt: in qua quatuor quęſtiones de Sacramento Cœnæ, ſeu Euchariſtiæ agitatæ ſunt, quæ ad diſputandum, ſub finem decimętertię Seſsionis, vndecimo Octobris die, anni M. D. L I. propoſitæ fuerant, vt ſuo diximus loco. Quoniam autem harum prima erat de communione ſub vtráque ſpecie, duo oratores extiterunt, qui de hac quæſtione frequenti Cõcilio verba fecerũt.

Oratio de communicatione vtriuſque ſpeciei.

2 Horvm vnus fuit Legatus Antiſtitum & Cleri Hungariæ, qui quondam communionem Calicis, laicis quidem hominibus cõceſſam, fuiſſe fatebatur. Sed cùm (inquiebat) ſancta Mater Eccleſia populi zelum deferbuiſſe animaduertiſſet, víxque populum communicando cauere poſſe, ne aliquam ſemper ſanguinis guttã in terram, aut per imprudentiam, aut alio modo ſpargeret, iuſtiſsima de cauſa impulſam fuiſſe, populum hortari vt à Calice abſtineret, præſenſque periculum animarum ſuarum effugeret, ob profanationem & ſacrilegium quod admittebant, ſanguinis Chriſti in terram effuſores. Indéque eueniſſe affirmabat, vt ſponte ſua populus à Calicis communione abſtinuerit, & ſic ſacrilegij periculum vitauerit, nec minus tamen integrum Sacramenti fructũ perceperit, vnius duntaxat ſpeciei panis cõmunione: corpus enim exangue non eſſe, vniuſque perceptione, alterũ quoque percipi. Quod cùm iam poſt ſexcentos annos iuſtis de cauſis introductũ obſeruatúmque fuerit, tot ſeculis approbatũ nunc improbare nefas, & à ratione alienum eſſe.

Alia oratio eiuſdem argumenti.

3 Verum alter Orator (cui nomen erat Gaſpari Cardillo) doctor Theologus Segobiẽſis, Hiſpanus, de hoc eodem argumento longè accuratiùs pleniuſque diſſeruit. Quamquam (inquiebat) Eccleſia veterem iſtam conſuetudinẽ, qua nulli laici ad communionem Calicis admittebantur, abrogare & prorſus tollere poſsit, non debet tamen: cùm nullam legitimam cauſam, cur id facere debeat, ſubeſſe appareat. Qui enim fidem Eccleſiæ Romanæ amplectuntur, nullam

nullam cauſam habent ob quam Calicis communionem petere debeant,cùm ſub vna tantùm panis ſpecie totum corpus & ſanguinem Chriſti percipere ſe credant. Qui verò nimia ſiti laborantes, tantoperè vrgent & inſtant ſibi Calicis poculum cõcedi,Eccleſiæ aduerſarij ſunt, ſéque nimium Calicis amantes produnt.Itaque quod ſumma ratione abEccleſia conſtitutùm eſt,(neque enim quicquam ſine ratione facere ſolet,) conuelli non debet:hoc enim à Synodi conſtãtia alienum fuerit. Catholicos ægrè laturos, ſi Pontifex Proteſtantibus,pręter veterem Eccleſiæ conſuetudinem, Calicis communionem indulgeret,maximè cùm eorum Præſules hoc minimè expedire aſſerant.Ac ſanè hoc Sacramentum in Miſſa tantùm ſub vtraque ſpecie ſumi debere: hòc enim de eſſentia ſacrificij eſſe, vt Chriſtus ſub vtraque ſpecie offeratur. Porrò vafri iſti hæretici(aiebat)qui tantoperè Calicem amant,protinus ſe cauſa ſuperiores fuiſſe iactarẽt,ſi eiusvſus illis permitteretur:atq; hoc pacto multos in ſuos errores pertraherent, ſicque indulgentia,quę illis concederetur,in inclementiã verteretur. Palàm voce & ſcriptis Concilio, tanquam in hoc victo & ſuperato, plauſu victores inſultarent: indéque conſequeretur,vt multò minùs quàm antea componi poſſet de religione controuerſia. Poſtquam enim à nobis in vno articulo iuſtè eos defeciſſe conſtaret,longè vlterius progrederentur: Eccleſiáque ab eis vnius erroris conuicta,ab eadem ſibi in aliis plurimis articulis diſſentire licere dicerent, ídque facilè rudioribus perſuaderent.Ex quo eueniret

vt nihil magis incertum noſtra fide, nihílque noſtris legibus mutabilius, nihil denique Eccleſiæ ſtatu turbatius futurum eſſet. Quæ omnia noſtra culpa accidiſſe dicerentur, & verè. At cur à Pontifice Calicis communionem non petunt, cùm eius concedendę ius ac poteſtas non minus ad ipſum quàm ad Concilium pertineat? Nimirum quia Chriſti Vicarium debito honore non proſequũtur. Ac ſanè quemadmodum à Pontifice Calicis vſum (cui iam aurium tenus immerſi ſunt) petere aſpernantur, ita nec eum à Concilio recipere dignarentur. Eorum enim Doctores anathemate proſcribendos putant eos, qui Concilij authoritate Sacramenti ſub vtraque ſpecie communionem obtinendam eſſe aſſerunt. Et veriſsimũ eſt quod à Ducis Bauariæ legato dictum eſt, etſi tria hæc capita, indulgentia ſanctæ matris Eccleſiæ Catholicæ, Proteſtantibus cõcederentur, Laicis videlicet vſus Calicis, Sacerdotibus coniugium, & Clero vita diſſoluta, nihilominus tamen neque primarij eorum ſeductores, neque populi ſeducti ad Eccleſiam redirent. Scriptis enim publicè editis, apertè ſe nullum vnquam Pontifici obſequium præſtituros eſſe profeſsi ſunt. Laudabilem illam priſcorum hæreticorum conſuetudinem, ſupplicatores veniæ obtinẽdæ gratia ad Cõcilia mittentium, nequaquam imitantur, neque vt, illis conceſſo Calice, cæteri errores ſibi condonentur, poſtulant. Ex quo colliicere eſt, ſi ipſis Calicis vſus permitteretur, eos tantò magis inſolentiores futuros, perinde ac ſi opima ſpolia ex præclara aliqua victoria referrent. Adde quod

iſtud

iſtud eſſet margaritas porcis, ſanguinem Chriſti pedibus hoſtium Eccleſiæ proculcandum obiicere. Paulus Pontifex III. charitate paterna motus, ſuo tempore Calicis vſum Germanis cōcedebat, eo maximè nomine, quòd cæteros omnes errores ſuos ſe dimiſſuros profiterētur. Verū aſtuti homines perfidiq; in Pontificis contumeliam Calice vſi ſunt, nec propterea tamen alios errores ſuos abiecerunt. Itaque, (aiebat) per totam Germaniam, Boēmiam, Hungariámque aliquot delectos homines mittēdos cenſeo, ad eos qui Calicis vſum poſtulāt interrogādos, num eo conceſſo huius Concilij authoritati decretíſque ſponte ſe ſubiicere volent. Qui ſi id ſe facturos receperint, æquis conditionibus cum illis transigendum & paciſcendum eſſe, controuerſiarumque primarios authores ad promiſſa obſeruanda iureiurando obſtringendos. Sin verò id ſe facturos negauerint, tum Patres nullo modo accuſari poterunt, quòd Calicis vſum illis denegauerint. Hęc ſcilicet præclara fuit hac de re huius Theologi Hiſpani commentatio, quæ eò potiùs ſpectare videtur, vt hominum honos, mordicùs retentis erroribus, ſtabiliatur, quàm vt Dei laus & gloria, eius verbo præceptíſque parēdo, retineatur. Sed & hic beli⁹ Orator, nimium ſtupidè ſe crediďiſſe oſtendit, de rebus ſacroſanctis æquè ac de profanis tranſigi poſſe. At in ea re fortè Pauli Pontificis exemplo excuſari poſſe videatur, qui ſuo tempore tentare voluerit (ſed fruſtrà) num conceſſo Calice Proteſtantibus, ab aliis dogmatibus Eccleſiæ Romanæ pugnantibus diſcedere vellent. Quod

ſpondere haudquaquam voluerunt: ac ne quidem ex eius indulgentia, Calice vti, cùm ſatis ſupérque fas eſſet omnibus Calicē ſumere, iniuſſu quidem Rom. Pontificis, ſed iuſſu Domini Ieſu Chriſti, qui in ſacra ſanctæ Cœnæ ſuæ inſtitutione, Panem Calicémque accipere præcepiſſet.

Definitio communicationis duarū ſpecierum.

4 Ex iſtorum igitur Oratorum ſententia, Concilium de ea re, huius Seſsionis 2. Canone ſtatuit in hunc modum: [SI quis dixerit S. Eccleſiam Catholicam non iuſtis cauſis & rationibus adductam fuiſſe, vt Laicos atque etiam Clericos non conficientes, ſub panis tantummodò ſpecie communicaret, aut in eo erraſſe, anathema ſit.] Cui Canoni vetuſtiſsimum aliū ex Gelaſio Epiſcopo Romano (qui anno CCCC. XCV. vixit) deſumptum opponimus, ſic habentem: [COMPERIMVS quòd quidā, ſumpta tantūmodò corporis ſacri portione, à Calice ſacrati cruoris abſtineant, qui proculdubiò, quoniam neſcio qua ſuperſtitione docentur aſtringi, aut integra ſacramenta percipiant, aut ab integris arceantur: quia diuiſio vnius eiuſdémq; myſterij ſine grādi ſacrilegio nō poteſt peruenire.] Qui Canō ex diametro pugnat cōmunioni ſub vnica tantū ſpecie. Sed & Gloſſa, quæ docet panem in ſanguinem, aut vinum in carnem non tranſubſtantiari, apertè Concomitantiam damnat, qua Patres Tridentini tertio Canone ſequenti, hunc errorem communionis vnius tātùm ſpeciei, tegere ac fucare voluerunt.

c. Comperimus. & ibi Gloſ. de conſec. diſt. 2.

Diſtributiones quotidianæ.

5 VENIAMVS iam ad Decreta in ea Seſſione facta, de Reformatione Eccleſiaſtica. Canon

Canō 3 ſic habet:[Ne qua in parte minuatur diuinus cultus,ſtatuit ſancta Synodus in Eccleſiis, tam Cathedralibus,quam Collegiatis,in quibus nullæ ſunt diſtributiones quotidianæ,vel ita tenues, vt veriſimiliter negligantur, tertiam partem fructuum, & quoruncumque prouentuum & obuentionum,tam dignitatum quam Canonicatuū,perſonatuum,portionum,& officiorū, ſeparari debere, & in diſtributiones quotidianas conuerti, quæ inter dignitates obtinentes, & cęteros diuinis intereſſentes,proportionabiliter diuidantur.]Hic mos inuitandorum canonicorum & aliorum præbendariorum ad functionem muneris, quod Diuinum ſeruitium appellitant, iamdudum inoleuit. Sed quoniam mediocres diſtributiones non poterant ſatis eorum zelum incendere, Patribus Tridentinis viſum eſt,hocCanone eas meliores,opimioréſq; reddere. Neque abs re certè à Poëta *Magiſter artis Ingeniíque largitor venter*, dicitur: quia non ſecus ac maximè hebetes ſtupidóſque, argutos & ſolertes reddere ſolet, ita etiam vel maximè torpentium genióque indulgentium zelum excitare,vt Matutinis, & aliis eiuſmodi ſeruitiis frequentes interſint, vt poſteà ſimilaris panis vinique portionem diſtribui ſolitam, recipiant. Nam in abſentes regula conſtituta eſt, *Prò abſentibus nihil.*

6 Caeterum, in vęteri Eccleſia hæc ratio ad Paſtores,alióſve Miniſtros Eccleſiaſticos, ad pietatis officium, muneríſque ſui functionem excitandos, nequaquam vſitata erat. Ante Conſtantini magni Imperatoris tempora,

De alimonia Paſtorum Eccleſiæ primitiuæ. collectionibus & eleemoſynis (quas oblationes appellabant) à fidelibus pro Paſtorum paupe-rúmque alimonia erogatis, ſuſtentabantur. Po-ſteaquam verò Conſtantinus Imperio Romano tranquillè potitus eſt, in celebribus quidem vr-bibus, non modò templa Chriſtianis conſtruē-da curauit, ſed etiam proſpexit vt Miniſtris ipſis Eccleſiaſticis honeſtum ex publico ſalariū præ-

Trip. hiſt. lib. 6. c. 7. ſtaretur. Adeò vt eis in ſingulos annos certa tritici, vinique, nec non aliarum rerum victui veſtituíque neceſſariarum penſio ſuppeditare-tur. In quarum perceptione fruitionéque, cùm Iulianus impius Imperator (cui Apoſtatæ co-gnomentum inditum eſt) eos turbaſſet, pōſtea tamen in integrum reſtituti ſunt ac redintegra-ti à pio Principe Valentiniano, anno CCCC.

cap. penult. 1. q. 3. LIIII. Hinc factum eſt vt Agathenſi Concilio, anno circiter CCCC. XC. habito, conſtitutum ſit, Vt omnes Clerici Eccleſiæ ſeruientes, ſalario pro functionis ſuæ merito perfruerentur: adeò vt qui nullum miniſterium exhibuiſſet, omni

l. priuilegia. 12. c. de ſacroſanct. Eccleſ. ſalario careret. Neq; enim illo tempore, vt nūc, præbendæ ſeu penſiones hominum Eccleſiaſti-corum in certo reditu cenſúque annuo, etiam abſentibus ſoluendo, conſiſtebant. Porrò ſuc-ceſſu temporis euenit, vt habendi cupiditate magis magíſque Miniſtris Eccleſiæ flagrātibus, eorúmque erga pietatem zelo frigeſcente, fru-ctuum decimis, bonorúmque temporalium la-tifundiis (putà agris, cenſibus, penſionibus, feu-diſque & iuriſdictionibus) in immenſum locu-pletati ſint: Quæ tantæ opes omnem ab illis mu-neris ſui fungendi curam abegit, genuinámque

pietatem

pietatem profligauit. Poſterioris tamen huius ſæculi Clerici, ne penitus munerum ſuorum functionem abieciſſe viderentur (quam in Matutinarum, Tertiarum, Sextarum, Veſperarum, & id genus cantationibus conſtituunt) hanc rationem diurnarum diſtributionum excogitarunt, qua ſtudium, zelúmque eorum accenderent, qui alioqui deſidia, genialíque indulgentia refrigeſcere, aut certè prorſus torpeſcere ſoleant.

7 CAETERVM, Patres hîc ſe leniſsimè ac molliter ſeueros oſtenderunt, in eos qui hiſce functionibus cuticulæ curam præferre ſolent. Beſſem enim illis ſuorum prouentuum, quo opiparè otium alere, ſecuréque noctes ac dies ſtertere poſsint, benignè reliquerunt: trientémque duntaxat reſecari, ad diſtributiones illas diurnas, voluerunt.

8 DECRETIS 4.5.6.& 7. huius Seſsionis, Epiſcopis tribuitur poteſtas, tanquam ſedis Apoſtolicæ Legatis, portiones congruas moderandi, plures Eccleſias vniendi, coadiutores dandi illiteratis parœcis presbyteris, ſimpliciũ quoque beneficiorum ab vna Eccleſia in aliam transferendi, non obſtantibus quibuſcunque appellationibus, immunitatibus, reſeruationibus, aut aliis eiuſmodi prouiſionibus. Quod Regiæ planè authoritati, eiúſque curiis Parlamẽti, repugnat (vt ſuprà dictum eſt:) quoniam in Gallia huiuſmodi extraordinaria imperia nunquã tolerata fuerunt, citra Regis conſenſum, Parlamentorúmque approbationẽ. Et meritò quidẽ: Nec enim Rex ferre debet, vt alius quiſquam Portiones, Congruæ, vniones, &c.

(demptis eius Officialibus & Vaſſallis, merum mixtúmque imperium habentibus) vllam authoritatem imperiúmve in ſuos ſubditos & regnicolas ſibi vendicet. Cuique etenim Magiſtratui iuriſdictionem ſuam tueri licet, ſupremo quidem ſupremam, & inferiori inferiorem.

l. 1. in princ. D. Si quis ius dict. non obtemp.

9 IN eo etiam, quod eodem ſeptimo Decreto Epiſcopis poteſtas conceditur, tanquam ſedis Apoſtolicę Legatis, omnibus modis cogẽdi parœcianos, Eccleſias parœciales euerſas reſtaurare, ſi ex earum tenuitate nimia redituum reparari non poſsint, nõ obſtãtibus quibuſcũque appellationibus, exceptionibus, & contradictionibus, iuriſdictio & imperium iudicibus Eccleſiaſticis in homines laicos, in re purè perſonali attribuitur. Quod Regiis Conſtitutionibus aduerſatur, quibus eiuſmodi iuriſdictionis in laicos vſurpatio illis interdicitur. Præterea hic articulus conſtitutioni Regis Caroli VI. anni M. CCCC. LXXXIIII. apertè repugnat, qua cautum eſt, Vt omnes reditus beneficiorum totius regni in tres partes diuidantur, quarum vna in templorum refectionem, citra vllã à parœcianis pecunię exactionẽ, impẽdatur: (cuius contrariũ hîc Tridẽtini Patres ſtatuunt:) altera autẽ ad munera ordinaria, putà ſubſidia, contributiones, mutui dationes, & alia id genus perſoluenda: tertia denique in Eccleſiaſticorũ alimoniam.

Villiers. 1539. art. 1. & 2.

Annal. ſup. annũ 1384.

20 INTERMEDIO Seſsionis huius & ſubſequentis tempore, feſtiua quædam res contigit, argutè excogitata, vt appareret triplicem Rom. Pontificis tiaram longè latéque ſpectare. Eſt autem huiuſmodi fabulæ narratio. Cardi-

Feſtiua fabula de Patriarcha Aſſyriæ.

nalis Amulius (qui Romæ apud Pontificẽ agebat) literas ad Concilij legatos, viceſimo nono Auguſti die, eodem anno M. D. LXII. ſcripſit, quibus eos de re mira & inaudita certiores faciebat. Nempe Abdiſu quendam, Patriarcham Aſſyriorum Orientalium, à Clero electum, populorum Chriſtianorum fluuij Tigridis accolarum conſenſu (quæ loca imperio Turcico & Perſico iampridẽ parent) anno ſuperiore Romã appuliſſe, aliquot ſacerdotibus ſtipatum, & vno diacono, vt à Rom. Pontifice in ſuo Patriarchatus munere ac dignitate confirmaretur. Pontificem autem frequenti Cardinalium fratrum ſuorum Conſiſtorio, & ex eorum ſententia, bonum hunc Antiſtitem Abdiſu, verum Paſtorem & Patriarcham illorum populorũ pronũciaſſe, poſt editam tamen ab eo fidei ſuæ confeſsionẽ, & iuſiurandũ præſtitum, ſe nunquam ab obſeruatione Decretorum, Conſtitutionúmq; ſedis Apoſtolicæ diſceſſurum. Abeuntem quóque & penates ſuos repetentẽ obſecraſſe, vt ad ſe Cõcilij Tridentini Decreta mitterentur, poſtquàm peractum eſſet: Se etenim quæcunque in eo decernerentur religioſiſsimè obſeruaturum, & vt ab omnibus ſui Patriarchatus Chriſtianis obſeruarentur, effecturum. Eiúſque rei ſponſionẽ characteribus Chaldaicis poſteà in latinũ ſermonẽ verſam, reliquiſſe. Addebat porrò Patriarcham hunc interrogatum ſuper aliquot S. Scripturæ locis, graues & admirandas reſponſiones dediſſe. Penes ſe omnes veteris ac noui Teſtamẽti libros habere, quinetiam eos qui à Iudæis hæreticiſque improbãtur. Se etiam omnes

antiquos Doctores Græcos & Latinos, in linguam Chaldaicam, Siriacam, & Arabicam verſos, habere. In ciuitate Caraeymiet, Turcarum imperio ſubdita, repertos fuiſſe libros, circa Apoſtolorũ tempora exaratos, qui nunc in quadam Bibliotheca diligenter aſſeruentur. In Orientalibus regionibus doctrinam Chriſtianã à S. Thoma & S. Thaddæo promulgatam & diſſeminatam fuiſſe. Se, ſuóſque iiſdem Sacramentis, Confeſsione auriculari, precibus pro mortuis, eodem Canone in Miſſæ conſecratione, eodem imaginum Sanctorum cultu, vti ſolitos, quibus Eccleſia Romana vtitur. Supra quoque ducenta hominum millia Chriſtianorum eſſe in ſui Patriarchatus ditione. Poſt autem elegantem mythicam iſtam narrationem, Cardinalis Amulius, inde colligit hoc ſatis ſupérque eſſe debere ad refutandam hæreticorum vanitatem: cũ enim doctrina, inquit, dignitáſque Eccleſiæ, iam à mille & quingentis annis, eadem ſemper inconcuſſè fuerit, quæ nunc eſt, in ipſa media Barbaria, in tanta Regnorum & Regum mutatione, nonne pudendum facinus eſſe fatendum eſt, nationes nobis finitimas eam improbare audere?

11 Hvic ſuæ epiſtolæ idem Cardinalis exemplum Sponſionis antè dictæ venerabilis illius Patriarchæ adiunxit, miſitque, qua deierabát ſe corde credere & ore confiteri quæcunque ab Eccleſia Romana fidei dogmata approbantur, damnaréque quæcunque ab ea damnantur: maxime verò ſe omnibus Canonibus & Decretis Concilij Tridentini, & iam deciſis

ſancitíſque

ſancitíſque,& poſteà decidendis ſanciendíſque, perſanctè credere, neq; vllo modo dubitare de legitima eius conuocatione:atque ideò ei ſe vltrò ſubmittere. Denique ſe Archepiſcopos Metropolitanos, fratres ſuos, Epiſcopóſque Diœceſanos,ſuo Patriarchatui ſuppoſitos,edocturum vt eadem ſecum crederent & amplectèrentur. Cui pollicitationi talia continenti chirographo ſubſcripſit. Ne verò huiuſmodi ambages nugæ eſſe viderentur, ſed rem ſeriam verámque narrari, addebatur hunc ipſum Patriarcham ditionis ſuæ Archepiſcopatus & Epiſcopatus nominatim enumeraſſe: ſubque Turcico imperio ſeptem habere Archepiſcopatus Metropolitanos, & tredecim Epiſcopatus: ſub ditione autem Sophi Perſarum Regis, quinque Archepiſcopatus Metropolitanos, & tredecim Epiſcopatus:ſub quoque Luſitanorum dominio apud Indos, tres Archepiſcopatus & vnum Epiſcopatum. Atque vt tam abſurdæ ſuæ narrationi fidem faceret, nominibus peregrinis & formidabilibus hos ſibi ſuppoſitos Archepiſcopatus & Epiſcopatus appellitabat. Eiuſmodi ſunt iſthęc nomina,Siraua,Hancaua,Meſchiara, Chiaruchia,Cuchia,Durra,Goa,Salamas, Baumar,Schiabathã,Vaſtan, Calicuth, Macchazin, Carãgol, & eiuſmodi alia nomina ab incãtatorum terrificis vocibus non abſimilia. His literis & hac Abdiſu promiſsione euulgatis diſſeminatíſque per vrbem Tridentinam,quilibet de tã venuſta & adornata narratione ex animi ſui arbitrio iudicium ferebat. Ac ſanè mirum eſt quî fieri potuerit,vt tam aperti & à fide alieni men-

dacij authores, fidem ſe apud quenquam aſſequi poſſe ſperarent. Nō abſimilis eſt ab hac venerabilium Archiepiſcoporum vrbis Vpſalem & Armacanæ, (de quibus ſuperiùs meminimus) narratio.

XXII. SESSIO.

DECIMOSEPTIMO Septembris die, eodem anno M. D. LXII. viceſima ſecūda Seſsio habita eſt, in qua de Sacrificio Miſſæ actum eſt.

1 TERTIVS Canon ſic habet: [SI quis dixerit, Miſſæ ſacrificium tantùm eſſe laudis, & gratiarum actionis, aut nudam conmemorationem ſacrificij in cruce peracti, non autem propitiatorium, vel ſoli prodeſſe ſumenti, neque pro viuis & defunctis, pro peccatis, pœnis, ſatisfactionibus, & aliis neceſsitatibus offerri debere, anathema ſit.] Antequam ad huius Canonis argumentum veniamus, primùm hoc ponendum eſt, in Eccleſia primitiua, quum fideles colendi Dei gratiâ in vnū cōueniebāt, multa in ſuis cœtibus facere ſolitos, in quibus cultū Diuinū cōſtituebant. Primū enim ſui Paſtoris ore vnanimiter omnes peccata ſua Deo confitebātur, eiúſque Diuinā opem ad verbi eius conſequendam intelligentiam implorabant: confeſsioníſque ſuæ fidei pronuntiatione Chriſtianos ſe eſſe profitebantur. Iuuenes autem, virgines, ſenéſque, eodem omnes concentu hymnos & pſalmos

Cultus Dei in primitiua Eccleſia

Epheſ. c. 5. & 1. Timot. c. 2. Euſeb. hiſt. Eccle. lib. 9. c. 10 Plin. Epiſt. lib. 10. ep. ſolemne. c. Quando. de conſec. diſt. 1.

pſalmos in laudem Domini canebant. Summo quoque ſilentio & religioſa reuerentia lectionem textus Euangelici auſcultabant, nec non illius enarrationes, quæ ab eorum Paſtoribus afferebantur. Deo de tãtis beneficiis in ſe quotidie collatis, gratias publicè eodem Paſtorum ſuorum ore agebant. Deum etiam orabant pro amplificatione gloriæ & regni eius, pro iis quoque qui ab Euangelij luce alieni tenebríſque inuoluti erant illuminandis, pro incremento & tuitione Eccleſiæ Chriſtianæ, proque Principis & ſtatus publici incolumitate, nec non etiam pro omnibus aliis, quæ in vniuerſum eidem Eccleſiæ & ſingulis eius membris neceſſaria eſſe, Pater Optimus Maximus agnoſcebat. Poſtremò Cœnæ Dominicæ vnà omnes, ſi nõ ſingulis diebus, at ſaltem ſingulis Dominicis, communicabãt. Huiuſmodi ſimplicitas Diuini cultus in Eccleſia illa primitiua quondam illucebat, paucisſimis quidem certè ceremoniis, iiſque ſine vlla pompa aut fuco comitata.

Formula cultus Diuini Miſſa appellata.

2 PROGRESSV autem temporis, accidit vt eorum omnium formula quædam conſcriberetur, quò idem vbiq; ordo & cultus Diuinus haberetur, aut ſi qua varietas ineſſet, ea nõ in re ſubeſſet. Sed & longi tẽporis fluxus obtinuit, ad multorũ Paſtorum minùs idoneorum tolerandam imperitiam (neque enim doctisſimos pasſim habere & Eccleſiis præficere, præſertim in oppidulis & pagis, poterant) vt concionis vice, publicè in Conuentibus fidelium conciones Doctorum probatiorum (quas Homilias appellant) ex ſcripto recitarentur,

In ſumma, temporum perſonarúmque neceſsitate eò deuentum eſt, vt ad legitimum vbique Dei cultum inſtituendum, compendiũ quoddã omnium eorum, quæ ad cultum diuinum pertinerent, conſtruendum fuerit, quo continebãtur peccatorum Confeſsio, preces publicæ, Gratiarum actio, fidei profeſsio, S. Cœnæ celebratio. Quibus omnibus, textus nunc vnus nunc alius, ex Euangelio aut ex aliis libris ſacris deſumptus, addebatur, quem Paſtor explanaret, aut certè Homilias, quæ eius explicationem cõtinerent coràm populo legeret. Cantus quoque aliquot verſuum ex pſalmis vel piis hymnis intermiſcebatur. Hoc autem Eccleſiæ Chriſtianæ Diuini cultus compendium, ad certam formulã in ſcriptis redactum, in Eccleſia quidem Græca Liturgia appellabatur (quaſi dicas miniſterium publicum, quia in cœtu publico Eccleſiæ celebraretur:) & in Eccleſia Latina, Miſſa: quaſi dixeris rem ſacram Deo miſſam & deuotam. Cùm enim veteribus alio vocabulo omnes diuini cultus partes ſignificari non poſſe videretur, hac Miſſæ appellatione vſi ſunt, innuentes totum Diuinum cultum, ex partibus antè enumeratis conſtantem, ſacram rem eſſe, miſſam ac repræſentatam coram Dei maieſtate à toto fidelium cœtu, ſurſum erecta ad Deum corda habentiũ. Hic autem cultus publicus fidelium, in templis duntaxat, hoc eſt, in Eccleſiis cathedralibus, aut Parœcialibus, in quibus populus conuenire ſolebat, celebrabatur. Hinc eſt quod veteribus Canonibus prohibitũ eſt, Miſſas in Monaſteriis celebrare, Monachíſque iniunctum ab eorum aditu

Miſſa antiqua ſiue liturgia.

c. lumino ſa 18. q. 2.

aditu populum arcere. Monachi etenim in ſuis Monaſteriis concluſi, priuatim Diuinum cultũ, nullis aliis admiſsis, faciebant. Hoc igitur ſenſu vetuſtiſsimi ſcriptores Miſſæ vocabulum pro toto cultu diuino vſurparunt, quoties eo (quamquam rariſsimè) vſi ſunt: & ita nos intelligere oportet, quotieſcunque Miſſæ verbum in priſcorum Canonum vel Doctorum lectione nobis occurrit. Si enim attentè locos, in quibus eius fit mentio, expenderimus, illos de eo cultu, quem Eccleſia antè dictis exercitiis Deo exhibebat, verba facere comperiemus. Quem diuinum cultum non hoc duntaxat Miſſæ nomine nuncupabant, ſed multis item aliis nominibus, putà ſacrificij, oblationis, holocauſti. In hoc Scripturæ loquendi formam ſecuti, à qua ſæpe his nominibus preces, gratiarum actiones, laudes, & aliæ diuini cultus partes, appellantur.

3 SED Theologia poſteriorum ſeculorum, nata & enutrita in Logicorum ſcholis, hoc Miſſæ nomine retento, rem aliam longè diuerſam eius ſignificatione complexa eſt. Voluit enim Miſſam eſſe actionem, qua Sacerdos ipſum corpus Domini noſtri Ieſu Chriſti ſacrificet, immolétque Deo Patri, ad viuentium & mortuorum propitiationem, peccatorúmque & pœnarum peccatoribus debitarum ſatisfactionem, & ad alia eiuſmodi neceſſaria obtinenda, vt iſto Patrum Tridentinorum Canone cõtinetur. Quod ſacrificium haud ab eo differre putant, quod Dominus noſter Ieſus Chriſtus ſemel in cruce obtulit, ſeipſum ſacrificando, niſi quatenus hoc fuit cruentum, & minimè repetendum: ſacrifi- *Miſſa hodierna.*

cium autẽ Miſſæ è contrà, incruentum eſt & repetendum. Quicquid etiam in Miſſa continetur, & quicquid Sacerdos ſacrificus profert & facit, nihil aliud eſſe quàm huius ſacrificij acceſſoria, quibus Eccleſia addere aut detrahere pro arbitrio poſsit. Nec leue diſcrimen eſſe in receptione Sacramenti in Miſſa aut in Cœna, quòd in Miſſa vnus tantùm communicet, at in Cœna plures.

Miſſa ſine communicatione.

4 IAM verò videamus, cum qua iſtarum Miſſarum veteres Canones & Concilia melius conſentiant. Primùm 12. Concilij Toletani (anno circiter DC. XC. habiti) Canon quidam Sacerdotes arguit, qui eo tempore plura pluribus vicibus ſacrificia eodem die offerebant, neque ſanctam communionem, niſi in vltima oblatione, recipiebant. Ex quo ſatis euincitur, cultum Diuinum, qui citra communionem celebrabatur, etiam tum ſacrificium appellatum, nedum vt Sacramentum cui communicabat Sacerdos pro ſacrificio haberetur. Hæc verò ſunt eius Canonis ipſiſsima verba: [RELATVM nobis eſt, quoſdam de Sacerdotibus, non tot vicibus communionis ſanctæ gratiam ſumere, quot ſacrificia in vna die videntur offerre, ſed in vno die ſi plurima per ſe Deo offerant ſacrificia, in omnibus ſe oblationibus à communione ſuſpendunt, & in ſola tantùm extrema ſacrificij oblatione communionis ſanctæ gratiam ſumunt, cùm dicat Apoſtolus: *Certum eſt quòd hi qui ſanctificantes non edunt, rei ſunt Dominici Sacramenti.* Quicunque ergo ſacerdotum deinceps, diuino altari ſacrificium oblaturus acceſſerit

Tolet. conc. c. 5. c. relatum de conſec. diſt. 2.

rit

rit,& ſe à communione ſuſpenderit, ab ipſa quà ſe indecenter priuauit gratia communionis, anno vno repulſum ſe nouerit.] Et alio Canone, ex Concilio Mileuitano deſumpto, apparet veteres Miſſæ nomen pro precibus vſurpaſſe. Eo enim ſtatuitur, vt Miſſæ quæ à viris ſapientibus compoſitæ fuerint,& in Concilio approbatæ, in Eccleſia, omiſsis aliis, celebrentur. Quod nullomodo de ſacrificio corporis Chriſti intelligi poteſt. Hæc verò ſunt eius Canonis ipſiſsima verba: [PLACVIT vt preces, vel orationes, ſeu Miſſæ, quæ probatæ fuerint in Concilio, ſiue præfationes, ſiue commendationes, ſeu manus impoſitiones, ab omnibus celebrentur. Nec aliæ omninò dicantur in Eccleſia, niſi quę à prudentioribus tractatæ, vel comprobatæ in Synodo fuerint, ne fortè aliquid contra fidem, vel per ignorantiam, vel per minus ſtudium ſit compoſitum.] In quo Canone obiter obſeruandum, commendationum & præfationum appellatione, commendationes ægrotorum intelligi, aut aliorum calamitate aliqua laborantium, qui ſe eleemoſynis & precibus Eccleſiæ commendabant, & quorum Paſtor in publicis precibus mentionem facere ſolebat. Impoſitionem etiam manuum vocat, priuatas preces ægrotantium cauſa conceptas, quia eiuſmodi precibus priuatorum gratia pronunciatis, manuum impoſitio addi ſolebat. Id ipſum habet Canon quidam B. Auguſtini, his verbis: [MANVS impoſitio non ſicut baptiſmus repeti non poteſt, quid enim eſt aliud, niſi oratio ſuper hominem?] In ſumma, antiquitùs Miſſas componere licebat,

Miſſę componi poſſunt.
Mileuit. conc. c. 12.

c. in manus. 1. q. 1.

hoc eſt precationum & generalium & priuatarum formulas,necnon & commendationum ac præfationum, quibus aliqui Eccleſiæ commendabantur. Et hîc obſeruandum eſt, in 4. Concilio Toletano diſceptatum fuiſſe, an liceret Miſſas ſiue preces, commendationéſque & manuum impoſitiones componere. Et conſtitutum eſt licere. Hæc verò ſunt ipſa Canonis 12. verba: [COMPONVNTVR Miſſæ, ſiue preces, vel orationes,ſiue commendationes, ſeu manus impoſitiones,ex quibus ſi nulla decantentur in Eccleſia,vacant omnia officia Eccleſiaſtica.]Super Canone quoq;,quo dicitur a B.Iacobo & B. Baſilio nobis Miſſam adiectã fuiſſe,illud Gloſſographus interpretatur de Miſſę ordine & forma: multáq; alia ab aliis in eius decorũ & celebritatẽ ſuper addita fuiſſe fatetur. Ex quibus Canonibus liquidò conſtat, veteres Miſſæ appellatione non intellexiſſe ſacrificium propiciatorium, corporis Chriſti (vt hîc Tridentini Patres definiunt) ſed diuinum cultum, qui (vt modò dictum eſt) in peccatorum confeſsione,fidei profeſsione,precibus publicis,quarundam perſonarum Eccleſiæ commendatione, ínque priuatis quibuſdam priuatorum cauſa conceptis precibus, gratiarum actione, Pſalmorum, hymnorúmque in Dei laudem cantatione cõſiſtit.Hoc vltimum autem probatur eodem 12. Canone,in quo locus ex D. Paulo citatur, cuius hæc ſunt verba: *Eſtote pleni S. Spiritu, loquentes inter vos Pſalmis & hymnis.* & alius item: *Vos igitur in primis oro,vt obſecrationes faciatis,petitiones, & gratiarum actiones,pro omnibus hominibus,pro Regibus & pro*

c. Iacobus. de conſecr. diſt.1.

Epheſ.c.5. 1.Tim. c.2. c. de hymnis. de conſec.diſt.1.

& pro omnibus iis qui in aliqua dignitate conſtituti ſunt. Legebatur item verbum Dei, populóque adſtanti explanabatur, vt Canone alio, ex Canonibus Apoſtolis attributis deſumpto liquet, his verbis: [OMNES fideles qui conueniunt in ſolennitatibus ſacris ad Eccleſiam, Scripturas Apoſtolorum & Euangelium audiant. Qui autem non perſeuerant in oratione, vſque dum Miſſa peragatur, nec ſanctam communionem percipiunt, velut inquietudines Eccleſiæ commouentes, conuenit communione priuari.] Et alio Canone ex Concilio Carthaginienſi deprompto, ita habetur: [SACERDOTE verbum in Eccleſia faciente, qui egreſſus de auditorio fuerit, excommunicetur.] Celebrato autem cultu Diuino, vnuſquiſque communicabat, vt ex ſuperiori Canone ex Canonibus Apoſtolis attributis excerpto, apparet. Vt & alio ex Calixto Epiſcopo Romano deſumpto, his verbis: [PERacta conſecratione, omnes communicent, qui noluerit eccleſiaſticis carere liminibus: ſic enim etiam Apoſtoli ſtatuerunt, & ſancta Romana tenet Eccleſia.] At in communione hic ritus obſeruabatur, vt Sacerdotes & Diaconi ante altare communicarent, alij Clerici in choro templi, populus autem extra chorum: vt Canon 17. ſuperioris 4. Concilij Toletani docet, his verbis: [NONNVLLI Sacerdotes poſt dictam orationem Domini ſtatim communicant, quod deinceps interdicimus: ſed data benedictione ad populum, tunc corporis & ſanguinis Domini Sacramentum ſumatur, eo videlicet ordine, vt Sacerdotes & Leuitæ ante altare communi-

c. omnes. de conſecr. diſt. 1.

c. Sacerdote. eod.

c. peracta. de conſec. diſt. 2.

cent, in choro Clerici, extra chorum populus.] Cæterùm, alio Canone ex B. Auguſtino petito ſatis conſtat, in conuentibus Chriſtianis quótidie ferè S. Sacramenti communionẽ olim percipi ſolitam. Hæc ſunt eius Canonis ipſiſsima verba: [QVOTIDIE Euchariſtiæ communionem accipere nec laudo nec vitupero: omnibus tamen dominicis diebus communicandum hortor, ſi tamen mens in affectu peccandi non ſit. Nam ſi adhuc habet voluntatẽ peccandi, grauari magis dico Euchariſtiæ perceptione, quàm purificari.] Attamen laici ſæpius quàm ter in anno, nempe in Nataliũ Chriſti, Paſchatis & Pẽtecoſtes celebritatibus, communicare nõ cogebantur. At qui tribus illis feſtis diebus non communicaſſent, pro Ethnicis & profanis, non autem Catholicis habebantur. Quod alius Canon, ex Cõcilio Agathenſi deſumptus, docet, his verbis: [Seculares qui in Natali domini, Paſcha, & Pentecoſtes non communicauerint, Catholici non credantur, nec inter Catholicos habeantur.]

c. quotidie. de conſecr. diſt. 2.

c. ſeculares diſt. ead.

Diſcrimen veteris Miſſę & modernæ Pontificiæ.

5 Ex ſuperioribus igitur Canonibus apertè efficitur, verum eſſe illud quod ſuprà à nobis dictum eſt, nempe cultũ Diuinum (quem Miſſæ nomine à multis veteribus Doctoribus & Conciliis appellatum fuiſſe nõ diffitemur) olim conſtitiſſe in publicis precibus, commendationibus precationibúſq; priuatorũ gratiâ conceptis, gratiarum actione, Fidei confeſſione, laudũ cantu, & verbi Diuini lectione & enarratione, & denique S. Sacramenti Cœnæ communione. At verò hic cultus nihil aut parùm cõmune habet, cum eo qui nunc Miſſa nuncupatur, quódque

Sacri-

Sacrificium propiciatorium corporis Chriſti eſſe definitur. Quaſi verò eius ſacrificium ſemel in cruce peractum, ad noſtrã ſalutem & propiciationem ſufficere non poſſit, niſi ſingulis diebus denuò ſacrificetur. In hac quidem Miſſa rudera adhuc quædam priſci ædificij veri cultus Diuini reperiuntur, cuiuſmodi ſunt textus quidã ex Euangeliis & epiſtolis noui Teſtamenti, deſumpti, Pſalmorúmque verſus aliquot, nec non aliquot paginę lectionum & Homiliarum veterum Doctorum. Miſſę quoque inſerta eſt Confeſſio fidei Nicenæ Synodi, & quidã loci in quibus dicitur Oblationem, quã ſacrificus Deo offert, eſſe laudis ſacrificium. At hæc fruſtula ſunt veluti fragmenta quædam olim præclari, nunc verò proſtrati ædificij, quæ ad nullius ædificationis vſum deformiter iacent. Cæterùm, Rom. Pontifices, in nouo ędificio iſtis ruderibus veteris cultus Diuini ſuperſtruẽdo, certatim operam dederunt. Alij enim nouis quibuſdam ornamẽtis ad induendos Sacerdotes ſacrificaturos, altaréque ſuper quo ſacrificatur, ſtrenuè operas nauarunt. Alij autem nouis cęremoniis, lectionibus, orationibus, reſponſionibus, antiphonis, & id genus tricis cudendis, ad noui huius ædificij pompam & ornamẽtum, enixiſsimè incubuerunt. Quarum rerum inuentionem maxima ex parte vetuſtiſsimis Epiſcopis Romanis attribuunt, vt tanto maiore ſtudio, antiquitatis ſuffragio & veneratione, ab omnibus excipiantur. Etſi verò luculẽtiſſimis argumẽtis, ex antiquiſſimis primorum temporũ Chriſtianę religionis doctoribus depromptis, hæc non eſſe illorum temporum inuenta, facilè demõſtrare poſſemus,

nobis tamen in præſentia ſatis eſt, eos qui talia probant apertè confiteri ea eſſe hominum inuenta. Iam autem ad Decreta Reformationis deſcendamus.

De commutatione poſtremæ voluntatis. 6 SEXTO Canone (4. poſtremæ Seſsionis adiungendo) Epiſcopis, tanquam ſedis Apoſtolicæ legatis, poteſtas conceditur, in ſuis Synodis Diœceſanis, Abbatibúſque & ordinum Generalibus, ex conſcientiæ ſuæ perſuaſione, poſtremas voluntates Teſtantium commutare, Miſſarúmque fundatarum nimis oneroſum & abundantem numerum reſecare. Quæ manifeſta eſt iuriſdictionis Iudicum Eccleſiæ in laicos vſurpatio, conſtitutionibus Regiis & omni æquitati planè contraria. Adde quod ex Iuris ciuilis & Pontificij authoritate, nihil firmius & religioſius obſeruari debet quàm defuncti poſtremum iudicium, quod pro arbitrio Epiſcoporum aliorúmve Præſulum mutari non debet, ſed tanquam lex inuiolabilis manere. *l. 1. C. de ſacroſ. eccleſ. c. vltima. 13. q. 9.*

De Xenodochiis & locis calamitoſis. 7 EADEM labe infectum eſt 8. Decretum, quo conſtituitur, Vt Epiſcopi, tanquam ſedis Apoſtolicæ legati, ſint executores diſpoſitionum ad pios vſus, tam in poſtrema voluntate quam inter viuos: vtque penes eos ius ac poteſtas ſit, viſitandorum reformandorúmque Xenodochiorum, necnon etiam Collegiorum, Confratriarúmque (quas vocant) laicarum, atque Scholarum, & aliorum eiuſmodi Ptocotrophiorum locorum (iis tamen exceptis, qui protectioni Regiæ immediatè ſubſunt) tametſi alioqui eiuſmodi locorum procuratio ad laicos pertineat, exemptionúmque priuilegiis muniantur.

mantur, vtque ad Epiſcopos notio executióque pertineat eorum omnium quæ cultum Dei animarúmque ſalutem, & pauperum ſuſtentationem reſpiciunt, nullis obſtantibus conſuetudinibus, ſtatutis, priuilegiíſque contrariis. Quod etiam pugnat omninò facultati liberæ, quam quiſque habere debet in deligẽdis in ſuo Teſtamẽto executoribus quos libuerit, eiúſve rei curam hæredi tantùm committendi. Adde quod iſtud apertè contrarium eſt Regum noſtrorum Edictis & conſtitutionibus, qui propter malam Eccleſiaſticorum adminiſtrationem, Xenodochiorum, Noſocomiorum, & aliorum eiuſmodi locorum calamitoſorum, curam laicis committere coacti fuerunt, vt iam alibi ſuprà attigimus. Et certè obſeruatione digna eſt cauſa, quæ Carolo IX. Regi vita functo, proceribúſque qui ei à conſiliis erant, occaſionem præbuit, Eccleſiaſticos ab illorum locorum adminiſtratione remouendi: nempe quia pauperum reditus in rem ſuam vertebant, per ſpeciem titulorum beneficialium, quos Xenodochiis aliíſque eiuſmodi locis calamitoſis tribuebant, eáque nomine Beneficij inſignita, Bullis ſibi conferri procurabant. Hæc ſunt eius Edicti verba: [POSTQVAM in Conſilio noſtro reuera certiores facti ſumus, Hoſpitalia aliáque eiuſmodi miſerandorum receptacula in ditione noſtra poſita, à multis quibus eorum cura demandata erat, peſſimè adminiſtrata fuiſſe, qui locorum illorum reditus, aut certè maximam partem, ſibi in rémque ſuam adſcribebant, adeò vt propemodùm nomina Hoſpitaliorum hoſpitalitatíſq; aboleuerint, ínque

Edictum Aprilis 1561.
Conſt. Blaſ. art. 65. 66.

titulos Beneficij mutauerint,quę ſibi collata eſſe aſſerunt, pauperes alimonia ſua fraudantes, Deíque præceptis necnon fundatorum intentioni refragantes: vt tanto malo remedium afferamus, cùm bonorum pauperum cura tuitióque ad nos pertineat,ſtatuimus,&c.]Et Blæſenſi Conſtitutione additum eſt, eos qui anteà bonorum pauperum adminiſtrationi præfuiſſent, (nempe Eccleſiaſticos) eorum documenta & titulos interuertiſſe. Illos itaque in poſterum tali adminiſtratione interdici, neque vllis aliis, quàm ciuibus, mercatoribus, & agricolis, eam demandandam eſſe. Cui Conſtitutioni & Edicto hoc Decretum ex diametro repugnat: ac proinde repudiandum.

Cognitio attributa Epiſcopis. 8 Eodem etiam vitio laborat Decretum 9. quo ſancitum eſt vt bonorum Xenodochianorum, aliorúmque piis vſibus deſtinatorum adminiſtratores,ſingulis annis adminiſtrationis ſuæ rationem reddere teneantur coram Epiſcopo. Hoc enim fieri debet (ex ſuperioris Edicti conſtitutioníſque iuſſu)coram Iudicibus Regiis,pręſente quidemEpiſcopo aut eiusVicario,Conſulibúſq; & Decurionibus ciuitatum.

9 Decreto 10. Epiſcopis, tanquam ſedis Apoſtolicæ Legatis, poteſtas mandata eſt Regiorum notariorum examini ſubmittendorum,an ſint capaces & idonei,necne: qui ſi idonei reperti non fuerint, aut ſi quid fortè in ſui muneris functione peccarint, illius exercitio in negotiis Eccleſiaſticis, perpetuò, aut ad tempus interdicantur. Quod & Regis & Regiorum iudicum authoritati repugnat,ad quos ſolos, priuatiuè

natiuè ab aliis, notio delictorũ à notariis commiſſorum pertinet, quinimo & Apparitorum Regiorum. Et hæc quidem cognitio ex earum eſt numero, quas Caſus Regios vocitant.

10 QVONIAM autem Decretum vndecimum eſt magni periculoſique momenti, eius ipſa verba hîc inſeremus, quæ talia ſunt: [SI quem Clericorum, vel laicorum, quacunque is dignitate, etiam Imperiali aut Regali, præfulgeat, in tantùm malorum omnium radix cupiditas occupauerit, vt alicuius Eccleſiæ, ſeu cuiuſuis ſæcularis, vel regularis beneficij, Montium pietatis, aliorúmque piorum locorum iuriſdictiones, bona, cenſus, ac iura, etiam feudalia & emphyteotica, fructus, emolumenta, ſeu quaſcunque obuentiones, quæ in miniſtrorum & pauperum neceſsitates conuerti debent, per ſe, vel alios, vi vel timore incuſſo, ſeu etiam per ſuppoſitas perſonas Clericorum, aut Laicorum, ſeu quacunque arte, aut quocunque quæſito colore, in proprios vſus conuertere, illóſque vſurpare præſumpſerit, ſeu impedire, ne ab iis ad quos iure pertinent percipiantur: is anathemati tamdiu ſubiaceat, quandiu iuriſdictiones, bona, res, iura, fructus, & reditus, quos occupauerit, vel qui ad eum quomodocunque, etiam ex donatione ſuppoſitæ perſonæ, peruenerint, Eccleſiæ eiúſque adminiſtratori, ſiue beneficiato integrè reſtituerit, ac deinde à Rom. Pontifice abſolutionem obtinuerit.] Ex hoc Decreto conſequeretur, Regem vacantium Beneficiorum iuris regaliæ (de quo iam antè mentionem habuimus) poſſeſsionem apprehendere non poſſe,

De authoritate Pontificis in Principes & temporalia bona.

neque aliorum beneficiorum perperàm administratorum : neque etiam Beneficia vacantia & controuerſa à ſequeſtro poſsideri iubere. Adeò vt Patres Tridentini veterem Pontificis Bonifacij VIII. Regíſque Philippi Pulchri querelam ante annos ducentos & octoginta exagitatam renouare velle videantur. Eiuſmodi autem eſt hiſtoria. Cùm ſumma calliditate Bonifacius VIII. ad Pontificatum aſcendiſſet, conſtitutione quadam, quam vbique locorum euulgandam curauit, ſe in omnes Principes Chriſtianos ſummum imperium, tam in ſacris quam profanis rebus habere palàm teſtatus eſt : ſupremam vtriuſque gladij poteſtatem ad ſe pertinere dictitans: ſpiritualem quidem, vt eo ipſemet vteretur: tēporalem verò, vt eo Reges militéſq; vtantur, ex eius arbitrio iuſſúq;. Gladium enim temporalem ſuppoſitum eſſe ſpirituali: poteſtatíſque ſpiritualis eſſe terrenam inſtituere, eámque damnare & abrogare, ſi deprauata fuerit. Simili quoque animi motu aliam generalem conſtitutionem edidit, qua cùm animaduertiſſet (vt inquiebat) laicos innato odio Clericos proſequi, omnibus Imperatoribus, Regibus, Principibus, Ducibus, Comitibus, Baronibus, & aliis Proceribus, ne quid à Clero aut ex eius bonis exigerent, prohibebat: ſiue vectigalium nomine, aut collectarum, decimarum, viceſimarum, centeſimarum, ſiue quacunque alia indictione, ſub auxiliorum, mutuationum, ſubuentionum, ſubſidiorum, donorum gratuitorum, aut cuiuſcunque alterius nominis falſa ſpecie,

c. vnam ſanctam. de maio. & obed. in Extrau.

c. Clericis. de immun. eccle. in 6.

ſpecie, citra authoritatem & permiſsionem ſedis Apoſtolicæ: iis qui ſecus faxint, eorúmque fautoribus, anathematis & interdicti pœnam ſubituris, ipſo iure, abſque vlla alia ſententia, pœnæve incurſæ declaratione: eadem pœna coercendis qui intributiones eiuſmodi perſoluerent. Quo anathemate interdictóque liberari non poſſent, niſi ſola ſedis Apoſtolicæ authoritate, præterquàm in ipſo mortis articulo. At Rex Philippus Pulcher, Regio ſummóque vtens imperio, talibus ſpretis conſtitutionibus, tributum indixit, primò quidem bonorum centeſimæ, poſtea quoque quinquageſimæ, perſoluendum ab omnibus ſubditis ſuis, ſine vllo perſonarum diſcrimine, quoniam de Regni defenſione agebatur, aduerſus Edouardum Anglorum Regem potentiſsimum, qui validiſsimis copiis ditiones ſuas adoriebatur. Poſthabitis quoque Bonifacianis & aliis eiuſcemodi conſtitutionibus, Rex ſuum ſibi ius regaliarum, aliáque iura in bona temporalia beneficiorum ditionum ſuarum conſtanter ſemper aſſeruit. Inde igitur anno circiter M. C C C. Bonifacius occaſionem arripuit Regem ipſum laceſcendi, tanquam ſuæ conſtitutioni inobedientem & rebellem, qua prohibebatur, ne vlla à Clero exigeretur collatio. Ad eum igitur talem ſcripſit epiſtolam: [BONIFACIVS Epiſcopus, ſeruus ſeruorum Dei, Philippo Francorum Regi. Deum time, & mandata eius obſerua. Scire te volumus quod in ſpiritualibus & temporalibus nobis ſubes: Beneficiorum & præbendarum ad te collatio nulla

Philippus Pulcher ſuũ aduerſus Pontificem ſummum imperium tuetur.

Annal. Franc. in ann. 1290. *&* 1302.

ſpectat: & ſi aliquorum vacantium cuſtodiam habeas, vſumfructum eorum ſucceſſoribus reſerues: & ſi quæ contuliſti, collationem haberi irritam decreuimus, & quatenus proceſſerit reuocamus. Aliud credentes fatuos reputamus. Datum Laterani, quarto nonas Decembris, Pontificatus noſtri anno ſexto.] Præterea idem Bonifacius Gallos Præſules, Doctores Theologos & Iuriſconſultos, aduocari iuſsit, vt eos ad rem à ſe geſtam comprobandam (vt credibile eſt) impelleret, necnon in ſuas partes aduerſus Regem traheret. Verùm, Rex vt huic periculo mederetur, forte & magnanimum Bonifacij epiſtolæ reſponſum dedit, contempto anathematum & interdictorum eius fulmine, quod tamen magnum illis temporibus vniuerſo terrarum orbi terrorem incutere ſolebat. Tale autem fuit Regium reſponſum: [Philippvs Dei gratia Francorum Rex, Bonifacio ſe gerenti pro ſummo Pontifice, ſalutem modicam, ſiue nullam. Sciat tua maxima fatuitas in temporalibus nos alicui non ſubeſſe: aliquarum Eccleſiarum & prębendarum vacantium collationem ad nos iure Regio pertinere, & percipere fructus earum: contra omnes poſſeſsionem noſtram viriliter nos tueri: ſecus autem credentes fatuos reputamus, atque dementes. Datum, &c.] Quo reſponſo ad Bonifacium miſſo Rex effecit, vt ditionum ſuarum Pręſules Romam ſe ituros negarent, ídque apud Rom. Pontificem per nuncios ad eam rem miſſos teſtarentur, obtendentes (quod & verum erat) Regem publico Edicto prohibuiſſe, ne quod aurum argentúmve

extra regni ſui fines exportaretur: ſine pecunia autem non poſſe Romam ire, neque enim moris eſſe hoſpitiis gratis excipi, aut Romæ, aut in itinere. Quoniam autem Bonifacius omnium ferè Beneficiorum collationem ad ſe trahebat, Bullis reſeruatoriis, Gratiis expectatiuis, & aliis id genus prouiſionibus, eáque contra Canonum Decreta, quaſi ſub haſta pluris ementibus addicebat: Rex in Antiſtitum, Baronúmque regni ſui generali Conuentu eius rei gratiâ conuocato, Bonifacium hæreſeos Simoniacæque prauitatis, ac inſuper multorum aliorum criminum reum egit. Adeò vt hoc in Comitio decretum fuerit, Bonifacio deinceps obediendum non eſſe, quandoquidem, ſecundùm Canones, nullum Pontifici hæretico obſequium debeatur. Quinimò Regem, Antiſtitéſque ac regni proceres à Bonifacianis illis conſtitutionibus ad primum, quod liberum habebitur Concilium Oecumenicum, prouocare. Quibus peractis, Rex ab Antiſtitibus & Baronibus quæſiuit, à cuius ſupremo dominio temporalia bona ſua ſe tenere agnoſcerent. Ipſi verò ab eo, vt & à Regibus eius maioribus, dominis ſuis ſupremis, tenere ſempérque tenuiſſe palàm & ſine cunctatione profeſſi ſunt. Cuius reſponſi nomine cùm Rex eis gratias egiſſet, iureiurando ſe eos in illorum bonorum poſſeſsione & fruitione fortiter defenſurum ſpopondit, ipſique viciſsim ei obſequij fidelitatíſque iuſiurandum religioſè præſtiterunt. Non multo pòſt interiecto tempore, Papa Clemens V. ſucceſſor (poſt Benedictum XI.) Bonifacij, ſuperiorem illam Conſtitutionem

c.Meruit.de priuil.in extran. eius abrogauit, edixítque ne quod ad Regem Regnúmque Galliarum attineret, magis quam ante Bonifacianam illam conſtitutionem Eccleſiæ Romanæ ſubiicerentur: ſed vt omnia in eo quo anteà erant ſtatu maneant ſalua & integra.

An Clerus bona temporalia poſsidere debeat.

11 CERTE, ſi quis hanc quæſtionem ex veteribus Canonibus definire vellet, An Rom. Pontifex Eccleſiaque Romana ſummam poteſtatem habeant in bona temporalia, facilè comperiret eam non modò non habere, ſed ne quidem Clericos debere vlla bona temporalia poſſidere, quinimò inſtar Leuitarum, ex decimis tantùm & oblationibus ſe alere, ſolóque victu & veſtitu contentos eſſe, ſine vlla pompa, aut equorũ famulorũq; turba. Sic enim in hanc ſententiam elegans & antiquus quidam Canon, ex D. Hieronimo deſumptus, loquitur: [CLERICVS qui Chriſti ſeruit Eccleſiæ, interpretetur primùm vocabulum ſuum, & nominis definitione prolata nitatur eſſe quod dicitur. Si enim Cleros Gręcè, Latinè ſors appellatur, propterea Clerici dicuntur, quoniam de ſorte Domini ſunt, vel quoniam ipſe Dominus ſors, id eſt, pars Clericorum eſt, & quoniam vel ipſe pars Domini eſt, vel & Domini partem habet: talem ſe exhibere debet, vt ipſe poſsideat Dominum, & ipſe poſsideatur à Domino. Qui Dominũ poſsidet, & cùm Propheta dicit, *Pars mea Dominus*, nihil extra Dominum habere poteſt. Quod ſi quidpiam aliud habuerit præter Dominum, pars eius non erit Dominus. Verbi gratiâ, ſi aurum, ſi argentum, ſi poſſeſsiones, ſi variam ſupellectilem

c. Clericus. 12.q.1.

pelle͏̃ctilem, cum iſtis partibus non dignatur Dominus fieri pars eius. Si autem ego pars Domini ſum, & funiculus hereditatis eius, non accipio partes inter cæteras tribus, ſed quaſi Leuita & Sacerdos viuo de decimis, & altari ſeruiens altaris oblatione ſuſtentor, habens victum & veſtitum, his contentus ero, & nudam crucem nudus ſequar.] Et alio eiuſdem D. Hieronimi Canone, ſic habetur: [D v o ſunt genera Chriſtianorum. Eſt autem vnum genus, quod mancipatum diuino officio, & deditum contemplationi & orationi, ab omni ſtrepitu temporalium ceſſare conuenit: vt ſunt Clerici & Deo deuoti, videlicet conuerſi. Cleros enim Græcè, Latinè ſors, inde huiuſmodi homines vocantur Clerici, id eſt, ſorte electi: omnes enim Deus in ſuos elegit. Hi namque ſunt Reges, id eſt, ſe & alios in virtutibus regentes, & ita in Deo regnũ habent. Et hoc deſignat corona in capite: hanc coronam habent ab inſtitutione Romanæ Eccleſiæ, in ſignum regni quod in Chriſto expectatur. Raſio verò capitis eſt temporalium omnium depoſitio. Illi enim victu & veſtitu contenti, nullam inter ſe proprietatem habentes, debent habere omnia communia. Aliud verò genus eſt Chriſtianorum, vt ſunt Laici, laos enim Græcè, eſt populus Latinè: his licet temporalia poſsidere: ſed non niſi ad vſum. Nihil enim miſerius eſt, quàm propter nummum, Deum contemnere.] Hîc verò obiter notandũ eſt, quod hoc Canone dicitur de corona Sacerdotum & pilorum raſura, ex gloſſula aliqua aut additamento in textum Canonis irrepſiſſe videri:

c. duo ſunt ib.

videri: neque enim hoc D. Hieronymi ſtylum ſapit, nec eius tẽporibus iſtæ adhuc cęremoniæ excogitatæ fuerant. Cæterùm, in eãdem ſententiam alio Canone ex Pontifice Nicolao deſumpto dicitur, Imperatores Chriſtianos Pontificibus opus habere propter vitam æternam: Pontificéſque viciſsim legibus Imperialibus, propter rerũm temporalium vſum. Et Ieſum Chriſtum, Deum & hominem, vtriuſque poteſtatis officia diſtinxiſſe, actionibus & dignitatibus vtrique propriis. Multùm igitur abeſt vt duæ iſtæ poteſtates permixtæ confuſęque eſſe debeãt, vtque Rom. Pontifex vtramque ſibi aſſerere poſsit: ſicuti Bonifacius VIII. voluit, vtque Tridentini Patres, ſuo Canone ſuprà citato, velle videntur.

c. cum. ad verum. diſt. 96.

Rex eſt ſui regni beneficiorum patronus.

12 REX igitur ſupremus eſt Dominus omniũ bonorum temporaliũ ab Eccleſiaſticis regni ſui poſſeſſorum, non minùs atque bonorum omnium, quæ à cæteris ſubditis ſuis poſsidentur, quicquid Pontifex Bonifacius in contrarium tumidè & arroganter aſſerat. Imò verò, quod amplius eſt, omnium Eccleſiarum & Beneficiorum ſui regni Patronus eſt ac defenſor, eóque nomine in omnia Eccleſiarum temporalia & ſpiritualia bona iniiciendarum manuum ius poteſtatémque habet, cùm malè à Beneficiariis adminiſtrantur, vel aliàs quouis modo illis abutuntur: vt ex quodam Regis Caroli VI. Edicto, anno M. CCC. LXXXV. promulgato apparet. Vt autem quidnam huic Edicto cauſam dederit intelligamus, imprimis ſciẽdum eſt, tum temporis Pontificem Clementem

VII.

VII. (cùm iam anteà ſedes Rom. Pontificis Auenionem tranſlata fuiſſet) tanto comitatu aulico, támque ſplendido & luxu diffluente ſtipari ſolitum fuiſſe, vt ſemper à lateribus circunſtantes triginta, & eo amplius Cardinales haberet, omnes quidem ampliſsimis beneficiis in Gallia donatos, quibúſque aucupij Abbatiarum, opulentiorúmque beneficiorum & Xenodochiorum peritiſsimis, vix vlla eiuſmodi præda elabebatur: ſed quicquid opimum vacare ſubodorabantur, id protinus aucupabantur. Adeò vt cùm omnes beneficiorum reditus exugerent, ex iis nõ ſupereſſet, vnde Monachi, inferioréſq; Sacerdotes alerentur. Præterea beneficiorum ab ipſis poſſeſſorum ædificia (quæ ſarta tecta tueri nihil penſi habebant) tãtis ruinis dilabebantur, vt dumetis & vepribus ſcaterent, deformiq; paſsim facie replerẽtur. Porrò nullas illi in pauperes eleemoſynas erogabãt. Ne autem omnia rapere viderentur, nonnulla quidem ab aliis beneficia poſsideri patiebantur: ſed ita, vt ſuper his ſibi annuas penſiones retinerent, quæ plerúnque reditum ipſum aut æquabant aut ſuperabant. Adeò vt beneficiis (quæ anteà literarum ſtudioſis, perficiendo ſtudiorum ſuorum curriculo, quibus ad populum docendũ idonei redderentur, adiumẽto eſſe ſolebant) ſic miſerè dilaceratis, & peſsimè collatis, Academiæ Scholæque omnes, literarum ſtudioſis vacuæ fierent. Præterea Rom. Pontifex in omnibus Regni prouinciis, Collectores ſpargebat, qui Epiſcoporum mortuorum hæreditates, mobilium immobiliúmq; bonorũ ſibi vendicabant, non ſo-

lùm legitimis ſucceſſoribus, ſed etiam ipſis defuncti creditoribus excluſis: aſſerentes (ſed contra iuris ipſius Pontificij Ciuiliſque regulas) hæc ad Rom. Pontificem ſpolia pertinere. Præterea iidem Collectores, poſt Abbatum obitum, ipſas Abbatias inuadebant, & earum prouentus Papę dominio adſcribebant, quamdiu Abbatias vacare contigiſſet. Vt etiam eidem primi anni fructus, omnium in vniuerſum beneficiorum quocunque modo vacantium, ſiue reſignatione, ſiue permutatione, ſeu quacunque alia ratione, attribuebant: tametſi ea beneficia iuris regaliæ, aut patronatus laici eſſent. Præterea iidem iſti Collectores, Nunciorum Legatorúmque Pontificis nominibus ſeſe venditantes, tot tantáſque collationes ſubuentionéſque Eccleſiaſticis indicebant, vt totam Galliam nummis exhaurirent, quos Auinionem exportabant. His igitur conmotus Rex, vt tantam malorum iliaden Pontificis Rom. rapacitate inuectam, & à ſuis Exactoribus Nunciiſque in ſuo Regno à Pontifice auarè & periniquè executam, à Regni ſui Clero auerteret, hoc Edictum, ex Procerum Conſilij ſui ſententia promulgauit, quo Baliuis & Seneſchalibus, eorũmq; Vicariis omniũ Regni ſui prouinciarum, mandauit, vt ad manum eius omnia beneficia reducerent, in quibus eiuſmodi abuſus, ſiue multi ſiue pauci committerentur, quæque à ſuprà dictis Cardinalibus & aliis Eccleſiaſticis poſsiderentur: & maximè, ab iis qui extra regni ſui fines cõmorabantur, putà Auinioni, aut alibi. Nam tunc tẽporis Auenio nõdum vndiquaque regni prouinciis circundabatur:

c. fixnm. 12. q. 5. Auth. Licentiam. & Auth. Presbyteros C. de Epiſc. & Cler.

tur:nec enim adhuc pars illa Narbonenſis prouinciæ, quæ peculiariter prouinciæ nomen retinuit, Gallico diademati annexa erat, neque tũc etiam vti nunc, Rex Comitatus Auenionenſis protector dicebatur. Inſuper etiam officialibus ſuis mandabat, vt horum beneficiorum prouẽtus, reſarciendis templorum ędificiis eorúmque alimoniæ, qui illorum cultui re ipſa operam nauabant, nec non etiam eleemoſynis erogandis, ad quas huiuſmodi beneficia adſtringebantur, & denique perſoluendis titulariorum creditoribus impenderent: & vt eos, quos huic adminiſtrationi præficerent, rationes conſcribere redderéque iuberent. Ex cuius Edicti diſpoſitione, apertè euincitur, Regi ius eſſe penes ſe ſequeſtrandorum beneficiorum, ſi quando perperàm & abuſiuè gubernentur, vt ſanè boni piíque Principis eſt, peruerſos vſus omnes, qui in ſuæ ditionis finibus, etiam ab Eccleſiaſticis committuntur, (aut ab ipſo Pontifice, aut ab alio quocunque) reſcindere, ſiue in munerum functionibus, ſiue in bonorũ adminiſtratione, ſiue etiam in fructuũ & redituum diſtributione, huiuſmodi abuſus perpetrentur.

13 Ac ſanè olim Imperatores Chriſtiani res quæ ad religionem pertinebant, ad ſuam curam reuocare ſolebant, piíſque legibus, doctrinam diſciplinámque erroribus repurgare, vt puræ integræque in Eccleſia remanerent. Debet enim Princeps, Iuſtiniano Principe teſte, maiorem curam gerere eorum quæ ad animæ ſalutem pertinent, quàm ciuilium. Hinc fiebat vt Principes olim Epiſcopos, alioſque Clericos

Nouel. 137. in prin. l. 3. C. Th. de sũ Trin. l. cum antea. 5. l. iſtud. 11. qui C. eod.

non legitimè electos, aut criminis reos, ab officio remouerent. Sed & Edictis anathemata & excommunicationes aduerſus hæreticos, erroris in Conciliis ritè conuictos damnatóſque promulgabant. Quam poteſtatem iam ſibi omnem Pontifex Max. minoribúſque pontificibus ſuis vendebat, eáque iampridem Principes ſupremos exuit, qui terrori fulminantis eius ambitionis vltrò ceſſerunt.

14 Cvm iam ferè peracta eſſet hæc Seſſio, Decretum factum eſt ſuper hac quæſtione, an Calicis vſum quibuſdã nationibus & regnis permittere oporteret. Et quidem decretum eſt, vt huius problematis definitio ad Rom. Pontificem remitteretur, qui, cui videretur, eum concederet, prout id ad vtilitatem Reipublicæ Chriſtianę, poſtulantiúmque ſalutem expedire, pro ſua ſingulari prudentia, iudicaret. Hac arte putabant Proteſtantes impellere, vt à Pontifice peterent communionem vtriuſque ſpeciei, atq; ita eam quam ſibi vendicat poteſtatem agnoſcerent. Sed fruſtrà: ſatis enim quò hoc Decretum ſpectaret agnoſcebant.

Oratio qua Pontificem & Miſſam duas eſſe Eccleſiæ columnas aſſeritur.

15 Vltimo eiuſdem menſis Septembris die, Petrus Fontidonius, Segobienſis Theologus, Hiſpanus, concionem habuit, qua Proteſtantes (quos hæreticos appellabat) maximè perſtringebat: aiens illos velle duas Eccleſiæ columnas euertere, nempe ſacrificium Miſſæ & Rom. Pontificem. Eò omnino Concilium ſpectare debere, vt eas fortiter fulciat. Subuerſa ſedis Pontificiæ columna vniuerſam ſimul Eccleſiam corruituram, Eccleſiæque funera funeribus

ribus Rom. Pontificis eſſe coniuncta. Nihil maiore ſtudio & furore aduerſarios contendere, quàm vt Pontifex ſolio ſuo deturbetur: extincta enim tam ſplendida lampade, protinus hæreſeon tenebras vniuerſum terrarum Orbem obuoluturas. Si Eccleſia (quæ eſt fidei lumen, firmum religionis propugnaculum, peſtis & mors hæreticorum) hoc patrono careret; quonam ſe reciperet? Num in Germaniam, à qua turpiter profligata eſt? An in Angliam, à qua tyrannicè opprimitur? Nunquid in Galliam, in qua filios ſuos crudeliter gladio ſuccumbere videret? An ad alias Prouincias, in quibus clandeſtinos inimicos & apertos hoſtes reformidaret? Supereſt igitur Concilio, vt in extrema ſua actione ſanciat, quicquid ad Pontificis eiúſque ſedis authoritatem aſſerendam, pertineat. Etenim Sacrificium Miſſæ paulò antè ſatis ſupérque confirmatũ & ſtabilitum eſſe. Certè ſi hæc venerandi Doctoris vera eſſet oratio, primitiuam Eccleſiã ſine columnis fuiſſe conſequeretur, quandoquidem eius tempore, nec huiuſce Miſſæ, nec Max. Pontificis vlla dum mentio extaret. At hoc cõſequens tantũm à vero abeſt, vt è contrà tunc tẽporis veris ſuis columnis ſubnixa fultáque ſplẽdeſceret.

16 Hoc eodem tempore (quod hîc obſeruandum eſt) quo Patres Tridentini in damnandis dogmatibus Religionis Reformatæ occupabantur, ab aduerſariis quoque eiuſdem Religionis contra eos, qui eam amplectebãtur, bellum in Gallia gerebatur, vt qui ratione vinci non poterant, vi armíſque vincerentur, ſi Deo

ita viſum fuiſſet. Cæterùm, tum Reginæ matri Regni procuratrici, Conſiliariſque Conſiſtorij regij viſum eſt, ad Concilium literas ſcribere, quibus Patres rogarentur, vera componendarum religionis controuerſiarum remedia quærere: eiuſque rei ergô Regni aliquot Præſules mittendos cenſuerunt.

Cardinalis Lotharingus in Cõcilio.

17 DE Conſiſtorij regij igitur ſententia, Carolus Cardinalis Lotharingus eò, cum nouem Epiſcopis tribúſque Abbatibus, contendit: Tridentúmque medio Nouembris menſe, eiuſdẽ anni M.D.LXII. omnes appulerunt. Deinde viceſimotertio eiuſdem menſis die, in generali Cõgregatione, idem Cardinalis Regis nomine ad Cõciliũ ſcriptas literas obtulit, quib' ſe duabus de cauſis, vt Cardinalem cògnatum ſuum eò mitteret, impulſum fuiſſe dicebat: priore quidem, quòd ſæpius à ſe eò proficiſcendi veniã petiiſſet, quia eorum peritiſsimus eſſet, quæ ad Eccleſiaſticas functiones & munia pertinent: poſteriore autem, quòd calleret ad vnguẽ Gallicorum tumultuũ fontem & ſcaturiginem, eorumque ſedandorum rationem non ignoraret. Quod ſi, diuina annuente clementia, vera cultus Diuini ratio aliquando innoteſcere, noſtríſque oculis obuerſari poſsit, laudabilem tandem optatámque Reformationem, quæ temporum iniquitate, & Paſtorum iniuria deperiit, nos conſequi poſſe. Tuncque maximè integritas Maieſtáſque Eccleſię Catholicę, in honorẽ & exaltationem Diuini nominis, & ad ipſius Eccleſiæ vnionem, ſplendidiſsimè fulgebit. Quod certè vniuerſus Chriſtianus orbis ab hoc Concilio

ſperat

ſperat & expectat.

18 PERLECTIS his literis, Cardinalis breuem orationem habuit. Eiuſque argumentum ex Regis epiſtola aſſumens, aiebat reuerà totam Eccleſiaſticam diſciplinam deprauatam eſſe. Nullam eſſe vtiliorem aut expeditiorem ſedandorum tumultuũ viam, quam quæ à Cõcilio expectabatur. De rebus in eo propoſitis S. Spiritu duce eſſe iudicandum. Regem cupere, vt Concilium nouas cõtrouerſias & inutiles quæſtiones effugiat. Vtque, quandiu Concilium celebrabitur, tamdiu omnes Principes & Prouinciæ ab armis temperent, ne ij qui ab Eccleſia Romana ſeceſsionem fecerant, ab hoc cœtu Principes ad bellum concitatos fuiſſe exiſtimarent. In primis verò, vt pacis concordia Patribus curæ ſit. Propter nos, inquiebat, Fratres, hęc tẽpeſtas exorta eſt: itaque in mare nos coniicite. Quid multis opus eſt? habetis reos confitentes. Oratio Cardinalis.

19 SED Rex peculiaria quædam mandata ad Reginaldum Ferrerium in Curia Pariſienſi Præſidem, Legatum ſuum (cuius ſuprà mentio habita eſt) miſerat, vt pleniùs Regis voluntatem Synodo aperiret. Qui, poſtquàm Cardinalis dicendi finem feciſſet, Patres affari cœpit: Regémque proprio cõmodo Eccleſiæ Catholicæ vtilitatem dignitatemq́ue, nec non Pontificię authoritatis ſartam tectámque integritatẽ, anteferre dicebat. Próque iis aſſerendis ac tutãdis, ſemper ſe omnes vires facultatéſque adhibiturum, atque adeò ſuam ſuorúmque ſalutem Oratio Præſidentis Ferrerij.

O

periculo expoſiturum.Si priuatum ſuũ,ſuorũve ſubditorum,commodum quæreret, poſſe intra triduum eos, qui defeciſſent à Pontificis imperio,ad ſuum obſequium reducere.Regem autẽ, Galliámque totam,ea tãtùm à Patribus petere, quæ nec poſsint,nec debeant denegari, quæque vniuerſus Chriſtianus orbis expetat,& quæ iam olim Conſtantinus Magnus Imperator à Patribus Synodi Nicenæ petierit & impetrauerit: nempe, vt religionis controuerſiæ ex libris ſacris Bibliorum, & veteribus Conciliis Canonibuſque Eccleſię diiudicentur.Regem quoque Eccleſiæ Catholicæ primogenitum poſtulare, vt ea in integrum reſtituatur,atque vt Dei leges & priſca Concilia,antiquóſque Canones, nulla temporum præſcriptione tolli poſſe credatur. Reuocanda igitur in vſum eſſe ea quæ iam inde à multis annis Satan obſcuris tenebris inuoluit atque ſuppreſsit.Hoc ni fiat,fruſtrà tẽtari Galliam armis componere, fruſtrà à Rege Catholico, Pontifice, Venetis, Ducibuſque Sabaudiæ & Lotharingiæ auxiliares copias peti. Subitò enim eam quam ſibi nonnulli pollicentur ſecuritatem corruituram. Interea verò qui armis peribunt, vobis peribunt, Patres(inquiebat) hoc eſt,illorum ſanguis à veſtris manibus repetetur. Talis igitur fuit grauiſsimi huius Præſidis admonitio, talis Regis Procerúmque Conſilij eius,de pacanda religione, ſententia, quam ſi Patres ſecuti fuiſſent, magnã toto Chriſtiano orbi quietem pacémque peperiſſent. At præſcriptioni diuturnitatique
tempo-

temporum, nec non doctorum Scholaſticorum authoritati, quàm S. Scripturæ veteribúſque Conciliis & Canonibus inniti maluerunt.

20 TERTIA Dominica die Aduentuum menſe Decembri, eodem anno LXII. frater quidam Auguſtinianus extitit, Ioannes Baptiſta Burgos nuncupatus, Theologiæ iuriſque Pontificij doctor, Valentia Hiſpaniæ oriundus, qui concionem habuit, qua quatuor extirpandarũ hæreſeon vias proponebat. Quarum prima hæc eſſet, vt diligenter indagemus quo tempore nouæ opiniones enaſcantur, tanquam periti nauis S. Petri gubernatores, qui tempeſtati occurrunt, cùm eam ingruere aduertunt. Vt à Rege noſtro Philippo, inquiebat, Valdoleti & Hiſpalæ factitatum eſt, in quibus oppidis gladio & igne ſeductores, (qui propter religionem res nouas moliti erant) extinguendos curauit, illorum quoq; bonis in fiſcum redactis. Ille ipſe præſens Inquiſitorum ſententiæ in Valdolenſes hæreticos conſcriptæ, pronuntiationi adeſſe voluit, vt ſuo exemplo hæreticos odio proſequendi cæteris viam aperiret, omnibúſque formidinem incuteret. Altera via in reformatione poſita eſt, ex veterum Canonum regulis: nec enim nouos condere neceſſe eſt, ſed antiquos tantùm in vſum reuocare. Tertia via poſita eſt in aſsidua verbi Diuini prædicatione, quæ ad populi ædificationem ſpectet, non autem ad vanam Cõcionatoris oſtentationem. Plerique enim futilibus quæſtionibus & inani-

Oratio de ratione hæreſeon extirpandarum.

bus tricis tantùm ſe dedunt. Superioribus annis aduerſarij prædicationibus & lectionibus frequentibus nos valdè oppugnarũt,& ex ſuis Cõcionatoribus nonnullos ad barbaras nationes miſerunt. In omnibus concionibus quinque tãtùm capita tractanda eſſe, nobis à D. Paulo præſcripta, quid credere, quid facere, quid fugere, quid ſperare, quid denique timere debeamus. Quarta via eſt, vt ad munera & beneficia Eccleſiaſtica promoueantur doctiores, ac magis idonei. Laudabile quidem eſſe ex nobili familia ortum eſſe, locupletem eſſe, apud Principem gratiâ valere: ſed ſine probitate, pietate, ſacrarúmque literarum cognitione, nullus omnino capax aut idoneus beneficiorũ dignitatúmque Eccleſiaſticarũ capeſſendarum exiſtimari debet. Magnos iſtos Proceres literarum imperitos, montibus Gerboë ſimiles eſſe, qui nudi & aridi nulla vnquam roris aut pluuiæ gutta perfundantur. At è contrà vallibus opimis & tritici feracibus comparandos eos, qui ſingulari innocentia & inſigni doctrina præditi ſunt. Valles iſtas quidem certè in altum efferendas eſſe, montès autẽ Gerboë deorſum deprimendos. Hoc ſi fieret, malum in bonum verteretur, ſcabræque viæ in planas & æquabiles. Si igitur his modis & rationibus Eccleſia repurgetur, inquiebat, nequaquã dubito quin priſtinã valetudinem Eccleſia recuperet: ſin ſecùs, planè actum eſt de nobis.

Inquiſitionis iniuſtitia. 21 Qvatvor hæc capita ab hoc Doctore recitata nõ omnino aſpernanda ſunt. Sed quod

quod ad primum attinet, Hiſpanicæ inquiſitionis via nimis iniuſta & periculoſa fuerit, cuius quoque experientia noxios pareret effectus. Nihil enim eſt iniuſtius, quàm in vincula & carceres coniicere (ſicuti Inquiſitores facere ſolēt) eos qui leui aliqua, fortè per calumniam iniecta, aut certè nulla ſuſpicione, apud cucullatos illos iudices laborant. Ob eáq; cauſam communis iuris diſpoſitione cautum eſt, neminem inter criminis reos deferri poſſe, quin priùs accuſator aliquis emergat, qui talionis pœnam ſubeat, ſi reum luculentiſsimis probationibus criminis non arguat. Quinetiam Regiis Edictis, & Galliæ conſuetudine, Iudices corporis præhenſionem decernere non poſſunt, ac ne quidem iubere, vt quis accuſatus præſentem ſe ſiſtat, niſi priùs legitimis teſtiū inquiſitionibus appareat, eū eſſe culpæ obnoxiū, aut certè niſi in crimine flagranti fugæ ſuſpectus deprehendatur. Ac ſanè iſtud eſt nimium laxare habenas Iudicibus, illis permittere ex leuibus futilibúſque coniecturis, homines in vincula & carceres duci iubere. Hoc enim eſt illis viam malignandi ſternere, iuríſque ac Magiſterij ſui abutendi, viros bonos & innocentes, odio aut gratiâ torquendo, aut certè emungendæ ab illis pecuniæ cauſa. Vt id in Occitania Philippi Pulchri ſæculo accidit. Illis enim temporibus Inquiſitio ſeuerè auaréque ab Inquiſitoribus Dominicanis aduerſus Albigenſes exercebatur. Sed cùm Rex animaduertiſſet multos Nobiles bonóſque viros nihil tale meritos, in vincula coniici ſolitos a fraterculis illis Inquiſitoribus, eos hæreticos

l. in cauſis 16. C. de his qui accuſ. poſſ. l. libellorum. 3 §1. & to. tit. D. de accuſ. Conſtit. Philippi Pulchri. anni 1304, & Philippi VI anni 1338.

Annales Franciæ, in anno 1305.

Albigenſes eſſe obtendentibus, ſpeciéque huiuſmodi falſarum accuſationum, ab eis antequam vinculis liberarentur, magnam pecuniæ vim extorquentibus, talem Inquiſitionis peſtem profligauit, totóque regno ſuo exulare iuſſit, aliquot etiam ex illis præſtigiatoribus ſuſpendio & ſtrangulatione coercuit: cæteróſque omnes in Hiſpaniam, vnde aduolauerant, relegauit, vbi primùm inſtituti fuerant, vt in Mahumetanos, Sarracenos, & Marranos inquirerent, extorréſque Hiſpaniarum finibus abigerent, cùm iam nunc illinc veros Chriſtianos variis & crudelibus ſuppliciis exigant.

Concio de Feſtis.

22 PAVCIS diebus poſt ſuperiorem Burgij concionem, alter quidam Doctor Gaſparis Ferrandi nomine, eiuſdem menſis Decembris viceſima ſeptima die (qua feſtum S. Ioannis Euangeliſtæ celebrabatur) concionem habuit, qua feſta miris laudibus efferebat, maximè verò feſtum Natalium Domini, quod feſtorum omnium Metropolitanum appellabat. Fortè quòd à Natalibus ad Quadrageſimæ vſque ingreſſum, longa ſit feſtorum ſeries, quæ à Natalium feſto, tanquam à ſua Diæceſi pendere exiſtimabat: quibus feſtis voluptati & genio indulgeri ſoleat, qualia quondam Ethnicorum Saturnalia fuêre, quæ menſe quoque Decembri celebrabantur.

Oratio de tribus hæreſeos radicibus.

23 PRIMO Januarij die, anno M. D. LXIII, doctor quidam Theologus, Canonicus Ambianus, cui nomen erat Roberto Fornerio,

nerio, maximè contumelioſam & auculeatam orationem habuit, aduerſus eos, qui veram religionem amplectebantur: eóſque Simoni Mago, eiúſque diſcipulo Menandro, & Manichæis adæquabat, triáque illis crimina impingebat, auaritiæ, ambitionis, & carnalis luxuriæ. Affirmabat autem ad extirpandam hæreſim, oportere imprimis tres iſtas radices, à quibus hæreſis pullulaſſet, radicitus auellere. Poſtea hæc ipſamet vitia in ſuos (ſiue conſultò, ſiue imprudens) regerebat, taliáque ſubiiciebat: Hoc tamen, Patres, bona cum veſtra venia dixero, Apoſtolorum ſucceſſores, & Chriſti inter Deum & homines mediatoris Vicarios, iam tanta luxuria, tantáque ambitione flagrare, vt maximè timendum ſit, ne illos diutius Dei vindicta, eiúſque longuanimitas & patientia, ſuſtinere non poſsit.

24 Eo ipso die Gaſparus Cardillus, Doctor Hiſpanus Segobienſis (cuius ſuprà meminimus) aliam orationem apud Patres Tridentinos in Concilij laudem habuit. Affirmabat autem eos qui Concilio detrahunt, id facere, vt ſuarum hæreſeon confutationem morúmque ſuorum emendationem effugiant. Concilium eſſe Dei aciem formidabilem, ad conuincendas blaſphemias, impiorúmque mendacia, ſi modò perſuaſiſsimum habuerimus, Chriſtum cum ſancto Spiritu in eo præſidere. Quæcunque Decreta in eo Concilio decernerentur, non

Oratio in Concilij laudem.

magis poſſe, ſine infamiæ perfidíæque nota, in dubium reuocari, quàm firmiſsima ſunt & rata quæ ab ore Dei proficiſcuntur oracula: dummodò omnia legitimè & ex ordine fiăt, hoc eſt ex Pontificis conſenſu & authoritate, vtpote ſummo Paſtore & Chriſti Vicario. Tale certè Concilium Tridentinum penitus fuiſſe compertiſsimum eſt: in eo enim omnia ex Rom. Pōtificis authoritate & nutu decreta ſunt.

Oratio de Prælio ad Druidas geſto.

25 SEXTO eiuſdem menſis Ianuarij die, (in quem feſtum, quod Regū vocitant, incidit) eodem anno LXIII. Franciſcus Belcarus, Epiſcopus Metenſis, apud patres Tridéntinos cōcionem habuit, lætitiæ & exultationis plenam, ob victoriam Druidenſem, quam Rex Carolus IX. tum temporis, contra repurgatæ religionis aſſertores reportauerat. Eius verò laudem Belcarus Guiſiacorum familiæ aſcribébat, cuius etiam victoriæ Rex Carolus literis ad Conciliū miſsis, certiores Patres faciebat: quæ paucis poſt diebus acceptę ſunt, publicéque in generali Cōgregatione lectæ, vndecimo Februarij die, eodē anno LXIII. Sed in eadem illa Congregatione Reginaldus Ferrerius Maieſtatis Regię Legatus, longè aliam concionem habuit. Docebat enim Patres nullam ex ea victoria lætitiæ occaſionem arripere debere, Eccleſiæ enim Romanæ aduerſarios nondum proſtratos eſſe. Chriſtianos huiuſce noſtri temporis non eſſe eiuſdem ſæculi & ingenij, cuius ante quinquaginta annos homines fuerant. Eos qui moderata quadam & temperata ratione in Religionis re, & in receptarum traditionum

Oratio Præſidis Ferrerij.

muta-

imutatione vtendum eſſe dicant, longè opinione falli, dum in re bona exequenda modum excedi poſſe putant. Meliorem iam Chriſtianorum partem ſacras Scripturas indagare & & euoluere. Sibi ob hanc cauſam mandato Regis Domini ſui iniunctum eſſe, à Patribus petere, vt ad hunc Lydium lapidem congruentia omnia decernerentur: Decreta enim huic fundamento innixa, ab aduerſariis nequaquam euerti poſſe. Dominum tepidos iſtos moderatores reſpuere ac euomere. In rebus quidem profanis & ciuilibus huic moderationi rectè locum tribui poſſe: ſed Deum huiuſmodi frigidos mediocritatis laudatores aſpernari, qui in rebus diuinis ad cultum ſuum ſpectantibus, tepiditatem damnet ac reiiciat. Reformationes à Concilio Conſtantienſi, Baſilienſi, Ferrarienſi, Florentino, & Lateranenſi, anteà factas, nihil profuiſſe, quia eorum decreta ad hunc lapidem Lydium minimè fuerant accommodata. Quinimò poſt horum Conciliorum celebrationem, plurima regna & nationes ab Eccleſia Romana deſciuiſſe. Itaque verendum eſſe, ne ab eadem etiam plures deficiant, ni hoc Concilium ſuæ Reformationis Decreta ex ſanctarum Scripturarum præſcripto ſanciat. Vtilis ſanè & grauis admonitio, ſed quæ ſurdis auribus contemptim prӕterita eſt: nihilo enim magis ea commoti fuêre Patres. Ferunt Ferrerium hoc à Rege Domino ſuo prӕſcriptis verbis in mãdatis habuiſſe, vt ſuo nomine proteſtaretur, ſe Concilium pro irrito & nullius momenti habiturum, niſi religionis capita, de quibus controuertebatur, ex ſanctis

Scripturis definirentur. Sed eiuſmodi Proteſtatio in acta Concilij relata non eſt.

Oratio de ſeptem Sacramentis.

26 QVARTA Dominica Quadrageſimę, eodem anno LXIII. Lucretius Tyraboſcus, Theologus, Venetiarum Patriarcha, orationem habuit, qua ex ſeptenarij numeri perfectione probare conatus eſt ſeptem eſſe in Eccleſia Sacramenta. Mundi creationi, inquiebat, ſeptimo die finis impoſitus eſt, adeò vt ſeptimus quieti deſtinatus fuerit. Saturando populo quinque panes & duo piſces, quæ ſeptem efficiant, ſuffecerunt. At verò quomodo Concilium panes ſaturando populo inueniet? Septem nempe conſtituendo Sacramenta. Quod à D. Philippo dictum eſt: *ducentorum denariorum panes non ſufficere*, hunc habet ſenſum, veteris nempe & noui Teſtamenti myſteria populo illuminando non ſatis eſſe, propter eius denſam mentis caliginē & cæcitatem. Quod verò à D. Andræa dicebatur, *Ecce puer hîc quinque panes & duos piſces habens*, de Apoſtolorum D. Petri ſucceſſorum ordine intelligi debet. Deinde id quod adiicitur: *Facite ſedere homines*, idem ſonat ac ſi dixeris, ſalutem eis offerte, docendo eos ſeptem Sacramenta. O doctum Patriarcham, Scripturas bellè intelligentem & venuſtè interpretantem!

Pontifex pacem probat, dummodò integra maneat eius authoritas.

27 DECIMOTERTIO Aprilis die, eodem anno LXIII. Cardinalis Moronus, Pontificis Legatus, frequenti Congregatione expoſuit, ſibi & Collegæ ſuo à Pontifice mandatum fuiſſe, vt imprimis paci cum aduerſariis tranſigendæ operam darent, dummodò tamen nihil contra pietatem & ſedis Apoſtolicæ au-

thorita-

thoritatem concederetur. Ac ſanè ex omnibus Pontificis Legatorúmque ſuorum geritionibus ad rem huius Concilij pertinentibus, eos ſemper ad hunc ſcopum collimaſſe perſpicuum eſt, nempe, vt ſummam eius poteſtatem aſſererent, ac proinde errores omnes abuſúſque Eccleſiæ Romanæ tuerentur. Pontificiam enim amplitudinem imminutam iri credebant, ſi quid eorum, quæ à Pontifice aut à ſuis maioribus inſtituta eſſent & approbata, aut ab Eccleſia Romana recepta, à Synodi Patribus abrogaretur.

28 VICESIMO PRIMO Maij ſequentis die, eodem anno LXIII. Congregatio generalis habita eſt, in qua contentio quædam de præſeſsione inter Regis Galliæ & Hiſpaniæ legatos exorta eſt. Rex præſcriptis verbis ſuis mandauerat, vt ſuum ſibi locum & ordinem, quem maiores ſui Galliæ Reges in Conciliis obtinere ſolebant, diligenter retinerent, nempe vt proximè poſt Imperatoris legatos aſsiderẽt. Hinc igitur Reginaldus Ferrerius, & Guido Faber Legati Regij, (quorum anteà meminimus) anſam arripuerunt, eo ipſo die maturè in Congregationẽ ingrediendi, vt citra vllũ obſtaculũ, ſuo loco & ordine ſederẽt. Quibus iam cõſidentibus, Comes Lunẽſis Regis Hiſpaniæ Legatus, cùm ingreſſus animaduertiſſet Regios Legatos, proximo poſt Ferdinãdi Cæſaris Legatos loco, ſedere palã cõqueſtus eſt apud Patres ſedẽdi ſuũ ordinem ſibi eripi, qui proximus poſt Imperatoris Legatos eſſet. Adhæc Faber, hoc fuiſſe antiquiſsimum Galliarũ Regis Chriſtianiſsimi priuilegium, vt eius Legati in Conciliis proximum

Contentio de Præſeſſione excitata inter Legatos Galliæ & Hiſpaniæ.

poſt Imperatoris Legatos ordinem ſedémque ante cæteros omnes Principes, haberent: quo priuilegio etiam in poſtremis Conſtantienſi & Lateranenſi Conciliis vſi eſſent. Petebant igitur vti hæc Comitis Lunenſis expoſtulatio, nullum antiquiſsimæ Regis prærogatiuæ præiudicium adferret, & vt hoc ſuum reſponſum in acta referretur. Conticuere Patres, tacitíque hoc reſponſum in acta regerere aſpernati ſunt. Vnde apparet (quòd pace eorum dictum ſit,) nimis eos Regis Hiſpaniæ partium ſtudioſos fuiſſe, magno ſanè dignitatis authoritatíſque Regiæ, tótiúſque adeò regni Gallici detrimento, in quo poſt mille & ducentos annos Chriſtiana religio inoleuit: cùm vix dum centum anni elapſi ſint, quum Sarraceni, Arriani, Mahumetaníque (qui maximam Hiſpaniæ partem obtinebant) ab Alfonſo magno Caſtellæ Rege diutino bello profligati ſunt: quo nomine à Pontifice Innocentio VIII. Regis Catholici titulo inſignitus eſt. Ad ea autem vſque tempora, Hiſpania (quandóque maiori, quandóque minori ex parte) à Religionis Chriſtianæ hoſtibus occupata fuerat, ab anno DCCXX. Anteà enim bonos habuerat Reges, (quamquam Gotthici generis) qui Chriſtiani fuerant, quorum etiam temporibus multa Concilia habita ſunt, tum Toleti, tum alibi, quorum Canones multos anteà citauimus.

Chriſtianiſmus non dudum ſtabilitus in Hiſpania.

29 QVARTA Dominica poſt feſtū Pentecoſtes, eodem anno LXIII. Petrus quidam Marcutius Theologus extitit, qui feſtiuam aduerſus Curiæ Romanæ abuſus, concionem habuit.

Faceta concio aduerſus Curiæ Romanæ abuſus.

buit. Aiebat enim abuſus ab Eccleſia Romana facilè tolli poſſe, ſi duæ voculæ de medio tollerentur, & in Bullis Pontificiis expungerentur, putà, *Non obſtantibus:* ſed Rom. Pontificem hac in parte ad noſtras infirmitates tam proximè accedere, vt paſsim & quotidiè antiquos Canones infringat, adiectione clauſularum derogatoriarum, quas *Nonobſtantias* vocitant. Duas item alias voculas eſſe dicebat, quibus ſi reipſa Pontifex Max. vteretur, magnoperè ad Eccleſiæ emendationem prodeſſent, putà, *Gratis date.* Sed & hac in re Pontificem vſque adeò noſtræ imbecillitatis participem eſſe, vt nihil gratis dare velit, ſed omnes beneficiorum Bullas, & Indulgentias pręſenti pecunia diſtrahat. Ab Epiſcopis Eccleſiaſticam cenſuram in cenſum & aurifodinas conuerſam: dum homines leuiſsimis de cauſis à ſacra Communione expellunt, vt poſteà ab iiſdem abſolutionis precium extorqueant. Itaque maturè Domini aream expurgandam eſſe, periculúmque in mora ſubeſſe. Ab ea itaque aſpera auerruncanda eſſe vepreta, hoc eſt, ſacerdotes inutiles à muniis & dignitatibus Eccleſiaſticis expellendos eſſe, qui nec verbo Dei docendo nec Sacramentis adminiſtrandis idonei ſint, eóſque quaſi fucos ab apum præſepibus arcendos.

XXIII. SESSIO.

IVLII 15. die, eodem anno M. D. LXIII. hujus Concilij viceſimatertia Seſsio habita

eſt: in qua de Sacramentis,Ordinibus Sacerdotalibus,& Hierarchia Sacerdotali tractatum eſt: multáque Decreta ad Eccleſiaſticę diſciplinæ emendationem pertinentia condita.

De Hierarchia Sacerdotali.

1 SEXTVS Canon ſic habet: [SI quis dixerit, in Eccleſia Catholica non eſſe Hierarchiam Diuina ordinatione inſtitutam,quę conſtat ex Epiſcopis,Presbyteris, & miniſtris, anathema ſit.] Et Canon ſeptimus ſequens, ſic ait: [SI quis dixerit, Epiſcopos non eſſe Presbyteris ſuperiores, vel eam quam habent poteſtatem illis eſſe cum Presbyteris communem, vel Ordines ab ipſis collatos, ſine populi,vel poteſtatis ſæcularis conſenſu aut vocatione, irritos eſſe,anathema ſit.] Hoc Hierarchiæ vocabulum principatum ſacrum ſignificat.His igitur Canonibus Tridentini Patres principatum quendam inter Sacerdotes à Deo inſtitutum fuiſſe contendunt. Adeò vt quemadmodum in principatibus temporalibus imprimis Regem, aut alterius nominis ſupremum Principem eſſe oportet,cui Duces, Comites, Barones, & alij Proceres ſubiiciantur; iſtis autem alij Nobiles eorum vaſſalli ſubſint: & his rurſum plebeij & populares: ſic etiam inter Sacerdotes eoſdem gradus eſſe debere, adeò vt eos ſupremum Principem imprimis habere oporteat, cuiuſmodi eſt Rom. Pontifex: & qui ei ſubſint Patriarchas, Primates & Archiepiſcopos Metropolitanos,qui Duces,Comites,Baronéſque referant(quibus titulis, multi quoque Antiſtites inſigniuntur:) ex quibus aliquot ab ipſo Pontifice,ſupremo Principe,vt ei ſint à Cõſiliis deligantur,quos ab aliis galero

galero rubro & Cardinalis titulo diſtinguant. Patriarchis autẽ, Primatibúſq; & Archiepiſcopis Metropolitanis, ſimplices Epiſcopos ſubiici debere. Et rurſum tam Archiepiſcopis quàm Epiſcopis, Canonici & alij Cathedraliũ Collegialiúmq; Eccleſiarũ Presbyteri, præbendarij, necnon etiã Abbates, Monachi, Priores, Parœci, atq; alij ſuarũ Diœceſeon Presbyteri. Exceptis tamẽ iis, qui peculiari quodã Rom. Pontificis priuilegio, ab Archiepiſcopi aut Epiſcopi Diœceſani imperio eximũtur, qualia ſunt maxima ex parte Monaſteria regularia, quæ Ordinis ſui generalẽ ſuperiorem habent, cui ſubiiciuntur paréntque.

2 Hvivs ordinis Hierarchici cõſtitutio (magnũ præ ſe ferens ſplẽdoris fucũ) priuilegiorũ q; ab ipſis coaceruatorũ cumulus ingens, effecerũt, vt tãdẽ Eccleſiaſtici à Nobilitate & Popularib9 diſtincti ſint, ſtatúſq; publici ordinẽ Eccleſiaſticũ (origine vltimũ & ordine primũ) obtinuerint. Anteà enim vnuſquiſq; eorũ natalitio ſúo ordini iũgebatur, nobiles nẽpe Sacerdotes, Nobiliũ ordini & populares Populari: neq; vnquã à ſuis gregibus ſeparabãtur, quinimò hoc vinculo arctiſsimè colligabantur. Aſt vbi ſeparatũ ab aliis ordinẽ obtinuerũt, & innumerabili priuilegiorũ cõgerie (quã hodie multi Mare magnũ vocitãt) partim à quorundã Principũ indulgẽtia, partim verò maximè à Ro. Põtificis profuſa liberalitate obtentorum ſeſe muniuerunt, cœpit priſca illa, quæ inter Paſtores & greges intercedebat vnio, paulatim frigeſcere & obliterari. Hinc tandem natus eſt litium & cõtrouerſiarum infinitus numerus, Eccleſiaſticis ſua priuilegia aſſerentibus

Clerus vnus eſt ex tribus Ordinibus totius populi.

& tutantibus aduerſus cæteros ordines, illa tanquam iniqua, & in eorum detrimentum iniquè obtenta oppugnantes. Ex huiuſmodi diſsidiis euenit, vt veriſsimũ eſſet quod Bonifacius VIII. Rom. Pontifex, Clericorum immunitatibus & priuilegiis fauens, dicebat: Laicos Clericis vulgò infeſtos eſſe, eóſque odio proſequi. Sed certè quo tempore Clerus diſtinctum ab aliis Ordinem non habebat, Laici nequaquam ei infeſti erant. Iam verò excutiamus, an ex veterum Canonum Decretis hunc Hierarchicum ordinem à Deo inſtitutum fuiſſe, credendum ſit (vt hoc Anathematis periculo Tridentini Patres credi volunt,) an verò ſit inſtitutum humanum.

c. Clericus. de immun. eccle. in. 6.

Conſuetudine inualuit vt Epiſcopi Sacerdotibus ſuperiores fuerint.

3 PRIMVM verò, quantum ad illud attinet, quod affirmant iure Diuino Epiſcopos Presbyteris ſuperiores eſſe, D. Hieronymus teſtatur antiquitùs è contra vſitatũ fuiſſe, tantùm abeſt vt id à Deo conſtitutum eſſe crederent. Aſſerit enim olim idem fuiſſe Epiſcopi & Preſbyteri nomen, & quod inter vtrumque diſcrimen poſteà poſitum eſt, id ex ſchiſmate, quod iam tum Satanæ afflatu in Eccleſia ſerpebat, natum fuiſſe. Extant eâ de re Canones luculentiſſimi, quorum vnus ab ipſo D. Hieronymo deſumptus eſt, his verbis: [OLIM idẽ erat Preſbyter qui & Epiſcopus: & antequàm Diaboli inſtinctu ſtudia vel ſchiſmata in religione fierent, & diceretur in populis, Ego ſum Pauli, ego ſum Apollo, ego autem Cephæ: communi Preſbyterorum conſilio Eccleſiæ gubernabantur. Poſtquàm autem vnuſquiſque eos, quos baptizauerat, ſuos eſſe putabat, non Chriſti, in toto orbe

c. legimus. diſt. 93. c. Olim. diſt. 95.

orbe decretum eſt, vt vnus de Presbyteris ſuperponeretur omnibus, & ſchiſmatum ſemina tollerentur. Sicut ergo Presbyteri ſciunt, ſe ex Eccleſiæ conſuetudine ei qui ſibi præpoſitus fuerit, eſſe ſubiectos: ita Epiſcopi nouerint ſe magis conſuetudine quàm diſpenſationis dominicæ veritate Presbyteris eſſe maiores, & in communi debere Eccleſiam regere.] Ex quo Canone perſpicuè apparet, illam Epiſcoporum in Sacerdotes poteſtatem, à iure Diuino haudquaquam inductam fuiſſe, vt Patres Tridentini autumant, ſed conſuetudine tantùm inualuiſſe.

4 CAETERVM, nulla alia in primitiua Eccleſia miniſteria Eccleſiaſtica fuiſſe, quàm Epiſcoporum & Presbyterorum, qui verbum Dei & Sacramenta adminiſtrarent, & diſciplinæ obſeruationi inuigilarent, certum eſt. Quibus adiungebantur Diaconi, qui collectarum & diſtributionis eleemoſynarum curam gererent. Neceſsitas tamen eò veteres adegit, vt inter ſe aliquem conſidendi ordinem conſtituerent, ad Synodos conuocandas & celebrandas, illarúmque & omnium aliorum Eccleſiaſticorum Comitiorum actiones dirigendas, necnon ad Eccleſiaſticas cauſas diiudicandas tam & in prima quàm appellationis inſtantia. Quoniam autem opportunius & commodiùs Synodi prouinciales in amplioribus cuiuſque Prouinciæ ciuitatibus (quæ Metropoleis dicebantur) quàm in oppidulis haberi poterant, inde factum eſt, vt earum conuocandarum &

Officia Eccleſiaſtica Eccleſiæ primitiuæ.

Ordo Seſſionis.

celebrandarum cura & poteſtas data ſit, huiuſmodi ciuitatum Epiſcopis. Cúmque hoc modo poteſtas quædam eis in cæteros eiuſdem Prouinciæ Epiſcopos & Paſtores tribueretur, hinc Archepiſcopi appellati ſunt, quaſi Epiſcopis ſuperiores. Et quoniam Metropolitanarum vrbium Epiſcopi eſſent, Metropolitani quoque nuncupati ſunt, hoc eſt, Metropolitanarum ciuitatum Epiſcopi. Denique quoniam in amplis vrbibus vnus tantùm paſtor aut Epiſcopus non ſufficiebat, quia in pluribus earum templis vno eodémque tempore conciones habendæ & Sacramenta adminiſtranda erant; neque vnicus populi multitudinem continere poterat; idcirco in talibus vrbibus ſufficiens Presbyterorum numerus conſtituebatur (qui poſtea in Canonicos verſi ſunt) qui communi cum Epiſcopo conſilio Eccleſiam regebant: verbúmq; Dei annuntiabant & Sacramenta adminiſtrabant, in vrbis regione & templo cuique eorum deſtinato. Hi verò Presbyteri aliquandò Chorepiſcopi, id eſt, parœciarum ſeu regionum illius vrbis Epiſcopi, appellabantur: (amplas enim vrbes in aliquot partes quæ regiones vocabantur, diſtinguebant:) frequentiùs tamen Presbyteri ſimpliciter nuncupabantur, vt clariùs diſtinguerentur ab Epiſcopo, qui eis præſidebat. Hoc ipſo autem Chorepiſcoporum nomine vulgò oppidorum, vicorúmque & pagorum paſtores appellabantur. Quoniam verò in multis Chriſtianorum regionibus aliquando plures Prouinciæ, (aut quia vnius tantùm Proconſulis ſeu

ſeu Præſidis imperio parebant, aut quòd vicinæ eodem idiomate vtebantur) res Eccleſiaſticas grauiores communi omnium conſenſu gerebant, idcircò Patriarchæ & Primates conſtituti ſunt, qui illarum prouinciarum Metropolitanis ſuperiores eſſent. Adeò vt Patriarchæ & Primates in conſeſſu Archepiſcopos Metropolitanos præcederent, ipſique Metropolitani Epiſcopos, & Epiſcopi Chorepiſcopos. Verùm hæc omnia conſidendi ordinem tantùm ſpectabant, ſine vlla iuriſdictionis aut imperij attributione. Talis enim poteſtas in ſolidum penes Corpora ipſa Synodorum, & Conſiſtoria, (quæ nunc Capitula) Eccleſiarum manebat, quæ ſola rerum Eccleſiaſticarum notionem, iuriſque dicundi poteſtatem habebant. Penes autem Magiſtratus ciuiles (quos nunc ſæculares appellitant) de cæteris omnibus rebus & controuerſiis notio iuriſdictióque remanebat.

5 AB HAC de conſidendi ordine cõſtituta diataxi, poſteà grauis diſputatio exorta eſt. Cùm enim amplarum vrbium Epiſcopi, oppidorum, vicorúmque & pagorum Epiſcopis anteponerentur, quæſitum & diſputatum eſt, vter vtrius Romæ Epiſcopus alteri præſidere & anteire deberet, an veteris Romę Epiſcopus, an Nouæ, quæ erat Conſtatinopolis. Veteris quidem Romæ Epiſcopus ſe antiquitate & celebritate Romanæ vrbis tuebatur, à priſcis illis Conſulibus & Cæſaribus tantopere nobilitatæ, atque olim citra controuerſiam totius orbis dominæ. E contrà verò Nouæ Romæ Epiſcopus Conſtãtinopolim Imperatorum Chri- Præſeſſio Epiſcopo Romano attributa.

ſtianorum ſedem eſſe obiiciebat, quę iam inde à Conſtantino Magno, primo Rom. Imperatore Chriſtiano, ſplendidiſsimis Templis & Baſilicis, ambitúſq; mœniorum amplificatione clariſsima reddita fuiſſet: cùm è contrà antiqua Roma multis vaſtationibus labefactata & bona ex parte diruta eſſet, neque vnquàm Imperatorum Chriſtianorum, ſed Ethnicorum duntaxat, idola colentium, ſedes fuiſſet. Nihilominus tamen hæc quæſtio, tum Synodis, tum aliquot imperatorum cõſtitutionibus, pro Ro. Epiſcopo deciſa ac terminata eſt, eíq; prima ſedes tributa, vtq; primæ ſedis Epiſcopus appellaretur, pronũciatũ eſt: Conſtãtinopolitano autẽ ſecunda ſedes, Patriarchæq; nuncupatio cõceſſa. Huius tamen altercationis iudicio, nõ magis priorẽ ſedẽ habẽti authoritas imperiúmve vllum in poſteriorẽ tribuebatur, quã in Curia aliqua Parlamenti, Conſiliario cõpetat in collegas, quibus præire præq; ſedere ius habeat. Verũtamen Epiſcopi Romani, hoc primæ ſedis Epiſcopi titulo in magnam ſpem ſuperbiámque erecti, ad ſe poſtea, ſedémq; ſuam, eam, quã nunc potiuntur, authoritatem imperiúmque traxerunt: non equidem ſimul & ſemel, ſed paulatim ſenſimque, per interualla, tempori ſeruientes, hebetiorum Imperatorum facilitate & indulgentia, (vel potiùs negligentia) abutentes, qui ferè Conſtantinopoli luxu diffluentes torpeſcere ſolebãt. Adde quod plerunque Gothos, Langobardos, aliáſq; barbaras gentes ſedibus ſuis Rom. Pontifices excibant, & in Italiam pertrahebant, vt illis aduerſus Imperatores vterẽtur. Plerunq; etiam copiis Regũ no-

Incrementum Rom. Epiſcopi.

ſtrorum Gallicorũ vſi ſunt, maximè verò Pepini, & Caroli Magni eius filij: atque vni Regnum Galliæ, alteri verò Occidentis imperium contulerunt: hoc eſt, eorum occupandorum, & à iuſtis poſſeſſoribus eripiendorũ licentiã cõceſſerunt. Ipſi autẽ remunerationis ergò Eccleſię Romanę Rauennæ exarchatũ, Parmã, Rhegiũ, Beneuentum, & Spoletanũ Ducatũ, multáſq; alias vrbes & loca à Lãgobardis ablata (quę omnia Eccleſię Patrimoniũ poſteà appellata ſunt) reipſa tradiderunt, & in vacuã poſſeſsionẽ deduxerunt. Prętereà autẽ Pontifices Romanos ad ſuæ authoritatis amplificationẽ mirũ in modum iuuit ignorantia & barbaries, quæ iã per vniuerſum terrarũ orbẽ diſperſæ, ſæculis illis quibus Rõ. imperiũ dilabi cœpit, tãdẽ eo penè ſoluto & diſſecto, cę longè latéq; Cimmeriis tenebris obſcuriores graſſabatur. Eædẽ quoque ſummã, Politicæ adminiſtrationis ἀταξίαν toto orbe innexunt, miſerúmq; bonarum literarũ ſqualorẽ & exitium. Adeò vt his artibus gradibúſq; Epiſcopus Romanus à primæ Sedis Epiſcopo, ad Epiſcopi œcumenici dignitatẽ (aut potiùs tyrannidẽ) aſcenderit: hoc eſt, Rex & Monarcha omnium aliorum Epiſcoporum & Presbyterorum Chriſtiani nominis factus ſit. Hoc deinde Epiſcopi œcumenici titulo inflatus, vtrumque gladium lateribus ſuis accingere auſus eſt: ſpiritualem nempe, triſulco fulmine horribilẽ, & temporalem, cruore ſpumantẽ, necnõ in omnes Reges, Principes, ipſáq; adeò Cõcilia ſummũ ſibi imperiũ arrogare. Atq; vt firmiori præſidio tectus, munitúſq; eſſet, Cardinales velut Cõſilij ſui proceres creauit. Primates quoq; Archiepiſcopi, & Epi-

Epiſcopus œcumenicus.

ſcopi, variis artibus territoria ſeu iuriſdictiones temporales comparauerunt: & eorum nonnulli Ducum & Comitum titulos aſſequuti ſunt, magníſque ſe omnes priuilegiis & opibus locupletarunt. His igitur initiis, progreſsibus, & incrementis Sacerdotalis iſthæc Hierarchia (quam Patres Tridentini à Deo inſtitutam eſſe affirmant) aucta & amplificata eſt. Iam verò hæc omnia priſcorum Conciliorum & Canonum authoritate probemus.

6 QVOD ad primum attinet, extat Canon quidam Damaſo Epiſcopo Romano attributus, quo duos tantùm Sacerdotales ordines olim fuiſſe probatur: nempe duodecim Apoſtolorum, & ſeptuaginta duorum diſcipulorum: in quorum Apoſtolorum locum ſucceſſerunt Epiſcopi. Hæc verò ſunt illius Canonis verba: [NON amplius quàm duos ordines inter diſcipulos Domini eſſe cognouimus, id eſt, duodecim Apoſtolorum, & ſeptuaginta duorum diſcipulorum.] Sequens quoque Canon, ex loco D. Auguſtini tralatitius, vbi iſta Dauidis verba interpretatur. *Pro patribus tuis nati ſunt tibi filij.* ita habet: [PATRES miſsi ſunt Apoſtoli, pro Apoſtolis filij nati ſunt & conſtituti Epiſcopi. Hodie enim Epiſcopi qui ſunt per vniuerſum mundum, vnde nati ſunt? ipſa Eccleſia Patres illos appellat, ipſa illos genuit, & ipſa illos conſtituit in ſedibus Patrum.] Ac ſanè olim Epiſcopus ipſe Romanus Epiſcopi nomine tantùm nuncupabatur. Quúmque ad eum alij Epiſcopi ſcriberent, Coepiſcopum illum appellabant, vt ex Conciliis Arelatenſi & Sardicenſi,

c. Chorepiſcopi. & c. vlt. diſt. 68.

primóque Conſtantinopolitano, ac pleriſque aliis liquidò conſtat. Viciſsim quoq; Epiſcopus Romanus, cùm ad alios ſcribebat, Coepiſcoporum eos nomine ſalutabat, vt ex Siricij Epiſcopi Romani epiſtola ad Epiſcopos Africanos, & ex eorum reſponſione apparet, quæ Concilio Valentiano, anno circiter CCC.XC. habito, inſertæ ſunt. Ipſi autem Chorepiſcopi ab Epiſcopis non in alio diſcrepabant, quàm quòd illi oppidis, vicis, & pagis præficiebantur, & quarundam ceremoniarum exercendarum poteſtatem non habebant: Epiſcopi verò in celebrioribus vrbibus conſtituebantur, omniũq; ceremoniarum exercendarum ius habebant. Hæc ſunt veteris cuiuſdam Canonis in eam ſententiam ipſiſsima verba: [INTER Epiſcopos autem & Chorepiſcopos hæc eſt differentia, quòd Epiſcopi non niſi in ciuitatibus: Chorepiſcopi & in vicis ordinari poſſunt: Epiſcopi formatas tribuunt literas: Chorepiſcopi non niſi commendatitias & pacificas dare valent. Epiſcopi ius conſecrandi habent: Chorepiſcopi tantùm minores ordines tribuunt. Leuiticam autem & Sacerdotalem benedictionem non valent præſtare.] Sequens verò Canon affirmat Chorepiſcopos ſeptuaginta duos diſcipulos retuliſſe: ſed quum Epiſcopi ciuitatum animaduertiſſent à Chorepiſcopis, in quibuſdam Epiſcopi munus vſurpari, tandem ex Chorepiſcopi nomine, Epiſcopi vocabulum delendum cenſuerunt. Indéque euenit vt nomine decurtato, Choré tantùm in illis relictum ſit: quod poſtea, linguæ deprauatione, in Curati appellationem migrauit.

Paræchi olim Chorepiſcopi appellati.

c. Eccleſiis. & c. quamuis. diſt. 68.

Sacerdotes Cadinales.

7 HI Chorepiſcopi autem Romæ Preſbyteri Cardinales appellabantur, quaſi præcipui, quòd ij Eccleſiæ Romanæ Conſiſtorij potiſsima pars, ac totius Cleri primarij eſſent, & ſuffragij ferendi ius in Epiſcopi Romani Electione haberent, cum cæteris eiuſdem Cleri, & populo Romano (vt ſuprà attigimus:) titulíſque Eccleſiarum ſeu parœciarum Romanarum inſignibantur. Hoc autem referri oportet ad ea tempora, quibus Epiſcopi Romani duntaxat Romanæ Diœceſeos Epiſcopi erant, non autem ex quo Oecumenici, ſeu vniuerſales Epiſcopi totius Chriſtiani orbis nomenclaturam vſurparunt. Poſtquàm tamen ambitioſum nomen hoc, & titulum aſſumpſerunt, non protinus ea omnia immutata fuerunt. Antiſtitibus quidem diuerſarum Chriſtiani orbis ditionum (qui ius ſuffragij in Rom. Pontificis electione ambiebant) titulus Presbyteri Cardinalis tum temporis tributus eſt, quamuis nullo Romæ miniſterio fungerentur. Hoc ex Pontificis Nicolai II. conſtitutione, anno M. LIX. menſe Aprili, ex cuiuſdam Concilij ſententia edita perſpicitur, qua conſtituitur, vt in poſterum intereſſent, & creationi Pontificum, ſuffragiíque ius haberent, primùm quidem Epiſcopi Cardinales, deinde verò Clerici Cardinales, cum reliquo poſteà Clero & populo: nec non etiam cum Henrici IIII. tum regis Romanorum, Cæſaríſque deſignati conſenſu, ad quem, eiúſque ſucceſſores, hoc priuilegiũ pertinebat. Excommunicatis & Anathemate percuſsis omnibus Rom Pontificibus, qui in poſterum alia via

c. In nomine diſt. 23.

& modo

& modo ad Pontificiam dignitatem prouehe-rentur: quos in reproborum numero adſcribi iubet: vtque in hac mortali vita, Dei omnipotentis Beatorúmque Apoſtolorum Petri & Pauli iram, eorúmque in futura vita furorem, ſentiant: vtque omnibus mortalibus odio ſint, omnia illis elementa infeſta, meritíſque ſanctorum defunctorum obruantur. Ex quo obiter colligere poſſumus, quàm canonicè Pontifices nunc creentur, quámque diris omnibus deuoti ſint, vt pote qui iam pridem à ſolis Cardinalibus eligantur, nullo Cleri Romani, populi, aut Imperatoris conſenſu. Nam ſi dixerint ab eo tempore hanc Pontificis creandi formam à Gregorio X. immutatam fuiſſe, ab eóque cõſtitutum, vt deinceps à ſolis Cardinalibus in Conclaui incluſis Papa eligeretur, ad hoc reſponderi poteſt hanc in deterius factam fuiſſe mutationem, ac proinde irritam eſſe. Nam ex Canonum ipſorum decretis, Pontifex antiquos Canones benè conſtitutos, nec abrogare nec immutare poteſt. Hanc autem immutationem in deterius factam fuiſſe apparet, ex eo quod immeritò ſuo ſuffragij iure & eligendi facultate Imperatorem, Clerum, populúmque Rom. inauditos indefenſóſque excludat. Cæterùm, quod Cardinales Pontificum electores galeris rubris inſigniuntur, hoc in eorum honorem à Pontifice Innocentio IIII. non ita pridem (anno videlicet M. CC. XLVII.) conſtitutum eſt, idque ad Principum Ethnicorum imitationem, qui purpura induebantur.

Pontifices intruſi, excommunicati à Nicolao Papa.

c. Vbi periculum. de elect. in 6. c. Contra. 25. q. 1.

8 PATRIARCHARVM, Primatum, Patriarchæ

Primates Archepiſcopi.

& Archepiſcoporum Metropolitanorum,inſtitutio quidem vetuſtiſsima eſt. Idémque Pontifex Nicolaus II. eam Eccleſiæ Romanæ tribuit, (quamquam falsò,vt ex Concilio Niceno liquet) alio Canone ab ipſo deſumpto, cuius hæc ſunt verba: [OMNES ſiue Patriarchæ cuiuſlibet apicen,ſiue Metropoleon,primatus, aut Epiſcopatuum cathedras, vel eccleſiarum, ſiue cuiuſcunque ordinis dignitatem, inſtituit Romana Eccleſia.]Sed quod adEpiſcoporum inſtitutionem attinet, longè opinione fallitur, dum eam hominum inuentum eſſe innuit: nam à Deo inſtituti ſunt Epiſcopi,quanquam non tales,quales poſtea facti ſunt. Anacletus huius Nicolai anteceſſor, hanc Romæ primùm inſtitutionem factam fuiſſe aſſerit,exemplo Magiſtratuum ſæcularium Ethnicorum, quorum alij aliis inferiores erant: omnes autem ſupremo Romanorum imperio parebant. Canon verò ab eo tranſſcriptus ita habet: [PROVINCIAE multo ante Chriſti aduentum tempore, diuiſæ ſunt maxima ex parte: & poſteà ab Apoſtolis & B.Clemẽte prædeceſſore noſtro, ipſa diuiſio eſt renouata in capite omnium prouinciarum, vbi dudum Primates erant legis ſæculi,ac prima iudiciaria poteſtas: ad quos qui per reliquas ciuitates commorabantur, quando eis neceſſe erat, (quia ad aulam Imperatorum vel Regum confugere non poterant, vel quibus permiſſum non erat) confugiebant, pro oppreſsionibus eorum, vel iniuſtitiis ſuis,ipſóſque appellabant, quoties opus erat,ſicut in lege eorum ſcriptum erat. Ipſis quoque in Ciuitatibus vel locis,noſtros Patriarchas

c. omnes. diſt. 22. c. Prouinciæ, diſt. 99.

triarchas vel Primates,qui vnam formam tenẽt, licèt diuerſa ſint nomina,leges diuinæ & Eccleſiaſticæ poni & eſſe iuſſerunt: ad quos Epiſcopi (ſi neceſſe fuerit) confugerent,eóſque appellarent, & ipſi nomine Primatum fruerentur.Reliquæ verò Metropolitanæ ciuitates,quæ minores Iudices habebant, licèt maiores Comitibus eſſent,haberent Metropolitanos ſuos: qui prædictis iuſtè obedirent Primatibus,ſicut in legibus ſæculi olim ordinatum erat: qui non Primatum, ſed aut Metropolitanorum aut Archiepiſcoporum nomine fruerentur.] Sunt & alij Canones Pontificij,qui aſſerunt (ſed imperitè & ſtolidè) à D.Petro & ab aliis Apoſtolis,Patriarchas & Primates in iis vrbibus inſtitutos fuiſſe,in quibus Ethnicorum Primates præſidebant,& in quibus præcipui illorum Sacerdotes & Flamines conſtituti erant: & Archiepiſcopos in iis locis in quibus olim Archiflamines erant. Sed iſta ſunt inſanorum hominum deliria & cõmenta. Nam primis illis Chriſtianæ religionis incunabulis Apoſtolos cæteróſque Chriſtianos (qui à Nerone & ab aliis Tyrannis ferro & flãma coercebantur, aut in latebras adigebantur,) neque fas, neque tempus,neque locus de talibus honorum gradibus decernere, ac ne cogitare quidem, patiebantur: ſed iis ſatis erat clàm in locis abditis Euangelium docere, & potentiorum perſecutiones, populíq; indomabilem furorem effugere.Cæterùm,in hoc omnes Canones conueniunt, Sacerdotalem Hierarchiam ad Gentilium exemplum, qui ante Chriſti aduentum fuerunt, inſtitutam fuiſſe.

c. Vrbes.c. In illis.diſt. 80.

De iuriſdict. Primatum Archepiſc. & Epiſco.

9 NVLLAM autem iidem iſti Primates, Archiepiſcopi Metropolitani, & Epiſcopi, iuriſdictionem poteſtatémve in ordinis Sacerdotalis homines habebant (multò minùs in laicos) niſi quando de diſciplina Eccleſiaſtica agebatur. Nam ad eos notio coercitióque violatæ corruptæve diſciplinæ, de communi tamen Sacerdotum, ſeu chorepiſcoporum, aliorúmque Eccleſiæ ſuæ Clericorum calculo exercendæ, pertinebat. Sed ab eorum ſententiis ad Synodum Prouincialem, & à Prouinciali ad maiorem alium conuentum prouocabatur. Cæterùm, de omnibus aliis cauſis tam ciuilibus quàm capitalibus, iudicium penes ſingularum prouinciarum ciuiles magiſtratus remanebat, vt ex multis veterum Chriſtianorum Imperatorum legibus perſpicere eſt. Maximè verò ex duabus Imperatorum Leonis & Anthemij conſtitutionibus, quæ Clericos & Monachos, niſi apud prouinciales Magiſtratus, in ius vocar vetant, vtque illic litem conteſtari & reſpondere teneantur, ſine vlla priuilegiorum pretextu fori prœſcriptione. Hoc ipſum multo poſt tempore denuò pluribus, iiſque authenticis & ab omnibus receptis cõſtitutionibus, ab Imperatore Iuſtiniano ſancitum eſt. Et certè, extat vna, anno D.XXXVIII. edita, qua iubentur omnes Iudicibus prouincialibus obedire, tum in cauſis capitalibus, tum in pecuniariis, ſublata interdictáque omnibus Eccleſiaſticis, Eccleſiarum ſyndicis, Monaſteriis, Xenodochiis, Ptocotrophiis, domibúſque Dominicis,

c. Epiſcopum 15. q. 7. c. Propter. diſt. 18. Antioch. conc. c. 12.

l. Omnes. 31 l. iubemus 34. C de Epiſc. & cler.

Nouel. 69. in princ. & c. 4. & Nou. 79. & 80. & Nouel. 123. cap. 21.

minicis, quacunque priuilegij ſpecie, omni fori præſcriptione. Haud multò pòſt tamen Monachis & Monialibus Iuſtinianus conceſsit, vt ſuum ſibi Epiſcopum haberent iudicem. Quod poſtea quoque rogatu & precibus Mennę Conſtantinopolitani Archepiſcopi, alia conſtitutione ad omnes Eccleſiaſticos porrexit, quoad ciuiles cauſas, & primam tantùm inſtantiam: retenta Iudicibus prouincialibus appellationum, quæ ab Epiſcoporum ſententiis interponerentur, notione. In criminum verò cauſis, cognitionem quidem coercitionémque delictorum in muniis & functionibus Eccleſiaſticis commiſſorum, Epiſcopis permiſit: Sed aliorum criminum omnem iuriſdictionem iudicibus prouinciarum reſeruauit. Conceſsit tamen Epiſcopis conuictos reos, antequàm ſupplicio plecterentur, Sacerdotali gradu ſpoliare, & characterem abradere.

Papalis magnificẽtia.

10 QVOD AD dignitatem & Hierarchicam Romani Pontificis magnificentiam attinet, ea potiſsimùm innititur donationi, quam aſſerunt (ſed falſò) ab Imperatore Conſtantino Magno, Syluestro Epiſcopo Romano, eiúſque ſucceſſoribus, collatam fuiſſe. Hæc autem fabulatur Conſtantinum ſuam illi Baſilicam Lateranenſem Romæ ſitam, ſuam quoque Imperialem Coronam, clamydem purpuream, & alia eiuſmodi ornamenta, cum ſceptro & Imperiali dignitate donaſſe: nec non Romanam vrbem, prouinciáſque totius Italiæ omnes, imò & totius

c. Conſtantinus diſt. 96.

Donatio Conſtantini Magni.

Occidentis. Presbyteris autem Rom. Eccleſiæ patriciam & conſularem dignitatem contuliſſe. Subinde hæc adiiciuntur verba, Papalis magnificentiæ fundamentum: [ET quemadmodum Imperialis potentia diuerſis officiis, cubiculariorum, nec non, & oſtiariorum, atque omnium concubitorum ordinatur: ita & ſanctam Romanam Eccleſiam decorari volumus. Et vt ampliſſimè Pontificale decus præfulgeat, decernimus vt Clerici eiuſdem Romanæ Eccleſiæ mappulis & linteaminibus, id eſt, candidiſsimo colore decoratos equos equitent; & ſicut noſter Senatus calceamentis vtitur cum vdonibus, id eſt, candido linteamine illuſtrentur: & ita cæleſtia ſicut terrena ad laudem Dei decorentur.] Hoc igitur eſt magnificentię amplitudiniſque Hierarchicæ Papalis fundamentum, falſa nimirũ hæc & ridicula donatio, cuius nec Euſebius (qui diligentiſſimè vitam Conſtantini perſcripſit,) nec quiſquam alius claſsicus & idoneus author, vſpiam meminit, & cuius contrarium ab hiſtoriographis euincitur, vel ex eo maximè, quod Italia & cæteræ regiones Occidentales, in prouinciarum totius Imperij partitionem inter tres Cõſtãtini liberos & hæredes venerunt: tantum abeſt vt Siluęſtro donatæ fuerint.

Pomp. Lætus in Conſtantino.

Initium tituli Epiſcopi Vniuerſalis.

II. QVOD autem attinet ad titulum Epiſcopi Vniuerſalis, quem ſibi Rom. Pontifex aſſumit, ita ſe res habet. Temporibus D. Gregorij Epiſcopi Romani (anno nempe D. X C I.) Ioannes Conſtantinopolitanus Patriarcha magnas turbas in Eccleſia excitauit, dum ſibi Epiſcopi œcumenici, hoc eſt vniuerſalis, nomen arrogabat.

rogabat. Cui fortiter obſtitit D. Gregorius, & ea de re multoties apud ſui temporis Imperatorem Mauricium conqueſtus eſt, œcumenici titulum ambitionis plenum eſſe oſtendens, qui nemini niſi Antichriſto aut eius præcurſori cõueniat. Obitus autem huius Patriarchę Ioannis has rixas extinxit. Obiit & paulò pòſt D. Gregorius, cui Bonifacius III. ſucceſsit. Eodemq́; ferè tempore Mauricius à Phoca domeſtico prefecto (homine improbo & nequam) interfectus eſt, Atque hoc modo hic Phocas parricida Imperium quidem arripuit, ſed ab eo pleræque Romani Imperij prouinciæ defecerunt. Ab hoc igitur Phoca parricida, Bonifacius III, anno DC. VI. titulum hunc Epiſcopi Vniuerſalis impetrauit, quem eius quoque ſucceſſores deinceps vſurparunt omnes, & pertinaciſsimè retinuerunt. Atque ideò Pontifices Romani, huius Bonifacij anteceſſores, Epiſcopi tantùm aut Archiepiſcopi propriè appellari debent, quemadmodum à grauiſsimis ſcriptoribus appellantur: eius autem ſucceſſores Papæ. Hæc enim appellatio hodie idem ſonat ac ſi Epiſcopum Oecumenicum dixeris: tametſi olim Patrem duntaxat ſignificaret, omnibuſque Epiſcopis tribueretur. Cæterùm Rom. Pontifices, vt ſuperbũ hunc & inflatum Oecumenici Epiſcopi titulum emollirent ac temperarent, alium quoque demiſsiſsimum Serui ſeruorum Dei aſſumpſerunt. Sed hoc per nimiam & ſimulatam (vt Ioannes Andreas doctor Canonicus ſubinnuit) humilitatem, fucatamq́; animi deiectionem. Quod minimè feciſſent, ſi Canoni ex D.

Gregor. in epiſt. ad Mauricium Imp. & Paup. Lat. in Phoca.

Auguſtino deſumpto credidiſſent, quo humilitatis ſpecie mentiri prohibetur. Hæc vero ſunt eius verba: [QVVM humilitatis cauſa mentiris, ſi non eras peccator antequam mentireris, mentiendo efficeris quod euitaras: nam quomodo eſt humilitas, vbi regnat falſitas?]

c. Cùm humilitatis. 22.q.7.

12 QVOD verò attinet ad alium ambitioſum titulum, quo ſe Rom. Pontifex, Caput Eccleſiæ eſſe venditat, hoc D. Pauli dogmati contrarium eſt, qui Chriſtum Caput Eccleſiæ eſſe affirmat. Nam quod excipiunt Pontificem non equidem verum, ſed miniſteriale Caput eſſe, ab eodem D. Paulo ſatis euertitur, quum docet Chriſtum eſſe copulatum & coniunctum inſeparabiliter ſuo corpori, quod eſt Eccleſia. Ex eo enim rectè conſequitur, Eccleſiam Pontificis miniſterio nequaquam indigere, vt Capitis munus quaſi abſentis obeat, ſiquidem verum Eccleſiæ caput Chriſtus ab ea non eſt ſeiunctum. Præterea Pontifices ſe D. Petri ſucceſſores profitentur, cùm is tamen Caput Eccleſiæ nec verum nec miniſteriale vnquam fuerit. Si enim Eccleſiæ Caput fuiſſet, fuiſſet & D. Paulus, quia in omnibus pares erant, atque ita Eccleſia in terris biceps monſtrique ſimilis fuiſſet. Itaque ex eo colligere eſt neutrum fuiſſe Caput Eccleſiæ, ſed ambos tantùm Apoſtolos & veros Ieſu Chriſti & eius Eccleſiæ ſeruos. Hoc apertè docetur Canone quodam ex D. Ambroſio deſumpto, his verbis: [BEATI Petrus & Paulus eminent inter vniuerſos Apoſtolos, & ſpeciali quadam prærogatiua præcellunt, verùm inter ipſos quis cui præponatur incertum eſt. Puto enim

Epheſ. c. 4. 15.

c. Beati. 2. q. 7.

eni illos ęquales eſſe meritis, qui ęquales sũt paſſione: & ſimili eos fidei deuotione vixiſſe, quos ſimul videmus ad martyrij gloriam perueniſſe.]

13 DVOS autē ſupremi meríq; imperij gladios quos ſibi Rom. Pōtifex vēdicat, indéq; ſe eſſe iactitat Regib⁹ & ſupremis Principib⁹ ſuperiorē, ſibíq; poteſtatē eos de Regnis & ditionibus ſuis deturbandi, eáſq; in alios transferēdi competere profitetur, hoc totũ (vt ſuprà docuimus) innititur ambitioſæ & inflatæ Cōſtitutioni Bonifacij VIII. Rom. Pōtificis, ſimplicitate facilitatéq; imperitę multitudinis putidè abutētis, quæ ſæculo illo Pontificē verũ in terris Deũ eſſe perſuaſiſſimũ habebat. Etſi enim poſt D. Gregorium Epiſcopi Romani omnes Epiſcoporum Oecumenicorũ titulũ vſurpauerint (vt antè à nobis dictũ eſt) nō protinus tamē Imperatoris Principis ſui iugum excuſſerunt. Gregorius quidem certè (vt ex eius ad Imperatorem Mauricium epiſtolis conſtat,) cum ſemper Principem ſuum eſſe, ſéque eius imperio & iuſsis parere debere, palã agnouit & profeſſus eſt. Quinetiam Leo IIII. (qui anno DCCC. XLVI. ac proinde ducentis poſt D. Gregorium annis, Rom. Pontificatum geſsit) Imperatorem Lotharium pro ſupremo ſuo Principe agnoſcebat, vt ex eius inter antiquos Canones regeſta agnitione liquidò conſtat: cuius hæc ſunt ipſa verba, ex epiſtola quadam ab eo ad Lotharium Imperatorem ſcripta: [DE capitulis vel præceptis imperialib⁹ veſtris, veſtrorũq; etiã Pōtificũ, prędeceſſorum, irrefragabiliter cuſtodiendis, quanto valuimus & valemus, Chriſto propitio, & nunc & in ęuum nos

Duo Pontificis gladij.

c. vnã ſanctã. de priuil. in Extrauag.

c. de capitulis. diſt. 10.

conſeruaturos modis omnibus profitemur. Et ſi fortaſſe quilibet aliter vobis dixerit, vel dicturus fuerit, ſciatis eum pro certò mendacem.] Qui Canõ longè eſt alienus à turgida illa Pontificis Innocentij III. ambitione, qui ſibi ius eſſe Imperio deturbandi eos qui Imperatores electi ſint, niſi ſibi idonei videantur, affirmet: Imperiúmque ipſum Pontificiæ poteſtati ſuppoſitum eſſe prædicet. Quemadmodum & Leonis idem Canon è diametro pugnat ferocitati ac petulantiæ ſuprà nominati Bonifacij VIII. qua ſibi vtrunque gladium, & ſupremum in omnes Monarchas imperium, aſſerit. Multóq; magis impudentem illam Pontificis Ioannis XXII. audaciam euertit, qui B. Petrum terreſtrem & cæleſtem Imperatorem nominat, Imperióque vacante authoritatem omnem Imperiíque Iuriſdictionem ad ſe deuolui fabulatur, hócque ſibi à Deo impoſitum eſſe ſeruitutis iugũ, vt omnibus nationib⁹ & Regnis imperet.

c. venerabilem extr. de electio. c. Solitæ. extr. de maio. & obed.

c. 1. de conſuet. in Extrauã. 1. Ne ſede vac. in Extrauã. 10.

14 Qvod verò multi (ipſique adeò Tridentini Patres) Pontificem Concilio ſuperiorẽ eſſe aſſerunt, hoc duorum Conciliorum, ad Põtificis nutum celebratorum decreto, nititur, quorũ vnũ à Papa Eugenio Florentiæ, anno M. CCCC. XXXIX. aduerſus Baſilienſe, habitũ eſt: alterum autem à Pontifice Pio II. decimo pòſt anno Mantuæ conuocatum: tametſi (cùm nondum ad Pontificiũ culmen euectus, Æneę Syluij nomen adhuc retinebat) contrariam ſententiã in Concilio Conſtantienſi, aſſeruiſſet, Conciliũ nempe, Rom. Pontifici ſuperiorem eſſe.

Epiſcopus

15 Svperest vt iam videamus, an in

Eccleſia primitiua Rom. Pontifici Hierarchica iſthæc poteſtas tribuebatur. Patres primi Concilij œcumenici, Niceæ in Bithynia ſub Conſtantino magno habiti, Epiſcopum Romanum & Alexandrinum æquales poteſtate & dignitate faciebant. Sicut enim Epiſcopus Alexandrinus Primas erat & Patriarcha omnium Aegypti, Lybiæ, & Pentapoleos Epiſcoporum: ſic etiam Epiſcopus Romanus omnium ſui Patriarchatus Epiſcopórum. Hęc verò ſunt ipſius Niceni Cōcilij verba: [Mos antiquus perdurat in Aegypto, Lybia, & Pentapoli, vt Alexandrinus Epiſcopus horum omnium habeat poteſtatem, quoniam quidem & Romano Epiſcopo parilis eſt mos: ſimiliter autem apud Antiochiam & cæteras Prouincias honor ſuus vnicuique ſeruetur Eccleſiæ.] Is autem honos, qui ad vnanquanque Eccleſiam pertinebat, Seſsionis duntaxat ordinē, Eccleſiaſticæ diſciplinæ obſeruandæ gratiâ, reſpiciebat. Qui Seſsionis honos Epiſcopis, propter celebritatem & ſplendorem ciuitatum, in quibus epiſcopale miniſterium exercebant, conferebatur. Nam reuerà in initio ſecundus Patriarchæ Alexandrino ſedendi locus aſsignabatur: ſed hæc poſtea prærogatiua Conſtantinopolitanæ vrbis claritudini conceſſa eſt, quæ Alexandriam celebritate ſedíſque Imperatoriæ dignitate, ſuperabat. Cōcilio VI. œcumenico Conſtantinopoli, anno ferè DC.LXXXII. habito, Agathonis Romani Epiſcopi Legati interfuêre: hic enim omnium Epiſcoporum mos erat, vt cùm ipſi præſentes Cōciliis intereſſe nō poſſent, eò delegatos mitterent, qui ſuas vices

Romanus cum Alexandriæ Epiſcopo collatus.

c. mos antiquus. diſt. 65.

c Sacroſancta c. renouantes. diſt. 22.

obirent. Huic autem Concilio præfuit Imperator Cōſtātinus V. (cognomento Pogonatus) ad cuius dexteram Georgius Conſtantinopolitanus Patriarcha, (qui pręſens erat) ſedem habuit: Agathonis verò Legati ad ſiniſtrā, poſt Cōſules & Patricios. In quo Cōcilio Agatho veteris Romæ Archepiſcopus appellabatur: decretūq; Canone 36. Vt ſedes Conſtantinopolitani Patriarchatus, iiſdē quibus Romana priuilegiis vteretur vtq; in Comitiis Eccleſiaſticis, Epiſcopus Romanus primū conſeſſus locum obtineret, Conſtātinopolitanus autem ſecundum, Alexandrinus tertium, Antiochenus quartum, & Ieroſolymitanus quintum. Eodē quoq; Concilio, Canone 55. conſuetudo quædam Eccleſiæ Romanæ, qua diebus Sabbathi Quadrageſimæ ieiunare ſolebāt, abrogata eſt, quaſi Catholicæ Eccleſiæ conſuetudini cōtraria, per quā diebus Sabbathinis & Dominicis ieiunare prohibebatur: Eccleſiaſticis qui ſecus feciſsēt muneris ſui abrogatione plectendis, laicis autem expulſione à ſacra communione. Vnde facilè colligere eſt, tum Eccleſiā Romanam pro Catholica habitam nō fuiſſe, id eſt, ad cuius exēplar cæteræ Eccleſiæ ſeipſas cōponere deberent, aut ex eius imperio pendere: neque etiam Epiſcopum Romanum pro Oecumenico habitum eſſe, qui in cæteros Epiſcopos poteſtatem imperiúmve haberet. Nam & hoc antiquis Canonibus ex diametro repugnat, quibus diſertè prohibitum eſt omnibus Patriarchis Epiſcopíſque, Oecumenicorum aut ſummorum Sacerdotūm titulos aſſumere. Vnus ex Pelagio Epiſcopo Romano petitus, ita

habet: [NVLLVS Patriarcharum vniuerſitatis vocabulo vnquam vtatur:quia ſi ſummus Patriarcha Vniuerſalis dicitur,Patriarcharum nomen cæteris derogatur:ſed abſit à fidelibus hoc, ſibi velle quempiam arripere, vnde honorem fratrum ſuorum imminuere ex quantulacunque parte videatur. Quapropter charitas veſtra neminem vnquam, etiam in ſuis epiſtolis, Vniuerſalem nominet, ne ſibi debitum ſubtrahat, cùm alteri honorem infert indebitum.] Et alius Canon,ex D. Gregorij Epiſtola ad Patriarcham Alexandrinum,tranſcriptus,ſic habet: [ECCE in præfatione epiſtolæ quam ad me ipſum,qui prohibui, direxiſtis, ſuperbæ appellationis verbum,Vniuerſalem me Papam dicens imprimere curaſtis:quod peto mihi dulciſsima ſanctitas veſtra vltra non faciat:quia vobis ſubtrahitur,quod alteri plus quàm ratio exigit præbetur.Ego non verbis quæro proſperari, ſed moribus: nec honorem eſſe reputo, in quo fratres meos honorem ſuum perdere cognoſco.Meus námque eſt honor vniuerſalis Eccleſiæ,meus eſt honor fratrum meorum ſolidus vigor. Tunc ego honoratus ſum cùm ſingulis quibuſque honor debitus non negatur.Si enim Vniuerſalem Papam veſtra ſanctitas me dicit, negat ſe hoc]eſſe, quod me fatetur Vniuerſum: ſed abſit hoc: recedant verba quæ vanitatem inflant & charitatem vulnerant.] At poteſt quidem Epiſcopus Romanus primæ ſedis Epiſcopi titulum aſſumere, vt qui primam ſedem obtineat,ſicuti ſuprà diximus,Quod Canon ex Cōcilio Africano decerptus teſtatur, his verbis:

c. nullus, diſt. 99.

c. Ecce. diſt. ead.

c. Primæ. diſt. ea.

[PRIMAE ſedis Epiſcopus nō appelletur Princeps ſacerdotum vel ſummus Sacerdos, aut aliquid huiuſmodi: ſed tātùm primæ ſedis Epiſcopus.]

16 QVANQVAM autem Romanus Epiſcopus primi conſeſſus ius haberet, adeò vt ante alios Epiſcopos ſedere, iiſdémque pręire poſſet, nullū tamē ius præſidēdi in Conciliis vel Generalibus vel prouincialibus habebat. In Generalibus enim vt plurimùm Imperatores præſidebāt: in Prouincialibus autē, is qui à toto Epiſcoporum cœtu, qui ei Concilio intererant, eligebatur. Ac ſanè ex octo antiquiſsimis œcumenicis Conciliis, quæ enumerātur ante poſteriorū ſæculorum ſummam corruptionem, certum eſt, in primo quidem Concilio (nempe Niceno, anno CCC.XXVIII. habito, Imperatorē Conſtantinū magnum, à quo conuocatū fuerat, pręſediſſe. Secundo autē (quod anno CCC.LXXXV. Conſtantinopoli habitum eſt) Theodoſiū principem, à quo etiam conuocatum fuerat. Tertio verò, Epheſi habito, anno CCCC.XXXV. Cyrillum Alexandriæ Epiſcopū. Quarto Chalcedonenſi, anno CCCC.LV. habito, Martianū Imperatorem, ei aſsidente Senatu: quamquam in eo Leonis Archepiſcopi Romani Legati, Paſchaſinus, Lucentius, & Bonifacius intereſſent. Quinto, Conſtantinopoli, anno D.LII. habito, Mennā illius vrbis Patriarchā. Sexto, anno DC.LXXXII ibidem habito, Imperatorem Cōſtantinum V. cognomento Pogonatū, vt paulò antè diximus. Septimo, Niceæ quoque (vt primum) Bithiniæ vrbe, anno DCC.LXXXVII. habito, Imperatricem

Præſides 8. Conciliorū Generaliū

Trip. hiſt. lib. 9. cap. 3.

atricem Irenen cum Conſtantino Imperatore, ius filio:cuius Concilij authoritate imagines in emplis collocatæ ſunt, earúmque cultus comprobatus, vt ſuo loco pleniùs dicemus. Octauo denique, Conſtãtinopoli anno DCCC.XIX.habito, conſtat præſediſſe Baſilium Principẽ, etſi n eo Pontificis Adriani II.legati Donatus, Stephanus, & Marinus intereſſent, déq; prærogatiua in eo pręſidendi cõtenderent. In eo autẽ cõſtitutũ eſt, Canone 21, nulli hominũ licere eos qui Patriarchatuum ſedes obtinent, contumelia afficere, aut ſua dignitate abdicare: quinimò cũctis iniunctum, omni eos honore obſeruantiáque colere: maximè verò veteris Romę Papam, (in Concilij initio Archepiſcopũ nominatũ) & ſecundo loco Cõſtãtinopolitanũ Patriarchã, & cõſequenter ſuo quẽq; ordine Patriarchas, Alexandrinũ, Antiochenum & Ieroſolymitanũ. Adeò vt inde facilè colligi poſsit, Epiſcopum Romanum primũ quidem honore & ſedendi prærogatiua fuiſſe, non autem authoritate, vllóve in cæteros Epiſcopos imperio. Quod autem attinet ad cætera Oecumenica Cõcilia, ſuperiorib⁹ poſteriora, cuiuſmodi ſunt Lateranenſia & alia Romæ habita, Baſilienſe, & Florentinum, non inficiamur Rom. Pontifices per ſe aut per Legatos in illis præſediſſe: verùm hoc vſurpatione euenit, & Cæſarum Regúmque tolerantia, quibus non tantùm fuit animi, vt ius ſuum tueri ac retinere enixi ſint, aut certè id non ſunt auſi, quia nimis ſuperſtitioſè adũbrata Papali ſanctimonia imbuti excæcatíque eſſent. Quinetiam vltimis hiſce ferreis & caliginoſis ſæculis, Rom.

Pontifex neque per ſe,neque per Legatos Conſtantienſi Cõcilio præfuit: tum temporis enim tres erant Antipapæ, qui rei peragebantur,quíque in eo Concilio Pontificia dignitate & authoritate ſummoti ſunt.Conciliis autem Prouincialibus nunquam Pontifices, aut per ſe aut per ſuos Legatos, præfuerunt: faſtuoſa quippe eorum ambitio eiuſmodi minoribus Conciliis adeſſe aſpernata fuiſſet.

17 QVEMADMODVM autem Rom. Pontifices,Epiſcopi Oecumenici titulum,Conciliíſque præſidendi authoritatem, vſurparunt: ita etiam appellationum, quæ à ſententiis Epiſcoporum,Archepiſcoporúmque & Primatum totius Chriſtiani orbis interponerẽtur,notionẽ ſibi ſupremámque iuriſdictionem aſſeruerunt.

c. Cuncta.9. q.3. Et quia qui cauſam iniquam fouent, lites protrahere ſolent:magnus ſemper vbique appellantium ad ſedem Rom.numerus repertus eſt.Nihilominùs tamen in Concilio Mileuitano Africæ(cui D.Auguſtinus intererat) prohibitũ fuit, ne quis ad tranſmarinam vllam ſedem prouocaret (vt Romana ſedes Africanis tranſmarina erat) ſub anathematis periculo. Hæc verò ſunt Canonis ex illo Concilio excerpti, ipſa verba:

c.Presbyteri.11.q.3. [PRESBYTERI, Diaconi vel cæteri inferiores Clerici:ſi in cauſis quas habuerint, de iudiciis ſuorum Epiſcoporum conqueſti fuerint, vicini eos Epiſcopi audiant, & inter eos quicquid eſt diffiniant, adhibiti ab eis ex conſenſu ſuorum Epiſcoporum. Quod ſi ab eis prouocandum putauerint: non prouocent niſi ad Africana Concilia,vel ad Primates ſuarum prouinciarum,

uinciarum. Ad tranſmarina autem qui putauerit appellandũ, à nullo intra Africam in cõmunione ſuſcipiatur.] Qui Canon intelligendus eſt de rebus Eccleſiaſticis: nam in omnibus aliis prouocabatur ad ciuiles Magiſtratus, ex Imperatorum Chriſtianorum conſtitutionibus, vt ſuprà à nobis demonſtratum eſt.

18 QVOD verò ad illam authoritatem attinet, quam Pontifices in toto Clero eximendo à ſolutione tributorum à Regibus, Principibúſque indictorum ſibi arrogant, (vt ſuprà attigimus) hoc & veteribus Canonibus & communi iuri repugnat. Etenim ex veterum Canonum præſcripto Eccleſiaſtici tributis, ſubſidiis, & aliis Principum indictis collationibus adſtricti ſunt, pro ratione modóq; bonorum quæ ab eis poſsidentur: exceptis tamen templis domibúſque in quibus habitant, earúmque circuitu & hortulis, atque etiam decimis & oblationibus. Hęc ſunt in eam ſententiam ipſiſsima verba Canonis, cuiuſdam ex Pontifice Vrbano deſumpti: An bona Cleri tributis pendendis ſint obnoxia.

[TRIBVTVM in orę piſcis piſcãte Petro inuentũ eſt: quoniã de exterioribus ſuis quę palã cunctis apparent; Eccleſia tributũ reddit. Non autẽ totũ piſcẽ iuſſus eſt dare, ſed tantùm ſtaterẽ qui in orę eius inuentus eſt, quoniã nõ Eccleſia dari Imperatori, nõ Põtificalis apex, qui in ore capitis Eccleſię pręeminet, ſubiici poteſt Regibus: ſed ſanè, vt diximus, quod in ore piſcis inuenitur pro Petro & Domino dari iubetur, quoniam de exterioribus Eccleſiæ quod conſtitutũ antiquitus eſt, pro pace & quiete, in qua nos tueri & defenſare debent, Imperatoribus perſoluendũ eſt.] *c. tributum, 23. q. 8.*

Et alio Canone ex Concilio Garmacienſi de-
c. Sancitum. 23. q. 8. prompto, ſic habetur: [SANCITUM eſt vt
vnicuique Eccleſiæ vnus manſus integer, abſque
vllo ſeruitio tribuatur: & Presbyteri in eis con-
ſtituti non de decimis, neque de oblationibus
fidelium, non de domibus, neque de atriis, vel
de hortis iuxta Eccleſiam poſitis, impendant.]
Nouell. 149. cap. 3. Sed & iure communi Iuſtinianæo præcipitur, vt
nulla Eccleſia, nullum Xenodochium, nulla Cœ-
nobia, aut alia eiuſmodi loca miſerabilium rece-
ptacula, ſeſe à publicis tributis pendendis exi-
mant: cùm ea ad perſoluenda pręſidiariorum
militum ſtipendia exigantur, vt prouincias a
Barbarorum incurſionibus, latrocinijs & va-
ſtationibus tueantur, tranquillásque & pacatas
contra omnem vim externam defendant: tum
etiam ad Magiſtratuum prouincialium perſol-
uenda ſalaria, quò domeſticam quietem & eu-
taxiam, Iuſtitiæ ſecundum leges adminiſtratio-
ne in prouinciis conſeruent. Attamen Impe-
l. Placet. 5. l. Ad inſtitutiones. 7. l. Nemine. 11. C. de ſacroſ. eccleſ. Nouell. 131. cap. 5. ratores Gratianus, Valentinianus & Theodo-
ſius, multíſque pòſt ſæculis Iuſtinianus ipſe, bo-
na Eccleſiarum ab oneribus, ſeu præſtationibus
ſordidis, necnon ab extraordinariis collationi-
bus, libera eſſe iuſſerunt: niſi cùm extra ordi-
nem ad pontium inſtructionem, aut viarum re-
fectionem, aut ad angarias Principi præbendas,
imponenda eſt collatio. Ordinariis autem indi-
ctionibus omnibus, ſine vlla exceptione obno-
xia ſunt.

De authoritate Pontificis & Concilij. 19 QVOD verò ad eam attinet, quam ſibi
ſuper Concilia Rom. Pontifex authoritatem
vendicat, Concilio certè Conſtantienſi (anno

CCCC.

CCCC.XIIII.habito) decretum eſt Concilij authoritatẽ Pontificia ſuperiorem eſſe, ipſique ius eſſe abrogandorum & ſummouendorum Pontificum. Hæc ſunt ipſa verba cuiuſdam Canonis, Seſsionis eiuſdem Concilij quartæ & quintæ: [SYNODVS in Spiritu ſancto congregata legitimè, generale Concilium faciens, Eccleſiam Catholicam militãtem repræſentans, poteſtatem à Chriſto immediatè habet,cui quilibet cuiuſcunque ſtatus vel dignitatis, etſi Papalis exiſtat, obedire tenetur, in his quæ pertinent ad fidem, & extirpationem ſchiſmatis, & reformationem generalem Eccleſiæ Dei in capite & in membris.] Ac ſanè huius Concilij authoritate, Papa Ioannes XXIIII. Gregorius XII. & Benedictus XIII. Antipapæ omnes, Papali ſolio & dignitate abrogati ſunt & ſummoti.Odo verò Colonna Pontifex creatus, qui Martini V.nomen adſumpſit. Concilio quoque Baſilienſi,anno M.CCCC.XXXI.habito,(cui Iulianus,Cardinalis à ſancto Angelo,Papæ Eugenij IIII. Legatus, præfuit,) idem Concilij Conſtantienſis Canon totidem verbis in quarta Seſsione approbatus & repetitus eſt.Prætereà tricefimatertia eiuſdem Baſilienſis Concilij Seſſione,anno M.CCCC.XXXIX.habita, (hoc enim Concilium in multos annos protractum & celebratum eſt) hi tres fidei articuli(quos Veritates appellitant) ſanciti ſunt. Vt omnes, cuiuſcunque tandem ſortis & dignitatis homines,atque adeò ipſi Rom.Pontifices, Concilio Oecumenico morem gerant,in iis quæ ſpectant ad fidem, Schiſmatum extirpationem, & vniuerſæ

Eccleſiæ,tam capitis quàm membrorum,emendationem. Secundò, Omnes, cuiuſcunque tandem ſortis aut dignitatis homines,etiam Pontificiæ, coercēdos eſſe,ſi Concilio morem gerere noluerint,rebelléſque ac cōtumaces eſſe perrexerint. Tertiò, Nec Pontifici,nec cuiquam alij,diſſoluendi,aut aliò transferendi, aut prorogandi Concilij, citra eiuſdem conſenſum, ius poteſtatémve eſſe. Quos articulos, tres eſſe fidei Catholicæ Veritates, eóſque qui iis fidem non adhibuerint, pro hæreticis eſſe habendos, Baſilienſes Patres ſanciuerunt. Adeò vt harum trium Veritatum vi & conſequentia, Eugenio Papæ Pontificiam dignitatē abrogauerint,quaſi in fide orthodoxa erranti:nec enim Veritates illas approbabat, veritus ne ſibi eſſent detrimento. Eugenio autem damnato,in eius locum, Patrum Concilij authoritate & ſuffragiis (at reipſa nequaquam) ſurrogatus eſt Amedæus Sabaudię Comes, poſteà Fælix V. (quanquam parùm in Pontificatu fælix) nominatus. Perſpicuè igitur ex hiſce duobus Cōciliis, Cōſtantienſi,inquam, & Baſilienſi, in liberis Germaniæ ciuitatibus habitis,conſtat Rom. Pontificē Concilio haudquaquam ſuperiorē eſſe.Nec obeſt quod cōtrarium conſtitutū fuerit in Conciliis Florentię & Mātuæ habitis,quæ ex Pontificū Eugenij IIII. & Pij II. arbitrio & nutu pendebant.Sed & Patrum Cōſtantienſiū & Baſilienſiū illud Decretū, ſemper Gallię Reges,Sorbona Pariſiēſis,& Vniuerſa Eccleſia Gallicana cōprobauerunt: ſæpiſſiméq; à Pontifice & Pōtificiis decretis & conſtitutionibus ad Conciliū futurū prouocarunt,

vt ex noſtris & externis hiſtoriis ſatis conſtat.

20 Deniqve quod ad Eccleſiæ Romanæ authoritatem attinet (ad cuius exemplar cæteras Eccleſias omnes componi debere aiunt) eam alias Eccleſias authoritate vincere, aut illis ſuperiorem eſſe antiqui Canones negant. Hæc ſunt vnius verba: [Nec altera Romanæ vrbis Eccleſia, nec altera totius orbis æſtimãda eſt. Et Gallia, & Britannia, & Africa, & Perſis, & Oriens, & India, & omnes Barbaræ nationes, vnũ Chriſtũ adorãt, vnã obſeruant regulã veritatis. Si autem authoritas quæritur, orbis maior eſt vrbe. Vbicunq; fuerit Epiſcopus, ſiue Romę, ſiue Eugubij, ſiue Cõſtantinopoli, ſiue Rhegij, ſiue Alexãdrię, ſiue Thebis, ſiue Guarmacię, ciuſdẽ meriti, eiuſdem eſt & Sacerdotij. Potentia diuitiarũ & paupertatis humilitas, vel ſublimiorẽ vel inferiorem Epiſcopum nõ facit. Cęterùm, omnes Apoſtolorũ ſucceſſores ſunt. Sed dices, quomodo Romæ ad teſtimonium Diaconi Presbyter ordinatur? Quid mihi profers vnius vrbis conſuetudinem? Quid paucitatem, de qua ortũ eſt ſupercilium, in leges Eccleſię vendicas? Omne quod rarũ eſt plus appetitur. Pulegiũ apud Indos pipere pretioſius eſt. Diaconos paucitas honorabiles, Presbyteros turba contẽptibiles facit.] Hic Canõ ex D. Hieronymi ad Euagriũ epiſtola trãſlatitius eſt, in qua acerbè reprehẽdit eos qui Diaconos Presbyteris anteponunt, vt Romæ fiebat. Multiſq; Scripturę ſacrę locis ꝓbat, Presbyterũ & Epiſcopũ idẽ ſonare: itaq; Diaconos nõ magis Presbyteris quã Epiſcopis eſſe anteponẽdos. Ridétq; eos, qui exẽplũ & vſum Eccleſiæ Romanæ obtendunt, ac vnius vrbis cõſuetudinẽ aduerſus

De authoritate Eccleſiæ Romanæ.

c. legimus. diſt. 93.

Eccleſiæ leges trahendam non eſſe oſtendit: Eccleſiámque Romanam aliis Eccleſiis æqualem, non ſuperiorem eſſe. Porrò hoc etiam obſeruandum eſt, Hieronymo non ſatis fuiſſe Eccleſiam Romanam, Eccleſiis Conſtantinopoleos, Alexandriæ, & Thebarum, amplarum vrbium, exæquando deprimere, ſed & vt magis eius ſupercilia calcaret, eam quoque Eccleſiis oppidorum Eugubij & Garmaciæ æquiparaſſe. Adeò vt qui Eccleſiæ Romanæ D. Hieronymū Presbyterum Cardinalem fuiſſe affirmant, non ſatis eum idoneum patrocinio potentiæ Sedis Romanæ aduocatum & aſſertorem habeant. Quinetiam tantum abeſt vt Canones probent, cæteras Eccleſiæ Romanę exemplum & traditiones ſequi debere, vt è contrà extet vnus, è Concilio Oecumenico Conſtantinopolitano tranſlatitius, quo apertè traditio Eccleſiæ Romanæ de Cœlibatu Clericorum caſſa & irrita pronuntiatur, tanquam Canonibus Apoſtolicis contraria. Hęc verò ſunt illius Canonis verba:

c. Quoniam. diſt. 31. [Qvoniam in Romani ordine Canonis eſſe cognouimus traditum, eos qui ordinati ſunt Diaconi vel Presbyteri, confiteri quod non ſuis iam copulentur vxoribus: antiquum ſequentes Canonem Apoſtolicæ diligentiæ, & conſtitutiones ſacrorum virorum, legales nuptias amodò valere volumus: nullo modo cum vxoribus ſuis eorum connubia diſſoluentes, aut priuantes eos familiaritate ad inuicem in tempore opportuno. Quicunque ergo diligens inuentus fuerit ſubdiaconali ordinatione, aut diaconali, aut ſacerdotali: hi nullo modo prohibeantur ad talem

talem aſcendere gradum, pro vxoris ſuæ cohabitatione. Nec etiam tempore ordinationis ſuæ profiteri caſtitatem cogantur, quò abſtinere debeant à legali vxoris familiaritate.] Hoc eodem Concilio reuocata fuit etiam alia Eccleſiæ Romanæ traditio, vt paulò antè attigimus, de ieiuniis ſingulis Quadrageſimæ ſabbathis celebrandis, Patrúmque Cōcilij authoritate iuſſa eſt, hūc morem abiicere, antiquúmque Canonē ab Eccleſia Catholica receptum obſeruare, quo prohibebatur diebus Dominicis & Sabbathi ieiunare, excepto vno Sabbatho (nempe eo qui proximè antecedit feſtum Paſchatis) pœna Clericis indicta depoſitionis ab officio, & laicis excommunicationis. In ſumma, Eccleſia Romana ſecundum antiquos Canones olim non habebat, nec habere debebat, maiorem quam alia quælibet Eccleſia authoritatem. Tantū abeſt vt aliarum Eccleſiarū Mater, (ſicuti Calixtus & cęteri Pontifices in cōſtitutionibus, Decretis, & Bullis ſuis eam nominăt) dici debeat. Etenim ex Actis Apoſtolorum, & aliis Eccleſiaſticis hiſtoriis clariſsimè patet, quamplurimas Eccleſias in Iudęa Samaria, Aſia minori, & Gręcia, ab Apoſtolis (maximè verò à D. Petro Antiochenam) ante Romanam Eccleſiam fuiſſe plantatas & inſtitutas. Cùm igitur Romana fuerit plantata & ſata poſt illas Græcas & Orientales Eccleſias, nequaquam earum Mater dici poteſt. Adde quòd Conſtantinopolitana hunc ſibi quoque titulum vendicabat, ex lege Imperatorum Leonis & Anthemij, qui eam matrem ſuam & omniū Chriſtianorum Orthodoxorum vocant. Verùm, vt

Conſtantin. conc. 6. c. 55.

c. Non decet. diſt. 12.

vtranque ab hac altercatione liberemus, vtrique hic Matris titulus delendus eſt & abrogandus. Sed iam ad Reformationem accedamus.

l. Determinamus. 15. C. de ſacroſ. eccleſ.

21 Primo Decreto conſtitutum eſt omnes Epiſcopos (etiam Cardinales) in ſuis Epiſcopatibus reſidere debere, nec niſi quatuor de cauſis abeſſe poſſe: nempe quum Chriſtiana charitas, aut vrgens neceſsitas, aut publica vtilitas, aut obedientia ab eis ſuperioribus Poteſtatibus debita, eorum abſentiam deſiderare videbuntur. Quarum cauſarũ abſentiæ futuræ Rom. Pontifex notionem habebit, legitimæ ſint necne, poſtquàm Metropolitani eorúmvè Suffraganei de iis primùm cognouerint, atteſtatíque fuerint. Interea verò Concilium hortatur omnes Preſules, vt diebus ſaltem ſolennibus Aduentuum Domini, Natalium, Quadrageſimæ, & Feſtorum Paſchatis & Pentecoſtes, eiúſque quod Corporis Dei dicitur, in ſua quiſque Eccleſia reſideant. Anteà ſimile Decretum de reſidentia habuimus, ideóque huic diutius non immorabimur. Dici tamen poteſt, tam facilè eſſe quatuor hîc poſitas exceptiones prętexere, vt cuilibet facillimũ ſit huiuſce Decreti vim eludere. Adde quod poteſtas ſoluendi Epiſcopos à reſidentia, ſalua manet & integra penes Rom. Pontificem, ipſius etiam Concilij aſſenſu & Decreto, adeò vt difficile non ſit abſentię licẽtiam precibus vel precio comparare. Porrò reſidentia Præſulum non magnoperè pertinet ad Reformationem, præſertim cùm inſcitia laborantes, in docendo verbo Dei muti ſunt, proindéque piis monitis, bonorúmq; morum exemplis

vacui & inutiles, quales hodie vt plurimùm eſſe ſolent. Tales enim ſatiùs fuerit quàm maximè procul à ſuis gregibus abeſſe, coadiutoréſque aut Vicarios deligere, qui vices eorum obirent, quàm nulla doctrina, nullóque bono exemplo gregibus ſuis offendiculo eſſe. Seſſ. 7. de reform. in princ. & Seſſ. 25. c. 21.

22 CAETERVM, ſcitu dignißimum eſt, quibus artibus Pontifex Rom. ſoluendi à reſidentia poteſtatem retinuerit. Sciendum eſt igitur quæſtionem hanc Pauli III. Rom. Pontificis temporibus, in Concilio motam agitatámque fuiſſe, An Pontifici liceret Epiſcopos à reſidentia ſoluere. Ac plerique Theologi negabāt licere, reſidentiam enim iuris eſſe diuini, atque ideò nemini fas eſſe ab eo quenquā ſoluere: ídque conſtare ex 18. Leuitici capite, vbi Leuitis Dominus, ore Moſis, ita præcipit: *Die noctéque manebitis in tabernaculo, obſeruantes cuſtodias Domini, ne moriamini.* Itaque ex eo colligebant, Papæ non licere Epiſcopos à reſidendo eximere. Quam diſceptationem, cùm Paulus ex literis Legatorum ſuorum intellexiſſet, mox eis mandauit, vt huius quæſtionis definitionem in aliud tempus differrent. Cui mandato Legati paruerunt. Intereà verò, Paulus ex Italia Tridentum validam manum quadraginta Epiſcoporum auxiliariorum miſit (quorum tum plerique recèns creati ſunt) quos ex Apulia & Sicilia exciuerat, vt ſuffragiorum multitudine in illius quæſtionis definitione poteſtatem à reſidentia ſoluendi retineret, ſuperiórque euaderet. Quod & accidit. Nam nouum illud ſubſidium frequēti Concilio apertè inclamitabat, ſe ad nutum Rom. Subſidium à Pontifice ad Concilium miſſum.

Pontificis eſſe creatos,ab eóq; pendere, eóque tantùm veniſſe, vt eius votis obtemperarent, non autem vt ei leges darent.

Confeſsio Preſbyteris.

23 DECRETVM 15. quo Presbyteri iubentur à confeſsionibus audiendis abſtinere,niſi ſint ipſi parœciarum rectores, aut certè confeſsiones audiendi licentiam ab Epiſcopo obtinuerint,eò tantùm ſpectat,vt Epiſcoporum authoritas augeatur, vtque ex eiuſmodi licentiarum conceſsione,lucrum & emolumentum ipſi ſentiant.

Collegia per ſpeciē inſtituta.

24 DECRETO 18. præcipitur, vt vnuſquiſque Epiſcopus aliquam redituum ſuæ Diæceſis beneficiorum partem abſcindat, ad Collegij iuxta Eccleſiam Cathedralem conſtructionem & dotationem,in qùo adoleſcentes alantur & inſtituantur, ad munera Eccleſiaſtica poſteà capeſſenda,cùm fuerint idonei.Hoc ſi fieret,ínque huiuſmodi Collegiis iuuentus vera pietate imbueretur, vtique laudabile fuerit hoc Patrum inſtitutum. Sed non eſt quod exſpectemus huiuſmodi Decreta executioni mandari.

XXIIII. SESSIO.

NOVEMBRIS vndecimo die, eodem anno LXIII.viceſimaquarta Seſsio habita eſt: in qua tum de doctrina Matrimonij,tum etiam de diſciplina tractatum eſt.

De iuris Diuini diſpēſatione.

1 CANON 3. ſic habet: [SI quis dixerit, eos tantùm conſanguinitatis gradus, qui in Leuitico

uitico exprimuntur, poſſe impedire matrimonium contrahendum, & dirimere contractum, nec poſſe Eccleſiam in nonnullis illorum diſpenſare, aut conſtituere vt plures impediant, & dirimant: anathema ſit.] Hoc Canone Tridentini Patres Eccleſiæ (hoc eſt, Papæ & ſedi Romanæ) poteſtatem tribuunt à iuris Diuini obſeruatione ſoluendi, iúſque ſuæ illius poteſtatis, ſupra Deum ipſum extendendæ. Quod adeò à fide & perſuaſione Chriſtianorũ omniũ, qui vera pietate imbuti ſunt, abhorret, vt vel ipſe auditus tã impię vocis, pios terrere debeat. Legibus certè Canonicis & Ciuilibus, contractus omnes, pactiones, diſpoſitiones, & alia eiuſmodi, ſi contra leges fiant, maximè cùm quid lex fieri vetat (vt ſunt omnia 18. capitis Leuitici mandata prohibitoria) irrita, nulliúſque momenti, próque infectis habenda ſunt. Neque vllus Magiſtratus tantum ſibi licere exiſtimare debet, vt poſsit aut debeat Principis ſui legibus quicquam detrahere, aut eas vlla ex parte abrogare, vel etiam quenquam ab earum obſeruatione ſoluere: ſed nec eas interpretatione lenire, ex adumbrata animi ſui æquitate: iſthæc enim omnia ad ipſum tantùm legis conditorem pertinent. Si igitur hoc in legibus humanis, hominum (quorum proprium eſt labi, errare & allucinari) ingenio fabricatarum obtinet, quid de legibus Diuinis dicemus? An homini natura cæco & errabundo permittendum eſſe fatebimur, in leges Dei (qui nec errare, nec decipi, nec cæcutire poteſt) inquirere, illíſque vlla ex parte derogare? An tantam ſibi ſuperbiam aſſumere oportebit,

c. Imperialis. 25. q. 2. l. nõ dubiũ. 5. C. de legib. l. leges. 9. C. eod.

vt eas interpretatione lenire vel coarctare pro ſuo ſibi arbitrio licere perſuadeat,quaſi non ſatis abundè tãtus Legiſlator in omnes caſus proſpexerit? An deniq; aſſentiemur temerariæ hominum audaciȩ Diuinas Leges ſubeſſe?tantúmque homines ſibi arrogare, vt ſummi illius Legiſlatoris legibus, quicquam addere aut detrahere poſsint? Hoc certè,adeò immane & impiũ eſt, vt ſua ſatis ſupérque immanitate atque impietate hic Canon Tridentinus refutetur. Hæc poteſtas à legibus Diuinis ſoluendi Antichriſto optimè conuenit,qui Dei locum & ſedem vſurpaturus eſt, atque adeò ſupra id omne quod Deus dicitur faſtigium vendicaturus. At veræ Eccleſiæ nequaquam iſta conueniunt, quæ vocem tantùm Paſtoris ſui ſummíque Legiſlatoris audit,eíque vltrò morem gerit. Iſtud eſt immanes illos Gigantes (quorum profani ſcriptores meminerunt) imitari, qui montes montibus ſuperaddendo, in cœlum conſcendere moliebantur, illúdque imperio ſuo ſubiicere. Cæterùm, non affirmamus, Chriſtianùm legum cæremonialium & Politicarum veteris Teſtamenti obſeruationi illigatum eſſe, (hoc enim eſſet Iudęũ ſe profiteri) ſed has connubiorum leges,de quibus hîc loquimur,quibus in certis propinquitatis & affinitatis gradibus matrimonia contrahi prohibentur, cæremoniales, aut politicas eſſe negamus. Nam & ipſi Iuriſconſulti, Imperatoréſque Ethnici,ſolo naturæ inſtinctu ducti, (nec enim viderant aut legerant veteris Teſtamenti libros) eaſdem approbarunt ſanciuerúntque. At

verò,

verò, Tridentini Patres, qui haſce Leuiticas leges legerant & nouerant, nihilominus tamen tantum nefas auſi ſunt, vt eas temerandi, illarúmque ſacroſanctæ authoritati derogandi Eccleſiæ Romanę pro ſuo arbitrio poteſtatem tribuerint. Quod veteribus Canonibus planè repugnat, maximéque vni à Pontifice Calixto petito, cuius hæc ſunt verba: [CONIVNCTIONES conſanguineorum fieri prohibentur. Quare? quia has diuinæ ſæculíque prohibent leges. Leges ergo Diuinæ hoc agentes, & eos qui ex eis prodeunt, non ſolùm eiiciunt, ſed ẽtiam maledictos appellant. Nos verò ſequentes Patres noſtros, infamia eos notamus, & infames eſſe cenſemus, quia infamię maculis ſunt aſperſi. Nec eos viros, nec accuſationes eorum (quas leges ſæculi reiiciunt) ſuſcipere debemus.] Alius quoque Canon, ex Pontifice Zacharia petitus, eos qui contra leges diuinas Leuitici matrimonia contrahunt in ſempiternæ damnationis via eſſe affirmat: eúmque qui tantam támque pernicioſam temeritatẽ approbat, ſalutis animæ ſuæ curam negligere. Denique ex veterum Canonum Decreto, nihil omnino decerni poteſt aut debet, quod Scripturæ Diuinæ ſit contrarium, aut derogatorium. Quod docet Canon, ex Papę Marcelli epiſtola ad Epiſcopos Antiochenos depromptus, his verbis: [ROGAMVS vos fratres dilectiſsimi, vt non aliud doceatis, neque ſentiatis, quàm quod à B. Petro & reliquis Apoſtolis & Patribus accepiſtis.] Eſt & alius Canon, Iulio primo Epiſcopo Romano attributus, quo docetur eos qui doctrinam libris

c. Coniunctiones. 35. q. 2.

c. piſtacium. 30. q. 3.

c. Rogamus. 24. q. 1.

c. nolite. diſt. 11.

Canonicis pugnantem probant, doctrina peregrina falli ac decipi. Extant & alij multi, ex D. Auguſtino deprompti, quibus præcipitur, vt omninò ſacræ Scripturæ Canonicæ veteris & noui Teſtamenti inhæreamus, nec vllo pacto ab ea deſciſcamus, aut de eorum quæ in ea continentur rectitudine diſputemus: tantum abeſt vt ab eorum obſeruatione à quoquã eximi nos poſſe probet. Sed hoc axioma in tantum ſuamet luce clareſcit, vt ampliore confutatione non egeat.

c. quis neſciat. c. neque.diſt.9.

2 Canon 7. ſic habet: [Si quis dixerit, Eccleſiam errare, cùm docet (iuxta Euangelicam & Apoſtolicam doctrinam) propter adulterium alterius coniugũ matrimonij vinculum non poſſe diſſolui, & vtrunque vel etiam innocentem, qui cauſam adulterio non dedit, non poſſe, altero coniuge viuente, aliud matrimoniũ contrahere, mœcharíque eum, qui dimiſſa adultera, aliam duxerit, & eam, quæ, dimiſſo adultero, alij nupſerit, anathema ſit.] Hic Canon manifeſtè repugnat non modò Ieſu Chriſti Euangelicæ legi, qua diſertè adulterij cauſa diuortiũ fieri poſſe ſancitum eſt, ſed vetuſtiſsimo etiam Canoni primi Concilij Arelatenſis (tempore Conſtantini Magni habiti) quo docetur perſuaſione quidem vtendum, ſed non prohibitione, apud eum qui vxorem in adulterio deprehenderit, ne alteram ducat. Hæc ſunt eius verba: [De his qui coniuges ſuas in adulterio deprehendunt, & iidem ſunt adoleſcentes fideles, & prohibentur nubere, placuit, vt inquantum poteſt conſilium eis detur, ne viuentibus vxoribus ſuis, licet adulteris, aliàs accipiant.] Ex quo conſequitur

De diuortio propter adulteriũ.

Matth. cap. 19. & Luc cap. 16.

Arelat. cõc. 1. c. 10.

ſequitur illis tẽporibus, eum qui in adulterio vxorem ſuã deprehendiſſet, alteram ducere potuiſſe, quum carnis incõtinentia non patiebatur vt ſibi perſuaderetur à cõiugio abſtinere, aut ad adulteram redire. Extat & alius Canon ex Pontifice Zacharia petitus, quo cauetur licere, cùm coniugum alter inceſtum commiſerit, alteri inſonti ad alias tranſire nuptias. Hæc verò ſunt eius ipſiſsima verba: [CONCVBVISTI cum ſorore vxoris tuæ? ſi feciſti, neutram habeas. Et ſi illa quę vxor tua fuerit, conſcia ſceleris non fuit, ſi ſe continere non vult, nubat in Domino cui velit, tu autem & adultera, ſine ſpe coniugij permaneatis.] Apparet igitur ex Canonum decretis, partem adulterij ream repudiari poſſe, alteram autem alteri nubere. Quod etiam obtinet, quando coniugum alter alterius necem molitus eſt, vt ex Canone quodam ex Concilio Elibertino deſumpto conſtat, his verbis: [SI qua mulier in mortem mariti ſui cum aliis conſiliata ſit, & ipſe vir aliquem ipſorum ſe defendendo occidit, & ſi probare poteſt ille vir eam ream eſſe conſilij: poteſt, vt nobis videtur, ipſam vxorem dimittere, &, ſi voluerit, aliam ducere. Ipſa autem inſidiatrix pœnitentię ſubiecta, abſque ſpe coniugij maneat.

c. Contubuiſti. 32. q. 7.

c. Si qua mulier. 31. q. 1.

3 CANON 9. ſic habet: [SI quis dixerit, Clericos in ſacris Ordinibus conſtitutos, vel regulares caſtitatem ſolenniter profeſſos, poſſe matrimonium contrahere, contractúmque validum eſſe, non obſtante lege Eccleſiaſtica, vel voto, & oppoſitum nihil aliud eſſe quàm damnare matrimonium, poſſéque omnes con-

De Eccleſiaſticorum hominum matrimonio.

trahere matrimonium, qui non ſentiunt ſe caſtitatis (etiam ſi eam vouerint) habere donum, anathema ſit: Cùm Deus id rectè petentibus non deneget, nec patiatur nos ſupra id quod poſſumus, tentari.] Hoc Canone apparet Patres Tridentinos exiſtimaſſe caſtitatem & matrimonium ſimul eſſe non poſſe, viríque cum vxore cohabitationem à caſtitate alienam eſſe. At è contrà ſanctus & inſignis Epiſcopus & martyr Paphnucius, in Nicena Synodo aſſeruit, matrimonio caſtitatem ineſſe, eiúſque ſententia obtinuit, ab omnibúſque illius Concilij Patribus approbata eſt: in eóque ſancitum, Ne Sacerdotes Cœlibem vitam agere cogerentur: caſtitatem enim eſſe (vt piè Paphnucius aſſerebat) ſuæ quenque vxoris conſuetudine frui, matrimoniíque prohibitione fornicationis anſam præberi poſſe. Hæc verò ſunt ipſiſsima verba Canonis cuiuſdã in eam ſententiam: [NICENA Synodus volens corrigere hominũ vitam in Eccleſiis cõmorantium, poſúit leges quas Canones vocamus: in quorũ tractatu, videbatur aliquibus introducere legem, vt Epiſcopi, Presbyteri, Diaconi, Subdiaconi, cũ coniugibus, quas ante cõſecrationẽ duxerunt nõ dormirent. Surgẽs autem Paphnucius Confeſſor, cõtradixit: honorabiles cõfeſſus nuptias, & caſtitatẽ dicẽs eſſe cũ propria cõiuge cõcubitũ. Suaſit itaq; Cõcilio ne talẽ poneret legẽ, grauẽ eſſe aſſerẽs causã, qua aut ipſis, aut eorũ cõiugalibus occaſio fornicationis exiſteret. Et hoc quidẽ Paphnutius, licet nuptiarũ eſſet inexpertus, expoſuit, Synodúſq; laudauit ſententiã eius, & nihil hac parte ſanciuit: ſed hoc in

c. Nicena. & c. Quoniã. diſt. 31.

vniuſcu-

vniuſcuiuſq; volũtate nõ neceſsitate, permiſit.] Ac ſanè hanc Synodi conſtitutionem Eccleſia Orientalis ſecuta, nunquam ſe Cœlibatus voto adſtringere voluit. Quod perperàm caſtitatis votum nuncupant:experientia enim compertiſſimum eſt, impuro illo caſtitatis voto turpiſsimis libidinibus & prodigioſis flagitiis Occidẽtalem Eccleſiam conſpurcatam fuiſſe, quibus iampridem atque etiam nunc vniuerſus orbis putidè fœtet.

4 Ex pluribus quoque antiquis Canonibus apparet, Eccleſiæ primitiuæ Occidentalis Eccleſiaſticos huic Cœlibatus voto ſe adſtringere ſolitos nõ fuiſſe. Extat vnus ex iis qui Apoſtolis adſcribuntur, in hanc ſententiam: [EPISCOPVS aut Presbyter vxorem propriam nequaquam ſub obtentu religionis abiiciat. Si verò reiecerit, excommunicetur: ſed ſi perſeuerauit, deiiciatur.] Et alio Canone, ſecundi Concilij Turonenſis (anno circiter DC. XXXII. ſub Ariberto Aquitaniæ Rege, eiuſque authoritate habiti) ſic præcipitur: [EPISCOPVM Epiſcopam non habentem, nulla ſequatur turba mulierum, licet ſaluetur vir per mulierem fidelem, ſicut & mulier per virum fidelem, vt Apoſtolus ait.] Quod ſatis arguit eo tempore Epiſcopos habuiſſe vxores, quæ Epiſcopæ appellatæ ſint. Neque verò hunc Canonem ad Eccleſiá Orientalem referri oportet, vt ineptè faciunt imperiti quidam gloſſatores. Nam in ipſo Galliæ ſinu & meditullio hoc Turonenſe Concilium habitum eſt, ad Eccleſias Gallicanas rectè adminiſtrandas non autem Orientales, in quas Gallicanæ nullum haberent imperium. Extat &

c. 6. Can. Apoſt.

Turon. Cõc. 2.9. Epiſcopę in Gallia.

alius quoque Canon ex D. Auguſtino deſumptus, quo ſatis euincitur Cœlibatus votum non impedire quominus Eccleſiaſtici vxores habere poſsint. Hæc ſunt eius verba: [QVIDAM nubentes poſt votum aſſerunt adulteros eſſe, ego autem dico vobis, quod grauiter peccant qui tales diuidunt.] Ex aliis quoque multis Canonibus conſtat, multos Epiſcopos Romanos Sacerdotum filios fuiſſe: quales Oſius, Bonifacius, Fęlix, Agapitus, Theodorus, Siluerius, Deodatus, alter Fęlix, Gelaſius, alter Agapitus, & plerique alij fuêre, quos veriſimile non eſt ſpurios & nothos fuiſſe. Vnde rectè ſequitur illorum temporibus Cœlibatum in Eccleſia Occidentali, ac ne Romæ quidem, receptum fuiſſe. Extat & alius Canon, qui teſtatur B. Seuerum Archepiſcopū Rauennatem vxorem cum liberis habuiſſe. Denique multi alij extant eiuſdem generis Canones, quibus iſtud Cœlibatus votum improbatur: at ſuperiores Concilij Tridentini confutando decreto ſufficiunt. Nihilominus tamen hoc inſuper addendum eſt, cauſam quæ mouerit hoc cælibatus votum in Eccleſia Latina ſuſcipere, non ex aliquo pietatis ſtudio manaſſe, ſed ex adumbrata quadam frugalitate, ſeu potius parcimonia, in bonis Eccleſiaſticis adminiſtrandis & augendis: vt ex Canone à Pontifice Pelagio petito, cōſtat, quo docetur à Syracuſano populo (nunc Sarrogoſsiano appellato) in Sicilia, Epiſcopum quendam electum & creatum fuiſſe, qui vxorē & liberos haberet: quam electionem Pelagius improbabat, quia Epiſcopū illum, cum tanta vxoris liberorúmque familia Eccleſiæ bona

c. Quidam. diſt. 27.

c. Oſius. diſt. 56. c. vnaquaque. §. Beatus. 13. q. 2.

c. De Syracuſanæ. diſt. 28.

bona abſumere poſſe cauſaretur. Tandem tamẽ hãc electionẽ admittere compulſus eſt, ea tamẽ lege & conditione, vt Epiſcopus ſponderet futurum, vt neque eius vxor, neque liberi, neque etiam alij domeſtici, de bonis Eccleſiæ quicquã ſubtraherent, vtque quicquid in poſterum acquireret, id Eccleſię acquiſitum eſſe cenſeretur: nihilque liberis aliud relinqueret quàm quæ, tũ cùm primùm electus fuiſſet, bona poſſidebat, quorumque idcirco inuentarium conſcriberetur. Sed iam ad huius Seſsionis Decreta veniamus.

5 QVOD ad decreta de Matrimoniis reformandis pertinet, primo quidem præcipitur, Matrimonia clam contracta à filiis familiâs, citra parentum conſenſum, rata tamen eſſe, vbi contrahentes ad id inuiti minimè coacti ſunt. At hoc iuris communis regulis apertè repugnat, quæ eiuſmodi conſenſum reprobãt irritũque eſſe volũt. Ratio hęc eſt, quia qui ſub aliena poteſtate ſunt ſui iuris non ſint, (vt loquuntur Iuriſconſulti) ac proinde eorum voluntas & cõſenſus ab eorum voluntate, quorum poteſtati ſubſunt, pendere debent. Adeò vt liberi, qui ex eiuſmodi matrimonio procreantur, etiam pro illigitimis & iniuſtis habeantur. Verũ, nequaquã Tridentini patres primi hoc ciuile ius rectè piéque conſtitutum, perturbauerunt confuderúntque.

De matrimonio coerã qui ſub patria poteſtate conſtituti ſunt.

l. Paulus. 11. D. de ſtatu hom. l. 4. D. de reg. iur.

6 EODEM Decreto conſtituitur, vt ſi quod periculum immineat, ne ex Matrimonij præconiis aliquis illud improbè impedire velit, tum licere hoc ipſum à parœciæ rectore, vno &

Præconia, & clãdeſtina matrimonia.

altero teſte præſentibus celebrare, poſtque eius ſolemnẽ celebrationem, ante tamẽ ceſtũ ſolutã, præconia facere à quibus tamen Epiſcopus ſoluere poſsit. Quo articulo via ad clandeſtina matrimonia patefacta eſt: nec enim vllum fuit vnquam tam clandeſtinum, cui celebrando Preſbyter aliquis vnus, & teſtes ad minimùm duo non interfuerint. Quin & ab omni ratione alienum eſt, hunc abuſum ſubſequentib' pręconiis legere velle: nam ſi ex legitima præconis accedente interceſsione matrimonium ſolenniter iam celebratum diſſoluere fas eſt, perinde eſſet illius præconia ante ac poſt publicare. Quod ſi id non liceat, poſteriora eiuſmodi Præconia fruſtra fieri manifeſtum eſt. Atque ideò hînc fit vt Epiſcopo ab iis ſoluendi (quaſi error errore corrigi debeat) poteſtas concedatur. In ſumma, huiuſmodi Reformatio magnam in Rempub *ἀταξίαν* inueheret, ſi executioni mãdaretur. Sed longè prudentius Rex noſter huic rei conſtitutione ſua proſpexit, qua iubetur, Vt cuiuſq; matrimonij celebrationẽ tria pręcedant præconia, vtque ab iis neminem, niſi poſt primum præconium, Præſules ſoluere poſsint. Vtque Paſtores Eccleſiaſtici, quorum muneris eſt Matrimonij benedictionem celebrare, nulliu s cęremonialis benedictionis ritus impleãt, quin prius accuratè inquiſiuerint, nũ ſponſi ſpõſæve ſint ſui iuris, an verò filij filiæve familiâs, & antequã illis de parentum eorúmve tutorum aut curatorum aſſenſu, liquidò appareat.

Bleſ. art. 40.

Scortationis afinitas 7 DECRETO 4. Tridentini Patres ſua herclè celebritate dignam emendationẽ ſanciuerunt. Cùm enim anteà hoc vulgò dogma ap-

probatum receptumque fuiſſet, inter ſcortantes eorúmque poſteros affinitatem contrahi, quæ in multos gradus extēderetur, in quibus matrimonium contrahere non liceret, contractúmque diſſolui oporteret, hoc Concilij decreto huiuſmodi ſcortationis affinitas in ſecundum gradū incluſiuè coarctata eſt. Adeò vt iam ſcortatorum poſteri, hodie in tertio deſcendentium gradu poſsint liberè & impunè matrimonium contrahere, Concilij Tridentini beneficio. O egregium dignúmque tantis Patribus beneficiū. Ecquis enim vſque adeò ſtupidus eſt, iudiciique inops, vt ridiculum & abſurdum eſſe non agnoſcat, affinitatem (laudabile ſanè ac honeſtum ſocietatis humanæ vinculum) infami ſcortatione & turpitudine contrahi?

8 DECRETO 6. matrimoniū inter raptorem & raptam nullum & irritum eſſe ſtatuitur, donec ipſa in loco aliquo procul à raptoris poteſtate agens, liberè profiteatur ſe eum pro marito habuiſſe, haberéque velle. Quod certè aditum patefacit audacioribus ad raptus perpetrandos. Poſtquam enim raptor vi matrimoniū cum virgine aut muliere rapta contraxit, thoríque copula ſubſecuta eſt, parùm rapta honori pudicitiæque ſuæ conſulere videretur, ſi poſtea eum maritum eſſe negaret, aut aſpernaretur. Atque ideò lex ciuilis longè æquius & melius huic rei proſpexit, capitis pœna in raptores ſancita: huiuſmodi quoq; matrimoniis vi initis, pro irritis nulliúſque momenti habendis: ne eorum conualeſcendi ſpes temerariis audaciam iniiceret, animóſque ad raptus perpetrandos adderet.

De matrimoniis per raptū initis.

l. 1. C. de rapt. virg.

Veteres etiam Canones huiuſmodi matrimonia inter raptam & raptorem improbant. Vnus verò extat ex Concilio Aquiſgranenſi deſumptus, in hæc verba: [PLACVIT, vt hi qui rapiunt feminas, vel furantur, aut ſeducunt, eas nullatenus habeant vxores, quamuis cum eis poſtmodùm conueniant, aut eas dotauerint, vel nuptialiter, cum conſenſu parentum ſuorum, acceperint.] Ex his igitur apparet, Concilium Tridentinum ſuperiori Aquiſgranenſi, legibuſque Imperialibus omninò contrarium eſſe: ac proinde reiiciendum. Poſt Decreta autem ſuper Matrimonij reformatione definita, in hac ipſa Seſsione adhuc alia quædam de rebus Eccleſiaſticis condita ſunt.

c.vlt.36.q.2

Cognitio criminum Epiſcopalium Pontifici attributa.

6 CANONE 5. ſoli Rom. Pontifici criminum ab Epiſcopis cõmiſſorum, quæ remotionis à ſuo Epiſcopatu pœnam promerentur, cognitio reſeruata eſt. Nihilominus tamen, ſi neceſſe fuerit, ad teſtium examinationem, accuſationiſque inſtructionem, extra Curiam Romanam procedere, Beatiſsimus Papa Metropolitanum tantùm, aut eiuſdem Prouinciæ Epiſcopum delegabit, & id quidem ſpeciali delegatione, ſuo ipſius chirographo ſubſcripta. Atque huiuſmodi delegatis ſolam facti inquiſitionem cauſæque inſtructionem mandabit, quos litis conſtitutæ acta protinus ad ſanctiſsimum Papã mittere oportebit, cui ea de re decernendi poteſtas relinquitur. Quod Decretum Eccleſiæ Gallicanæ priuilegio repugnat, quo Galliæ Eccleſiaſtici, ac multominus laici, in Curia Romana litigare, eiúſve iudiciũ ſubire de quacunq; re

contro-

controuertatur, cogi non debent: quinimo Ro. Pontifex delegatos illis iudices in eadem prouincia dare tenetur, qui de cauſis ad ſedem Ro. appellatione deuolutis ſuprema ſententia iudicent. Hoc autem ex Edicto Caroli V. ſapientis, anno M. CCC. LXVII. edito, comprobatur: in quo Bulla quædam Pontificia inſerta eſt, ab Vrbano V. Pontifice Max. conceſſa, illius priuilegij approbatoria. Iſtud quoque Decretum regiæ authoritati eiúſque Parlamentorum Curiis aduerſatur, quarum notio eſt, an benè vel malè à iudicibus Eccleſiaſticis iudicatum ſit, quum ab eorum ſententiis, tanquam ab abuſu, prouocatur, vt ſuperiùs dictum eſt.

10 DECRETO 6. Epiſcopis eorúmque Vicariis poteſtas tributa eſt, Diæceſanos ſuos ſoluendi ab omnibus criminibus occultis (præterquam ab homicidio voluntario, & à criminibus, de quibus iam in iure rei paraguntur:) etiamſi talium criminum ſolutio Rom. Pontifici reſeruata ſit: dummodo reis ſalutarem pœnitentiam iniungant. Iidem etiam Epiſcopi (at non eorum Vicarij) ab hæreſeos crimine abſoluere poſſunt. Qua quidem poteſtate, aliíſque ſimilibus à Patribus Tridentinis, Epiſcopis (hoc eſt ſibi ipſis) conceſsis, in tantum faſtigium Epiſcopalem potentiam attollere voluiſſe videntur, vt ſinguli Epiſcopi in ſua Diæceſi particulares Papas agerēt. Quid enim aliud eſt à criminibus capitalibus occultis abſoluere poſſe, quàm veniæ & impunitatis indulgendæ poteſtatem tribuere? Quæ certè ad Principes tantùm, qui in ditionibus ſuis ſummum habent im-

Poteſtas à criminibus capitalibus abſoluendi conceſſa Epiſcopis.

perium, pertinet. At verò tantum abeſt vt tot Papis egeamus, vt etiam vno nobis plus ſatis ſit.

Poteſtas in Laicos. 11 Decimo præcipitur, vt Epiſcopus, ad ſuę Dięceſeos multitudinem meliùs in obſequio continendam, poſsit, tanquam ſedis Apoſtolicæ Legatus, malè frugi homines, moribúſq; deprauatos corripere, pœníſque eiuſmodi coercere, quas pro ſua prudentia infligendas eſſe animaduertet, ad eorum emendationem, diæceſeoſque ſuæ vtilitatem: nullis obſtantibus appellationibus, inhibitionibus, vel quibuſcũque exemptionibus, quæ Epiſcoporum iudicia, eorũque executionem, neque impedire neque ſuſpendere poterunt. Quod quidem Decretum, quod attinet ad authoritatem Epiſcopalem in diſciplinæ Ecclesię emendatione, conſtitutione Blæſenſi approbatum eſt. *Blæſ. art. 59* At verò in aliis, mera fuerit atq; κατακρήσιμα regiæ authoritatis Regiorúmque Magiſtratuum vſurpatio, planè conſtitutionibus Regiis contraria, quæ laicos cogi forum Eccleſiaſticum ſubire vetant, niſi in re merè ſpirituali.

Rationes ad amplificanda egera beneficia. 12 Decreta ſequentia rem familiarẽ ſpectant. Conſtitutum eſt. 13. ſi alicuius Epiſcopatus reditus tenuior fuerit, quàm pro Epiſcopi dignitate neceſſe ſit, vt Papa eum aliorum beneficiorum ad menſam Epiſcopalem vnione, ditet & amplificet, vbi primùm ſuper ea re Synodi illius prouincię teſtationem intellexerit. Interea verò dum expectabitur vt id fiat, eiuſmodi Epiſcopis alia beneficia conferentur, ad eorũ reditum amplificandũ, exceptis Parœciis, regularibus beneficiis, & Canonicatibus, quorũ collatio

collatio illis fieri non poterit. Eodem autem iure Epiſcopi vtentur, erga ſuæ Diœceſeos Parœciarum rectores inopes, qui non ſatis amplo reditu fruuntur, ad cultum & vitam pro ſuæ dignitatis gradu agendam. Eiúſque reditum augere poterunt cogendo paræcianos ſuis illis rectoribus fructuum primitias ſoluere, iiſdémque collectas indicendo, portionémque idoneam & congruam decimarum, quę in illa Parœcia colliguntur, adiudicãdo. In ſumma, hoc decreto Eccleſiaſtici, nondum ſaturati ampliſsimis opibus, quas ſuperioribus ſæculis piis ſuis (quas vocant) fraudib⁹ à laicis emunxerũt, hîc ſe adhuc in ampliores corradẽdas inhiare oſtendũt: tametſi iã inde à quinquaginta annis eorũ numerus dimidia ferè parte (ſaltẽ in Gallia) imminutus ſit, eorũq; reditus locationibus & cenſu totidẽ aucti.

13 DECRETO 15. eadem ratione Canonicatibus nõ ſatis opimis proſpectũ eſt. Cõſtitutũ eſt enim vt coagmentatione aliquot aliorũ irregulariũ Beneficiorum augeãtur, nec nõ aliquot Canonicaliũ prębẽdarũ ſuppreſsione, cùm poſſeſſore vacuæ fuerint, vtq; id fiat retẽto, ad cultũ diuinũ cęlebrãdũ, idoneo & neceſſario numero. Qua in re laudabile fuerit Principib⁹ huius ſæculi exemplũ imitari, cũ enim ſuo tẽpore maiorẽ quã par eſſet Presbyterorũ & Clericorum numerum Conſtantinopoli eſſe animaduerteret, eos ad certum & ſufficientem numerũ reuocauit: putà Presbyteros ad ſexaginta, Diaconos ad centũ, Diaconiſsas ad quadraginta, ſubdiaconos ad nonagĩta, Lectores ad cẽtũ & decẽ, Cãtores ad vigintiquinq;, & Hoſtiarios ad cẽtũ.

Suppreſsiõ per mortẽ Chanonicorum ſuper fluorũ.

Nouel. 3. c. 1

Vrbi Cõſtantinopolitanæ (quæ Lutetia Pariſiorum vrbe, non erat amplitudine inferior) hic Clericorum numerus ſatis eſſe viſus eſt. Tam multis quidem templis, quot ſunt Lutetiæ non abundabat, ſed paucitate ſua contenta erat. Ac ſanè quorſum tot ſuperuacua Templa, niſi ad alendos ignauiæ ſectatores? Etenim ſi excipias, illos precibus ad Deum operam nauare, hoc ipſum quoque à Laicis fieri dicimus: quin & eorum preces plerunque Deo gratiores, ínque ſuauiorem ſacrificij odorem eſſe, quàm Presbyterorum Cum ſtrepitu rauco pulſatę pectore voces: ſicut & Publicani oratio acceptior Deo fuit, quàm Pharifæi iactabundus precum fucus. Deinde, quid nobis tot conductitiis precatoribus opus eſt? Quum Moſes totius Iſraëlis cauſa preces in monte apud Deum funderet, ipſe ſolus, ſine vlla turba Leuitarũ orabat: at hoc ſatis erat. Precatoribus igitur ſanctis piiſque indigeremus quidem, ſed paucis: neque tanto anormium numero opus haberemus.

De vnico beneficio habendo. 14 DECRETO 17. dura quidem Procerioribus Antiſtitibus conſtitutio ſancita eſt, at cuius obſeruationẽ haudquaquam amplexuri ſint. Prohibent enim Patres, Ne quis plura vno beneficia poſsideat, niſi fortè illud tam tenue fuerit & inops, vt ad poſſeſſoris honeſtum cultum non ſufficiat. Quo caſu ſimplex aliud Beneficium, quod reſidentiam non requirat, ei conferetur.

SES-

XXV. SESSIO.

DECEMBRIS 3. die, eodem anno LXIII. viceſima quinta & vltima Seſsio habita eſt: quæ poſtridiè eius diei continuata eſt, propter rerum in ea decretarum varietatem, orationéſque ac multiplices cęremonias, quæ Actioni intermixtæ fuerunt. In ea actum eſt de Purgatorio, de inuocatione Sanctorum, déque eorumdem imaginibus & reliquiis colendis, tum etiam de ieiuniis & ciborum abſtinentia.

1 PRIMVS Canō ſic habet: [CVM Catholica Eccleſia, Spiritu Sancto edocta, ex ſacris libris, & antiqua Patrum traditione, in ſacris Conciliis, & nouiſſimè in hac Oecumenica Synodo, docuerit Purgatorium eſſe, animáſque ibi detētas, fidelium ſuffragiis, potiſsimùm verò acceptabili altaris ſacrificio iuuari: præcipit Sancta Synodus Epiſcopis, vt ſanam de Purgatorio doctrinam, à ſanctis Patribus & ſacris Conciliis traditam, à Chriſti fidelibus credi, teneri, doceri, & vbique prædicari, diligenter ſtudeant.] Viceſimo Canone tertij Concilij Toletani, ſub Riſcaredo, Viſigothorum tum Hiſpaniam occupātium Rege, habiti, anno circiter D. LXXXVI. conſtitutum eſt, vt in efferendis funeribus pſalmi tantùm canerentur, non autem lugubres cantus. Citabántque Toletani Patres locum Apoſtoli, quo mortuos lugere prohibemur. Addebant porrò, Lazarum mortuùm à Domino

De Purgatorio.

c. qui diuinā 13. q. 2.

1. Theſſ. c. 4.

defletum non fuiſſe, ſed rediuiuum vt qui in ærumnoſam vitam rediret. Adeò vt ex his facilè colligere poſsimus, Veteres Patres in ea fuiſſe ſententia mortuorum in fide animas ad requiē æternam iſtinc recta migrare, non autem in aliquod Purgatorium coniici,ad cruciatus perferendos:nec enim pij ſuper eorum morte lætabundos, ſed mœſtos cantus, ceciniſſent. Hinc etiam irritas eſſe, & nullius momenti pro mortuis effuſas preces, etiamſi ab ipſis,qui cū Chriſto viuunt ſanctis effunderentur, crediderunt. Nam ſi in fide mortui ex hac vita exceſſerunt, iam beatitate æterna fruentes, nullis precibus indigent:ſin verò à fide alieni mortui ſunt, ab omni ſalutis ſpe planè ſecludūntur.Hoc diſertè docet,Canon quidam exD.Hieronymo deſumptus,his verbis:[In præſenti ſæculo ſcimus ſiue orationibus, ſiue conſiliis inuicem poſſe nos adiuuari. Cùm autem ante tribunal Chriſti venerimus,nec Iob,nec Daniel, nec Noe, rogare poſſe pro quoquam:ſed vnum quemque portare onus ſuum.] Quod ex diametro pugnat paulò ante recitato Patrum Tridentinorum Canoni,animas in Purgatorio detentas, ſacrificiis ſuffragiiſque iuuari poſſe,aſſerenti. Extat item & alius Canon, ex Gelaſio Epiſcopo Romano tralaticius,qui noxæ peccatorum cum moriuntur illigatos,nullam vnquam veniam poſtea cōſequi poſſe, affirmat. Hæc verò ſunt huius Canonis ipſa verba:[Mortvos ſuſcitaſſe Chriſtū legimus, in errore mortuos abſoluiſſe non legimus.Et qui tantùm hoc faciendi ſolus habet poteſtatē, B. Petro Apoſtolo principaliter mādauit:*Quodcunque ſolueris ſuper terram,erit ſolu-*

c.in præſen. 11.13.q.3.

c. legatur 4 q 2.

tum & in cœlis: & quodcunque ligaueris, &c. ſuper terrã inquit, nã in ligatione defũctũ nũquã dixit eſſe abſoluẽdũ.] Quo Canone aut nullũ omnino Purgatoriũ eſſe, aut, ſi ꝙ eſt, animas quę cô migrẽt, nũquã inde emigrare, apparet, quandoquidẽ peccatorũ ſuorũ veniã cõſequi nõ poſsĩt. Indéq; rectè colligitur, nullũ inter infernũ & Purgatoriũ diſcrimẽ eſſe, nemini enĩ dubiũ eſſe debet, animas verè pœnitẽtiũ, Deíq; venia à peccatis purgatorũ, iſtinc rectà ad ęternã requiẽ, inq; ſinũ Abrahæ, non autem in Infernum aut commẽtitiũ aliquod Purgatoriũ, cõmigrare. Atqui ſecũdũ huius Gelaſiani Canonis dogma, qui in peccato moriũtur, poſt mortẽ nullã veniã cõſecuntur. Rectè igitur cõſequitur, illorũ animas, perpetuò à facie & gratia Diuina excluſas, in tenebrarũ locis, in quę migrant, sẽper manere, ſiue ea loca Purgatoriũ, ſiue Infernũ nominaueris. *c. Qui egerit. iuncta gl. de pœnit. diſt. 7.*

2 CAETERVM, inficiari nolumus, quin Auguſtinus (quamquam ſubdubiè) Purgatorium aſſeruerit. Sed in hoc, bona cum ſua venia, ab eius ſententia recedere poſſumus: vt pote qui præceperit, ne quam ſuis ſcriptis fidem adhibeamus, niſi quatenus verbo Dei innitãtur. Deinde ſi accuratiùs quæ cauſa tãtũ virũ, in hãc ſententiã (quæ iã tũ multos habebat applauſores) impulerit cõſideremus, profectò ad aliũ inaſcentẽ errorẽ, iámque latè in Eccleſia ſerpentẽ profligandũ, hanc illum opinionẽ amplexum fuiſſe animaduertemus. Adeò vt perinde ei acciderit, atq; ſolet iis qui, vt Charybdim effugiãt, in Scyllam incidũt. Quod etiã ſæpenumerò peritiſsimis rei naualis naucleris contingere ſolet. D. Auguſtinus Purgatorum ſubdubiè aſſeruit *c. noli meis, diſt. 9.*

Præterea veriſimile eſt Deum humanæ imbecillitatis veſtigia in D. Auguſtino relinquere voluiſſe, ne poſteri eius ſcripta Diuinis & Canonicis libris adæquarent. Et certè, inter alias

c. firmiſſimè de conſecr. diſt. 4. labilitatis humanæ notas, in B. Auguſtino inſignes ſunt duæ: iſthæc de Purgatorio, & altera qua aſſeruit infantes, ſine baptiſmo vita fũctos, æternæ damnationi immerſos eſſe. Vt igitur oſtendamus quid grauiſsimum Doctorẽ mouerit in hanc de Purgatorio opinionem, ſciendum eſt, ſui ſæculi homines prauè interpretari

1. Corinth. c. 3. 12. ſolitos fuiſſe Pauli locum illum, quo docetur, Si qui ſuper fundamentum, quod eſt Chriſtus, lignum, fœnum, aut ſtipulam ædificauerint, eorum quidem opus periturum, at eos tanquam per ignem ſaluos futuros. Hinc enim colligebãt, dummodò Chriſtũ pro fundamento retinerẽt, ſe perire non poſſe, & ſi vitam deprauatam viuerent, criminibúſque etiam capitalibus ſeſe immergerent. Eiuſmodi enim crimina per ignem Purgatorij temporaneum purgata iri, ex huius loci Apoſtoli dogmate. Quum igitur D. Auguſtinus hunc locum ad peccandi licentiam trahi animaduerteret, cœpit palàm apud populum concionari, huic Purgatorij igni non eſſe fidendum, neque ſpe eius purgationis laxandas eſſe ad crimina habenas, leuia enim tãtũ peccata in Purgatorij igne purgari: at non grauia, qualia ſunt ſacrilegia, homicidia, adulteria, periuria, furta, ſuperbia, inuidia, auaritia, ebrietas, & his ſimilia alia, quæ ſola vitæ emendatione diutináque pœnitentia dilui & expiari poterant. Eóſque qui in hiſce grauioribus peccatis ab hac vita migrarent,

grarent, non ignis illius temporanei, ſed flammę æternæ, citra vllam ſalutis ſpem, cruciatus horrendos perlaturos. Hoc verò temporaneo igne leuia tantùm peccata expiari, qualia ſunt cibi & potus ingurgitatio, nimia verborum dicacitas aut taciturnitas, acerba in pauperes in eleemoſyna petenda importunos obiurgatio, prandiſſe cùm alij ieiunarent, propter nimiam ſomni indulgentiam ſeriùs in Eccleſiam veniſſe, negligentem fuiſſe in opitulando carcere detentis & ægrotis, ſollicitum non fuiſſe de componendis eorum qui inter ſe diſsident aut rixantur controuerſiis, aſpériorem duriorémque in proximum fuiſſe, aut in vxorem, liberos, famulos: blandioribus quã par ſit verbis vſum fuiſſe, potentioribus adulatum fuiſſe, ſumptuoſioribus & delicatioribus cõuiuiis indulſiſſe, cùm potiùs pauperes famelicos reficere oportuiſſet, fabuloſis & inanibus narrationibus gauiſum fuiſſe, promiſſum aliquod nimis temerè ſpopondiſſe, quod poſteà præſtari nequiuiſſet, nimiùm faciles & temerarios ad maledicendum & obtrectandum fuiſſe. Huiuſmodi ergo peccata, ſuis ad populum concionibus, Purgatorij igne expiari purgaríque poſſe D. Auguſtinus docebat: nempe, vt ab hominum mentibus peſsimam illam opinionem auelleret, qua ſibi ad atrociſsima quæque flagitia viam ſternebant, ſibi perſuadẽtes Purgatorij igne ea purgari & expiari poſſe. Extat Canon (cuius ſummatim nunc cõplexi ſumus ſententiam) ex B. Auguſtini concione quadam ad populum, ſuper interpretatione illius loci D. Pauli, tranſcriptus, quo hanc fuiſſe

c. vnum. §. alias. diſt. 25. cauſam cur ipſe Purgatorium probaret, liquidò conſtat, vt videlicet, illud potius minueret, viribúſque vacuaret, quàm vt authoritate ſua firmaret. D. quoque Gregorius (qui ducentis annis & amplius poſt D. Auguſtinum vixit) in eadẽ fuit ſentẽtia, (vt ex alio ab eo petito Canone apparet) nempe leuiora tantùm peccata, cuiuſ- c qualis. diſt. 25. modi ſunt garrulitas, riſus immodicus, nimia rei familiaris cura, & alia eiuſmodi, igne Purgatorij expiari poſſe. At Theologi Pontificij, nulla opinionis D. Auguſtini ratione habita, quælibet peccata, ſeu leuia ſeu immania, in Purgatorio ritè expiari contendunt, quicquid è cõtra D. Au- Glo. in c. ſunt plures. de pœnit. diſt. 3. guſtinus & Gregorius ſentiant. Addentes inſuper pro ſingulis peccatis mortalibus (quæ vocant) diluendis, per ſeptem annos cruciatus & tormenta Purgatorij eſſe ferenda, niſi Miſsis, ſuffragiis, oblationibus, fundationibus, & aliis remediis quæſtuariis, temporis illud ſpatium corripiatur, vt & hîc Patres Tridentini idẽ ſentiunt, vtque in Concilio Florentino, anno M. CCCC. XXXI. habito, (cuius antea meminimus) conſtitutum eſt. Iam verò ad alia huius Seſsionis capita pergamus.

De ſanctorum interceſsione.

3. CANON 2. ſic ait: [MANDAT ſancta Synodus omnibus Epiſcopis, & cæteris docendi munus, curámque ſuſtinentibus, vt iuxta Catholicæ & Apoſtolicæ Eccleſiæ vſum, à primæuis Chriſtianæ Religionis temporibus receptũ, ſanctorúmq; Patrũ conſenſionẽ, & ſacrorũ Cõciliorũ Decreta, imprimis de Sãctorũ interceſſione, inuocatione, Reliquiarũ honore, & legitimo imaginũ vſu, fideles diligenter inſtruant.]

Quod ad inuocationem Sanctorum attinet, extat Canon quo docemur, Mortuos audire non poſſe preces quę ad illos ab hominibus funduntur. Itaque fruſtra & inaniter precibus votíſque eos interpellari. Hæc verò ſunt illius Canonis, ex D. Auguſtino deſumpti, ipſa verba: [FATENDVM eſt neſcire quidem mortuos quid hîc agatur dum hîc agitur: poſtea verò audire ab eis qui hinc ad eos moriendo pergunt: non quidem omnia, ſed quæ ſinuntur etiam iſti meminiſſe, & quæ illos quibus hæc indicantur opus audire.] Cæterùm, non inficiamur Sanctorum animas bona omnia expetere, ad gloriæ Dei amplificationem, & Eccleſię adhuc in terris militantis ſalutem, necnon ad ſuæ ipſarum ſalutis complementũ, ad quod deſiderium charitatis ſtimulis, quæ nunquam in eis deficit, incitantur. Sed hoc votum generale eſt, cum Sanctis nulla ſpecialis cura, cognitióve aut adminiſtratio tributa ſit. Ex quo ſequitur eos ſine piaculo neque inuocari, neque pro interceſſoribus haberi poſſe, cũ hoc ſit honori & muneri Domini noſtri Ieſu Chriſti detrahere, qui ſolus & vnicus noſter apud Deum Patrem Interceſſor eſt ac Mediator.

c. fatẽdum. 13.q.2.

4 QVOD ad reliquiarum & Sanctorum imaginum venerationem & cultum attinet, fatemur primitiuæ Eccleſiæ Chriſtianos admodũ ſollicitos fuiſſe in colligendis oſsibus, cineribus, & aliis martyrum (quos Tyranni, odio nominis Chriſti quod profitebantur, capitalibus pœnis afficiebant,) fruſtulis colligendis & coaceruandis. Quas corporum reliquias magno cum honore ſepeliebant, tum vt martyrum me-

De ſanctorum reliquiis.

moriã venerabundi colerent, martyriíque horrorem ex hominum animis excuterent, tum quia fidelium corpora reſurrectionem, vitæque æternę participationem expectantia, hoc honore digna eſſe crederent. At verò hæc ſollicita & pia oſsium cæterarúmque reliquiarum martyrum humo condendarum cura, paulatim in ſuperſtitionem deflexit. Chriſtiani enim poſtea ſuper ſepulchris altaria condere cœperunt, altaribúſque Templa ſuperſtruere, in quæ quotannis, eo ipſo die, quo martyres mortis ſupplicium perpeſsi fuerant, cõueniebant: illícq; hymnos in eorum laudem canere ſolebant, Deúmq; precari, vt ipſis eorum virtutis & fortitudinis imitandæ facultatem concederet. Quanquam verò hoc bono fini fieret, vt nimirum ſeipſos Chriſtiani mutuò ad fidelium Ieſu Chriſti martyrum veſtigia inſequenda hiſce piis exercitiis acuerent, ſpreto omni ſupplicij horrore, nihilominus tamen hoc iam proximè ad ſuperſtitionem accedebat. Denique eô tandem ſuperſtitionis deuentum eſt, vt eorum reliquiæ colerentur, & altaribus includerentur, omniáque altaria euerti iuberentur in quibus nullæ eſſent incluſæ reliquiæ: vt Canone quodam, ex Concilio Africano deſumpto, liquet. Hinc autem pleriq; præſtigiatores occaſionem arripuerunt, per vniuerſum orbem diſcurrendi, ad oſsium mercimonia diſtrahenda, quæ Sanctorum reliquias eſſe multitudini perſuadebãt, eáq; in oppidulis ac vicis magno pretio vænundabant, vicanis ad huiuſmodi mercis comparationem impulſis, ne altaribus carere cogerentur. Sed hoc tandem

c. placuit. de conſecr. diſt. 1.

tandem impoſtorum genus Imperatores Honorius & Theodoſius ſuſtulerunt, taléque commercium fieri prohibuerunt. Quod itidem 61. Canone Lateranenſis Concilij, anno M.CC.XV. habiti, prohibitum eſt, ſancitúmque ne vllæ nouæ reliquiæ recipiantur, niſi priùs à Rom. Pontifice approbatæ fuerint. Is enim ipſe ſolus huius generis mercimonij omnium maximè peritiſsimus habetur.

l. Nemo martyres. 3. C. de ſacroſanct. Eccleſ.

5 CVLTVS autem imaginum error, eodem planè modo quo reliquiarum in Eccleſiam irrepſit. Primitiuæ enim Eccleſiæ Chriſtiani ſtudio quodam ducebantur (vt teſtatur Euſebius) imagines Domini noſtri Ieſu Chriſti & Apoſtolorum in tabulis depictas, aut ex ære fuſo formatas, habere. Quod ex Gentilium more, ab omnibus promiſcuè recepto, faciebant, qui illuſtrium virorũ iconas penes ſe habere & ſtudioſè aſſeruare ſolebant, vt illorum memoriam colerent, aut vt amicorum eſſent perpetuum amicitiæ ſymbolum. Enimuerò tum temporis illud habendarum imaginum Chriſtianorum ſtudium, eò tantùm ſpectabat, vt illis cubicula ſua, triclinia, & conclauia ornarent, & vt aſpectu frequenti imaginum Chriſti & Apoſtolorum ad pias meditationes impellerentur, mentéſq; ſuas ab impuris cogitationibus auerterẽt. Ceterùm, nullas omninò ſtatuas aut imagines in Templis habebant: nec enim neſcij erant eas non poſſe in religioſo loco collocari, ſine aperta mandati Dei conculcatione & offenſa, protinúſque imperitam multitudinem illas religiosè veneraturam. Sed cùm poſtea, progreſſu temporis, inua-

De Imaginibus.

Euſeb. Eccl. li. 7. cap. 14.

luiſſet error, parietibus Templorum hiſtoricas imagines appingendi, (quanquam id ad cultum non fieret) inde Patres Elibertini Concilij (Conſtantini Magni temporibus habiti) picturarum omnium prohibendarum occaſionem arripuerunt: vt ex eius trigeſimoſexto Canone apparet, his verbis: [PLACVIT picturas in Eccleſia eſſe non debere, ne quod colitur, aut adoratur, in parietibus depingatur.] Multò igitur minùs illo ſæculo ſtatuas in editis Templorum locis erigi paſsi fuiſſent, vt omnibus colendæ proponerentur, vti poſtea factitatum eſt. At verò vt ſubinde ſenſim diffluens ſuperſtitio augeri ſolet, donec penitus excidat, progreſſu temporis euenit, vt huius Elibertini Canonis ſpreta obſeruatione, poſitæ ſint in Templis (quanquam ſeriùs) picturæ atque imagines, non tamen ad venerationem. Adeò vt ipſe etiam D. Gregorius (qui anno circiter DC. florebat, earum in templis vſum approbaret, eáſque idiotarum libros, eſſe diceret, ſed tamen coli debere negaret. Serenum quidem Epiſcopum Maſsilienſem eo nomine obiurgabat, quod eas de Templis deiici frangíque iuſsiſſet, at non quod eas coli vetuiſſet. Poſt autem D. Gregorium, errore ſemper incrementum accipiente (vt ſolent rapidi ingentéſque torrentes à cacumine montiũ ad ima vſque præcipitia augeri) ſextum Concilium Oecumenicum, Conſtantinopoli anno DC. LXXXII. habitum, Canone 82. pronuntiauit, Quanquam in imaginibus fiducia non ſit collocanda, nihilominus tamen ob ſanctorum

c. perlatum. de conſecr. diſt. 3. c. venerabiles. 50.

ſanctorum Patrum quos repræſentant memoriam, colendas eſſe, at non cultu Diuino. Pleriſque tum ea res valdè noua & aliena viſa eſt, vt imaginum nempe cultus, qualiſcunque tandem eſſet, Synodi Oecumenicæ authoritate & decreto approbaretur, cùm abſque dubio tale decretum Dei mandato apertiſsimè repugnet. Inde igitur euenit vt Imperator Leo Iſauricus, idolorum capitalis hoſtis in Oriente imagines omnes euerti curarit. Sed hoc ipſum tamen in Italia, Occidentalique imperio obtinere non potuit, quia executioni Rom. Pontifex Gregorius II. tuba & voce, id eſt, totis viribus, obſtitiſſet. Quinimò hinc arrepta occaſione, vniuerſum populum Italicum ad tributa & ſubſidia Leoni deneganda impulit. Gregorio autem II. mortuo Pontifex Zacharias eius ſucceſſor Concilium Romæ habuit, anno DCC. XXXIX. in quo mille circiter Epiſcopi aderant, qui imaginum euerſionem ab Imperatore Leone factam damnarunt, inque rei ab eo geſtæ contumeliã, eum Iconomachum appellarunt, & imaginum in templis collocationem, earúmque cultum approbarunt. Idémque Zacharias Romanus Pontifex, vt validiùs ſeſe Leoni Imperatori opponeret, eúmque Italiæ imperio penitus ſpoliaret, Pepinum Magnum, Franciæ Prætorij Regij præfectum exciuit, eíque perſuaſit vt Galliarum regnũ ſibi vſurparet, eiúſque inuadendi, & Chilpericum Regem ſpoliandi & in Monaſterium detrudendi poteſtatem fecit. Quod & Pepinus præſtitit. Sed Cónſtantinus VI. Leonis Iſaurici filius, & Imperij

Iconomachia in Oriente.

ſucceſſor, aliud Concilium Epheſi in Oriente habendũ curauit, anno DCC.LIIII.vbi imaginum in templis collocatio omnino damnata & reprobata eſt. Quum autem Adrianus I. Zachariæ ſucceſſor animaduertiſſet, Concilium Epheſinum auſum fuiſſe contrariam ſententiam Romano, (quod ex tanto Epiſcoporum numero coaluerat) decernere, ægerrimè tulit: apúdque Irenen Imperatricem Conſtantini VII. Imperatoris matrem effecit, vt aliud Concilium Niceæ in Bythinia cogeretur, quod illius vrbis ſecundum Oecumenicum fuit. Quo, non modò picturæ, ſed & ſtatuæ in Templis certatim receptæ ſunt, iuſſúmque vt in illis collocarentur colerentúrque quia (inquiebant Patres) honos, qui figurę defertur, reflectione quadam ac reuerberatione ad ſuum typum dirigitur. Quæ ratio quanquam planè ridicula & ſophiſtica, à Patribus tamen magno applauſu comprobata eſt, vtpote ira accenſis aduerſus Concilij Epheſini Patres, qui antea omninò, vt dictum eſt, imaginum & ſtatuarum collocationẽ in templis damnauerant. Vtcunque ſit, Poſteriorum tamen ſæculorum ignorantia obtinuit, vt Eccleſia Romana eiúſque ſequaces hoc Concilium Epheſinum (verum certè VII. Oecumenicum) tamquam Monopolion aut Conciliabulum reiecerint, eiúſque loco conſcripſerint egregium iſtud (ſcilicet) Concilium Nicenum, ex Patribus ira commotis, gratiæ inſeruientibus, imperitíſque conflatum: vt ex eius Actis ſatis conſtat. Etenim in illis videre eſt, venerandos iſtos Patres imaginum propugnatores ad earum cultum aſſerendum

lum mera deliria attuliſſe, fabulas nempe & commentitia imaginum miracula: argumentáque planè futilia & ineptiſsima pro baſi & fundamento imaginum ſtrauiſſe. Verbi gratiâ, cùm quidam narraſſent B. Ioannem Chryſoſtomum tabulam cladis Aſſyriorum exercitus b Angelo factæ depictam habuiſſe, & Gregoium Epiſcopum Nyſſenienſem conſpecta ſarificij Abrahæ imagine, quo ſe ad mactandum ilium Iſaac parabat, in lachrymas prorupiſſe, rotinus ex eo Patres ratiocinati ſunt, habendas colendas eſſe imagines. Cùm enim celeberrinus ille doctor Chryſoſtomus tabulam illam iſtoricam habuerit, multò magis (aiebant) iiotæ imagines habere debent. Cúmque Greorius ille Nyſſenienſis in fletum erupiſſet conpecta ſacrificij Abrahæ imagine, multò magis opulum ad lachrymas commotum iri, vbi Ieſu Chriſti imagines in Templis conſpiceret. Aſſeebant item Beryti imaginem quandam Chrii à Iudæo percuſſam, è latere ſanguinem & auam largè profudiſſe: & alia id genus comentitia miracula & ridicula. Vtque ne ipſi quiem Angeli penicillum euaderent, quaſi depingi non poſſent, quia incorporei eſſent, illos tiam corporis quãdam ſpeciem habere aſſereant, ac proinde depingi quoque debere. Breuier, in Templis cuiuſcunque generis imagines abendas, eáſque adorandas eſſe ſanciuerunt. Omnes autem Scripturæ locos quibus idola rohibentur, de Ethnicorum idolis, non de Chriſtianorum imaginibus intelligendos eſſe enſuerunt, anathematum diris deuouentes eos

omnes qui his contraria ſentirent. At ſi quis illis obiecisſet, ſanctorum quidem animas in cœlis eſſe, corpora verò in terris quieſcere: Deum verò, quod ad religionem & cultum ſuum attinet, vetuiſſe in vniuerſum imagines haberi eorum quæ ſunt in cœlis, ſiue in terris, ſiue ſub terra, quid ad hæc reſpondiſſent? Certè obmutuiſſent, niſi fortè vis efficacisſima veritatis eos ad ſuam vecordiam & imperitiam agnoſcendam adegiſſet. Maximè cùm temporibus Epiphanij Salaminij Epiſcopi, B. Chryſoſtomi contemporanei, deteſtabilis haberetur quarumcunque in Chriſtianorum templis imaginum vſus: quinimo & ipſius Domini noſtri Ieſu Chriſti, vt teſtatur D. Hieronymus, qui Græcam Epiphanij epiſtolam ad Ioannem Ieroſolymitanum Epiſcopum, latinitate donauit. Sed hæc ſatis de cultu imaginum dicta ſunt, poſtremúmque hoc tantùm adiiciamus, quod in actione 4. Concilij 8. Oecumenici, de Tharraſio quodam Patriarcha Conſtantinopolitano narratur, qui tanto Patriarchatu remuneratus eſt, quia in VII. illa Oecumenica Nicena Synodo (de qua ſuprà diximus) fortem ſe ac ſtrenuum athletam pro imaginibus oſtendiſſet. O quàm multos hac noſtra tempeſtate Tharraſios habemus, qui imaginum aliáque errонea dogmata peruicacisſimè fouent, tuentúrque, vt Epiſcopatibus & Abbatiis remunerentur. Iam verò ad Monachorum & Monialium reformationis Decreta tranſeamus.

tomo 2. epiſt. Hiero.

Monachalis reformatio.

6 PRIMO iubentur Monachi & Moniales præcepta Regularum ſui Ordinis diligentiſſimè

ſimè & ad vnguem obſeruare, maximè verò ea
quæ ad ſuæ profeſsionis perfectioné pertinent,
qualia ſunt obedientiæ, paupertatis, & caſtitatis
vota. Nihilominus tamen §. ſequenti Decreto,
Patres omnibus Monaſteriis licentiam indul-
gent (maximè verò Mendicantium Ordinibus)
bona immobilia acquirere (exceptis tantùm
Capuſsinis & Minimis) contra eorum votum,
quo perfectę paupertatis vinculo ſeſe illigarunt,
nec non etiam contra Pontificis Ioannis XXII. *c. Ad conditorem. de verb. ſign. in Extrau. Io.*
conſtitutionem, & multa Curiæ Parlamenti Pa-
riſienſis arreſta. Maximè verò contra Edictum
Regis Caroli VI. quo pronunciatũ eſt, Pauper-
tatẽ non modò ad mendicãtium perfectionem *EdictumCaroli 6. anni 1413.*
pertinere, ſed & de eſſentia ſuę profeſſionis eſſe,
huicq; eſſentię tam arctè vnitã, inſeparabiliterq;
annexã eſſe, vt ab ea ſine eſſentię interitu diſiun-
gi nequeat. Adeò vt ne Ro. quidẽ Pontifex huic
eſſentiali paupertati vllo modo derogare poſsit.

7 DECRETO 7. 9. 10. & 15. pręcipitur, Ab- De Monialibus.
batiſſas & Prępoſitas annos natas ad minimũ 40.
eſſe debere: & Moniales regulã profeſſæ, 16. neq;
poſſe eas ꝓfeſsionis voto illigari, antequã proba
tionis annũ expleuerint. Itẽ eas in ſuis Cœnobiis
Viſitatores, eãdẽ Regulã profitẽtes, habere debe
re. Quibus deficiẽtibus, Metropolitano aut Epiſ-
copo incũbere, earũ viſitationi operã dare. Eaſq;
vt ſe aduerſus diaboli inſidias & tẽtationes mu-
niant, cõfeſsionibus, & ſingulis mẽſibus cõmu-
nicatione Euchariſtię armari debere: in eumq;
finẽ Epiſcopum, præter ordinariũ Cõfeſſorem,
ais extraordinariũ ſuperaddere debere, in ſin-
gulis earũ Cœnobiis. Qua in re nõ ſatis videtur

Sanctimonialium pudicitati proſpectum, dum earum regimini huiuſmodi extraordinarij Viſitatores & Confeſſores, nulla eorum ætate expreſſa, præficiuntur. Imperator quidem Iuſtinianus longè conſultiùs ac meliùs huic rei proſpexit, quum huiuſmodi Monialium Viſitatores & confeſſores eunuchos eſſe, ſi tales reperiri poſsint, voluit: ſin minùs, ſaltem vſqueadeò ſenes & annoſos, vt vel ſuæ grãdeuæ ætatis teſtimonio caſtitatem colere facilè credi poſsint.

Nouell. 133. cap. 5.

De Ieſuitis.

8 Decreto 16. nouus ordo monachalis Ieſuitarum approbatus eſt, contra Lugdunenſis Concilij Oecumenici, ſub Pontifice Gregorio X. anno M. CC. LXXIII. habiti, Decretum, quo prohibetur, Vt nulli deinceps noui religionis Ordines excogitentur & inſtituantur. Quinetiam eo Concilio ſuppreſsi fuerunt ij ordines, qui Rom. Pontificis authoritate approbati fuerant, (ſed morte tantùm eorum qui approbationem obtinuerant:) exceptis tamen Dominicanis & Franciſcanis, qui in Concilio illo, tanquam vtiles Eccleſiæ Romanę aſſeclæ approbati ſunt: exceptis quoque Carmelitis & Auguſtinianis, qui iam multò antè inſtituti fuerant. Non oportuit igitur Tridentinos Patres Oecumenico Lugdunenſi Concilio aduerſari, maximè cùm plus ſatis monachalibus Ordinibus abundemus. Quod ſi quis dixerit eadem ratione Ieſuitarum nouum Ordinem approbari debuiſſe, qua in Concilio Lugdunenſi Dominicani & Franciſcani, nempe quòd Eccleſiæ Romanæ & eius doctrinæ aſſerendæ perutiles ſint, ad hoc reſponderi poteſt, eos qui in Ieſuitarum

c. 1. de relig. dom. in 6.

caſtra

caſtra trãſeũt, aliquẽ ex aliis Ordinibus deligere ſibi poſſe, & æquè ſe ſtrenuè gerere ſub Franciſcani aut Dominicani habitu, atque ſub faſtuoſo illo & arroganti Ieſuitarũ nomine, quo ſe ſocios aut ſocietatis Ieſu eſſe profiteantur. Magíſque laudandos eſſe fatendum eſt, Franciſcanos, qui fratrum Minorum aut Minimorum ſibi nomen aſſumpſerint, quàm hyperbolos illos, qui Ieſuitarum appellationẽ ſibi tumidè arrogarũt, quaſi ſeſe filio Dei adæquantes, dum ſe nimis inuerecundè eius ſocietati adſcribunt.

9 DECRETO 19. conſtitutum eſt, vt Monachi & Sanctimoniales, qui profeſsionem ſuam, habitúmque Monachalem abiicere cupiunt, obtendentes ſe eô, vi aut metu adactos, ad id non eſſe admittendos poſt quinquennium, ab eorum profeſsionis die numerandũ. Quæ quinquennij præſcriptio, periniqua eſt, cùm timoris cauſa, quæ ſæpè ab obſequio parentibus debito naſcitur, etiam poſt quinquennium continuari poſsit: neq; iure cõmuni pręſcriptio currere debeat, quãdiu eadẽ cauſa ſubeſt, propterquam ab initio profeſsio irrita fuit, impediátque quominus præſcriptio interrumpi poſsit. Non ſecus atq; eorum bona, qui patriæ poteſtati ſubſunt, iure ciuili, nulla præſcriptione, aut vſucapione amitti poſſunt. Adde quod cùm profeſsio Monachalis ſpecies quędam ſit ſeruitutis, per eam non ritè factam, libertas quinquennij præſcriptione amitti non poteſt: ac ne quidẽ ſexaginta annorũ curriculo, ex cõmuni iuris diſpoſitione. Itaque oportuerat Tridentinos Patres ſaltẽ decernere, vt tum demum curſus illius quinquennij incipe-

Præſcriptio quinquennalis aduerſus Profeſſos.

l. 1. §. vlt. C. de anna. excep. l. vlt. C. de lõg. temp. praſcr. quæ pro lib.

ret,cùm primùm vis metúſve ſubeſſe deſiiſſet.

10 Svperest iam vt alia Reformationis Decreta,ad munus & officiũ Epiſcoporum,eorúmque in politia Eccleſiaſtica authoritatem ſpectantia,diſcutiamus.Primo quidem Decreto Patres frugalitatem, modeſtiam, maximè verò ſanctam humilitatem,quæ Paſtores magnoperè Deo commẽdabiles reddit,cõmendant.At verò poſtea 17. Decreto dãnantur Antiſtites,qui loco cedunt,aut officioſos ſe exhibent,(ſiue intra ſiue extra Eccleſiam) Regũ officialibus,necnon Proceribus,& Baronibus: prohibetúrque ab eiuſmodi humilitatis officiis abſtinere, quinimò iubentur ſuũ vbique gradum & ordinẽ ſeruare, ſempérque meminiſſe,ſe Patres & Paſtores eſſe: adeò vt ipſi quoque Principes,& reliqui omnes eos tanquã Parẽtes colant & venerentur.Iſthæc igitur eſt Rabina humilitas quã hîc Patres commendant, quæ ſuprà memoratæ Cõſtantini donationi maximoperè inniti videtur. At verò nõ iſta tumida grauitate veteres Epiſcopi ſeſe venerãdos ac ſpectabiles exhibebãt, ſed ſyncera munerum ſuorũ functione, & veris pietatis exercitiis. Cæterùm,nõ diffitemur Paſtorẽ de tuenda amplificandáque ſua exiſtimatione ſollicitũ eſſe debere, & operã dare ne miniſteriũ ſuum contemptibile reddat: at non cõtendendo de ſede, aut primo loco inter Proceres vẽdicando, aut ſe ijs minimè officioſum præbẽdo,verũ rectè verbum Dei docẽdo,omnéſque,etiã Proceres,ſuorum vitiorũ arguendo. Cùm enim Paſtor probitatis pietatíſque fama honeſtatur, id maximè cõfert ad Eccleſiæ ædificationem.Extat inſignis Canon in eã ſententiã, ex quarto Concilio To-

Humilitas Rabina Præſulum.

letano deſumptus, in quo ſic Patres loquuntur: *Tolet. conc.* 4.c.21.c.*Nā ſunt*.11.q.3.
[QVANVIS conſcientiā puram apud Deū, nos habere oporteat: tamen & apud homines famā optimam cuſtodire oportet. Ideò cōuenit Epiſcopos teſtimoniū probabiliū perſonarū conuerſationis & vitæ in conclaui ſuo habere: vt & Deo placeant per cōuerſationē bonā, & Eccleſiæ per optimā famam.] Hoc igitur Canone apparet Epiſcopos domi habere debere viros prudentes, modeſtos, vitæque probitate inſignes, non autē turbā inconditā menſæ aſſeclarū, pediſſequorū, equiſonū, coquorū, & aliorū id genus corruptorū & malè frugi hominum (quales vulgò habere ſolent:) quorum opera eorū fama ſemper in deteriùs augetur. Extat & alius Canō ex D. Auguſtino deſumptus, quo omnes in vniuerſum homines, tum mares, tum fœminas, grauiter corripit, eò quòd, cùm alicuius negligētiæ, quæ eorū famam maculet, arguuntur, ſibi ſatis eſſe bonā habere cōſcientiā corā Deo reſpōdēt, nō modò, (inquit) imprudēter, ſed & crudeliter, cùm bonā de ſe hominū opinionē aſpernentur, Deique offendēdi occaſionē prębeant, iis à quibus immeritò ſiniſtra fama aſpergūtur. Deniq; inſigni & notāda illatione docet, Eū qui vitā ſuā inſontē atq; à crimine & peccato liberā tuetur, ſibi quidē cōſulere: at verò eū qui inſuper probitatis integrā famā tueri nō negligit, alteri quoque bene cōſulere, & in eū miſericordem eſſe.

II DECRETO 3. prohibetur, ne quis excōmunicationis gladio vtatur, niſi valdè circūſpectè, quia quum eo temerè vtimur, aut pro re leui, eā potius floccipenditur, quàm reformidatur, *De excōmunicatione.*

Cæterùm, conſtitutum eſt vt ſolus Epiſcopus Monitoria & excommunicationes decernat, pro rebus amiſsis aut ſubſtractis prodendis ac recuperandis: cuius conſcientiæ incumbet in talibus quod æquum ei videbitur, pro loci, perſonarũ, & temporis ratione decernere. Prætereà, ſecularibus Magiſtratibus prohibetur, ne audeant deinceps Eccleſiaſticis Iudicibus inhibere, ne excommunicationes decernant, aut decretas reuocare iubeant. Iam verò hæc tria capita ordine excutiamus. Ac primùm quidem animaduertendum eſt, non ſatis enucleatè Tridentinos Patres quid ipſi ſentiant aperire, Neque enim ſatis eſt dixiſſe, magna quadam circunſpectione in excommunicatione decernenda vtendum eſſe: addendum enim fuit, hãc circunſpectionẽ in iuſta cauſæ cognitione poſitã eſſe, parte aduerſa ſcilicet vocata & audita, vt veteri quodam Canone, ex Damaſo Epiſcopo Romano tranſcripto, pręcipitur, his verbis: [Eorvm qui accuſantur cauſas diſcutere non licet, priuſquàm canonicè vocati ad Synodum veniant, & pręſens per pręſentem agnoſcat veritatẽ, & intelligat quæ ei obiiciuntur. Quod & per Sapientiã Salomonis dicitur: *Antequàm ſcruteris ne reprehendas. Intellige priùs, & tunc increpa. Antequam audias non reprehendas.* Et licet apertiſsima ſit contrariorum reprehenſio, veruntamen oportet ab his qui dati ſunt ad eorum examinationẽ, ordinem ſeruari.] Ex quo Canone apertè liquet neminẽ poſſe aut debere quacunque de cauſa, etiam vulgo notiſſima, anathemate percuti, niſi priùs Iuſtitiæ ordine obſeruato. Extat & alius Canon, ex D. Gregorio

c. Eorum. 11. q. 3.

gorio deſumptus,in eandẽ ſententiam.Hęc ſunt ipſius verba: [SVMMOPERE præcauendum eſt, ne rectores Eccleſiæ,& qui publica iudicia exercent, in dictandis ſententiis nullatenus leuitate aut furore ducti ſint præcipites, ſed cauſis priùs diligenter ventilatis, cùm res quæ ignorabatur ad notitiam pleniter venerit, tunc diuina & humana lex reſoluatur,& tunc ſecundum quod ibi conſtitutum eſt,remota perſonarum acceptione,definitiua proferatur ſententia.] *c. ſummope-re.1.q.3.*

12 PRAECLARI certè aſteriſcóque notandi duo duorum Epiſcoporũ Romanorũ Canones: quos ſi Sixtus V.Rom.hoc tempore Pontifex illorum ſucceſſor intellexiſſet, accuratéq; expendiſſet, nequaquam aduerſus Regẽ Nauarræum & Condæũ Principem, illis neq; priùs vocatis, neq; auditis,excõmunicationis ſuę Bullas publicare auſus fuiſſet. Poſito enim, at non cõceſſo, verum eſſe illud quod præcipiti ſua Bulla narratur,illos palàm ac publicè criminis hęreſeos reos fuiſſe,ad hoc rectè Damaſus, iuſtitiæ tamen ordinem obſeruari debere,reſpondet, quantumcunque claram & manifeſtam accuſationẽ eſſe cõſtet.At verò optimi & illuſtriſsimi Principes, hiſce anathematũ diris nequaquã cõmoueri debent, tum quòd fuêre & alij è domo ac ſtirpe Gallorũ Regũ,in quosললbilioſi Ro.Põtifices huiuſmodi tela irritè vibrauerunt, bilémq; ſuã luridam euomuerunt,(Philippus enim Auguſtus, Philippus Pulcher,Ludouicus XII.eiuſmodi debacchationes ſuſtinuerũt,nec nõ etiã quamplurimi Imperatores:)tum quia eiuſmodi Põtificię Bullę,pro vanis hodie & irritis paſsim habẽtur, Excommunicat.o aduerſus Regem Nauarræum & Principem Condæum.

vtpote vento inflatis & tumentibus veſicis haud abſimiles, quæ in terrã proiectæ, bõbos quidem ſaltuatim ſtreperóſq; ſonitus edunt, prætereà nihil. Adde quòd eã quã profitentur religionem ſanctam piámq;, & ab omni hęreſeos macula remotam eſſe ſatis ex diuinis Scripturis cõpertum habent. Nã antiquis Canonibus hæreſis eſt, quũ S. Scripturã in aliũ ſenſum detorquemus, quàm quẽ S. Spiritus poſtulat. Sic eam D. Hieronymus, Canone quodã ab eo petito, definit, his verbis: [QVICVNQVE aliter Scripturã intelligit, quàm ſęnſus Spiritus ſancti flagitat, licet ab Eccleſia nõ receſſerit, tamen hæreticus appellari poteſt.] In quo obiter & illud notandũ eſt, eos qui ſe in Eccleſia eſſe iactitant, hęreticos eſſe poſſe. Et D. Auguſtinus hæreticũ definit eũ eſſe, qui falſam opinionẽ tẽporalis alicuius vtilitatis cauſa amplectitur, vt ex Canone quodã ex eo ipſo petito cõſtat, his verbis: [HAERETICVS eſt, qui alicuius tẽporalis cõmodi, & maximè vanæ gloriæ, principatúſq; ſui gratiâ, falſas ac nouas opiniones vel gignit, vel ſequitur.] Ex quibus definitionibus iam cuiuis iudicare facilè eſt, an aliquem Sixtus Pontifex, ne laruatũ quidẽ aut adumbratũ prętextũ habuerit, hiſcę duobus illuſtriſsimis Principibus hęreſeos notã inurere. Etenim quas tandem tẽporales vtilitates conſecuti ſunt ex religionis ſuæ profeſsione? Planè nullas, quin potiùs minuendæ eorũ amplitudinis inde occaſio arrepta eſt. Ab Aula enim Regia exularũt (in qua principem locũ, dignitatíſq; poſt Regẽ ſupremũ faſtigium obtinere poterant, cum Regis proximi agnati ſint) adminiſtrationéq; prouinciarũ, in quibus Regis Vicarij conſtituti ſunt, caruerunt,

Hæreſis definitio. *c. hæreſis.* *24. q. 3.*

c. hæreticus. *24. q. 3.*

neque vnquã vlla frui quiete (armorũ periculo ſemper expoſiti) niſi conſciẽtiæ ſuæ, potuerunt. Porrò, nemo verè aſſerere poteſt, religionis quã profitẽtur dogmata contraria eſſe ſenſui S.Spiritus, niſi eadẽ opera doctiſsimos quoſq; Eccleſiæ primitiuæ Doctores, cũ vetuſtiſsimis Cõciliis & Canonibus, dãnare ac reiicere velit. Præ- tereà, etſi maximè erroneas opiniones tuerentur, (quod neutiquã verũ eſt) hæreticorũ tamen nomine minimè appellandi eſſent: niſi quis priſcos Patrum Canones mentiri ſtolidè ac impudenter aſſerat, cùm vbique locorum ſatis apertè profeſsi ſint, ſe ad palinodiã & emẽdationẽ paratos eſſe, ſi in legitimo Concilio S.Scripturarũ authoritate manifeſti erroris arguãtur. Sed quid in eã ſententiã loquatur Canõ quidã ex D.Auguſtino deſumptus, audiamus: [QVI ſententiã ſuã, quãuis falſam atq; peruerſam, nulla pertinaci animoſitate defendũt: pręſertim quã nõ audacia ſuæ præſũptionis pepererint, ſed à ſeductis atq; in errorẽ lapſis parẽtib⁹ acceperũt, quærũt autẽ cauta ſollicitudine veritatẽ, corrigi parati, cũ inuenerĩt, nequaquã sũt inter hęreticos deputãdi.]

Soli pertinaces hęretici.

c. Dixit. 24. q. 3.

13 APERTE igitur liquet his noſtris virtute clariſsimis & Chriſtianis Principibus Pontificem Sixtum hæreſeos notã nec potuiſſe nec debuiſſe aſpergere: nec proinde eos anathematum diris deuouere, vt & Canon quidam ex D. Hieronymo deſumptus oſtendit, his verbis: [QVOMODO Sacerdos mundum leproſum non facit, ſic Epiſcopus vel Presbyter non alligat eos qui inſontes ſunt, nec ſoluit noxios: ſed pro officio ſuo, cùm peccatorum varietates audierit, ſcit quis ligãdus ſit, quis ſoluẽdus.] Ac ſa-

Iniuſta excommunicatio, vana eſt & irrita.

c. Quomodo. 11. q. 3.

ne Epiſcopi poteſtas non ligat, ſed peccatum: vt & alius Canon, ex D. Auguſtino tranſcriptus docet, his verbis: [Ridicvlvm eſt, vt eum mundum eſſe dicamus, qui vinculis peccatorum ſuorum ligatus eſt, propter hoc ſolùm quod Epiſcopus dicitur habere huiuſmodi poteſtatem, vt ſoluti ab eo, ſoluti ſint in cælo: & ligati in terris, litigati ſint in cœlo. Sit ergo irreprehenſibilis, qui alterum ligat aut ſoluit.] Adeò vt Anathematis ſententiam iniuſtè pronunciatam nihili facere debeamus, vt alio Canone ex Gelaſio Epiſcopo Romano tranſlatitio conſtat, his verbis: [Cvi eſt illata ſententia, deponat errorem, & vacua eſt: ſed ſi iniuſta eſt, tanto curare eam non debet, quanto apud Deum, & eius Eccleſiam neminem poteſt grauare iniqua ſententia. Ita ergo ea ſe non abſolui deſideret, qua ſe nullatenus perſpicit obligatum.] Alio quoque inſigni Canone, ex doctiſsimo illo Doctore Origene deprumpto docetur, eos demum qui à veritate, timore Dei, fide, & charitate recedunt, anathemate percellendos eſſe. Hæc verò ſunt eius ipſa verba: [Cvm aliquis exit à veritate, à timore Dei, à fide, à charitate, exit de caſtris Eccleſiæ, etiamſi per Epiſcopi vocem minimè abiiciatur: ſicut è contrario, dum aliquis non recto iudicio foras mittitur, ſcilicet ſi ante nõ exierit, id eſt, ſi nõ egerit vt mereretur exire, nihil læditur. Interdum enim qui foras mittitur intus eſt, & qui foris eſt, intus videtur retineri.]

c. Ridiculũ 11. q. 3.

c. cui eſt illata, eo.

c. cum aliquis. 24. q. 3.

Papa Sixtus Canonibus excõmunicatur.

14 Ex quo Canone, ſi accuratiùs expendatur, Sixtum Anathemate ſeipſum perculiſſe haud dubiè iudicabimus, adeò vt dũ alios ſternere tentat, ſeipſum diris præcipitem vouat.

Cùm enim omnino,aut maxima ex parte,(vt ea quę ab ipſo gerũtur,& Oecumenici vſurpata authoritas ſatis ſupérque docent)à veritate,pietate, fidéque ac charitate receſſerit, rectè eum anathemati illigatum eſſe conſequitur. Quod luculentiùs item alio Canone euincitur,ex Cõcilio Pariſiẽſi deſumpto,Regis Theodeberti tẽporib',anno circiter D.LV.habito,quo pręcipitur:Vt qui legitimè, id eſt, ſine cauſæ cognitione quenquam excommunicauerit, ipſemet excommunicetur, vt quod iniuſtè fecerit,ipſe iuſtè patiatur. Eodémque Canone lex Iuſtiniani Imperatoris Catholici laudatur, tanquam approbata & obſeruata in Eccleſia, qua Sacerdotibus prohibetur, ne quos anathematis fulmine percellant, niſi priùs cauſa cognita. Laudatur & D.Gregorij iudicium, qui quendam excommunicauerat, quòd alium quempiam immeritò Anathemati deuouiſſet. Sed in hanc ſententiam extat inſignis & deciſorius Canon D.Auguſtini, qui teſtatur eum, qui alium immeritò à Chriſtiana communione excludit, ſeipſum] foras detrudere. Hæc verò ſunt eius ipſiſsima verba: [ILLVD planè non temerè dixerim, quod ſi quiſquam fidelium fuerit anathematizatus iniuſtè, potiùs ei oberit qui facit, quàm qui hanc patitur iniuriam. Spiritus enim ſanctus habitans in ſanctis, per quem quiſque ligatur aut ſoluitur, immeritam nulli ingerit pœnam,per eum quippe diffunditur Charitas in cordibus noſtris:quę nõ agit perperàm. Pax Eccleſię dimittit peccata: & ab Eccleſiæ pace alienus tenet peccata: non ſecundum arbitrium hominum, ſed ſecundum arbitrium Dei. Petra tenet, pe-

c. Illicita 24.q.3.

Nouel. 123. *cap.*11.

c. Illud planè. 11.q.3.

tra dimittit: columba tenet, columba dimittit. Item Salomõ, *Sicut auis in incertũ volans, & paſſer quolibet vadens, ſic maledictum fruſtra prolatũ venit ſuper eum qui miſit illud*]. Hoc igitur eſt bilioſorum Pontificum meritiſsimum ſalarium, nempe, vt cùm in alios anathematis ſpicula per iniuriam vibrare nituntur, ſemetipſos ſuiſmet manibus confodiant.

Pontifices haud canonicè electi anathemati ſunt deuoti ex Canonũ ſententia. *c. in nomine diſt. 23.*

15 PRAETEREA, ſuprà antiquum Põtificis Nicolai Canonẽ protulimus, quo omnes in vniuerſum Ro. Põtifices, qui electione & cõſenſu Epiſcoporũ Cardinaliũ, Clericorũ Cardinaliũ & reliqui Cleri, populíq; Ro. nec nõ etiã Imperatoris conſenſu creati non eſſent, ad eáq; dignitatem & ſolium, alia via euecti fuiſſent, non modò cõmunione Chriſtiana carerent, ſed & omnibus anathematum diris addicerentur, horrendáque maledictione & in hac & in futura vita obruerentur. Ea autem via ad Pontificiã dignitatem Papam Sixtum minimè euectum fuiſſe, quis neget? Extat & alius Canon in eandẽ ſententiam ex eodem Papa Nicolao tralatitius, in hæc verba: [SI quis Apoſtolicæ ſedi, ſine cõcordi & Canonica electione Cardinalium eius Eccleſiæ, ac deinde ſequentium Clericorum religioſorum intronizatur: non Papa vel apoſtolicus, ſed apoſtaticus habeatur:] Quod ſi quis obiecerit hoſce antiquos Canones præſcriptione temporis obliteratos eſſe, quandoquidem ab illius Pontificis Nicolai temporibus (qui vixit anno M.LIX.) plerique Pontifices creati ſunt, in quorum electione illi Canones obſeruati non ſint: reſponderi poteſt, ex eo non rectè colligi, illos ergo præſcriptione ſublatos eſſe: nullam

c. ſi quis Apoſtolicæ. diſt. 79.

enim contra leges præſcriptio vim habet. At inde quidem rectè conſequitur, tantò plures Rom. Pontifices excõmunicatos intruſóſque & Apoſtaticos fuiſſe. Multitudo igitur eorum, qui ſecundum formam illis Canonibus mandatam electi non fuerunt, iuſtam Sixto Pontifici defenſionem ſuppeditare non poteſt, ex regula iuris, quæ errantium multitudinem errori patrocinium non parere affirmat. Sed & extat alius Canon recentior, in Concilio Baſilienſi ſancitus, poſt centum tantùm & ſexaginta annos, de Pontificum electione, qui non magis quàm ſuperiores illi in Sixti creatione obſeruatus eſt. Eo enim præcipitur, vt Papalis electio à Cardinalibus, non pluribus quàm viginti quatuor, & iis quidem ex omnibus orbis Chriſtiani partibus creatis aſcitíſque, eruditione præſtantibus, bonis moribus præditis, rerum vſu & experientia pollentibus, vtriuſque etiam iuris diuini & humani Doctoribus, aut licentiatis, peragatur: cuius numeri triens aut quadrans ex Theologiæ Doctoribus coaluerit. Adeò vt Pontificum anteriorũ, præſentium, & futurorũ electiones, aliter quàm à Cardinalibus, hiſce animi dotibus ornatis, factas, illegitimas, anormes, irritas, anomaláſque eſſe, credẽdùm ſit, eóſque qui hac canonica via Põtificatũ non obtinuerint, obtinebúntve, tanquã intruſos & Apoſtatas omni authoritate ac poteſtate penitus carere. Ac proinde nulla prorſus papæ Sixto poteſtas excommunicandi, nec aliàs vllo modo in re vlla Rom. Põtificis munia gerẽdi, iure cõpetit, cõpetiítve.

l. Conſuetudinis. 2. C. Quæ ſit lõg. conſ.

Baſil. Conſi. Seſſ. 23.

16 ADDE quod eodẽ illo Baſilieñſi Cõcilio cõſtitutũ eſt, hanc eſſe vnam fidei Catholicæ

Veritatem, vt credamus Concilium Pontifice eſſe ſuperiorem (vt anteà diximus) eóſque qui aliter ſentiunt in hæreticorum album referendos eſſe. Atqui hanc Veritatem nequaquam veram eſſe Papa Sixtus credit, neque, ſalua ſua dignitate, credere auſit. Ergo hæreticum eum habendum eſſe, ex Patrum Baſilienſium Decreto rectiſsimè conſequitur. Ac proinde nullā ei Pontificiam poteſtatem competere, Bullas eius omnes, geritioneſque ac functiones Pontificias planè vanas, inanes, irritas, ac nullius momenti eſſe: atque ex veterum Canonum Decretis, Chriſtianos omnes ſeſe ab eius imperio ſubducere, eíque obſequiū denegare poſſe. Quoniā verò hic error, quo Pontifex Concilio ſuperior eſſe aſſeritur, duobus iam Conciliis Oecumenicis ac liberis damnatus eſt, & à maxima Eccleſiarum Chriſtianarum parte improbatus, *ipſo iure* Sixtus excommunicationem incurrit, vt veteres Canones teſtantur. Vnde rectè ſequitur, cùm ipſe anathemati iam ab initio Pontificatus ſui eſſet illigatus, eidem alios illigare non pôtuiſſe. Nā (vt notabiliter alio Canone docetur) Qui in terra proſtratus iacet, nec ſeipſum erigere, nec alium proſternere potis eſt.

Papa Sixtus hæreticus ex concilij Baſilienſis ſententia.

1. Anaſtaſius. diſt. 19. & Achatius. c. Audiuimus. 24. q. 1.

17 Extant & plures alij antiqui Canones, ex quibus Papa Sixtus non modò hæreticus, ſed etiam Archæreticus, argui poſsit. Neque enim obſcurum eſt hanc eſſe Simoniam, beneficia, præbendas, & Sacramenta, pecuniā numerata conferre (vt manifeſtiſsimè factitat Sixtus, qui Annatas, & alia lucrā & compendia pro electiuorum beneficiorum collatione extorquet,

PapaSixtus Archæreticus ex Canonū ſentētia.

c. non ſatis extr. de ſimonia.

torquet, quíque indulgentias & abſolutiones pecunia præſenti, diuendit) vt Turonenſi Concilio, ſub Pontifice Alexandro III. habito, decretum eſt. Atqui Simonia non minus graue quàm læſę Maieſtatis crimen cenſetur, tum iure Canonico tũ ciuili: adeò vt huiuſce criminis rei ſuo munere cadere, ſuíſque Beneficiis & dignitatibus, cum perpetua infamiæ nota, abdicari debeant. Quod tam de iis, qui pecunias accipiunt, quàm qui numerant intelligendũ eſt. Eiuſmodi quoque Simoniacæ Bullæ & prouiſiones pro falſis habendæ ſunt, & qui illis vtuntur, pro furibus, quaſi qui per feneſtram non per ianuã ingreſsi ſint. Cùm igitur hoc Simoniæ crimen omnium ſit maximum, hinc fit vt qui eius labe & macula infecti ſunt, à veteribus Canonibus non modò maximi hæretici, ſed & Antichriſti appellentur. Extat vnus à Pontifice Gregorio VII. deſumptus, his verbis: [NICENA Synodus ſimoniacos inter maximos hæreticos & nõ minimos Antichriſtos cenſuit. Epiſcopus igitur qui dat, & qui recipiunt ab eo laici, ſiue precio, ſiue beneficio: æterni incendij ignibus deputentur.] Et conſtitutione quadam Pontificis Pauli II. ſancitum eſt, Vt Simoniaci, cuiuſcunque tandem ſortis & conditionis ſint, pœnas iure in ipſos conſtitutas incurrant *ipſo facto*, nullo alio iudiciali calculo aut declaratione requiſitis. Neque verò quiſquam Papæ cauſam tueri poſsit, quaſi Canonum conditoris & Canonibus ſuperioris, vt vulgò de Principibus ſupremum imperium habentibus dici ſolet, eos legibus eſſe ſolutos: nam, prætterquàm quod hoc

c. Sanè.15. q.3.
l. ſi quemquã. 29. C. de Epiſc & Clericis.
c. Sicut extr. de ſimo.
c. de cæteris 1. q 1.
c. Ordinamus. eod.
c. quicunque ſacros. 1. q. 1.
c. peruenit. 1. q. 3.
c. cum deteſtabile. de ſimon. in extrau.

verum eſſe pernegamus (vt & ſuperiùs copioſè contrarium aſſeruimus:)certiſsimum eſt omnes Theologos, Canoniſtas, cæteróſque ipſius Romanæ Religionis profeſſores in eo conuenire; Licere inferioribus hæreſeos criminis Papam reum peragere, damnare, & à Papatu remouere. Quod & per ſuos delegatos Adrianus II. Rom. Pontifex apertè faſſus eſt, in Actione ſeptima Concilij VIII. Oecumenici, Conſtantinopoli habiti. Hæc ſunt eius Confeſsionis ipſa verba: [ROMANVM Pontificem de omnium Eccleſiarum præſulibus iudicaſſe legimus: de eo verò quenquam iudicaſſe non legimus. Licet enim Honorio ab Orientalibus poſt mortem anathema ſit dictum, ſciendum tamen eſt, quia fuerat ſuper hæreſi accuſatus, propter quam ſolùm licitum eſt minoribus, maiorum ſuorum motibus reſiſtere, vel prauatos ſuos ſenſus liberè repuere.] Cùm igitur omnibus ſit notiſsimum, Sixtum Pontificem ex Beneficiorum, abſolutionum, diſpenſationum, & aliarum ſpiritualium rerum collationibus, ſeu venditionibus pecuniã conflare, rectè ſequitur ex ſuperioribus Canonibus, eum *ipſo facto* Simoniacum habendum eſſe, nec vllam aliam declarationem requiri: ac proinde ſummorum hæreticorum & mediocrium ſaltem Antichriſtorum numero, adſcribendum eſſe.

c. Si Papa. diſt. 40.

Excõmunicatio in leuibus peccatis nullũ locum habere debet.

18 AD rem redeamus. Secundo eiuſdem tertij Decreti capite, poteſtas datur Epiſcopis decernendorum monitoriorum & excommunicationũ, vt à quibus res amiſſæ aut ſubtractæ poſsideantur, conſtare poſsit. Quod veteribus

Canoni-

Canonibus repugnat, qui non ob leues cauſas ſed ob graues tantúm excommunicationis gladio ſpirituali vtendum eſſe ſanciunt. Eiúſque rei ratio notatu dignißima eſt: anathema enim (inquiunt) nihil aliud eſt quàm pœnæ mortis æternæ inflictio, quæ decerni non debet, niſi in grauißimis & mortem promeritis criminibus, atque aduerſum eos duntaxat, qui aliter corrigi nõ poſsunt. In hanc ſententiam Canon ex Concilio Meldenſi deſumptus, ſic habet: [NEMO Epiſcoporum quemlibet ſine certa & manifeſta peccati cauſa communione priuet eccleſiaſtica. Sub anathemate autem, ſine conſcientia Archiepiſcopi, aut Coepiſcoporum nullũ præſumat ponere, niſi vnde Canonica docet authoritas: quia anathema æternæ eſt mortis damnatio, & non niſi pro mortali debet imponi crimine, & illis qui aliter non potuerũt corrigi.] Cui Canoni congrua eſt Regis Caroli IX. conſtitutio, qua prohibetur, ne quod eiuſmodi monitorium publicetur, néve tales excommunicationes valeant, niſi in crimine & publico offendiculo.

c. Nemo. 11. q. 3.

Aureliani art. 18.

19 QVOD verò ad vltimum eius Decreti caput attinet, quo ſecularibus Magiſtratibus prohibetur, ne de cætero excommunicationẽ decernere Eccleſiaſticis iudicibus vetent, hoc Regis authoritati repugnat. Cuius Magiſtratus iuſtam ſæpenumero Monitoriorũ curſum impediendi occaſionem habent, nec non etiã Excommunicationum, quæ ex illis manant: hoc enim illorum iuriſdictionem plerunque interturbat. Et certè, Monitoriorũ impetratio obli-

Magiſtratus Monitoriorũ curſum prohibere poſſunt.

qua quædam & indirecta via eſt, qua litigantes, qui res iuuoluere ſtudent, ſæpe teſtes illegitimáſque probationes anteuertunt. Adeò vt hac de cauſa, multíſque aliis ſæpenumerò in litium formatione occurrentibus, Iudices cogantur, vt ſuam iuriſdictionem tueri, officióque rectè ac ex ordine fungi poſsint, ad eiuſmodi prohibitiones monitoriorum recurrere.

Admonitio ad aliquid erógandum Epiſcopis & Parœcis.

20 DVODECIMVM Decretum ad Oeconomiã pertinet. Omnes enim in vniuersũ ac ſinguli ſpeciatim à Patribus admonentur, largè & affatim de bonis ſibi à Deo cõceſsis Epiſcopis & Parœcis presbyteris tenuiores Epiſcopat⁹ & parœcias habẽtib⁹, erogare, neq; grauari honeſta liberalitate Paſtorũ ſuorũ pro ipſis inuigilantium, honori & dignitati conſulere. Iſtam verò vigilantiam & excubias ſtertere ſinamus. Cæterùm, quãtò ęquiùs fuerit, eos qui opimiores Epiſcopatus & Abbatias poſsident, partem eorum quibus ſuperfluunt reſecare, tenuibúſque Epiſcopatibus (ſi qui ſint) & egenis Parœciis addere, quàm eos ad populum exhauſtum remittere? An nõn adhuc ad ſaturitatem illi ſuperſtitiosè credulos exhauſerunt? O egregiam erga proximum Charitatem!

De Parœchiis in Prioratus conuerſis.

21 DECIMO ſexto Decreto peſsimus quidem abuſus, qui iampridem in Eccleſiam irrepſit, notatur, at non emendatur. Beneficia Prioratuum nomine appellata, antiquitus Matrices erant Parœciæ, earúmque Rectores curam animarum gerebant, decimáſque ex finitimis agris Parœcianorum accipiebant, ſuppoſitóſque Vicarios habebant, qui minoribus Parœciis

rœciis miniſtrarent. Poſteà verò hi Prioratus in ſimplicia Beneficia (id eſt, cura animarum carentia) conuerſi ſunt, Epiſcoporum indulgentia, vel certè cõniuentia. Inde autem euenit, vt Priores animarum curam, Curatíque nomen Vicariis illis ſuis, cum perexigua redituum portione, caſualibuſque oblationum obuentionib⁹ reliquerint. At hæ oblationes opimæ paulatim hiſce Parœcis Presbyteris ſeu Curatis dari deſierunt, illis ob inſignem ignorantiam & morum prauitatem in vulgi contemptum adductis. Adeò vt hodie in multis regionibus & locis, huiuſmodi Curati ſint admodum inopes & egeni. Hinc factũ eſt vt iam antea altero huius Concilij Decreto conſtitutum ſit, Vt eorum reditus augeretur, Parœcianis ad collationem reuocandis cogendíſque. Cæterùm, hoc quidem Decreto, de quo hic agitur, prohibetur ne beneficia quibus animarum cura demandata eſt, in Beneficia ſimplicia, (id eſt, ignauiæ nutricia) conuertantur: at antea conuerſa in ſuum priſtinũ ſtatũ reſtitui non præcipitur: ſed tantùm, vt qui huiuſmodi ſimplicibus Beneficiis potiuntur, Curatis egenis congruam aliquam decimarum, & cæterorum prouentuũ eorundem Beneficiorum, portionem perſoluant: quod ni fecerint, Parœci munus & animarum curam reſumere cogantur. Quod ratione aliqua nititur: quicunque enim onus ſentit, ſentire debet & commodum. Sed hoc ab omni ratione alienũ eſt, Priores illos inutiles relinquere, qui hoc tantùm de ſe dicere poſſunt, *Nos numerus ſumus, & telluris inutile pondus.*

Diſpēſatio permiſſa Epiſcopis Decretorū huius Concilij.

22 DECRETO 18. Epiſcopis aliíſque Præſulibus poteſtas tribuitur, ab obſeruatione Decretorum huius Concilij laxandi, cauſa tamen cognita, an id vrgens aliqua ratio maiórve abſentiæ quàm præſentiæ vtilitas poſtulare videbuntur. Adeò vt ex hoc Canone, contra huius Concilij duriora Decreta (ſi qua ſunt) Clerici remedium petere poſsint, mœſtóque ſuo faſtidio mederi. Reſumant igitur animos, triſtitiámque omnē abiiciant: ſi quid enim durius & acerbius hoc Concilio conſtitutum eſſe videbitur, habent hoc aſperitatem emolliendi, inſuauiáque mellita reddendi, paratiſsimum remedium.

De Eccleſiaſticorum immunitatibus.

23 DECRETO 20. Tridentini Patres Principibus ſæcularibus præcipiunt, vt diligentiſsimè Canones ad immunitatem, fauorem, libertatéſque Eccleſiaſticas ſpectantes obſeruari curent: vtque Barones & alios Vaſſallos & officiales ſuos, illorum Canonum violatores ſeueriter coerceant. Vtque hac ratione veros ſe Eccleſiæ & fidei Catholicæ patronos, & defenſores, ſuorúmque piorum maiorum imitatores exhibeant, qui nonmodò Eccleſiæ bona imminui paſsi non ſunt, ſed & liberalitate ſua ac munificentia eadē ſemper auxerunt amplificaruntque. Sic ergo Patres Principibus Chriſtianis perſuadere conantur, iſtud demum eſſe verum ſe fidei Catholicæ patronum præſtare, Clericos in poſſeſsione bonorum, priuilegiorūque ſuorum ac immunitatum, tueri. Quinetiam auguſtiores ſe Patronos ac defenſores exhibituros

ſi bona

ſi bona Eccleſiæ augerent, maiorum ſuorum exemplo. Quoniam verò alibi pleniùs de illorũ immunitatibus & priuilegiis dicturi ſumus, hîc plura non ſubiiciemus. Hoc tantùm addemus, pleroſque Doctores Canoniſtas aſſerere, eos hęreticos eſſe, qui Eccleſiæ Romanæ priuilegiis aduerſentur, quique verborum aculeis Rom. Pontificem perſtringunt. Obque poſteriorem hanc cauſam, Bonifacius V I I I. Iacobum & Petrum Columnam, Cardinales, quique eorum erant partium (non paucos numero, éque nobiliſsimis familiis ortos) hæreticos pronuntiauit, quia de eius abuſibus & morum prauitate paucula quędam verba protulerant. At Benedictus X I. eius ſucceſſor, eos ab hoc hæreſeos crimine poſtea liberauit. En igitur quomodo ad ſuum compendium, etiam hæreſeos appellatione Pontifices Rom. abutantur.

in c. Omnes diſt. 22. c. 1. de ſchiſmat. in 6. c. 1. in Extrau. eo.

24 DECRETO 21 Synodus ſuperiora omnia Decreta approbat, de reformatione diſciplinæ ſub Pontifice Paulo III. Iulio III. & Pio IIII. ſancita: ſalua tamen illibatáque ſedis Apoſtolicæ authoritate. Vltimo quoque decernit, Vt eorum omnium, quæ acta terminatáque ſunt, Confirmatio à Pontifice Pio poſtuletur. Ex quibus apertè conſtat, Patres Tridentinos Rom. Pontificis authoritatem Concilio prætuliſſe: ac proinde Concilium Conſtantienſe, Baſilienſe, Pariſienſem Sorbonam, totámque Gallicanam Eccleſiam tacitè ab iis damnatam.

Approbationes Decretorum ſub Pontificibus Paulo, Iulio, & Pio.

25 EIVSDEM menſis Decembris quarto die, eadem vltima Seſsio continuata eſt,

Continuatio vltimæ Seſsionis.

in eáque de indulgentiis, ieiuniis, & ciborum delectu, nec non feſtorum celebratione, actum eſt. Paſtoribúſque omnibus, tanquam ſtrenuis Eccleſiæ Romanæ, (matris ac dominæ omnium cæterarum Eccleſiarum) pugilibus, mandatum eſt, Vt Chriſti fideles omnes diligẽter doceant eam quam de hiſce tribus capitibus doctrinam illa ſequitur & approbat, tum & alia omnia dogmata, quæ in hoc Cõcilio rata probatáque fuerint: tantámque in ea re diligentiam adhibeant, vt populum ad ſuum obſequium flectant. Eíque ſubinde inculcent, eos qui Paſtoribus ſuis morem gerant, ipſi Deo morem gerere, qui eos remunerabitur: contra verò qui Paſtorum preceptis ſe refractarios præbeant, Dei ipſius imperium detrectare, à quo grauiter coercebuntur.

De veniis & indulgẽtiis.

26 QVOD autem ad indulgentias attinet, quarum donandarum vel vænũdãdarum Rom. Pontifex ſibi poteſtatem vendicat, hanc opinionem tueri ſolent Chriſti authoritate, qui B. Petro dixerit, *Quicquid in terris diſſolueris, diſſolutũ erit & in Cœlis.* Sed cùm anteà de pœnitentia ageremus, tres Canones attulimus, qui hoc dogma ſatis euertunt. Vnum quidem quo dicitur verbo Dei peccata remitti, nec in ea re vllam eſſe Sacerdotis poteſtatem, ſed eum tantùm officio ſuo fungentem, ex verbo Dei peccatori oſtendere, peccatum ei reuera à Deo condonari, ſi vera non ſimulata pœnitentia ducatur. Atque ita verba illa Ieſu Chriſti, B. Petrum alloquentis, accipienda eſſe, quod verbo Dei ab eo in terris diſſolueretur, in Cælis quoque diſſolutum

c. verbum. c. magna. c. conuertimini. de pœni. diſt. 1.

ſolutum eſſe. Et alio Canone, huic conſentaneo, D. Augu. ait tantã eſſe Dei miſericordiam, vt ſimulatque peccator ſui peccati pœnitentia, vel in ſolo corde cogitata ducitur, protinus ei peccatũ remittatur. Neq; id abs re: Deus enim ipſe eſt, qui hanc ei mentem & cogitationem pœnitentiæ iniicit, neque id facit quin eam effectum ſortiri velit. Adeo vt (quemadmodum alius Canon habet,) ſimulatque animus noſter à malo ad Deum conuertitur, protinus ſuæ conuerſionis vberem fructum recipiat: Deum enim ab ira in miſericordiã verſum, peccati veniã nobis indulgere. Vt igitur peccatorum noſtrorum veniam conſequamur, nihil opus eſt vt ad Rom. Pontificem, aut Eccleſiam Romanam, confugiamus: qui nullum nobis Dei verbum annuntiant, ac proinde ea nobis remittere non poſſunt. Addè quòd nihil neceſſe eſt peregrè tam longum iter emetiri, vt ex verbo Dei diſcamus peccata veris pœnitentibus remitti. Sat enim Paſtorum peritiſsimorum penes nos habemus, qui iſta meliùs nos doceant, quàm Rom. Pontifex eiúſve Cardinales. Cæterùm, ingens indulgentiarum ille Theſaurus & officina, cuius ſe clauigerum eſſe & diſpenſatorem Pontifex dictitat, quemque ex ſanguine & meritis Domini noſtri Ieſu Chriſti Martyrum ſanguini permixto conflatum eſſe aſſerit, vera eſt profanatio & contemptus mortis crucíſque filij Dei, cuius ſanguis, atque adeò vel minima guttula diluendis & expiandis omnibus omnium hominum peccatis ſufficit: tantum abeſt vt hæc ſacrilega commixtio requiratur. Cæterùm vt quantos a-

Veniarum Nundinæ.

c. 1. 2. & 4. de pœnit. & remiſſ. in Extrau.

buſus antea Pontifices commiſerint, in huiuſmodi veniarum & indulgentiarum commercio, oſtendamus: hoc primum omnium ſciendũ eſt, anno M. CCC. magnum Iubilæum Romæ (tanquam ſolennes quaſdam veniarum Nundinas) à Bonifacio VIII. inſtitutum fuiſſe, quo pleniſsima & cumulatiſsima peccatorum remiſſio indulgebatur, iis qui eo anno, & in poſterum centeſimo quóque, Romam Templorum D. Petri ac Pauli viſitandorum gratiâ proficiſcerentur. Cùm autem hæc colligendæ pecuniæ ratio Pontifici Clementi VI. peropportuna viſa fuiſſet, celebrationis Iubilęi tempus contraxit, vtque deinceps quinquageſimo quóque anno celebraretur, ad inſtar Iubilęi legis Moſaicę, præcepit. Ac ſanè anno M. CCC. L. celebratum quidem eſt: Sed tanta protinus peſtis graſſata eſt, in peregrinos Romą vndiquaque profluentes, vt eorum ingentem ſtragem ediderit, adeò vt ex tanta lue vix centeſimus quiſque euaſerit. Anno M. CCCC. LXXIII. Papa Sixtus IIII. tempus quoque Iubilæi coarctauit, ac vt viceſimo quinto quóque anno celebraretur edixit. Atque vt eò vberius lucrum afflueret, conſtituit vt quo celebraretur anno, vbíque terrarum, præterquã in Romano Emporio, indulgẽtiæ ſopitæ quieſcerent, omníque vi ac effectu carerent. Atque hæc de Veniarum Nundinis Pontificis, Romæ haberi ſolitis, dicta ſunto. Erant item & tum Romæ (vt & hodie aſſolet) mercatus ordinarij, in Camera Pœnitẽtiaria haberi ſoliti, vbi pretia in ſingula peccata, pro illorũ grauitate & atrocitate conſtituuntur, pluríſque aut minoris æſtimantur,

mantur, ſiue quis iam commiſsi abſolutionem, ſiue committendi licētiam, impetrare deſideret. Singulæ item Eccleſiæ ſuas quælibet veniarum Nundinas habēt, ſtato quodam & pręſtituto anni die: quibuſdam tantùm exceptis, quæ tam locupletes ſunt, vt iam Nobilium more ab omni commercio abſtineant. Huc accedunt Præſtigiarij impoſtores (quos Rogatorum portatores vocitant) qui per vniuerſum Chriſtianum orbem curſitant, vt huiuſmodi merces minutim diſtrahant. In ſumma, hoc totum mercimonij genus vænalium veniarum à malo Spiritu, non autem Spiritu ſancto proficiſcitur, qui gratis datur. Hoc ipſum eſt quod Canone quodam ex Pontifice Leone deſumpto dicitur, his verbis: [SI Spiritus veritatis (teſtante ipſa Veritate, de qua procedit) gratis accipitur, proculdubiò ſpiritus mendacij eſſe conuincitur, qui non gratis accipitur vel datur.] *c. Gratia. 1.q.1.*

27 QVOD ad ieiunia & ciborũ delectum attinet, fatemur quidem ieiunia eſſe vtilia, maximè verò quum Dei iram in nos commotam eſſe animaduertimus. Sed præfigere certos anni dies ieiuniis celebrandis, aut à carnis potiùs, quàm piſcium eſu abſtinere, hoc verò ſuperſtitioſum eſſe dicimus. In primitiua Eccleſia ieiunantes, alij piſcibus fluuiatilibúſque auibus, quæ in aquis paſcuntur, veſci tantùm ſolebant: alij verò quibuſcunque cibis, exceptis tamen ouis & caulibus: alij promiſcuè quibuſcunque epulis, ſed ſobriè & parcè, veſcebantur. Hæc abſtinentiæ varietas haudquaquam improbabatur, quia (vt Socrates hiſtoricus Chriſtianus aſſerit) Apo- De ieiuniis & carnis abſtinentia

Trip.hiſt.li. 9.cap.38. ſtoli liberam vnicuique, in ieiuniis & aliàs, quocunque ciborum genere vtendi poteſtatem reliquerant. Huic ſententiæ veteres Canones conſentiunt. In his extat vnus ex Concilio Gangrenſi petitus, in hæc verba: [SI QVIS carnem

c.Siquis carnem.diſt.30. manducantem ex fide, cum religione (præter ſanguinem, & idolo immolatam & ſuffocatam) crediderit condemnandum, tanquam ſpem non habentem qui eam manducat, anathema ſit.] Quæ ſanguinis, carníſque ſuffocatæ, atque immolatæ exceptio, reſpicit ea tempora, in quibus

Matth.c.7. Luc.c.7. conſtitutio Apoſtolica propter Iudæorum imbecillitatem inſtituta, nondum obliterata erat. Alius item Canon ex D. Auguſtino deſumptus,

c. Quod dicit.diſt.41. ſic habet: [QVOD dicit Dominus in Euangelio, *Iuſtificata eſt ſapientia ab omnibus filiis ſuis:* oſtendit filios ſapientiæ intelligere nec in abſtinendo, nec in manducando eſſe iuſtitiam, ſed in æquanimitate tolerandi inopiam & temperantia per abundantiam non ſe corrumpendi, atque opportunè ſumendi vel non ſumendi ea, quorum non vſus, ſed concupiſcentia reprehendenda eſt. Non enim intereſt omnino, quid alimentorum ſumas, vt ſuccurras neceſsitati corporis, dummodo congruas in generibus alimentorum his cum quibus tibi viuendum eſt. Neque quantum ſumas intereſt multùm, cùm videamus aliorum ſtomachum citiùs ſaturari cibis: & eos tamen illi ipſi paruo quo ſatiantur, ardenter & intolerabiliter & omnino turpiter inhiare. Alios autem paulò plus poculo quidem ſaturari, ſed tolerabiliter inopiam perpeti: vel ante horam poſitas epulas, ſi id in tempore aut

opus

opus aut neceſſe ſit, cum tranquillitate aſpicere, neque tangere. Magis ergo intereſt, non quid vel quantum alimentorum pro congruentia hominum atque perſonæ ſuæ, & pro ſuæ valetudinis neceſsitate quis accipiat, ſed quanta facilitate & ſeueritate animi careat, cùm his vel oportet vel neceſſe eſt carere: vt illud in animo Chriſtiani compleatur, quod Apoſtolus dicit: *Scio & minus habere: ſcio & abundare, vbique & in omnibus imbutus ſum, & ſatiari & eſurire, & abundare, & penuriam pati: omnia poſſum in eo qui me confortat.*] Ex hoc Canone, inſigni certè ac notabili, conſtat verum ieiunium in refrænandis concupiſcentiis poſitum eſſe. Adeò vt qui piſcium eſu delectatur, ſi rectè ieiunare velit, ab his abſtinere debeat. Cæterùm, is qui ieiunat, iis ſeſe accommodare debet quibuſcum viuit, & iiſdem cibis veſci, ne infirmis ſit offendiculo, qui, quum ab eorũ cibis abſtinemus, ſuum à nobis viuendi modum improbari putant. Cæteræ omnes obſeruationes in ieiuniis ſuperſtitioni proximæ ſunt, aut intemperantiæ. Hoc ipſum eſt quod alio Canone ab eodem Doctore petito præcipitur, his verbis: [QVISQVIS rebus prætereuntibus reſtrictiùs vtitur, quàm ſeſe habent mores eórum cum quibus viuit, aut intemperans aut ſuperſtitioſus eſt. Quiſquis verò ſic eis vtitur, vt metas conſuetudinis bonorum, inter quos verſatur, excedat, aut aliquid ſignificat, aut flagitioſus eſt. In omnibus enim talibus, non vſus rerum, ſed libido in culpa eſt. Quod igitur locis & temporibus & perſonis conueniat, diligenter attendendum, ne temerè

c. Quiſquis. diſt. ead.

flagitia reprehendamus: fieri enim poteſt vt ſine aliquo vitio cupidinis vel voracitatis pretioſiſsimo cibo ſapiens vtatur: inſipiens autem fœdiſsima gulæ flamma in vilifsimum olus ardeſcat. Et ſanus quiſque maluerit more Domini piſce veſci, quàm lenticula, more Eſau nepotis Abrahæ, aut ordeo more iumentorum. Non enim propterea continentiores nobis ſunt pleræque beſtiæ, quia vilioribus aluntur eſcis. Nam in omnibus huiuſcemodi rebus, non ex earum rerum natura quibus vtimur, ſed ex cauſa vtendi, & modo appetendi, vel probandum vel improbandum eſt quod facimus.] Chriſtianus igitur qui ritè hos D. Auguſtini duos Canones obſeruauerit, & ex eorum præſcripto ieiunia exercuerit, nequaquam aberrabit, ſed ſanctè & ſine ſuperſtitione ieiunio vtetur.

De Feſtis. 28 Qvod ad Feſta attinet, Dominicum diem religioſè à primitiua Eccleſia obſeruatum fuiſſe legimus, vt cultui Diuino Chriſtiani, citra ſuperſtitionem, operam darent. Nam lege à Conſtantino Magno lata, agricolis, agrorũ colendorũ, vitiúmq; propagãdarum facultas concedebatur, ne occaſione momenti periret commoditas cæleſti prouiſione conceſſa. Ac ſanè iſtud eſſet Iudæum agere, ſi quis die Dominica, ita otiaretur, vt nihil rerum omninò agere vellet. Hinc factum vt ex receptiſsimo vbique gentium vſu, non improbentur quædam opera in diebus Dominicis, veluti lectioni librorum operam dare, ſcribere, epulas parare, menſæ ſeruire, lectos ſternere, domum verrere, iter facere, hoſpites excipere, panem & fruges diuendere,

l. omnes iudices. 3. C. de feriis.
Trip. hiſt. lib. 1 c. 9.

dere, ægrotos curare, equorum pedibus ſoleas addere, vitris conflandis, lateribus concoquendis, lanæ inficiendæ, molendinis, & id genus aliis operam dare. Habemus item Decretalem Pontificis Alexandri III. epiſtolam, qua halecum piſcatoribus, diebus Dominicis & aliis feſtis, piſcandi poteſtas conceditur, vbi halecum piſcatio illis diebus opportuna occurrit: dummodò ſuæ piſcationis Eccleſię finitimę & Xenodochia participes fiant. Cæterùm, Valentinianus & Theodoſius Augusti legem quidem condiderunt, qua, præter Dominicum, Natalium quoque diem celebrari iubent, nécnon etiã Regum, Paſchatis, & ſeptẽ dierum ante totidémq; poſt Paſcha, quibus & Apoſtolorum commemorationis feſtum addiderunt. At hoc inſtitutum eſt tantùm, vt illis diebus intereſſet populus ſacris concionibus, quæ in memoriam Sanctorum, (quorum feſta celebrabantur) in Eccleſiis habebantur, ad ipſius populi ædificationem, non autem vt ei otiari, & ignauiæ ſe dedere liceret, poſt ſacram verbi Dei prædicationem. Illis enim diebus à forenſium cauſarum ſtrepitu, iuréque dicundo duntaxat interdicebatur, perinde atque in meſsium vindemiarúmque feriis. Tandem verò temporis progreſſu, Pontifices Romani, & alij Epiſcopi prouinciales, non modò his plura alia feſta addiderunt: ſed etiam plebi perſuaſerunt vt in his ab omni opere abſtinerent. Cui perſuaſioni plebs, blandiente inertia, facilè acquieuit. Hinc factum eſt vt ſingula tum oppida, tum pagi, ſanctum aliquem ſuum ſibi patronum, eiúſque feſtum delegerint, cuius celebra-

c. licet extr. de feriis.

l. omnes dies. 7. C. de feriis.

c. 1. de conſecr. diſt. 3. & toto titulo. Extr. de feriis.

tionis potiſsima pars eſt ſuperſtitionibus & cō-potationibus egregiè indulgere, choreis rixiſ-que agitari, luxu & laſciuiis diffluere. Quæ omnes corruptelæ à dogmate Rom. Eccleſiæ de Feſtis,ſine operis peragendis emanarunt.Atque hi ſunt fœtus humanarum traditionum, quæ verbo Dei non innituntur. Sed iam ad huius continuationis Decreta tranſeamus.

De legatorum conſeſſu. 29 Qvarto conſtitutum eſt,vt qui locus in Synodi Conſeſſu Principum Legatis attributus fuiſſet, haud quicquam de illorum iure detraheret: ſed vnicuique antiquum ius ſuum integrum maneret. Quod ita decretum eſt in gratiam Regis Caroli IX. grauiter commoti (& meritò) quod à Concilio ſedes ſuis Legatis proximè poſt Imperatoris legatos tributa non fuiſſet. Patres enim eam ſedem à Regis Hiſpaniȩ Legato occupari permiſerant.

Concilij finis. 30 Qvinto eiuſdem continuationis Decreto, Patres finem Concilio tandem imponendum eſſe cenſuerunt; nec diutiùs hæreticos expectandos, vtpote qui toties Securitatibus oblatis vocati fuiſſent, diutiſsiméque expectati, nec dum tamen veniſſent. Meritò itaque eos à Concilio damnatos,exploſóſque anathemate illorum errores, veráque fidei Catholicæ dogmata ſancita fuiſſe. Itaq; omnes Principes hortantur; ne huius Concilij Decreta ab hæreticis violari aut corrumpi patiantur,quin potiùs eos, cæteróſque omnes, ad eorum obſeruationem adigant.Si quȩ autem in receptione huius Concilij difficultates ſuboriantur, quæ interpretatione indigeant, ei rei à Rom.Pontifice proſpe-

ctum

ctum iri euocatis aliquot è prouinciis, vnde eiuſmodi difficultates naſcentur, prout gloriæ Dei & Eccleſiæ paci expedire animaduertet. Quod verò hoc Decreto dicitur, hæreticos (id eſt, vt ipſi intelligunt, Proteſtantes) ad Concilium venire aſpernatos fuiſſe, falſum eſt, vt ſuperiùs ſuo loco demonſtratũ eſt, quum docuimus eò Ioannem Brentium & aliquot alios Theologos veniſſe, Melanchthonémque & alios Theologos Tridentum proficiſcentes repertos fuiſſe: ſed nequaquam illis ad certamen ſuper ſuæ Confeſſionis articulis deſcendere licuiſſe.

31 HACTENVS igitur, quæ fuerint huiuſce Concilij maxima ex parte definitiones, Canones, Decreta, determinationes, & articuli commemorauimus. Multa certè de induſtria præterijmus, quæ ad examẽ diſceptationémque reuocare potuiſſemus. Sed breuitati orationis ſtuduimus, quam vix tamen ex omnium ſententia ſatis aſſecuti fuerimus: ſed paulò copioſiores eſſe, quàm præcipuorum capitum diſcuſſionem omittere, maluimus.

32 PERACTIS autem definitíſque omnibus, ſuggeſtum concionaturus aſcendit Hieronymus Ragazonus, Epiſcopus portatiuus Nazianzenus, qui orationem habuit, qua Concilij ſummam expoſuit. Deinde illud abſque vllis præſidiariis militibus habitum fuiſſe dicebat, in finibus eorum quorum cauſa conuocatum fuiſſet, ad quos fidei quoque publicæ Diplomata, ea qua præſcribere voluerunt formula, miſſa fuiſſent, eóque vt conuenirent rogatos, multùm diúque expectatos. Adeò vt Concilium legiti-

Oratio de bono Patrum Tridẽtinorum conſenſu.

mè conuocatum celebratúmque fuiſſe negare nō poſſunt. Cæterùm, omnia à nobis (inquiebat) vnanimiter definita ſunt, quoniam ab iis diſceptata quorum idem eſt animus, mens eadem, quíque ad eundem ſcopum omnes collimabamus. Egregia ſanè confeſsio, incogitantis (ni fallimur) ore elapſa. Ergo ex huius oratoris teſtimonio, Patres Tridentini nòn admodum laborarunt in ſuis Canonibus Decretíſque cudendis, cùm ab illis eremodicio res tractatę ſint, non autem in iudicio contradictorio, partibus aduerſis auditis: intérque diſputatores & iudices, quorum eadem mens erat, vox eadem, eadem opinio, idémque animus.

Patrum dimiſſorum plauſus & acclamationes.

33 HIS peractis, Cardinalis Moronus Pontificis Legatus Conciliíque præſes, Benedictionem Patribus impertiuit, illíſque iam licere, gratiis Deo peractis, domum cuique ſuam repetere. Illi verò, Amen, omnes reſponderunt. Extemplò autem Cardinalis Lotharingus, priſcorum conſuetudinem imitatus, congratulationis & lætitiæ acclamationes pronunciauit, orſúſque à Pio Rom. Pontifice, tum adhuc ſuperſtite, cuius auſpiciis Concilium finem accipiebat, ei longæuam incolumitatem precabatur. Orabat prætereà pro ſalute animarum Pontificum Pauli & Iulij, quorum vnus Concilium inchoauerat, alter autem iam cœptum vlterius protraxerat: itémque pro Cæſarum Caroli Quinti & Ferdinandi, próque Regum, Principum, Pontificiórum Legatorum, Cardinalium, Oratorum, Epiſcoporum, & aliorum omnium, qui ei Concilio interfuerant, incolumitate. Ad ſingulas autem

preces præeunte Lotharingo, Patres alternabant, Amen, eaſdem preces breuibus ingeminãtes. Ac tandem Anathemata affatim aduerſum hæreticos pronuntiauit. Omnéſque, Anathema, Anathema, magno plauſu & ſtridore, quaſi parta victoria, acclamarunt. Tum Patres mirum in modum læti, ſibíque inuicem gratulantes, quod tot annorum exhauſtis laboribus, tanto operi finem impoſuiſſent, in ſuam tandem prouinciam quiſque remigrarunt.

34 SESQVIMENSE ferè poſteà, putà 24. Januarij die, anni M. D. LXIIII. Papa Pius Concilium hoc confirmauit, confirmatoriáſq; Bullas per omnes Chriſtianorum prouincias, quæ eius parent imperio, publicandas miſit, ita ſubſcriptás; *Pius Eccleſiæ Catholicæ Epiſcopus.* Satis autẽ ſupérq; de hoc Oecumenici Epiſcopi, ſiue Eccleſię Catholicę Epiſcopi titulo, ſuperiùs à nobis diſputatum eſt. Nihilominùs tamen, vt pro coronide eum ſuo diademate ornemus, hîc quæ à D. Gregorio, ad Græciæ Epiſcopos ſcribente, dicuntur, adiiciamus. [SED quia (inquit) hoc iam, vt videmus, mundi huius termino propinquante; in præcurſione ſua apparuit humani generis inimicus, vt ipſos qui ei contradicere bene atque humiliter viuendo debuerunt, per hoc Vniuerſalis Epiſcopi ſuperbiæ vocabulum præcurſores habeat Sacerdotes, hortor atque ſuadeo, vt nullus veſtrûm hoc nomen aliquando recipiat, nullus id conſentiat, nullus ſcribat, nullus vbi fuerit ſcriptum admittat, vel ſubſcriptionem ſuam adiiciat. Sed ſicut omnipotentis Dei Miniſtros decet, integrum ſe ab huiuſmodi

Cõfirmatio Concilij.

Epiſt. lib. 7. ep. 69.

venenata ſubſcriptione cuſtodiat, & callido inſidiatori in ſe locum non præbeat: quoniam hoc in totius Eccleſiæ iniuriam ac diſciſsionem, &, vt diximus, in omnium veſtrûm deſpectum ſit. Nam ſi vnus Vniuerſalis eſt, reſtat vt vos Epiſcopi non ſitis.] Ex quo loco clariſsimè apparet, hanc inſcriptionem, *Pius Eccleſiæ Catholicæ Epiſcopus*, huic æquipollere, *Pius Antichriſti præcurſor.*

EXAMEN CONCILII TRIDENTINI.

LIBER V.

Nullitates Concilij, ac Reſponſionem ad Cleri Gallicani paræneticas orationes, continens.

HAVD igitur tanti exiſtimandum eſt Concilium Tridentinum, vt nonnulli putant. Ingens eſt certè Coloſſus, nonnullorum calliditatis, aliorum verò ignorantiæ baſi ſuperſtructus, vt ſuperiùs demonſtratum eſt: prætereà nihil. In omnibus Galliæ curiis quamplurimi ſunt aduocati, aliíque vtriúſque iuris magiſterio inſignes, qui iuris Pontificij libros habent. Conſulatur magnum Gratiani Decretum, quod Pontifex Eugenius III. anno M. C. LXVIII. approbauit, vtque publicè in Academiis,

Annal. in Edict. anni 1168.

miis, inque foris ac tribunalibus reciperetur, præcepit. Conſulantur item Concilia, quæ quatuor voluminibus iampridem Coloniæ quidam Franciſcanus Obſeruantinus excudenda curauit. Iſti non ſunt libri recèns in lucem editi, nec ab authoribus conſcripti, quorum fides Eccleſiæ Romanæ ſuſpecta ſit, aut in loco aliquo ſuſpecto excuſi. Quicunque cum illis libris allegationes noſtras contulerent, haud dubiè nihil in eis à nobis aut ſuppoſitum aut immutatum fuiſſe comperient. Quin & eadem opera facilè animaduertent iam aliquando tandem tempus eſſe, vt à reprehendenda damnandáque noſtra doctrina abſtineant, (vti hactenus à plurimis probrosè factitatum eſt) quaſi Eccleſiæ primitiuæ & veteribus Canonibus Conciliíſque repugnet. Qui ſi in modò memoratis libris permultos eſſe, iis quos in hoc Tractatu laudauimus, Canones contrarios excipiant, non inficias imus: ſunt enim libri illi compilationes, ac farragines tum bonarum tum prauarum rerum, inconditè ac imperitè coaceruatæ. At verò eos quibus vtimur, ex vetuſtiſsimis Conciliis & celeberrimis quibuſq; Eccleſiæ primitiuæ Doctoribus tranſlatitios eſſe aſſerimus: putà ex D. Hieronymo, D. Ambroſio, D. Auguſtino, D. Ioanne Chryſoſtomo, D. Gregorio, & aliis aliquot idoneis ac eruditis Epiſcopis Romanis, qui ſe Romani Epiſcopatus tantùm Epiſcopos eſſe profitebantur, non autem totius Chriſtiani orbis. Adeò vt grauiſsimorum horum Doctorum & Epiſcoporum Canones, quos ex magno illo Gratiani Decreto deprompſimus, affirma-

Canones boni & mali.

re poſsimus eſſe totius illius ingentis Canonum aceruí in vnum faſcem congeſti ipſa grana, reliquum autem paleas & ſtramen in quo paucula ſanè grana ſuperſint. Ac certè multi in eo Decreto Canones infarti ſunt, quos Gratianus ipſe paleas inſcribit. At non omnes qui paleę ſunt, palearum appellatione inſcribuntur.

Concilij Tridentini forma veteribus Canonibus contraria.

2 CAETERVM, non modò in fidei dogmate, & in diſciplina à veteribus Canonibus Tridentinum Concilium diſcrepat, ſed & in forma quæ in eo Concilio, in rebus tractandis obſeruata eſt. Adeò vt iam facillimum ſit demonſtrare, illud Concilium ex veterum Canonum præceptis, nullum eſſe, plurimíſque Nullitatibus ſcatere, ac proinde irritum nulliúſque momenti eſſe debere, quæque in eo ſancita ſunt effectu carere, atque adeò pro infectis habenda eſſe. Idque Canone ex D. Gregorio deprompto liquet, cuius hæc ſunt verba: [IMPERIALI conſtitutum eſt ſanctione apertè, vt ea quę contra leges fiunt, non ſolùm inutilia, ſed etiam pro infectis habenda ſint.]

c. Imperiali. 25. q. 2. l. nō dubium. 5. C. de legib.

Vndecim inſignes Concilij Tridentini Nullitates.

3 VT verò partem aliquam inſigniorum huiuſce Concilij Nullitatum perſtringamus, hoc primùm pro certiſsimo axiomate ſtatuamus: Cùm in minoribus cauſis dirimendis, quæ priuatorum duntaxat & rerum humanarum commodum reſpiciunt, iudiciarius ordo ſeruari debeat, multò magis in controuerſiis pacandis & terminandis earum rerũ, quæ ad omnium populorum Chriſtiani nominis vtilitatem, Dei gloriam, & animarum ſalutem pertinent. Id autem probatur Canone à D. Ambroſio petito, qui de

qui de iudicibus, falſo miſericordiæ prætextu, ſuo munere abutentibus, ſontéſque abſoluentibus, ita loquitur: [IN ipſa Eccleſia, vbi maximè quis miſereri debet, teneri quàm maximè debet forma iuſtitiæ.] *c. eſt iniuſta. 23. q. 4.*

3 HOC poſito, Hanc primam huius Concilij Tridentini Nullitatem eſſe dicimus, nullum id eſſe, quia in loco non idoneo habitũ ſit. Nemo enim eſt qui neſciat aduerſum Germaniȩ Proteſtantes habitum fuiſſe, quos Pontifex hæreſeos accuſabat, quorúmque dogma iam, præiudicio Leonis X. Rom. Pontificis, pro hȩreſi damnatum fuerat. Cùm igitur Rom. ipſe Pontifex accuſatoris partes ſuſtineret, Cõciliũ in Germania haberi debuit, vt ex multorum antiquorum Canonũ teſtimonio conſtat, quibus prȩcipitur, vt accuſati in ſua prouincia, non extra, lite pulſentur & audiantur. Hæc ſunt ipſa verba Canonis cuiuſdã, ex Pontifice Stephano (anno ferè DCC.LII. vigente) deſumpti: [VLTRA prouinciarum terminos accuſandi licentia non progrediatur: ſed omnis accuſatio intra prouinciã audiatur, & à comprouincialibus terminetur.] *1. Nullitas.* *c. vltra. 3. q. 6. c. 2. c. peregrina. c. leges. eod.*

4 HVIVS Concilij altera Nullitas in eo poſita eſt, quòd inauditi fuerint Proteſtantes, neque admiſsi ad ſuæ fidei confeſsionem proponendam & diſcutiendam. Nam (vt ſuo loco meminimus) Ioannes Brentius, & aliquot alij Theologi, qui à Principibus Proteſtantibus ad hoc Concilium miſsi fuerant, haud vnquam admitti potuerunt, vt ſuam, quam paratam & in manu promptam habebant fidei Cõfeſsionem, in Synodi publico con- *2. Nullitas.*

uentu exhiberent, ac multò minùs vt dogmata quæ in ea cōtinebantur, diſputatione aſſererent. Quæ Nullitas nō modò priſcis Canonibus contraria eſt, ſed & iuri Diuino, Gentium, ac Ciuili. Quibus iuribus certum eſt neminem damnari poſſe aut debere, quin priùs ſui legitimè defendendi poteſtatem habuerit. Omnes certè iuris ciuilis, atque adeò Pontificij Doctores, hoc pro certiſsimo axiomate habent, eiúſque probandi gratia, locum ex Geneſi laudant, quo proditum eſt Adamum & Euam à Deo, his verbis in ius vocatos fuiſſe, *Adam vbi es:* auditóſq; ante pronuntiatam ſententiam, neque indicta cauſa fuiſſe damnatos: & tamen ſummus ille rerum Moderatór omniſcius, non erat ignarus omnium eorum, quæ dicturi allegaturíque erant. Ciceronis & illud proferunt, Omni generi animantium à natura tributum eſſe, vt ſe, vitam, corpúſque tueatur, declinétque ea quę nocitura videantur. Deindè & Marci Antonini Imperatoris reſcriptum, quo vetat vllam in iure pronunciari ſententiam, quin priùs legitimi aduerſarij, quorum intereſt, audiantur. Multas item & alias huic Reſcripto conſentaneas leges adiiciunt. Cum quibus omnibus ipſi etiam Canones conſentiunt. Satis fuerit nobis hîc vnius ex Damaſo Epiſcopo Romano tralatitij ipſa verba inſerere, quibus hanc quæſtionem totam ita definit:

Panor. in c. cum olim. extr. de re iudic. Felin. in c. ex parte. extr. de offic. deleg. Rom. ſig. 664 Geneſ. cap 1. Cic. lib. 1. offic. l. nam ita. 39. D. de adopt. l. de vnoquoque. 47. D. de re iudic.

[Nvllvs introducatur perſonaliter ad cauſam; ſed accuſatores & accuſati æqua audiantur ratione, iuxta quod ordo exigit. Accuſatores verò & Iudices non iidem ſint: ſed per ſe accuſatores, per ſe iudices, per ſe teſtes, per ſe accuſati, vnuſquiſ-

c. Nullus introducatur. 4. q. 4.

vnuſquiſque in ſuo ordine.] Ac ſanè quæcunque *l. non eſt 23.*
ſententiæ, litiúmq; formationes, per eremodiciū *§ ſi quis. 3.*
fiunt, iniuſtę & iniquę cenſentur, quum in alicu- *D. quod me*
ius non vocati, nec legitimè auditi, detrimen- *tus cauſa.*
tum redundant. Et in hanc ſententiam eunt vul- *Panorm. & Felin in c. cùm olim. extr. de re iudic.*
gò Doctores iuris Pontificij, aſſerúntque ne
Pontifici quidē Ro. nec ſupremo cuiquam Principi licere vllam, vi poteſtatis pleni ac liberæ, aut alio quocunque modo, legem ferre, qua indicta cauſa aliquis damnari poſsit, aut priuſquàm in ius vocatus fuerit, aut eremodicio contumacem ſe præſtiterit. Hoc autem veriſsimum eſſe, ne Rom. quidem Pontifex Gregorius IX. *c. 1. extr. de cauſa poſſeſſionis.*
inficiatur, quinimò in quadam ſua Decretali epiſtola fatetur ſe nihil definire aut ſtatuere poſſe, contra partem aduerſam inauditam. Et ratio petenda eſt ex eo quod alio Canone a Zepherino Epiſcopo Romano petito, dicitur, cōtra ius diuinum & humanum eſſe, abſentis & inauditi damnationem, niſi contumax fuerit. Hæc verò ſunt illius Canonis ipſiſsima verba: [Abſens nemo iudicetur (quia diuinæ & huma- *c. abſens verò. 3. q. 9.*
næ leges hoc prohibēt) niſi fuerit abſens ex cōtumacia: pro præſenti nanque eum contumacia haberi facit.] Et alius item, ex Cornelio Epiſcopo Rom. deſumptus, ſic habet: [OMNIA *c. Omnia. eod.*
quę aduerſus abſentes in omni negotio aut loco aguntur, aut iudicantur, omnino euacuentur: quoniam abſentem nullus addicit, nec vlla lex damnat.] Alius item extat Marcelli Epiſcopi Romani Canon, in hæc verba: [NON oportet *c. Non oportet. eod.*
quemlibet iudicari vel damnari, priuſquàm legitimos habeat præſentes accuſatores: locúm-

que defendendi accipiat, ad abluenda crimina.] Nullus autem Proteſtantibus vnquam liber aditus ad Concilium Tridentinum patefactus eſt, ac multò minùs iis qui repurgatam religionem in Gallia profitebantur, qui eò nunquam vocati nec pręſentes fuerunt. Hinc igitur manifeſtè euincitur, Concilium iſtud nullum, nulliúſque effectus fuiſſe, quódque illis neque poſſit neque debeat vllum præiudicium afferre. Si quis verò obiiciat fidei publicęDiplomati, quod à Pontifice Pio IIII. Proteſtantibus Germaniæ conceſſum fuerat, vt ad Concilij exitum præſentes adeſſent, additam fuiſſe extenſionem, in aliarum nationum gratiam, quæ eò venire deſiderarent, quæque ſua intereſſe putarent Concilio adeſſe, ad alicuius fortè ſui dogmatis aſſertionem ſuſtinendam: ad hæc reſpondemus, extenſionem illam eas tantùm nationes complexam fuiſſe, quibus alterius quàm Romanæ religionis liberi exercitij facultas publica competeret, vt ſuprà ſuo loco attigimus. Adeò vt Galli noſtri ea extenſione non comprehenderentur, quibus tum temporis nullà libera ſuæ exercendæ religionis repurgatæ poteſtas conceſſa erat, quinimò grauiſsimarum pœnarũ ſanctione prohibitum, ne alterius quàm Romanæ religionis vſpiam liceret exercitium facere. Adde quòd illis temporibus, primorum bellorum ciuilium incendio tota conflagrabat Gallia: adeò vt noſtri iuſta excuſationis cauſa niterentur, ob quam ſe Concilio ſiſtere non poſſent, tametſi eò vocati fuiſſent, quod minimè fuerunt. Et certè tantum abeſt vt aliquem

noſtræ religionis ei Concilio intereſſe cuperet Rom. Pontifex, vt ne quidem Romanæ ſuæ religionis aſſertores Gallos adeſſe deſideraret: à quibus metuebat,quia ſciret Gallicanam Eccleſiam omnéſque Gallos rerum literarúmve peritos,ſemper Conciliorum authoritatem Pontificiæ prætuliſſe: ex cuius articuli deciſione, ſi ſecundum Gallorum opinionem iudicatũ fuiſſet,dignitatis ſuæ apicem peſsũdatum iri reformidabat. Ac ſanè hæc verè eſt ſtatus quæſtio, quæ omnium ciuilium actionum maximè formidanda eſt. Concilio tamen interfuit (vt ſuo loco diximus) Carolus Cardinalis Lotharingus (à quo Rom.Pontifex nihil metuebat) cum nouem Epiſcopis & tribus Abbatibus, atque aliquot Sorbonæ Theologis Doctoribus: & iis quidem omnibus eius aſſeclis,ac fidiſsimis amicis & ſeruis, qui nequaquam hanc quæſtionem in medium proponere,præter eius voluntatem, auſi fuiſſent. Ipſe verò nunquam paſſurus erat, veterem hanc inter Pontificem & Concilium, longo iam tempore intactam cõtrouerſiam refricare. Etenim, non erat neſcius, ſi inter ſe in hoc certamen committerentur,Patres diſsidentes,nõ æquè facilè atq; ſi inter eos bene cõueniret,Proteſtãtes deprimere ac proſternere poſſe: qui tamen vnicus erat ſcopus, ad quẽ quacũque ratione,per fas nefáſque pertingere ſatagebant.

5 TERTIA huius Concilij Nullitas in eo poſita eſt, quod à Rom. Pontifice conuocatum fuerit,cùm Proteſtantium, vt ante dictum eſt, accuſator eſſet, & ab his viciſsim accuſaretur, nominatimque reus peragetur. Nam ex 3. Nullitas.

antiquorum Canonum pręſcripto hoc Cæſaris erat officij, potiſsimorumque Chriſtiani orbis monarcharum, vt ſuprà à nobis demonſtratum eſt. At, quod longè deterius eſt, Rom. Pontifex non modò Concilium coegit, ſed & in eo per Legatos præfuit: quaſi ei haud ſatis fuiſſet accuſatoris & rei (vt antè dictum eſt) perſonam gerere: niſi etiam in ſua cauſa ſeipſum iudicem cõſtituiſſet. Quod veteribus Canonib⁹, iuri Ciuili, omníque æquitati naturali, atque adeò ſenſui communi omnino repugnat. Suprà meminimus cuiuſdam Canonis, quo dicitur iudicem, accuſatorem, teſtes & reum, diſtinctas perſonas eſſe debere. Extat autem & alius Fabiani Epiſcopi Romani, in eandem ſententiam, cuius hæc ſunt verba: [NVLLVS vnquam præſumat accuſator ſimul eſſe & iudex, vel teſtis: quoniam in omni iudicio, quatuor perſonas ſemper neceſſe eſt eſſe, id eſt, iudices electos, accuſatores idoneos, defenſores congruos, atque teſtes legitimos. Iudices autem debent vti æquitate: teſtes veritate: accuſatores, intentione ad amplificandam cauſam: defenſores extenuatione, ad minuendã cauſam.] Et quidem iure ciuili certiſsimum eſt, neminem poſſe iudicem vel arbitrum eſſe, in ea lite in qua ſit ipſe actor aut reus, vel cùm eius intereſt illam hoc vel illo modo dirimi: Nemo enim (vt Iuriſconſulti loquntur) ſibi imperare aut prohibere poteſt. Neque verò hãc Nullitatem euertit quod non ipſe Rom. Pontifex per ſe, ſed per Legatos Concilio pręfuerit, nã, qui per aliũ facit, per ſe ipſum facere videtur. Adde quod iuris Canonici diſpoſitione communíque

c. nullus vnquam. 4. q. 4.

l. qui iuriſdictioni. 10. D. de iuriſdict. l. pen. D. de recep. arb.

Panor. inc.

muníque omnium Pontificij iuris Doctorum *inſinuante*
calculo, Vicarius in Epiſcopi ſui cauſa iudex eſſe *ext. de offic.*
non poteſt: quoniam ei imperare poteſt Epiſco- *deleg. DD. in c. poſtre-*
pus, cuius vices gerit, perſonámque repre- *mo. extr. de*
ſentat. *appella. c. 2. de conſuet. in. 6.*

6 QVARTA Nullitas in eo poſita eſt, *4. Nullitas.*
quod Pontifex recuſari legitimis de cauſis po-
terat, non modò quia accuſator & accuſatus eſ-
ſet, ſed etiam quia hoſtis apertus Proteſtantium,
quos indicta cauſa dãnauerat, proſcripſerátque.
Etenim, ex veteribus Canonibus, inimicus, (ta-
metſi capitales non ſint inimicitiæ) iudex eſſe
non poteſt, ſed tanquam ſuſpectus recuſatur.
Hæc verò in eam ſententiam, cuiuſdam Cano-
nis, ex Pontifice Nicolao excerpti ipſiſsima ſunt
verba: [QVOD ſuſpecti & inimici iudices eſſe *c. quod ſu-*
non debeant, & ipſa ratio dictat, & plurimis *ſpecti. 3. q. 5.*
probatur exemplis. Nam quid gratius & amabi-
lius dare quis inimico poteſt, quàm ſi ei ad im-
petendum commiſerit, quem lædere fortè vo-
luerit? Tali iudicio nec humana debent com-
mitti negotia: quantò minùs diuina, id eſt, eccle-
ſiaſtica? Qui ſapiens eſt, intelligat.] Ac ſanè ſi
hoc toleraretur, vt inimicus iudex eſſet, certè
vix ac ne vix quidem bonus & æquus iudex eſſe
poſſet: inimicitiæ enim ſunt quædam animi per-
turbationes. Bonus autem iudex ab omnì per-
turbatione animi alienus, iracundiáque erga li-
tigatorem omninò vacuus eſſe debet, vt alius
notabilis Canon, ex D. Ambroſio deſcriptus
oſtendit, his verbis: [IVDICET ille qui ad *c. Iudicet. 3*
pronuntiandum nullo odio, nulla offenſione, *q. 7.*
nulla leuitate ducatur. Bonus Iudex nihil ex ar-

bitrio ſuo facit, & propoſito domeſticæ voluntatis:ſed iuxta leges & iura pronuntiat,ſtatutis iuris obtemperat,non indulget propriæ voluntati, nihil præparatum & meditatum de domo defert:ſed ſicut audit, ita iudicat: & ſicut ſe habet natura,decernit. Obſequitur legibus,non aduerſatur:examinat cauſæ merita,non mutat.] Qui Canon eò notabilior & maiori obſeruatione dignus eſt, quod non modò celeberrimũ Epiſcopum Theologũmque, ſed & egregium Prætorem (primùm enim Prætor,ac poſtea Epiſcopus Mediolani fuit B. Ambroſius) authorem omni exceptione maiorem habeat. Cęterũ, eiuſmodi recuſationes,quæ ex cauſa inimicitiarum,& aliarum legitimarum ſuſpicionum proficiſcuntur, tanta æquitate nituntur,vt ne Pontifici quidem Rom. vllíve ſupremo Principi iure liceat cuiuſquam litis cognitionem ſuſpectis iudicibus mãdare,ex communi Doctorum calculo. Adeò vt ſi in illorum Bullis aut Diplomatibus hęc clauſula insereretur, *Non obſtantibus omnibus recuſationibus*, hanc de friuolis ac futilibus non admittẽdis intelligere oporteret. Lites enim,vt notabiliter Imperator Iuſtinianus aſſerit,citra vllam ſuſpicionẽ procedere debẽt. Cæterùm,hîc(vt diximus) ad iuſtam recuſationem inducendam, nequaquam neceſſe eſt inimicitias capitales eſſe. Maxima enim pars hominum vindictam expetit: qui autem vindicta ducuntur, non modo eam in grauioribus inimicitiis,ſed & in leuioribus exercere ſolent:atque ideò hac animi perturbatione excæcari, & ad prauè iudicãdum impelli: & in hanc quidem Baldus it ſententiam,

Glo. in c. ad hæc. extr de reſcri. DD. in c. ex parte. 2. de offi. deleg. l. apertiſsimi. 14. C. de iudic.

tentiam. Quam iuris diſpoſitionem Curia Parlamenti Pariſienſis ſecuta, tertio Decembris die, anni M. D. X L. iudicem vni litigatori minitatum, rectè recuſatum fuiſſe pronunciauit. Si igitur non capitalis inimicus iudex recuſari poteſt, quantò magis Rom. Pontifex, in noſtra & Proteſtãtium cauſa hoſtis infenſiſsimus? Quod enim capitalius odium dici aut cogitari poteſt, quàm quo nos proſequitur, inauditos ac indefenſos, omnes ad vnum de medio tollere ſatagens?

Bal. in l. 1. cũ ſi quacũque præditus. poteſt. glo. in c. 2. de procur. in 6.

7 HVC accedit quod non modò inimicus, ſed etiam fœdere coniunctus, quocum ei arctum amicitiæ vinculum interceſsit, meritò recuſari poſsit, ex vulgò recepta Doctorum ſententia. Atque vna hac de cauſa præcipua, Rex Henricus II. conſultiſsimus princeps, aduerſus hoc Tridentinum Concilium de Nullitate palã proteſtatus eſt. Omnia enim in eo regi ac decerni ex Rom. Pontificis nutu exploratum habebat, qui arctiſsimo amicitiæ vinculo & fœdere Cæſari Carolo Quinto coniunctiſsimus erat, Regis, regniq́; ſui (vt anteà memorauimus) infenſiſsimo hoſti. Adeò vt iſthæc ſola Nullitas ab Henrico Rege, de Procerum Conſilij ſui ſententia (quod tum prudentiſsimis viris conſtabat) aduerſus hoc Concilium propoſita, pudorem iniicere debeat iis, qui à Filio temerè improbari reſcindíque volunt, quæ à Patre prudentiſſimè acta geſtáque ſunt.

DD. in 1. liberi. 28. c. de inoff. teſt.

8 QVINTA Nullitas in eo verſatur, quod Põtificis Legati, non modò vt Legati Vicariíve, ſed & ex capite ſuo rectè recuſari poterant, ne

5. Nullitas

in Concilio præeſſent. Omnes enim quotquot in eo Legatione functi ſunt, inde magnum commodũ ſibi ſuíſque reportaturos ſperabant: alij infulæ, dignitatiſque Pontificiæ adeptione, pro qua aſſerenda fortiter pugnabant, (vt & ex iis duo, Ioannes Maria de Monte, & Marcellus Ceruinus, eam adepti ſunt:) alij verò ampliſsimę alicuius mercedis expectatione, pro tot tantíſque exhauſtis ſuperatiſque laboribus, in nutantis labaſcentíſque ſedis Romanæ columnis fulciendis. Quæ recuſationis cauſa receptæ Doctorum noſtrorum ſententiæ innititur, qui aſſerunt iudicem legitimè recuſari poſſe, in quacunque lite ex qua commodum aliquod percipere poſſit: præſumptionem enim ineſſe, vtilitatis ſpe à recta rationis via deflexurum, lucríque cupiditatem eius animi rectum iudicium excæcaturam.

Glo. & Bart. in l. de iure. 37. D. ad Municip. Bald. in l. 2. D. ſi quis in ius vocat.

6. Nullitas. 9 SEXTA Nullitas in eo eſt, quod Epiſcopi cæteríque Præſules, quibus deliberatorij ſuffragij in Concilio ius erat, & maximè omniũ Itali, tanquam ſuſpecti legitimè recuſari poterant, quoniam à Rom. Pontificis nutu omnino pendebant, à quo immediatè ſuos Epiſcopatus cęteráque beneficia quaſi precario poſsidebant, quibus ab eo pro arbitrio ſpoliari exuíque poterãt. Omnes enim omninò Epiſcopos & Præſules (ex recepto Eccleſiæ Rom. vſu, ſeu potiũ abuſu) Bullas ab eo Inſtitutionis ſuæ collationíſque beneficiorum habere oportet. At verò in Gallia & Hiſpania hoc fit, intercedente Principis Nominatione: in Italia verò & Sicilia minimè: Rom. enim Pontifex ſolus eorum Nomina-

tor eſt & collator. Adeò vt qui Beneficiis in illis prouinciis donantur,ab eo ſolo ea poſsideant,eíque vni accepta ferre debeant: ac proinde in eius cauſa Iudices eſſe non poſsunt. Etenim facilè coniicere eſt eos naturali obligatione ſemper ad beneficiorum acceptorum remunerationem propenſos iri. Huc accedit quod iuſtiſsimus eſt iſte metus, quique in hominem conſtantem cadere poſsit & debeat, putà, cùm ab eo nobis metuimus, qui nos ordine,dignitate,& honore exuere poteſt: viri enim boni eſt, fortunarum omnium potiùs quàm honoris,famæque iacturam contemnere. Ac ſanè,ex Edicto Regis Ludouici XII. in Galliæ Parlamentis,ac in omnibus aliis inferioribus Curiis obſeruato,nullus Prǽſes,Conſiliarius, aliúſve Magiſtratus(quorum filiis, nepotibus, aut conſobrinis,agnatis,cognatíſve,Præſul aliquis beneficium contulerit) in illius Prǽſulis cauſa iudices ęſſe poſſunt: vtpote quòd ſuſpicione non careat eos ad remunerationem ſemper procliues futuros. *arg l. ſed & ſi lege.25. §. conſuluit. 8. D. de petit. hæred. l. iſti quidē. 8 D. Quod metus cauſa.* *Edictū anni 1499. art. 37.*

10 SEPTIMA Nullitas in eo conſiſtit, quod Doctores Theologi, penes quos ſuffragij conſultatorij in Concilio ius erat,toto celebrationis eius tempore, tam procaciter ſe aduerſus Proteſtantes eorúmque dogmata iratos, concitatóſque prodiderunt, vt nullum feſtum, nullámque Congregationem generalem prætermitterent, in qua virulentis ac declamatoriis orationibus,contumelioſiſque verborum aculeis eos non laceſſerent, conſultatoriáſque opiniones inimicitiáſque ſuas ſtomachabundi patefa- *7. Nullitas.*

cerent, antequam res in diſputationem proponerentur. Vnde ſequitur ex iuris quidem præſcripto, ſuffragijs cõſultatoriis fereũis haudquaquam idoneos fuiſſe: votũ enim (vt pragmatici loquuntur) emiſerãt, ſéque aduerſas partes, aut ſaltem aduerſarum partium patronos & aduocatos eſſe prodiderãt. Is enim qui alterutrius litigantium conſultor fuit, Iudici poſtea aſsidere aut cõſilium præbere non poteſt, hoc eſt ſuffragium conſultatorium aut deliberatorium habere.

Io. And. c. ſi cõtra vnum. de offi. de leg in 6. Panor. in c. cauſam 2. ext. de iudiciis. Bal. in c. de cauſis. de offic. deleg.

8. Nullitas.

11 OCTAVA Nullitas in eo vertitur, quod plerique omnes Epiſcopi cæteríque Cõcilij Præſules, quib' definiẽdi poteſtas erat, perexigua admodũ eruditione præditi eſſent. Nec enim in ſacris literis, priſcorúmque Patrũ Canonibus ac Decretis, literíſque Hebraicis, Græcis & Latinis apprimè verſati erant, quas vix eorum quiſquam à limine ſalutarat. Vnde ſequitur meritò recuſari potuiſſe, & ex iudicum ordine expungi: præſertim in rerum arduarũ & difficilium quæſtionum tractatione. Hæc eſt Baldi Doctoris doctiſsimi vulgò probata doctrina, in ſubtilioribus & perplexis iuris quæſtionibus, hebetiores rudéſque literarum iudices recuſari poſſe, vt qui eiuſmodi nodos ſoluere nequeant.

Bal. in l. vlt. c. de hæred. inſt.

Qui iudices ex Canonũ Decretis in Conciliis habendi eſſent.

12 SVPER his autem in Rom. Pontificem, Præſules, Theologięque Doctores, proponi ſolitis recuſationibus, haud ignoramus obiici ſolere, toto Cleri ordine, tãquam ſuſpecto à iudicum ſubſelliis expulſo recuſatóque, cõſecuturũ vt nulli prorſus iudices idonei reperiri poſsint, ad res religionis diiudicandas & componendas,

noſtráſque

noſtráſque recuſationum cauſas eò ſpectare videri. A Concilio enim excluſis Præſulibus ac Theologis, qui tandem iudices idonei decidendis doctrinæ diſciplinæque quæſtionibus inuenientur? In omnibus porrò Conciliis, ſuperioribus ſeculis habitis, vel à primo ad vltimũ vſq; Epiſcopos & Theologiæ Doctores, rerum quæ controuertebantur ſemper iudices fuiſſe. Ad hæc verò reſpondemus, ſuperioribus quidem Conciliis nunquam, vt nunc, Rom. Pontificem Clerúmque totum corruptæ religionis reos poſtulatos fuiſſe. Hodie enim aſſerimus vniuerſum ordinem Clericalem doctrinæ erroribus diſciplinæque corruptelis refertum eſſe. Adeò vt in re noua nouis vtendum ſit remediis, nouæque viæ deligendæ, vt ad rectam & legitimam reformationem ſingula referantur. Secus enim eò nunquam peruenire poſsimus: maximè verò ſi iudices conſtituerentur ij, qui altera pars ſunt litigantium. Præterea, omnes in vniuerſum Epiſcopos ac Theologos à nobis recuſari negamus. Nã quod ad Epiſcopos attinet, eos demũ tãquã ſuſpectos recuſamus, qui titulo & nomine tenus, non autem eos qui re ipſa ſunt Epiſcopi, id eſt, qui verbum Dei prædicant, quíque in ſacris literis bene eruditi ſunt, pietaté que, modeſtia, bonis moribus aliíſque virtutibus, quæ Verbi Dei miniſtros, cathedrã Veritatis aſcẽdere ſolitos, maximè decẽt, pręditi ſunt. Tales enĩ nequaquã pertinaces futuros in errorib⁹ corruptelíſq; definiẽdis pręſumimus, quin potiùs in illis tollẽdis ſtudiũ operãq; daturos. Quod verò ad Theologos attinet, nec eos etiam omnes indiſcrimi-

natim recuſamus, præſertim ſi hoc honorifico titulo reipſa digni eſſe appareant. At verò non omnes qui in celebribus Academiis Doctorum lauream conſecuti ſunt, protinus doctos ac Theologi nomine dignos eſſe dicimus: Multos item qui hac laurea inſigniti non ſunt, nihilominus tamen doctos & graues Theologos eſſe affirmamus: ac proinde in Conciliũ potiùs quã indoctos Doctores admittendos eſſe. Prætereà quanquam Epiſcopis & Theologiæ Doctoribus, tanquam ſuſpectis, ſuffragij ferẽdi poteſtas adimeretur, non ideò tamen probis & idoneis iudicibus carituri eſſemus. Magnum enim hoc noſtrum ſæculum prouentum doctorum virorum tulit, qui ex verbi Dei ſana doctrina, de noſtris religionis controuerſiis eruditè iudicare poſsint. Etſi verò Characterem non habeant, hoc eſt, Presbyteri non ſint, nõ ideò tamen minùs idonei videri debent. Omnes enim Chriſtiani, doctrinæ quæ ad animarum ſalutem pertinet, aſſequendæ intelligendæque operam dare poſſunt, imò & debent: quod multi iam laici (id eſt, qui Clero adſcripti non ſunt) maximis vigiliis effecerunt, ampliſsimámque ſacrarum literarum eruditionem aſſecuti ſunt, adeò vt longè latéque iuris Diuini peritia, maximam partem eorum, qui ſunt ordinis Eccleſiaſtici, ſuperent. An igitur tales à Concilio legitimo excludere oportuerit, quaſi idiotas, ſacro, ſcilicet, charactere non inſignitos? Dicimus igitur ad veri legitimíque Concilij celebrationem, ritè & bona fide delectum fieri oportere, aliquot celebrium & idoneorum virorum, qui indiſcriminatim ex omni-

omnibus ordinibus aſſumantur, tum ex Nobilitate, tum ex Clero, tum etiam ex popularibus, nulla prærogatiuę Sacerdotum vel Doctorum habita ratione, ſed hoc tantùm ſpectato, in delectu habendo, an reipſa, ac non nomine tenus, ſint Theologi, an modeſti, ab omni inuidia animíque perturbatione vacui, an veritatis amantes, an vitæ probæ, morúmque ſanctimonia præditi. Hæc ita ſi fierent, ritè & ex ordine iudices conſtituerentur, qui de rebus in religione controuerſis; ſanctè ac piè in libero Concilio ex verbo Dei decernere poſſent. Eſtque hæc conſtituendorum iudicum formula antiquis Canonibus maximè cōſentanea. Nam de iis qui ex Clero deligentur, ne ij quidem qui à nobis diſſentiunt, eos idoneos eſſe iudices negabunt. Quod verò ad delectos ex reliquis duobus Laicorum ordinibus attinet, antiqui Canones iubent quum Clerici actores aut accuſatores lite pulſare laicos volūt (vti nūc in hac de religione controuerſia faciunt) vt eos apud iudices ſæculares conueniant. Hæc ſunt ipſa Canonis cuiuſdam verba, à Pelagio Epiſcopo Romano deſumpti: [SI quiſquam Clericus ſiue inferioris, ſiue potioris gradus petitor exiſtat, & contra laicam perſonam ſuas dirigat actiones: iſte modis omnibus, non alibi quàm apud prouinciæ iudicem negotium ſuum dicturus occurrat.] Huius autē rei ratio eſt, quòd æquitas naturalis poſtulet, vt actor forum rei ſequatur, eúmque apud ſuum iudicem ſubire iudicium cogat, neque aliò abſtrahat. Ex quibus Canonibus haud tamen inferre volumus Iudices ſeculares Ordi-

c. ſi quiſquã 11. q. 1. c. Clericum, &c.

narios de religionis controuerſiis iudicare debere: ſed hoc tantùm, Laicos (qui à clericorum ordine exſortes ſunt) propterea tamen Concilio excludi non debere, dummodò ſint alioqui idonei, quales multi hiſce noſtris temporibus reperiri poſsunt. Nam & ſi ſuperioribus ſæculis Clerici egregiè bonarum diſciplinarum literarúmque cognitione prȩditi eſſent, (vnde literati omnes, Clerici: illiterati verò, idiotæ nuncupabantur) non idem tamen hoc noſtro ſæculo obtinet, ſed ferè in contrarium. Extat item alius Canon ex primo Concilio Niceno deſumptus, qui etiam vlteriùs progreditur, præcipítque vt nullus reus alios quàm quos ſibi delegerit iudices habeat, nec aliorum quàm à ſe electorum aut ſaltem ſuo conſenſu delegatorum, iudicium ſubire cogatur. Hæc ſunt illius Canonis ipſa

c. iudices. ii. q. 1. verba: [IVDICES eſſe non debent, niſi quos ipſe qui impetitur elegerit: aut quos ſuo conſenſu, hæc ſancta Synodus, aut eius Primates autoritate huius ſanctæ Synodi delegauerint.] Hic autem obſeruandum eſt, hunc Canonem deprauatum fuiſſe, loco enim, *Synodi*, repoſitũ fuerat *Sedis*, nempe vt delegandorum iudicum authoritas ſedi Romanæ adſcriberetur. Sed ineptè, nam hic Canon conceptus eſt Synodi loquentis verbis, nec ſedi Rom. congruere poteſt. Cæterùm, ex hoc Canone inferimus, æquum eſſe vt qui noſtram religionem profitentur, eos eligerent, ex quibus Concilium liberum conſtitueretur, ſi nõ omnes, ſaltẽ partẽ. Extat & alius Canon qui docet Synodos in quibus de fide agitur omnibus Chriſtianis communes eſſe, indiſtinctéque

ctéque omnibus patere debere,tũ Clericis tum Laicis, ideóq; hos & illos eô admittendos eſſe: omnium enim ex ęquo intereſſe,doctrinã Veritatis intelligere, vt animarum ſuarum ſalutem conſequãtur,eamque ab erronea diſcernere, vt earundem iacturam & damnationem effugiãt. Hæc verò ſunt illius Canonis,ex epiſtola Nicolai Epiſcopi Romani ad quendam Imperatorẽ, petiti,ipſa verba: [V B I N A M legiſtis Imperatores anteceſſores veſtros Synodalibus Conuẽtibus interfuiſſe? niſi fortè in quibuſdam vbi de fide tractatum eſt. Quæ vniuerſalis eſt,quæ omnium communis, quæ non ſolùm ad Clericos, verùm etiam ad laicos, & ad omnes omninò pertinet Chriſtianos.] In quo Canone obſeruãdum eſt, quæ in eo dicuntur non ita accipienda eſſe, quaſi in ſolis Oecumenicis Synodis de fide tractare liceat, id eſt,in generalibus Conuentibus, ex toto Chiſtiano orbe conuocatis: verùm in vniuerſalibus illis Synodis indiſcriminatim omnes Chriſtianos,tũ Laicos,tum Clericos admittendos audiendóſque eſſe. Illi etenim longè opinione falluntur, qui de fidei articulis non in prouincialibus Conciliis, ſed in Oecumenicis tantùm, diſceptandum eſſe ſibi perſuadent: huiuſmodi enim opinio antiquis Conciliis planè falſa eſſe cõuincitur. Legãt enim, qui ita ſentiunt,Cõcilia prouincialia,olim in Gallia, Hiſpania,Africa,Italia,Gręcia ſingula à Gẽte ſeu natione ſingularũ illarũ regionũ,habita: (ex quibus plurimos Canones trib⁹ ſuperioribus libris citauimus) comperient in illis articulos fidei ferè ſemper tractatos definitóſque fuiſſe,vt illa-

c. vbinam dist. 96.

rum prouinciarum neceſsitati prouideretur, ne latius in eis hæreſes ſerperent, ſed vt illinc profligarentur. Prætereà, alio Canone ex D. Chryſoſtomo tralatitio pręcipitur, vt quemadmodũ Sacerdotes veritatem prædicare debent, quam à Deo acceperunt, ſic etiam laici eam bona fide tueri, vbi illis de ea ex ſacra Scriptura cõſtiterit, quod ni fecerint, eos veritatis proditores dicendos eſſe. Hæc verò ſunt illius Canonis ipſa
c. nolite. 11. q. 3. verba: [Sicvt Sacerdos debitor eſt, vt veritatem quam audiuit à Deo, liberè prædicet: ſic laicus debitor eſt, vt veritatẽ quam audiuit à Sacerdotibus, probatã quidẽ in ſcripturis, defendat fiducialiter: quod ſi nõ fecerit, prodit veritatẽ.] Ex quibus Canonibus hoc apertè efficitur laicos ſacrarũ literarũ peritos, vitæq; probæ ac integræ ad Concilia tũ Oecumenica, tũ Prouincialia, in quibus de fidei dogmate diſceptatur, admittendos eſſe. Quã ſententiã ipſi etiã iuris Põtificij celebriores doctores amplectũtur, aſſerũntq; laici ſententiã, in iis quæ ad fidẽ pertinent, cuiuſlibet alterius hominis quantæcunque ſit dignitatis ſententiæ præferendam eſſe, atque adeò ipſius Ro. Pontificis, ſi modò Scripturæ ſacræ authoritati apertiùs ac veriùs innitatur. Iam verò ad Nullitates redeamus.

Panor. in c. ſignificaſti. ext. de electio.

9. Nullitas. 13 Nona Nullitas in eo poſita eſt, ꝙ Præſules & Doctores Theologi, qui vltimis Seſsionibus ſub Pio IIII. interfuerunt, ſuffragiis ſuis antea decreta in ſuperioribus Seſsionibus, ſub Põtificibus Paulo & Iulio habitis (in quib⁹ maxima pars corũ nõ interfuerat) cõprobarũt, rataq; habuerũt. Quod planè ab omni legitimo in

iudicando

iudicãdo ordine,& forma iudiciaria alieniſsimũ eſt.In omnib⁹ enim iudiciis,quæ à plurib⁹ iudicibus vnũ Curiæ corpus efficientibus reddi ſolent, omnes prorſus præſentes adeſſe oportet cauſarũ examini,ab ipſo inſpectionis litiũ exordio,ad calcẽ vſque & cauſæ definitionẽ. Quod ſi contigerit aliquẽ abeſſe in initio,vel medio,ius dicẽdæ ſentẽtiæ ſuffragiíque ferẽdi nõ habebit, quãuis alioqui omnia cauſæ merita ad vnguẽ teneret. Atq; ex eiuſmodi ordinis exactiſsima obſeruatione,lites tractari,examinari,decidíq; ſolẽt in Parlamentorũ Curiis, Præſidialibus Tribunalibus,aliíſq; Galliæ iudicialib⁹ foris,in quibus pluriũ corporatorũ iudicũ ſuffragiis iudicari ſolet. Quod nõ tãtũ iuris communis diſpoſitione nititur,ſed & manifeſtiſsima ęquitate fulcitur:nimis enim periculoſum fuerit, vt qui relationẽ lectionémq; allegationũ & inſtrumentorũ litis non audiuiſſent,iuráque partium cum Collegis ſuis accuratè non expendiſſent,ad ſententiam dicendam admitterentur.

l. Item ſi vnus. 17. §. vlt & l. Siculi. 18. D. de recep. arb.

14 DECIMA Nullitas hęc eſt,quòd ſcilicet Patres Tridẽtini ſuũ CõciliũOecumenici,id eſt, Vniuerſalis nomine inſigniuerũt,quaſi eò ex toti⁹ Chriſtiani orbis prouinciis delegati cõfluxerint, aut ab omnib⁹ in vniuerſum nationib⁹ approbatũ fuerit. Atqui longè aliter ſe res habet. Etenim à maxima parte prouĩciarũ Chriſtianarũ improbatũ eſt,nullíq; ab iis eò miſsi ſunt qui intereſſẽt legati,aut Pręſules. Adeò vt eius definitiõnib⁹ ac decretis,nulli eorũ qui nõ adfuerũt, aut à quib⁹ reprobatũ eſt, iure teneri aſtringíve poſsint aut debeant: ex vulgari illa iuris regula, 10. Nullitas

Res inter alios acta vel iudicata aliis non nocet

11.Nullitas. 15 VNDECIMA & omnium maximè notabilis Nullitas in eo poſita eſt, q̄ hoc Cõcilium Tridentinũ nullomodò liberũ fuerit:ac proinde neq; iure Põtificio,neq;ciuili vllã vim habere poteſt. Vbiq; enim & ſemper obliquis & variis artibus habitũ eſt,ne Proteſtãtes liberè in eo ſuę Cõfeſsionis fidei capita proponere poſſent:néve ſuper iis in diſputationis arenam deſcẽdere, atq; ex verbo Dei decernere liceret. Artes autẽ quibus vſi ſunt in ſubuertenda libertate, quæ in omnibus legitimis Cõciliis eſſe debet,ex iis quę ſuperiùs de rebus geſtis factitatíſque à Rom. Pontificibus, eorúmque Legatis & cæteris eius aſſeclis narrauimus, dilucidè perſpiciuntur. Ac imprimis ex eo quod Põtifex Paulus hoc Concilium Tridenti indicere maluit,quàm in aliqua celebri Germaniæ ciuitate, contra promiſſum Adriani VI. Clementíſque VII. Pontificum, anteceſſorũ ſuorum,Carolo quinto Imperatori, Principibúſque Proteſtãtibus datum. Itémque ex eo quod nihil in Cõcilio ad deliberandũ proponebatur, niſi quod Pontificiis Legatis libuiſſet, qui pro animi libidine articulos ita cudebant concipiebántque,vt ſuffragiorũ calculo pro ſuo arbitrio deciderentur. Quod maxima certè & vaferrima arte factitatũ eſt. Si enim cõcipiendarum & proponẽdarũ in diſputationem theſeũ prouincia,Proteſtantibus (de quorũ dogmatib' diſcutiẽdis agebatur) relicta fuiſſet,hãc, vt veriſimile eſt,primã omniũ quæſtionẽ ꝓpoſuiſſẽt,(vt in Cõcilio Cõſtãtiẽſi & Baſiliẽſi factũ eſt.) An Põtifex Ro. Cõcilio ſuperior ſit,fuerítq;

c. Ad audientiam. ext. de his quæ vi me. cau. fi. l. ſi per vim. 4. C. eod.

etiam

etiã in primitiua Eccleſia. Nã ſemper iudicibus ante omnia cõſtare debet,quã latè pateat ſua po teſtas & iuriſdictio ne eius fines per imprudẽtiã trãſiliãt. Quod ſanè ſatis ſupérq; fuiſſet ad ſub-uertendã, aut ſaltẽ cõcutiendã Põtificiã authoritatem ſedíſque Rom. commentitia dogmata. Veriſimile eſt enim, omnes in Conciliorum Conſtantienſis & Baſilienſis ſuper ea quæſtione ſententiam, ituros fuiſſe. Atque ita imminuta ac in ordinem redacta Pontificis authoritate, vnicuique liberum fuiſſet in illa Eccleſiæ Romanæ dogmata diſquirere, eorúmque maximam partem Verbi Dei gladio, & Canonum antiquorum authoritate, iugulare, radicitúſque auellere. Verùm,Pontificij Legati tanta arte in Cõcilio diſputatationũ themata propoſuerunt, vt quæſtio de qua loquimur propoſita non fuerit,& tamen ſecundum Rom.Pontificem deciſa terminatáque.Ecquis autem vnquam fando audiuit, rem vllam tanto aſtu tractatam fuiſſe, vt quæſtio in diſputationẽ non reuocata, non examinata,nõ tractata, fuerit tamen deciſa,cõcluſa, rata,approbatáque?Hoc certè eſt Dauos aſtucia vincere.Seruilẽ quoq; huiuſce Concilij libertatẽ fuiſſe ex eo liquet, quòd Theologi duntaxat in celebribus Academiis doctoratus laureã adepti, ad diſputandum admittebantur, hoc eſt, vt vno verbo dicamus, Theologi qui ab eorũ partibus ſtabant, quíque nullã omninò aliam doctrinam nouerant quàm Pontificiam. Item & ex eo quod nihil à Legatis diſputationum certamini proponebatur, de quo priùs Pontificem ipſum non conſuluiſſent. Quúmque themata ſuffragiis

decidenda ſanciendáque erant, efficiebant (idque nullo negotio, cùm res gereretur inter eos qui eiuſdem eſſent animi & ingenij, abſque vllo diſſentiente) vt omnes articuli ſecundum formulam à ſe præſcriptam, aut ab ipſo Rom. Pontifice miſſam concluderentur. Et certè Bullis ſuis ipſe Pontifex Concilio per S. Spiritum ſe præfuturum iactitabat. At S. ille Spiritus, de quo ſentiebat, erant articuli ab ipſo Cardinaliúmq; ſuorum Collegio cuſi dictatíque, quos Roma Tridentum mittebant. Atque vt ad nutum Rom. Pontificis acta tranſactáque omnia apertè demonſtremus, obſeruare eſt egregium illud quadraginta Epiſcoporum auxiliariorum ſubſidium, Tridentum celerrimè ab eo miſſum, vt ſuffragiorum multitudine obtineret, ipſi ius eſſe Epiſcopos cæteróſque Præſules à reſidentia ſoluendi: quam plerique iuris diuini eſſe, ac proinde nemini licere quenquam ab ea ſoluere aſſerebant. Simile eſt & illud quod cuidam Epiſcopo in hoc Concilio accidiſſe dicitur, qui paulò liberiùs quàm in mancipato cœtu oportuerat, loquutus, ſibi non probari, Pontificem Max. Patrem ſanctiſsimum in ſuperlatiuo gradu appellitari, cùm in poſitiuo tantùm gradu Deus ipſe Pater ſanctus à Scriptura nuncupetur, auſus fuerat dicere. Qua de re certior factus Pontifex, Legatis mandauit vt temerarium iſtum obtrectatorem, adeò perperàm de Sanctitate ſua loquutum corriperent, & ad ſe deducendum curarent. Cui iuſſui Legati confeſtim paruerunt. Vbi primùm autem Romam appuliſſet, criminis reus peractus & iudicatus, pœnæ nomine Epiſcopa-

piſcopatu ſuo motus eſt.

16 DENIQVE ex tota huius Concilij hiſtoriꝫ narratione, vnicuique obſeruare licet multas alias notas (quas prolixitatis ac reincultationis vitandæ cauſa omittimus) quibus perſpicuè conſtat nullam omnino aut certè perexiguam, tum in proponendis quæſtionibus, tum in diſputationibus agitandis, tum denique in rebus ipſis decidendis, in hoc Concilio libertatem fuiſſe. Atque ideò nequaquam Concilij liberi appellationem meretur, quin potiùs Conuentus vel Congregationis ad Rom. Pontificis nutum, Pontificiorúmque ſuorum libidinem habitæ & celebratæ. Rex Franciſcus I. (prudentiſsimus ac conſultiſsimus Princeps, qui tum temporis, cùm primùm hoc Concilium conuocatum eſt, regno potiebatur) ex ipſis conuocandi verſutiis, tale futurum præſagiebat: præſertim cùm ſalubria ſua conſilia & admonitiones apud Cæſarem & Pontificem, atque adeò apud Concilium ipſum, deſpectas ac reiectas fuiſſe animaduertiſſet. Sed & Henricus II. Franciſci patris exemplum ſecutus, palàm hoc Conciliũ pro nullo & illegitimo habuit, vt ex eius Nullitatis Proteſtatione vbique publicata dilucidè liquet, de qua ſuperiùs pleniùs diximus. Carolo item IX. (quo regnante hoc Concilium ad vmbilicum perductum eſt) nunquam etiam probatum eſt, tum quod ſalubre ſuum ſuorúmque Procerum huic Synodo datum conſilium, de fidei articulis ex S. Scriptura decidendis, diſciplinæque capitibus ex priſcorum Patrum Decretis & Canonibus ſanciendis, non ſecus quàm aui ſui ſpretum reie-

Reges Galliæ Concilium Tridentinum non probarunt.

ctúmque fuerat: tum quia in eo præreptus conſidendi locus ei fuiſſet ab Hiſpano, conniuentibus Patribus. Ecquæ igitur tanta hodie ſubeſſe poteſt cauſa tantoperè à Rege noſtro efflagitandi, vt hoc Tridentinum Concilium recipiat & approbet, contra omnem iuris rationem, contráque exemplum & res geſtas fratris, patris, & aui Regum anteceſſorũ ſuorum? Adde quòd cuilibet paulò acutiùs penitiúſq; in huius Concilij Decreta aduertenti, eô tantùm illud ſpectare deprehendet, vt poteſtates ſęculares, enerues redditæ corruant, aut ipſę Pontificiæ poteſtati ſubiiciantur: quam ſpiritualem quidem vocant, ſed quæ prorſus à ſpiritualibus moribus abhorreat, ambitioníque & auaritiæ tantùm ſe dedat.

Reſponſio ad orationes Cleri ad Regem.

17 QVIBVS perpenſis, in animum induxere non poſſumus, Cleri Oratores à quibus duæ ſuprà memoratæ ad Regem parænetícæ orationes habitæ publicatæque ſunt, vnquam legiſſe, aut legendo intellexiſſe Concilij huius ſententiam, cuius receptionem tantopere vrgent & efflagitant. Aliàs enim non eſſent verè Galli, (quod abſit vt de illis ſuſpicari velimus) imò nec veri Catholici, vt ea in Gallia recipi executioníque mandari voluerint, quæ Regum noſtrorum authoritati honoríque, necnon etiam publicæ totius regni vtilitati, veteribus quoque Conciliis & Canonibus, tantopere aduerſentur. Ac ſanè nulla meliori æquioríque excuſatione Oratores illi vti poſſunt, quam ſi ab eorum primo iam allata ignorantiæ excuſatione vtantur. Meliùs enim profectò honori
ſuo

ſuo conſulerent, ſi ingenuè faterentur, ſe pernicioſam poſtulationis ſuæ cõſequentiam non ſatis animaduertiſſe, ſibíque idem quod Zebedæi filiis contigiſſe, quàm conuictos ſe fateri, amplitudinis dignitatíſque Pontificię, quàm Regiæ ſtudioſiores fuiſſe: præſertim cùm eorum anteceſſores extrema quæque à Pontificum tyrannide perpeſſi ſint (vt de his copioſiùs poſtea dicemus:) qui eos, niſi à Regibus noſtris adiuti liberatíque fuiſſent, ad ſaccum & peram vſque exhauſiſſent, & ad extremam inopiam redegiſſent. Vnde cõſtat Clero Gallicano bene ceſsiſſe, quod Reges noſtri illo ſeculo à Pontificibus deprimi & ſub iugum mitti nõ potuerint, vt eorum ambitioſa libido ferebat, & vt adhuc Tridẽtini Patres optatiſsimè voluiſſe videntur. Iam verò ad præcipua harum paręneticarum Orationum capita reſpõdeamus, quæ quanuis totius Cleri nomine conceptę ſint & inſcriptæ, in eo tamen ordine pleroſque eſſe non dubitamus, qui meliùs ſentiant, quã illę loquantur. Hoc autẽ imprimis teſtamur, nos ad conuitia & probra quibus nos pluries repetitis & iteratis vicibus inſectantur & calcant, haudquaquam reſpõdere velle: ſed quid verum ſit aut ſecus tantùm patefacere.

18 PRIMO quidem articulo, Pacificationis Edicta maximè execrantur, quòd conſcientiarum libertatem continerent, & vnicuiq; (vt ipſi affirmant) quicquid liberet credẽdi poteſtatem facerẽt. Vnde eueniſſe dicunt, vt in Gallia cultus Dei & Baal ſimul tolerarentur. Templa Tẽplis, altaria altaribus opponerentur: meretrix eodem honoris gradu quo legitima ſponſa haberetur, De Pacificationis Edictis.

hæreſis quoque ſanctæ religioni Catholicæ adæquaretur. Ad hæc primùm reſpondemus Pacificatoriis edictis nunquam eiuſmodi quidlibet cuiuis credendi licentiam conceſſum fuiſſe: ſed alterutrius tantùm vel Romanæ vel Repurgatæ religionis amplectendæ facultatem. In eóque omnes ſemper cõſenſimus, non modò non tollerandos, ſed grauiter etiam coercendos Anabaptiſtas, Seruetiſtas, Arrianos, & eiuſdem farinæ homines blaſphemos, quorum errores ſtrenuè ac eruditiſsimè à noſtris oppugnati fuerunt. Cæterùm, dicimus ſemper nos deſideraſſe, vt & nunc ardentibus ad Deum votis deſideramus, vnicam duntaxat in Gallia religionem vigere; veram nempe, & verbi Domini fundamento innixam. A Deóque Opt. Max. aſsiduis precibus poſtulamus, vt nos tanto afficere beneficio pro ſua clementia dignetur, vt aliquando tandẽ, cum religionis Rom. aſſertoribus & ſequacibus, hoc Verbi Dei vinculo vniri & colligari poſsimus. Cæterùm, cum illis vniri & pacem fouere, religionis noſtræ abiectione & ſuæ amplexu, nec poſſe nos, nec debere conſtanter affirmamus: quinimò pro noſtra (quæ verbo Dei innixa eſt) ſatiùs eſſe vitam hanc breuem & momentaneam fundere, quàm Veritate repudiata æternę iacturam facere. At quia vtræque partes Veritatem penes ſe eſſe affirmant, nunquam recuſauimus, quinimò ſemper poſtulauimus, vt ea de re legitimo aliquo Concilio cognoſceretur, & ex Verbi Dei calculo, cui nos ſemper ſummiſimus & ſummittemus, iudicaretur. Quod ſi edocti fuerimus in noſtra fidei Confeſsione aliquid ineſſe

Verbo

Verbo Dei contrarium, palinodiam canemus, & libenter nos edoceri patiemur: eáque ſemper noſtra fuit & eſt ſententia, hoc in votis maximoperè habẽtes, vt Deus pro ſua bonitate animos eorum qui Romanam religionem amplectuntur, ad idem deſiderium flectat. Cæterùm, in noſtris Eccleſiis vnicum Deum colimus, ad eúmque ſolum precibus recurrimus. Nullum Baal, neque alia vlla idola, neque etiam altaria in templis noſtris habemus. Nullum alium ſponſum quàm Dominum noſtrũ Ieſum Chriſtum Eccleſia noſtra agnoſcit. A Deo ſolo precibus neceſſaria poſtulat: & vt obtineat, ſolius ſponſi ſui dilectiſsimi fauorem implorat, exploratiſsimum habens, eum quàm maxima apud Patrem gratia valere, vt ab eo impetret quæcũque petat, ſéque ab eo tantopere diligi, vt ei nullomodò benigniſsimus ſponſus ſuam apud Patrem interceſsionem ſit denegaturus: atque ideò nihil opus habere ad aliorum potiùs quàm ad tãti ſui ſpõſi ſuffragia confugere. Auſcultat porrò vocẽ ſponſi, eiúſque mandatis obtemperat, neq; quicquam his contrarium iubere vetaréve auſit aut velit. Itaque quæ nobis à Clero probra & notæ inuruntur, nequaquam nos perſtringunt, quin potiùs in eòs recidunt, à quibus in nos eiuſmodi ſpicula eiaculantur. Sua etenim templa imaginibus ſurdis, Baalis inſtar, referta habent. Romana eorum Eccleſia pro ſuo ſponſo, non modò Ieſum Chriſtum, ſed etiam Rom. Pontificem (qui eam ſponſam ſuam appellitat) agnoſcit: ac proinde duos ſponſos amplectitur, imò & totidem quot numerantur Rom. Pontifices, quorũ certè

c. 1. Ne ſede vacante. in Extra. Io.

non eſt exiguus numerus. Quod ſi obiiciat Pontifices quidem non eſſe verè ſponſos, ſed Chriſti veri ſponſi Vicarios, reſpondemus hanc non ſatis idoneam eſſe rationem tegēdæ ſuſtinendæq; eiuſmodi Polygamiæ, ſponſa etenim, quæ ſui ſponſi vices fungētem Vicarium admittit, nihilò magis caſta eſt, quàm quæ plures ſponſos habeat. Præthereà, vt hæc Rom. Eccleſia à Deo poſtulata ſua obtineat, non tantùm Domini Ieſu Chriſti opem implorat, ſed & ſeruos quos votis precibúſq; interpellat, & æquali ferè cum Chriſto honore afficit: illorúmque traditiones & mandata recipit & probat, quanquam ex his multa ſint Chriſti mandatis pugnantia. Vnde facilè iudicari poteſt, probra quæ Oratores Cleri Eccleſiæ noſtræ exprobrant, multò magis ipſorum Eccleſię quadrare: futurúmque ſperamus, Deum, pro ſua benignitate, hoc vtriuſque Eccleſię diſcrimen, eos qui nondum S. ſui Spiritus luce illuſtrati ſunt, edocturum: effecturúmque vt omnes ſentiant abrogationem reſciſsionémque Edictorum Pacificationis, ab eis tantopere efflagitatam, tandémque impetratam, haud ita ſalutarem & neceſſariam, vt ipſi putant, fuiſſe. Sed fortè ſuo malo experientur nihil opus fuiſſe, vt tantopere ipſi ſibi de ea abrogatione gratularentur, aut ſolennes lętitię plauſúſque feſtos dies celebrarent, triumphum ante victoriam canentes. Nulla enim eſt vis aduerſus Dominum, exercituum & victoriarum Deum.

De Edicto quod Reunionis vocitant.

19 Qvod verò tantoperè laudant vltimum Edictum (quod Reunionis vocitant) quo Pacificationis Edicta reuocātur, haudquaquam

ex eo tam opima ſpolia retulerunt, quanta animo conceperunt: niſi fortè pro egregiis manubiis,&ſplendido lucro reputent tantam ſanguinis effuſionem,peſtémque,ac famem,quam miſeri Galli malo ſuo fato ſenſerunt,atque etiamnunc ſentiunt. Quorum malorum Clerici authores, nondum Dei vindictam euaſerunt, qui ab eorum manibus ſanguinem ſparſum tot hominum, cuiuſcunque ſexus, ætatis, conditionis, & vtriuſque religionis repoſcet & vindicabit. Nam cùm iampridem expetiuerint, poſtulauerint, ac tandem impetrarint (quod & ipſi hilari fronte fatentur) Edictorũ pacis abrogationem, negare non poſſunt quin rei ſint mortis eorum qui bello inde ſubſequuto occubuerunt: ac non modò mortis corporum, ſed & mortis & damnationis animarum. Etenim cùm bellum iſtud, quod eorum inſtinctu ardeſcit, ſuæ religionis aſſerendæ (vt ipſi quidem prætexunt)noſtræque euertendæ cauſa, geratur: alterutros iniuſtè & aduerſus Deum belligerare neceſſe eſt. Itaque qui belligerantes,mortem oppetunt (ſiue illam ſuam religionem amplectantur, vti credimus, ſiue noſtram, vt ipſi ſuſpicantur) cùm dimicando aduerſus Deum occumbant, qua ſpe duci poſſumus eorum animas ſalutis æternæ participes fieri? In quoſcunque autem iſtud cadat, an trucidatorum mortis authores,quorum perſuaſione ad id bellum detruſi ſunt, aliquando rationem Deo reddituri non erunt? Præſertim cùm non ferreo gladio, ſed verbi cæleſtis huiuſmodi controuerſiæ dirimendæ fuerint. Quod tamen dictum ſit,ſalua immenſa Dei miſericor-

dia, quam nullis metis conſtringi debere fatea-
c. ſi Eccleſia. 23. q. 4. mur. Attamen, vtcunque ſit, miſerandum certè eſt ac deteſtabile (vel ipſo B. Auguſtino teſte) pro iniuſta cauſa pœnas luere, cruciatúſque perpeti. Et quidem 31. Canone Concilij Triburiani, prohibetur, ne preces ad Deum fundantur pro iis qui in flagranti furti aut rapinæ delicto moriũtur, vtpote qui in peccato mortali immoriantur, nullo illis ad reſipiſcentiam conſcientiæque ſtimulandam contritionem ſpatio relicto. Quid ergo credere aut ſperare poſsimus de iis qui procincti in ipſo pugnæ contra Deum ardore procumbunt?

Ius citra cauſę cognitionẽ reddi non poteſt.

20 ENIMVERÒ ſe quidem Eccleſiaſtici, Oratorum ſuorum verbis, pacificos eſſe profitentur, neque velle participationi regni Dei, quę pacificis promittitur, renunciare, neque bella ſerere, tubæve inſtar, ad arma clangore homines ciere. Interea tamen Regem hortantur, vt omnes noſtræ religioni addictos (quos hæreticos vocitant) bello deleat, niſi ea reiecta ad ſuam ipſorum religionem (quam orthodoxam eſſe credunt) redire velint: hoc enim eſſe Iuſtitiæ munia exequi, ſi gladio ſibi à Deo tradito ad noſtrorum omnium internecionem & extinctionem vtatur. Egregia verò & religioſa oratio, & ſuis authoribus dignisſima. Ecquis enim vnquam fando audiuit, aut ſcriptis proditum eſſe comperit, ius & iuſtitiam ſine cauſæ cognitione adminiſtrari poſſe? Primùm certè ad cauſæ defenſionem nos admitti oportuit, antequàm pro hæreticis haberemur. Quod ſi in legitimo Conuentu ex Dei verbo tales eſſe conuinceremur,

uinceremur, nec tamen ab errore ad ſanam doctrinam redire vellemus,tum demum certè nos extrema promeritos morte plecti debere liberè fatemur. At verò in nos gladio & ſuppliciis ſæuiri debere indicta cauſa, nulliúſque flagitij falsíve dogmatis compertos, pernegamus, alieniſsimúmque hoc iuſtitiæ (ſeu veriùs iniuriæ) exercendæ genus à Chriſtianis hominibus eſſe debere,dicimus. Huc accedit, quod etſi in maniſeſtiſsimo & certiſsimo errore verſari deprehenderemur (quod nunquam antè fatebimur, quàm de eo nobis ex ſacroſanctæ Scripturæ teſtimonio conſtet) ex veterum tamen Canonum præſcripto aduerſum nos gladio minimè vtendum eſſet,donec legitimo iudicio, pertinaces & intractabiles pronuntiaremur, vt à nobis antea demonſtratum eſt. Adde quod Canones affirmant errores & peccata multitudinis eſſe lugenda, non autem gladio plectenda. Hæc ſunt cuiuſdam Canonis ex D. Auguſtino deſumpti,ipſa verba: [NON poteſt eſſe ſalubris à multis correctio, niſi cùm ille corripitur, qui non habet ſociam multitudinem. Cùm verò idem morbus plurimos occupauerit, nihil aliud bonis reſtat, quàm dolor & gemitus.] c. Nō poteſt. 23. q. 4.

21 AT mirum eſt ſanè Cleri Oratores, vt Regiam Maieſtatem,ad eam quam iuſtitiam vocitant (laruatam certè & altera aure ſurdam) exequendam impellant,Andronici Imperatoris Greci apophthegma illi auſos fuiſſe proponere, Imperatorē cogere poſſe omnes ad omnia iuſſa ſua capeſſenda, id dummodò ſtrenuè peragat. Ex quo præclaro,ſi diis placet, Apophthegmate Andronici Apophthegma.

Regi perſuadere nituntur, fixum in animo, ſine vllius dubitationis ſcrupulo habere debere, bello & armis noſtrę religionis aſſertores, adoriendos & laceſſendos eſſe, penitúſque eradicandos. Cuius quidem ſacri belli ſucceſſum felicem futurum ſua fide ſpondent affirmántque: eiúſque rei ergò ſuppetias auxiliares ſe Regi allaturos promittunt, ſua nempe (inquiunt) ieiunia & preces. Iſtas verò auxiliares ſuppetias miſſas faciamus: ſunt enim adeò pinguia eorum ieiunia, & tam macræ preces, vt ab eiuſmodi telis parùm admodum nobis timeamus. Hoc autem dicimus, ſi diligenter ius ſuum Canonicum euoluiſſent, comperituròs fuiſſe Imperatorē hunc Andronicum à Pontifice Clemente V. anno M. CCC. VII. tamquam hæreticum & ſchiſmaticum diris omnibus deuotum fuiſſe. Hiſtoriæ item teſtantur, eum immanem & crudelem tyrannum extitiſſe. Adeò vt mirum ſit eos huius hæretici ſchiſmaticíque tyranni profanam & impiam vocem Regi inuerecundè retuliſſe, perinde ac ſi inſignis aliqua fuiſſet Xenophontis, Platoníſve ad Principis inſtitutionem pertinens ſententia. At planè contrarium eſſe apparet: potiùs enim hoc Machiauellicum axioma eſſe cenſendum eſt, quo Principibus peſsima fit via ad omnem licentiam: non ſecus ac Iuliæ illa vox infanda ad Imperatorem Baſsianum Caracallam, *Principi quod libet licet.* Certè, longè conſultiùs Cleri Oratores feciſſent, præſertim cùm Regiæ Maieſtatis ingenium ad lenitatē & clementiam propenſum eſſe noſſent, ſi Theodoſij Magni Chriſtianiſsimi Principis vocē illi inculcaſſent, In Principe maius quiddā Imperio eſſe, legibus

c. ad certitudinem. de ſent. excom. in Extrau.

l. digna vox. C. de legib.

ſe alligatum profiteri,nihilque facere aut moliri quod iuri & æquitati repugnet. Longè etiã laudabiliùs feciſſent, ſi à cõtumelioſa hæreticorum appellatione,qua nos toties identidem perſtringunt,abſtinuiſſent: neque nos tanquàm eius criminis reos apud Regiam Maieſtatem ſugillaſſent: ſed eundem ipſum Theodoſium, necnon Gratianum,& Valentinianũ, Auguſtos & Cęſares maximè Catholicos iam à multis ſęculis pręcepiſſe docuiſſent, vt quotquot Patris,& Filij,& Spiritus S.vnã Deitatẽ ſub pari Maieſtate,& ſub pia Trinitate crederent, Chriſtiani & Catholici appellarentur. Atq;ideò nobis ea non eſſe abroganda nomina (vti nec ipſis abrogamus) vtpote qui hanc eandem cum ipſis doctrinam confiteamur aſſeramúſque, (quæ religionis Chriſtianæ fundamentum eſt)neque huic fundamento,Dei benignitate,fœnum,paleã,aut ſtipulam (vt ipſos feciſſe conſtat) ſuperſtruximus. Horũ autẽ Imperatorũ hæc ſunt ipſa verba: [CVNCTOS populos,quos clemẽtię noſtrę regit imperiũ,in tali volumus religione verſari,vt ſecundũ Apoſtolicã diſciplinã Euangelicãq; doctrinã Patris & Filij & Spiritus ſancti vnã Deitatẽ, ſub pari Maieſtate & ſub pia Trinitate credamus.Hanc legem ſequẽtes,Chriſtianorũ & Catholicorũ nomẽ iubemus amplecti: reliquos verò dementes veſanóſq; iudicantes, hęretici dogmatis infamiã ſuſtinere.] Ac ſanè ęx Canonũ Decretis ij hæreticorum nomine appellandi non ſunt, qui Veritatem in ſcriptis Propheticis, Apoſtolicis, & Euangelicis, (vti facimus) inueſtigant: ſed potiùs eos qui eã in ſeipſis,hoc eſt,in hominum inuentis & traditionibus (vti faciunt ipſi) inquirunt.

l. 1. C. de ſum. Tri.

c. Dixit. c. Quid, autẽ 24 q. 3.

Et certè, Canonica præſumptio ab illis ſtat: Canones enim populum ſemper à Sacerdotibus ſeductū; & in errores tractum fuiſſe aſſerũt. Quod apertè teſtatur Canon ex D. Hieronymo tranſcriptus, cuius hęc ſunt verba: [TRANSFERVNT Principes inde terminos, quos poſuerunt patres eorum, quando immutant mendacio veritatem, & aliud prædicant, quàm ab Apoſtolis acceperunt. Veteres ſcrutans hiſtorias inuenire nõ poſſum, aliquos alios ſcidiſſe Eccleſiam, & de domo Domini populos ſeduxiſſe, præter eos, qui Sacerdotes à Deo poſiti fuerant & Prophetæ, id eſt, ſpeculatores. Iſti ergo vertuntur in laqueum tortuoſum, in omnibus locis ponentes ſcandalum.]

c. Transferunt. ced.

Laudabilia exempla à Clero Regi propoſita.

22 QVOD verò Regiam Maieſtatem hortantur, vt exemplum trium Iudęæ Regum, Ioſiæ, Ezechiæ, & Ioſaphat imitetur, ad regnum ſuum omni impietate, hęreſi, & corrupta religione repurgandum, populúmque ad verum Dei cultum reducendum, tantum abeſt vt improbemus, vt è contrà hanc poſtulationem laude dignißimam eſſe fateamur: quinimò ſi à nobis res tanti momenti penderet, hanc legem ſanè acceptam libentißimè ferremus, & quaſi ſtipulantibus ſponderemus. At quia hęc in Regis noſtri voluntate & imperio poſita ſunt, quod in nobis eſt ſupplices preces noſtras illorum petitioni apud eius Maieſtatem adiungimus, vt piorum iſtorum Regum exemplum & veſtigia ſequi in animum ſuum inducat.

Ioſias priſtino ſuo ſplẽdori r[e]...

23 IOSIAS (inquiunt) recuperato Legis Diuinæ libro (qui iam penè extinctus & ſepultus

pultus per longum temporis ſpatium iacuerat) ſummi Pontificis Helciæ opera, apud populum vniuerſum legendum curauit, eúmque præcepta in eo contenta doceri iuſsit. Egregium certè & Principe dignum facinus. Nobis peropportunum ſanè & neceſſarium fore videretur, vt pręclarum hoc exemplum Rex noſter imitaretur, & Legis Diuinę librum, (qui iam à multo tempore reconditus & ſepultus, noſtris temporibus tandem mirabili modo recuperatus eſt) id eſt, S. Biblia publicè legenda curaret, populúmque in doctrina & mandatis iis contentis edoceri, & contraria dogmata profligari. Certè hęc vna ſatis eſſet via ad veram reformationem ſtabiliendam, nec de alia ineunda laboraremus. Atqui, inquiunt, librum legis intelligimus eſſe non Biblia, ſed librum Concilij Tridentini, opus mirabile, opus Diuinum non humanum; opus quod ex S. Spiritus dictamine emanauit, quódque nobis à Max. Pontifice Ieſu Chriſto, & Papa eius Vicario traditum eſt, vt id Regi, noſtro Ioſiæ, offerremus, ad id authoritate ſua ratum fixúmque habendum, publicandum, & in ſua ditione vbique obſeruãdum. Enimuerò hîc ſubſiſtimus: Clerúmque rogamus ne indignè ferat, ſi allegoriam hanc interpretationem nequaquam admittimus: tantum enim diſcrimen inter S. Biblia & Concilij Tridentini librum, (nuper in ſylueſtribus Rheticarum alpium faucibus cuſum natúmque) ineſt, quantũ inter diem & noctem, lucem & tenebras, Veritatẽ & mendacium, vt à nobis anteà perſpicuè demonſtratum eſt. brum Legis reſtituit.

24 REX Ezechias (inquiunt) cùm ſui tem-

Ezechias à Patribus extinctas lampadas accẽdendas curat.

poris corruptelas in Sacerdotibus & Leuitis, atque adeò in toto cultu Dei animaduerteret, præcepit eis vt ſeipſos ſanctificarent, tum vt domum Domini, ciúſque Sanctuariũ ab omni pollutione & ſordibus repurgarent, lampadáſque à patribus eorũ iampridem extinctas accẽderent. Egregiè ſanè ac regaliter. Fatemur etenim hoc quoque exemplũ digniſsimũ eſſe quod Rex noſter imitari debeat, omnibus regni ſui Eccleſiaſticis pręcipiendo, vt ſeipſos ſeria & pia morum emendatione ſanctificarent, & domũ Dei eiúſque Sanctuariũ tot quibus ſcatet erroribus, traditionibus, & aliis eiuſmodi pollutionibus expurgarẽt, & pura Verbi Dei prædicatione, lampadas à maioribus ſuis Rom. Pontificibus & cęteris Epiſcopis iampridẽ extinctas, accẽderent. Hæc certiſsima quidẽ & optima via fuerit hęreſibus & falſis doctrinis extirpãdis, & reſtituendo vero Dei cultu. At quinã tãdẽ modi ſunt, quibus ſeipſos ſanctificare prętendunt? Egregia ſcilicet reformatio Tridentini Concilij, eiúſq; approbatio, in omnibus articulis, quibus nihil de ipſorum priuilegiis, exẽptionibus, & immunitatibus detrahetur: collatióq; Beneficiorũ electiuorum deinceps vacantiũ, pro eorũ arbitrio, & ſuffragiorũ in electionibus Capitularibus habendorũ calculo. Atq; eo fini ius electionũ ſibi plenè reſtitutum iri à Rege ſperant, ceſſo ipſiſque remiſſo Nominationis iure, quod ſibi remitti enixiſſimè poſtulant. Hęc igitur eſt via & modus, quibus ſeipſos ſanctificare, & ſordes à Tẽplo Domini abluere, lãpadáſq; extinctas accẽdere ſtatuũt. Egregia ſcilicet & magnifica reformatio: ſed in

peius.

peius. Verùm, de his articulis ſigillatim poſteà.

25 REX Ioſaphat (inquiunt) per omnes Regni ſui regiones, Leuitas & præcipuos Magiſtratus ſuos dimiſit, vt populum in lege Dei inſtituerent, mandataque eius docerent, ad eorũque obſeruationem cogerent. Vnde accedit vt optimus Princeps, non modò ſe ſuis omnibus ſubditis timendum & colendum præbuerit, ſed & finitimis omnibus Regibus. Rectè hoc quoque. Præclarum enim hoc exemplum, Principi Chriſtiano imitatione dignißimũ fuerit. Deũque oramus vt Regi noſtro in animum inducat, Regis Ioſaphat veſtigiis inſiſtere, in omnibus Regni ſui ditionibus bonos & eruditos Leuitas conſtituendo, qui ſuos ſubditos in lege Domini erudiãt: bonos item & pios Magiſtratus vbique inſtituendo, qui eandem Domini legem ritè obſeruandam curent. Verùm quid multis? Exẽplum hoc nequaquam ad legem Diuinam ſacroſanctis Bibliis comprehenſam referunt, ſed ad Concilium Tridentinum, quod allegoricè legem Dei vocant, non minùs ineptè quàm qui dumum humi ſerpentem Cedrum aut oleam appellauerit, vel bùteonẽ accipitrem. Vtcũque ſit tamen, hoc Tridentinum Concilium omnibus morbis totius Cleri ſanandis præſentaneam medicinam eſſe affirmãt, ſéque ad eius potionẽ paratos, tametſi amaram & ingrati ſaporis eam eſſe plerique ſentiant.

Ioſaphat populum ſuum in legem Dei inſtituendũ curat.

26 IN huius verò rei diſceptatione haud valdè immorabimur, præſertim cùm ſuprà à nobis perſpicuè demonſtratum ſit, huius Cõcilij Reformatoria decreta in multis abſurda & ridicula eſſe, atque etiam contraria & deroga-

Clerus Concilium obſeruare cupit, in articulis ſibi vtilibus.

toria, non modò ſanctis Decretis antiquíſque Canonibus, ſed etiam Regiæ authoritati, cui ſubſtinendæ tuendæque ex Cleri ordine omnes operam dare deberent, tanquam fidi clientes, ſeu vaſſalli, obſequioſíque ſubditi, vtpote qui ab ea ſemper in rebus aſperis tutiſsimum præſidium & ſolamen petierint & obtinuerint. At fortè Concilij Tridentini Canones & Decreta curſim & perfunctoriè legerunt, nec quantùm Regi regnóque nociturum eſſet, ſi approbaretur ac reciperetur, ſatis animaduerterunt. Aut ſaltem ſe facilè à Rom. Pontifice eorum articulorum, qui Regię authoritati aduerſantur, abrogationem conſequuturos ſperarunt: quemadmodum ſuis illis orationibus ſe facilè à Papali Paternitate confirmationem exemptionum, immunitatum, & omnium Priuilegiorum ad ſuum ordinem pertinentium (quæ in multis à Concilio attrita, imminuta, aut omnino abrogata ſunt) impetraturos perſuadent, ne quid de ſuo iure decedat aut pereat. Vnde futurum ſit vt medicina illa, multis (vt ipſi fatentur) opinione acerba & amari ſaporis, quaſi ſaccaro perfuſa deliniatur, gratáque ac dulcis efficiatur. Quoniam autem eis obiici poſsit, iniquè facere quod à Romano Põtifice obtinere velint derogationem, aut abrogationem eorum Concilij Decretorum, quæ ſibi detrimentoſa eſſe cenſent, cùm in eo omnia definita & conſtituta fuiſſe aſſerant, Spiritus ſancti afflatu: huic obiectioni obuiam euntes, reſpondent priuilegiorum ſuorum integritatem ad formam tantùm, non etiã ad rem ipſius Reformationis ſpectare: Itaque

Spiritui

Spirituiſancto nihil derogari. Eſto ſanè, Demus hoc reſponſum, vel potiùs effugium, idoneum eſſe. Quid tandem ad hoc reſpondebunt, quòd impetrata à Pontifice Decretorum aliquorum Concilij derogatione, eum hoc modo Concilio ſuperiorem eſſe agnoſcunt, contra priſcorũ noſtrorum Regum, Sorbonæ, totiúſque adeò Eccleſiæ Gallicanæ ſententiam, à quibus toties à Rom. Pontifice appellatum eſt ad Concilium, tanquam à iudice inferiori ad ſuperiorem? Excipient fortè, ipſum Concilium ſuis decretis derogandi, déque iis pro animi arbitrio diſponẽdi Rom. Pontifici poteſtatem conceſsiſſe. Hoc verum eſſe fatemur equidem: at hoc reſponſum tacitam cõfeſsionem complectitur, Concilium non fuiſſe legitimum, vtpote quod ſeruiliter ſuam poteſtatem Pontifici mancipauerit, dum ei ſuorum Decretorum & conſtitutionum abrogandarum poteſtatem fecit, & ſummum imperium, id eſt, tyrannicum detulit. Nam Papam Concilio ſuperiorem ſtatuere, perinde eſt (ex Gerſonis Sorbonici Doctoris ſententia, quã in Conciliis Conſtantienſi & Baſilienſi Patres ſequuti ſunt) atque tyrannidem & oligarchiam in ea ſtabilire. Approbata itaque Concilij infra Pontificem demiſsione, ad idem ſemper incommodum reuoluuntur.

27 SED iam ſigillatim videamus, quibus modis ſuum Ordinem Clerus noſter emendare cogitat, ex Concilij Tridentini Decretis. Hoc igitur imprimis obfirmatè conſtituerunt, ſe nõ paſſuros de ſuis priuilegiis, exemptionibus, immunitatibus, & aliis eiuſmodi prærogatiuis

Exceptio nõ recipiẽdi, à Clero contra ſibi non vtiles Cõcilij articulos oppoſita.

quicquam detrahi,vt paulò antè diximus,neque Nonobſtantiarum clauſulas Decretis Tridentinis inſertas aduerſus ſua priuilegia vim vllam habere toleraturos. Nec illis defuturam ſummi Pontificis opem, à quo perfacilè Bullas cum clauſulis derogatoriis derogatoriarum obtineant. Apparet igitur ipſum etiam Clerum aduerſus partem Concilij, vti nos aduerſus totum, præſcriptionem non recipiendi obiicere, ex eorum diſerta confeſsione:tantum abeſt vt omnia illius decreta obſeruare, ac nequidem approbare deſiderent. Hic igitur eſto primus reformationis Cleri modus, Concilium obſeruare in iis duntaxat, quæ aduerſus eorum immunitates & priuilegia non repugnant. Addūt & alterum reformationis modum, in quo maximas bene emendandi ſui Ordinis radices figunt: nimirum in collatione omnium Beneficiorum electiuorum totius regni, per eorum electionem Capitularem, qua ſe iam poſt ſeptuaginta ferè annos tantùm exutos fuiſſe aſſerunt:Regémque obſecrant vt eam poſtliminio ad eos redire patiatur, ſeſeque grauiſsimo Nominationis onere liberet,ídque ipſorum humeris imponat. Plures enim multò faciliùs vno tantam ſarcinam ferre poſſe, eóque ſe munere tam bellè ac probè explicaturos, vt ſuæ villicationis rectam rationem Deo reddituros ſpondeant.Cęterùm,hac electione illis dempta,nullum ſibi aditum,nullum locum,nullámque viam patere ad vllam Reformationem exequendā. Hic ſanè emendationis modus illis commodiſſimus ac perutilis fuerit,pręſertim ad illius medicinę,quam ſorbere cupiunt amaritudinem le-

De beneficiorum electiuorum electione.

niendam,& grato ſapore perfundendã. Si enim Beneficiorũ electiones in illorũ poteſtate eſſent longè melior illorum conditio foret. Facilè enim ſuffragiis ſuis efficerent,vt in ſuũ ſuorũque cõmodũ(de more) beneficia omnia cõferrẽtur. Nec verò veriſimilè eſt,eos viros doctos electuros eſſe,cùm qui docti ſint aut indocti diſcernere neſciãt:quoniã ipſi maxima ex parte(quę ſemper in ſuffragiis vincit)vix ac ne vix quidem mediocris ſint literaturę:atque vt plurimùm,ſe doctiores odio proſequuntur, & hæreſeos habent ſuſpectos.Et, vt vno verbo dicamus, nullos inſcitiæ ſuæ, aut deprauatorum morum reprehẽſores ſibi ipſis permixtos habere volũt.Cęterũ, diffiteri nolumus operæpretium ac perutile fore,ſi Eccleſiaſticis muneribus fungendis viri idonei,muniorúmque obeundorum capaces, legitimè ab Eccleſiaſticis ſuffragijs ius promeritis deligerentur (poſtquàm tamẽ candidati examẽ, tũ ſuper moribus tũ ſuper doctrina rectè ſubiiſſent)quiq; à populo approbarentur,Principis etiã adhibito cõſenſu:vt olim ex Dei verbo,iam inde ab Apoſtolorũ tẽporibus,fieri ſolitũ fuiſſe ſuperiùs demõſtrauimus.At dicimus illos priùs eſſe reformãdos qui eligendi poteſtatẽ ſibi vẽdicare volũt,& in imperitorũ prauíſq; moribus delibutorũ locũ, doctos ſpectatæque probitatis viros ſufficiendos.Ecquos etenim electos iri ab imperitis niſi imperitos,à deprauatis niſi deprauatos,id eſt, ſui ſimiles,putem'?Qui ex Clero(ſubiiciet aliquis) muneribus ac dignitatibus Eccleſiaſticis hodie potiũtur, ſatis ſuperque ſe idoneos eſſe credũt ad legitimã electionẽ exercẽdã,& viros doctos intemeratęq; vitę eligẽdos.

Certè: perinde ac ſi dixeris cœcos ad diiudicandum de coloribus idoneos eſſe. Neque enim ad eam quam tantopere poſtulant electionem ſibi reſtitui, Monachos & alios Sacerdotes infimos & inopes (inter quos quandoque nonnulli doctiores emicant) admittẽdos cẽſent, ſed Epiſcopos tãtùm & ſuorũ Capitulorũ Canonicos, excluſis cæteris Clericis omnibus. Quis verò neſciat hoſce Capitularios electores, muta ac inutili ſui muneris functione & ignauia, apertiſſimè prodere capacitatẽ ſuam, planè imperitiæ comitem? Fortè ex iis aliqui quandoque ſuggeſtum conſcendunt, vt ſiue doctè ſiue imperitè concionentur, ſed vix centeſimus quiſque: adeò vt longè maximus numerus (qui ſemper in electionibus ſuperior eſt) ſtet ab altera bilãcis parte, inque ſui ſimiles ſemper propendeat. Ac ſanè præteritis temporibus tot corruptelæ & tanta incommoda, in electionibus à Clero fieri ſolitis, deprehenſa ſunt, vt earum iure omnino priuati fuerint. At cuius authoritate? Ex ſententia nempe & authoritate Rom. Pontificis Leonis X. qui ea de re ita cum Rege Franciſcò I. tranſegit, Concordatis illis (quæ vocant) anno M.D.XVI. ſancitis. Hoc tamẽ ex Pragmatica Sanctione retento, vt Beneficia quibus animarum cura incumbit, Graduatis tantùm (putà Theologiæ vel Canonici iuris Doctoribus aut Licentiatis) conferrentur. Quo vnico articulo longè meliùs ac conſultiùs collationi Beneficiorum proſpectum eſt, quam ſi Clero ius eligendi quod poſtulant concederetur: cùm literaturæ & capacitatis teſtimonium, à toto Doctorũ, qui in Acade-

Academiis iura profitentur collegio Graduatis redditum, lõgè grauius & maioris momẽti eſſe debeat, quã Canonicorum & præbẽdariorum, maxima ex parte illiteratorum, cateruatim in Capitulis ſuis de rebus ignotis iudicantium. Cęterùm, ſi Põtificię claues errare non poſſunt (vt perſuaſum habent Eccleſiaſtici) quid aliud iam faciunt, dum electionis ius recuperare conantur, quàm Decretis vnius ſuorum ſanctiſsimorum Patrum intercedere? Cæterùm, ex his non conſequitur, ante hoc Concordatum, nullum ius in electionibus Regibus noſtris competiiſſe. Simulatque enim Reges & regnũ Galliæ Chriſtianiſmum amplexi ſunt, nullis vnquam Epiſcopatibus aut Præſulatibus citra Regis voluntatem proſpectum eſt, vt ſuprà à nobis demonſtratum eſt ex duorum Conciliorum decretis, quorum vnum fuit Toletanum, alterum verò Aurelianenſe. At verò ſi Cleri Oratores ad verum Reformationis ſcopum tendere voluiſſent, Maieſtatem Regiam rogare debuerant, Aurelianenſem conſtitutionem obſeruari iubere, qua cautum eſt, Vt ius electionis ad tres coniunctim Regni Ordines pertineat, qui tres ſpectatæ probitatis & literaturæ viros deligant, quorum vnius Rex optionem haberet. Hoc enim proximiùs accedit ad antiquos Canones & Decreta, quibus electionis ſuffragium non modò Eccleſiaſticis, ſed etiam populo concedebatur: & Principi ius probandarum aut improbandarum electionum, quæ perperàm eóve inuito factæ fuiſſent. Vnde manifeſtè liquet Reformationem, ad quam Clerus noſter tanto ar-

Aurelian. art.1.

dore anhelat, eò tantùm ſpectare, vt magis magíſque ſuam authoritatem, opes & facultates augeat. Quod nequaquam Reformationis, ſed ambitioſæ potiùs Diſformationis, nomē promeretur. Enimverò ſi quis ab illis percunctaretur, cur magis ſint anxij prouidere, vt in futurum Beneficiis electiuis (vbi vacatio contigerit) præficiantur viri muniis obeundis idonei (neque enim illorum electionis petitio vlla alia ſpecioſa ratione niti poteſt) quàm vt ij qui nunc illis Beneficiis potiuntur, reformationem ineant, incapacéſque remoueantur, inque lo-cum eorum idonei ſubſtituantur, quid ad hæc reſpondeant? Certè negare non poſsint præpoſtera eſſe eorum ſtudia, ac penitus irritantia illam ſuam quam toto animi fuco obtendunt Reformationem, cùm eius conſtituendæ initium faciant ab iis qui deinceps in futurum Beneficiis præficientur (qui nec dum fortè in rerum natura exiſtunt) non autem à ſeipſis qui illis potiuntur. Excipiēt (fingamus enim) iniquum fore, Beneficiorum pacificos poſſeſſores, inſontes, nulliúſque criminis poſtulatos, de ſuo gradu deturbari, quantumlibet ſint imperiti, quia *Turpius eiicitur quàm non admittitur hoſpes.* At hic nodus facilè diſſolui poſſe videtur. Nam præcipua illis fructuum & prouentuum parte relicta, nō admodùm fortaſſe pertinaciter obſtiterint, quominus aliis magis idoneis muniorum functio, cum reliqua prouentuum parte, mandaretur, tum quòd hoc faſce leuarentur, tum quia impares ſe eiuſmodi functioni eſſe non ignorent. Deinde obiici poteſt (& quidem accommodatiùs

modatiùs) ab ipſis allatum Andronici apophthegma; Regem omnia poſſe. Ac ſanè veriſimile eſt ſi tantoperè, vti præſeferunt, huius Reformationis cupidi eſſent, Regiam Maieſtatem illis tam æquam petitionem denegaturam non eſſe (præſertim cùm vnanimiter à toto Clero Gallicano ſupplex ei libellus porrigeretur) vt incapaces omnes ſuo Ordine remouerentur, hoc eſt, ij qui nec munia ſua per ſeipſos obeunt, ne ea ritè obire norunt. Sed reuerà eò non ſpectant (plerique enim ſuam ipſorum remotionem molirentur) ſed in hoc toti ſunt, vt aulicis, qui habitum ſecerdotalem non geſtant, aditus omnis ad Beneficia electiua obſtruatur. Eam enim putant ſplendidam & integram Reformationem fore, ſi omnes Galliæ beneficiarij in ſuis Beneficiis reſiderent, & veſte ſuo Ordini conuenienti vterentur, Miſſáſque frequentarent, nec non Matutinas, Veſpertinas, & alia eiuſmodi Eccleſiæ miniſteria. Quæ omnia ab indoctis, improbis, & malemoratis hominibus æquè factitari poſſunt, atque à doctiſsimis quibuſque & ſanctiſsimis viris. Hanc verò paleatam Reformationem eſſe dicimus, muniaque Eccleſiaſtica longè aliis exercitiis conſtare, ex ſanctæ Scripturæ, & veterum Canonum ſancionibus. Quòd verò nullum ineundæ reformationis modum reperiri poſſe putant, niſi priùs Rex ius ſuum Nominationis illis ceſſerit, ex his ſatis produnt ſe parùm admodum anxios eſſe, ſui Ordinis errores & morum deprauationem emendandi.

Haud enim ignorant Regiam Maieſtatem non facilè paſſuram à ſe tantã poteſtatem & authoritatem abdicari : ſed hanc eos electionis cauſam prætexere veriſimile eſt, quò reformationis iugũ effugiãt, à ceruicibúſque ſuis excutiant, quã tamen ſe expetere ſimulant: ſed eam adumbratæ impoſsibilitati annectunt, vt inde colore quæſito eludant. Nõ ſecus atq; promiſsio nulla redditur & irrita eſt (vt Iuriſconſulti aſſerũt) quum impoſsibilis conditio ei adiungitur. Cæterùm, non vſque adeò ſtupidi ſumus (Dei beneficio) vt neſciamus, hunc præcipuũ Cleri ſcopum eſſe, vt hoc Concilium effectum quidem ſuum aduerſum nos ſortiatur, ad omnes de medio tollendos, qui illorũ errores, corruptelas, & abuſus nõ probãt, ſed reprehendũt. Intereà verò qualiter illud in cæteris articulis effectum habere debeat dicis cauſa & ſegniter inquirunt. Iã enim viginti tres anni poſt Concilij finitionem effluxerunt, & tamen nondum à quibus initiis Reformationem incipere debeant cogitauerunt. Adeò vt idem illis contingat, quod redemptoribus architectis, qui quum certo pretio caducas & ruinoſas ædes in omneſque partes prominentes nutantéſque reparandas cõduxerunt, vnde initium operæ faciant ambigunt, verentes ne primo tuditis ictu totum corruat ædificium. Cæterùm, quicquid ipſi ſuſcipiant & moliantur, in Deo ſpei noſtræ anchoram figimus, qui nos tanquam cauſæ noſtræ vindex & author, tuebitur, próque ſua benignitate, Regis ſupremi noſtri Principis, bonorũque omniũ oculos cæleſti luce ſua illuſtrabit, vt cauſæ noſtræ æquitatem

verita-

veritatémque agnoſcant.

28 IAM verò ad cæteras illorum apud Regiam Maieſtatem ſupplices poſtulationes tranſgrediamur. In his extat vna, qua ſuum ſibi honorem ſeruari petunt, populúmque in hæreſes incidiſſe cauſantur, quòd ſuos Paſtores, non eà qua debuit obſeruantia coluerit. Conſtantini quoque magni exemplum in eam ſententiam afferunt, qui in Concilio Niceno palàm dixerit, Sacerdotes de omnibus aliis hominibus iudicare quidē poſſe, at illos à nemine iudicari debere. Ad quod reſpondemus, perabſurdum quidem fore, ſi Conſtantini illa vox, eo quo proferunt ſenſu, acciperetur, quaſi Sacerdotes in alios omnes imperium, & iuris dicendi poteſtatem habeant, nullus autem in eos. At ne à Rom. quidē Pontifice hoc ipſis conceditur, vt pote qui ſublimem hanc poteſtatem de omnibus iudicādi, nullius autem iudicium ſubeundi, ſibi vendicet. Præterea ſciendum eſt Epiſcopos & cæteros presbyteros Concilij Niceni, quamquam aliàs vitæ eſſent probæ, ſanctáque & pura doctrina imbuti, mutuis tamen inter ſe (vt ſolent etiam pij humanitatis neuos habere) ſimultatibus & contentionibus laboraſſe: adeò vt frequēti Cōcilio alij in alios plures tum libellos ſupplices Conſtantino obtulerint, quibus ius ſibi dici poſtulabant. Quod quum Conſtantinus à Paſtorū moribus (quorum eſt vindictam contemnere) maximè abhorrere animaduerteret, omnes illos ſupplices libellos in ignem coniecit, vt hoc modo illorum querelas extingueret. Vtque qualicunque ſe apud illos excuſatione exſolueret,

De Eccleſiaſticorum honore.

c. ſi Papa diſt. 40.

Euſeb. Eccl. Hiſt. lib. 10. c. 2. Trip. hiſt. l. 2. c. 2.

reſpondit, nolle ſe de illorum cauſis iudicare, quia eorum eſſet cæteros homines iudicare, non autem cæterorum de Sacerdotibus iudicium ferre: ſed ſolius Dei, qui in ſupremo illo iudicij die, ius ſuum cuique redditurus ſit. Deinde (ſed longo poſt temporis interuallo) ſerpente iam in Sacerdotali Ordine faſtu & ambitione, hoc Conſtantini dictum ſeriò vſurpatum eſt, veluti lex quædam ad ſupremorum Principum à Deo conſtitutorum iuriſdictionem declinandam. At iſta hoc ſenſu ab eo minimè dicebantur. Multas etenim poſt Concilij celebrationem leges condidit, quibus Eccleſiaſtici non minùs quàm Laici conſtringebantur. Cæterùm, non tam populi culpa & deprauatione, quàm ſua ipſorum Eccleſiaſtici priſtino ſuo honore exciderunt: maximè verò quod iam inde à multis annis id ipſum quod dicuntur, Paſtores, eſſe deſierint, neglecta verbi Diuini prædicatione, ſanctarúmque literarum ſtudio: adeò vt ſupina illa ignorantia, in quam prolapſi ſunt, eos in contemptum adduxerit.

c. vilißimus. 1. q. 1. Etenim, vt antiquo Canone docemur: [VILISSIMVS computandus eſt, niſi præcellat ſcientia & ſanctitate, qui eſt honore præſtantior.] Et alio Canone ex D. Hieronymo tranſlatitio, Sacerdotes qui Diuini verbi prædicationi incumbunt, duplici honore digni eſſe dicuntur. Alio item ex Pontifice Nicolao petito, execrandi ſunt & deteſtandi Paſtores muti, nedùm vt vllo honore afficiendi

c. ecce. diſt. 95.

fici debeant. Hæc ſunt illius Canonis ipſiſsima verba: [DISPENSATIO eſt nobis cœleſtis ſeminis iniuncta: væ ſi non ſparſerimus: væ ſi tacuerimus. Quod cùm electionis vas formidet & clamet: quanto magis cuilibet exiguo metuendum eſt? Proinde, ſicut non leue diſcrimen incumbit Pontificibus ſiluiſſe quod congruit, ita his (quod abſit) non mediocre periculum eſt, qui cùm debeant parêre, deſpiciunt.] Quoniam verò abſque ſcientiæ adminiculo Sacerdotes ſuo prædicandi & populum inſtituendi munere fungi non poſſunt, Canones poſtulant vt in S. Scripturarum lectione ſint exercitatiſsimi, & vt in verbo Dei prædicando populóque ædificando, tum fidei ſcientia (qua præditi eſſe debent) tum bonorum operum diſciplina, tota animi contentione incumbant. Hæc ſunt cuiuſdam Canonis ex Concilio Toletano deſumpti ipſa verba: [IGNORANTIA, mater cunctorum errorum, maximè ſacerdotibus Dei euitanda eſt, qui docendi officium in populo Dei ſuſceperunt. Sacerdotes legere ſanctas admonentur Scripturas, Paulo Apoſtolo dicente ad Timotheum, *Attende lectioni, & exhortationi doctrinæ, & ſemper permane in his.* Sciant ergo Sacerdotes ſanctas Scripturas & Canones, & omne opus eorum in prædicatione & doctrina conſiſtat, atque ædificent cunctos tam fidei ſcientia, quàm operum diſciplina.] Et certè ſummoperè neceſſarium eſt, Sacerdotes in Scripturis quàm maximè verſatos eſſe: nec

c. vlt. diſt. 43.

c. ignorātia diſt. 38.

enim aliter Sacerdotis,ſed nec Chriſtiani nomine digni ſunt, vt pote Ieſum Chriſtum ignorantes: vt alio Canone ex D. Hieronymo petito docemur,his verbis: [Si iuxta Apoſtolum Paulum, Chriſtus Dei virtus eſt,& Dei ſapientia,& qui neſcit ſcripturas, neſcit Dei virtutem, eiúſque ſapientiam: ſcripturarum ignorantia, Chriſti eſt ignorantia.]Præterea Sacerdotū honos in eo etiam poſitus eſt, vt pauperibus & egenis diuitias Eccleſiæ diſtribuant,vt quodam alio D. Hieronymi Canone dicitur, his verbis: [Gloria Epiſcopi eſt pauperum opibus prouidere; Sed quid? Natus in paupere domo & in tugurio ruſticano, qui vix milio & cibario pane rugientem ventrem ſaturare poteram: nūc ſimilam & mella faſtidio.]Hoc Canone D. Hieronymus innuit, Eccleſiaſticos, ſimulatque Beneficiis cumulati ſunt,ventris præcipuam curam gerere,abiecta omni pauperū ſollicitudine. Ac ſane tantum abeſt vt eos locupletent, (ſicut illis hoc Canone præcipitur) vt è contrà illorū bona retineant, quartam videlicet decimarum, oblationum, & aliorum eiuſmodi Eccleſiæ redituum partem, quæ pauperum eſt. Ac inſuper Xenodochiorum bona multis in locis vſurparunt, ſuóque dominio aſſeruerunt, vt ante à nobis dictum eſt. Ex ſuperioribus igitur Canonibus apparet, Miniſtrorum Eccleſiæ verum & non fucatum honorem, à legitima muniorum ſuorum functione pendere: munia autem eorum in hoc maximè conſiſtere, vt verbum Deí purè prædicent,vitæ probe ſanctæque exemplis populum edoceant,quid eum

facere

c.ſi iuxta. diſt.38.

c.Gloria.12. q.2.

facere vel effugere oporteat, vtque Eccleſiaſtica bona integerrima fide diſtribuant & adminiſtrent. Itaque ſi Cleri proceres, honoris, (quem ſibi à populo eripi conqueruntur) recuperandi atque in poſterum retinendi, rectiſsimam viam inire cuperent, oportuerit eos ad hoſce modò recitatos Canones aures arrigere, iiſque obſecundare. Etenim mercenariorum eſt, alia via, quàm hac ſola honores expectare aut expetere, vt alio quodam Canone D. Auguſtinus docet, his verbis: [S V N T in Eccleſia quidam Præpoſiti, de quibus Apoſtolus Paulus dicit: *Sua quærentes, nō quæ Ieſu Chriſti.* Quid eſt, *ſua quærentes?* Non Chriſtum gratis diligentes: ſed Deum non propter Deum quærentes: temporalia commoda ſequentes, lucris inhiantes, honorem ab hominibus appetētes. Hęc quando amantur à Prępoſito, & propter hæc ſeruitur Deo: quiſquis talis eſt, mercenarius eſt: inter filios eius ſe non computet.] *c. ſunt in Eccleſia & q. 1.*

29 C L E R I Oratores aliam item Regi petitionem ſuperioribus addiderunt, poſtulantes ne ab Eccleſiaſticis cenſuris exercendis impediantur, aduerſus eos qui manifeſti capitaliū criminū & offendiculorū rei ſunt. At verò, de quibus, niſi de ſeipſis aut ſua negligentia, corruptelíſve ſuorum iudicū queri poſſunt? Extant enim Regis Edicta, quibus eis poteſtas conceditur, vbi de diſciplina & cenſuris agitur, ſuas ſententias executioni mandare, nulla impediente tamquam ab abuſu prouocatione. Iuriſdictio Eccleſiaſtica. *Aureliani art. 20. Blæ. art. 59. & 60.*

30 Q V O D verò poſtulant, vt caſus in quibus tanquam ab abuſu prouocare liceat, enu- Appellationes tanquam ab abuſu.

merentur, certiſsimum eſt eos non poſſe aliter deſcribi quàm ex vocabuli abuſus ſignificatione: nempe, vt tanquam ab abuſu appellare liceat in omnibus caſibus, in quibus abuſus ſubeſt ſubeſſéve poteſt. Quos omnes caſus ſigillatim recenſere nemo poſsit, tum quia abuſuum iam infinitus eſt numerus, tum quia noui in dies pullulant, & ab ipſis iudicibus Eccleſiaſticis excogitantur.

Caſus priuilegiati.

31 Qvod autem attinet ad caſus priuilegiatos, quos definiri poſtulant, petunt quod habent. Regiis enim Conſtitutionibus, & Parlamentorum Arreſtis, ſatis enumerati fuerunt, vt alibi à nobis demonſtratum eſt.

De Libertatibus & immunitatibus Eccleſiaſticorũ.

32 Petvnt etiam à Maieſtate Regia vt ſuas ipſis libertates & immunitates tueatur, nec Ieſu Chriſti Miniſtros in plebeiorum ordinem redigi, ſed famulos ob Domini honorem, priuilegiis ſuis perfrui, patiatur. Ac proinde aboleri iubeat decimarum, & aliarũ eiuſmodi ſubuentionum indictiones, quæ ab ipſis Decumani Suſceptores Regij exigere ſolent. At (quod pace eorum dixerimus) haud ſatis rectè intelligũt, in quibus priuilegia & immunitates ipſorum conſiſtant, ex veterum Canonum (quibus ſe parere teneri negare non auſint) ſancionibus. Quibus imprimis iubentur Principibus tributum pendere ac liberaliter perſoluere, Domini Ieſu Chriſti exemplo: nedum, vt eius honoris gratia, ab illis pendendis immunes eſſe debeant, vti Maieſtati Regiæ perſuadere conantur. Ac ſanè, quandoquidem ſe Ieſu Chriſti ſeruos

eſſe

eſſe profitentur, periniquum fuerit ſeruos Domino ſuo pluribus priuilegiis & immunitatibus gaudere. Hæc autem in eam ſententiam verba ſunt Canonis cuiuſdã ex D. Ambroſio tranſcripti: [SI TRIBVTVM petit Imperator, non ei negemus: agri Eccleſiæ ſoluant tributum. Si agros deſiderat Imperator, poteſtatem habet vendicandorum: tollat eos, ſi libitum eſt: Imperatori non dono, ſed non nego.] Ex quo Canone apertè euincitur, bona Eccleſiaſticorum nõ minùs quàm aliorum ſubditorum fortunas, tributis Principum pendendis obnoxia eſſe, Principíque ius competere ea, ex cauſa neceſſaria occupandi, déque iis, prout publica neceſsitas ferat, diſponendi. Eccleſiaſtici quidem ſua illis bona donare non poſſunt (vt hoc Canone D. Ambroſius docet) vtpote qui ea tantùm quaſi precariò poſsideant, nudíque ſint eorum, certis conditionibus, vſufructuarij & adminiſtratores: ac proinde in alios ius dominij transferre nequeant, quod ipſi non habent. At verò vrgente neceſsitate ea Princeps occupare & vænundare poteſt, vt publicis Regni ditioníſque ſuæ neceſsitatibus ſuccurrat, vt ex eo Canone, & iuris communis diſpoſitione apertè colligi poteſt. Quod verò ad perſonalia tributa attinet, iis quoque ſoluendis, Domini Ieſu Chriſti exemplo, Eccleſiaſtici adſtricti ſunt. Idq́ conſtat ex Canone ab eodem Doctore accepto, qui ſic habet: [MAGNVM quidem eſt & ſpeciale documentum, quo Chriſtiani viri ſublimioribus poteſtatibus docentur debere eſſe ſubiecti, ne quis conſtitutionem terreni Regis putet eſſe

c. ſi tributũ. 11. q. 1.

Nouell. 46. c. 1. & 149. c. 3.

c. magnum, 11. q. 1.

ſoluendam. Si enim cenſum Filius Dei ſoluit: quis tu tantus es, qui putas eſſe non ſoluendum? Item Apoſtolus. *Omnis anima ſublimioribus poteſtatibus ſubdita ſit.* Item Petrus Apoſtolus generaliter omnibus fidelibus ſcribit: *Eſtote ſubditi Dominis veſtris: ſiue Regi, quaſi præcellenti: ſiue Ducibus, tanquam ab eo miſſis ad vindictam malefactorum, laudem verò bonorum.*] Adeò vt ex his Canonibus perſpici facilè poſsit, Eccleſiaſticos non magis quàm cæteros ſubditos, poſſe vel debere tam patrimonialia quàm perſonalia tributa, Regi denegare. Fatemur tamen Eccleſiaſticos Nobiles haudquaquam ſuæ Nobilitatis priuilegia amittere, eo ipſo quod in Cleri ordinem tranſierunt. Adeò vt, cùm longiſsima iam temporum conſuetudine obtinuerit, Nobiles immunes eſſe à perſonalium tributorum præſtatione, necnon patrimonialium in multis Prouinciis, Eccleſiaſticos quoq; Nobiles ab iiſdem pendendis liberos eſſe oporteat. At verò quod attinet ad immobilia ſuorum Beneficiorum bona, cùm eorum neque patrimonio, neque dominio adſcribantur, ex horum Canonum præſcripto patrimonialia tributa & onera ferre debent.

In quo ſitæ ſint libertates Cleri.

33. Si qvis verò quærat in quibus igitur Eccleſiaſticorum priuilegia & immunitates poſitæ ſint, reſpondemus in hoc, vt nullum tributum aut aliam indictionem Rom. Pontifici, aut cuilibet alij, dempto Rege, exſoluant: nec enim quicquam ad Cleri tuitionem & commodum Rom. Pontifex præſtat, nullóſque ſumptus impendit, ſicuti Rex facit, vt eos quietos, pace iuſtitiáq;

tiáq; fruentes tueatur. At Reges Galliæ Clerum Regni ſui ſemper fortiter tutati ſunt aduerſus omnes externas indictiones, præſertim verò Pontificias, vt eius rei documentum præſtat hiſtoria, quæ colligi poteſt tam ex edictis priſcorum Galliæ Regum, quàm ex Pontificiis eorundem temporum conſtitutionibus. Quod vt oſtendamus, hic aliquot exempla maximè inſignia leuiter perſtringemus, quę abhinc annis ferè trecentis contigerunt: atque à Philippi Pulchri Galliarum Regis regno initium faciemus, quod incepit anno M. CC. LXXXVI.

34 PONTIFEX Bonifacius VIII. (qui florente hoc Rege ſedem Romanam obtinebat) poſtquam magnum indulgentiarum Iubilæum inſtituiſſet, quod primùm Romæ celebrandum curauit, anno M. CCC. (vt aliàs à nobis dictum eſt:) ſéque Imperatoribus, Regibus, & Principibus, tam in ſpirituali quàm in temporali imperio ſuperiorem pronuntiaſſet, ac pro tali ab innumerabili hominum multitudine, quæ ad illud Iubilęum confluxerat, agnitus fuiſſet, in animum tandem induxit tributa & decimas ab vniuerſo Chriſtiani orbis Clero exigere: atque ab Italia, Sicilia, & aliis finitimis regionibus, in quas facilè manus iniicere poterat, initium fecit. Et certè, Eccleſiam Gallicanam ſub idem iugum mittere meditabatur: ſed ab eiuſmodi indictionibus non eſt auſus tyrannidis ſuæ aculeos inchoare. Orſus eſt igitur ab vſurpatione Collationis beneficiorum in Gallia vacantium, quam ſibi nominatim vendicabat, excluſis Collatoribus ordinariis. Primùm itaque Conſtitutio-

Tyrannis Bonifacij VIII. in Clerũ Galliæ.

c. 1. de decimis in Ext.

c. 1. de præben. & dignit. in Ext.

ne quadam ſanciuit, vt omnia Beneficia, quę vacare contingeret in Curia Romana, vel in finitimis bidui itinere locis, ad ſuam vnius collationem, excluſis cæteris omnibus Collatoribus, pertinerent. Quæ quidem vſurpata reſeruatio multa & opimiora Galliæ Beneficia complectebatur. Tum temporis enim Cardinales, & Archepiſcoporum, Epiſcoporum, & Abbatum bona pars, ferè ſemper Romæ Pontifici aſsidētes commorabantur: quorum Beneficia, cùm è vita migrabant, Bonifacius aut pluris licitantibus, aut aſſeclis & aulicis ſuis, vt plurimùm malè frugi, externis, aut corruptiſsimis hominibus, addicebat. Hanc verò eius ante alias maximè notabilem collationem Epiſcopatus Appamiarum, hiſtoriæ noſtræ memoriæ prodiderunt. Bonifacius enim ciuitate Appamiarum ab Epiſcopatu Toloſano, vnde pendebat, reſecata, & in nouum Epiſcopatum erecta, hunc ipſum nouum Epiſcopatum, in Regis Philippi Pulchri contemptum, & contumeliam, cuidam perfidiſsimo eius inimico contulit: qui identidem palàm effutiebat affirmabátque, Papam & in temporali & in ſpirituali imperio Regi ſuperiorem eſſe. Adeò vt Rex ad compeſcendam hanc hominis importunam garrulitatem, coactus fuerit in eius temporalia bona manum inijcere, eúmque in ius vocare, vt ſibi fidelitatis iuſiurandum præſtaret, déque eiuſmodi contumelioſis Regiæ authoritatis obtrectationibus rationem redderet. Quæ ſanè nimis leuis ac mollis fuit tanti criminis coercitio. Cùm igitur hoc Collationis ius (Rege hunc abuſum tollerante)

Annal. in ann. 1296. at perperam inſcript.

ſibi

ſibi Bonifacius arrogaſſet, quaſi iam ſub iugum miſſo Gallicano Clero inſultans, vt illum Regémque durius premeret, maiora audaciter aggreſſus, Collationem quoq; Beneficiorum Regij patronatus (id eſt, regaliæ) & cæterorum omnium opimiorum vſurpabat, extraordinariiſque Bullis conferebat, quibus Nonobſtantiarum clauſulæ, collationibus Ordinariorum derogatoriæ, inſerebantur. Tandem igitur cùm Rex animaduerteret Pontificem hunc paulatim ſuæ tyrannidi totum regni ſui Clerum ſubiiçere, Antiſtitum, Procerúmque & Optimatum ſuę ditionis celebrem Conuentum indixit, in quo duo capita in Bonifacium ſancita ſunt. Primum eſt, Cùm Bonifacium in Symoniam incidiſſe notiſsimum eſſet, quòd Beneficia pluris ementibus vænundaret, quorum collationem tyrannicè vſurpaſſet, & Epiſcopis, cæteriſq; Collatoribus ordinariis, eripuiſſet: ac proinde criminis hæreſeos reus manifeſtus eſſet (antiqui etenim Canones Symoniam in maximarum hęreſeon numerũ referunt) Placere Regi & Conuẽtui, ne EccleſiaGallicana deinceps imperium Bonifacij agnoſceret, quinimò ſeſe iam ab eius obſequio ſubduceret. Certiſsimum enim, & pro indubitabili axiomate iampridem, etiam apud Eccleſiæ Romanæ ſequaces, obtinuit, Papæ hæretico non eſſe parendum, ſed ei obedientiam denegandam. Alterum caput erat, Placere Regi & Conuentui, ne qua pecunia è Gallia Romam exportaretur. Quæ ſancio iampridem vſitata fuit Regibus noſtris, ad reſecandas Pontificum alas, cùm altiùs volare & ſapere quàm par ſit, at-

quę in ipſos Galliæ Reges aſſurgere moliuntur. Hoc enim modo, obſtructa pecuniarum Romam perferendarum via, Cardinales, cæteríque Antiſtites, qui Beneficia opimiora in Gallia poſſidebant, Romæque aſsiduè morabantnr, redire domum cogebantur, ipſéque Pontifex eiuſmodi Beneficiorum collationem tutò retinere non poterat, cùm illos procul à Romana Curia mortem obire contingebat. His quoque accedebat, quod ipſa Curia Romana graui incommodo afficiebatur, ſimulátque auri Gallicani ad eā tranſuectio & defluxus exareſcere incipiebat. Bonifacius autem aduerſus huius Conuentus placita debacchari quidem, furere, fulmináque eiaculari concupiſcebat: ſed fruſtrà. Irriti enim fuerunt omnes eius conatus, quia hæreſeos crimini implicatus ſeipſum tanto reatu exoluere non poterat. Atque ita Philippus Pulcher ſui regni Eccleſiaſticos ab huius Pontificis tyrannide liberauit, eóſque in ſuorum priuilegiorum & immunitatum fruitione tutatus eſt. At verò non ſecus quàm Clerum Gallicanum noluit à Rom. Pontifice eiúſque Suſceptoribus tyrannidem & rapinas pati, ita nec eas exercere in cæteros eius ſubditos paſſus eſt. Ob eámque cauſam conſtitutionem quandam anno M. C C C. I I I I. (quæ poſtea Philippina dicta eſt) promulgauit, qua prohibebatur Præſulibus, ne quas nouas præſtationes ſeu ſeruitutes laicorum bonis imponerent, néve vllas nouas decimas aut primitias exigerent, ſed eas ſolas quæ longa temporum conſuetudine exigi ſolebant. Quod certè perperàm obſeruatum eſt: ab eo enim tempore, domus, agri,

Prohibitio Eccleſiaſticis ne populum opprimant.

agri, vineæ, prata, & alia eiuſmodi laicorum prędia, aut eorum potiſsima pars, nouis cenſibus & penſitationibus ab Eccleſiaſticis fœdata ſunt, quas vix miſeri poſſeſſores ex toto fundi reditu perſoluere poſſunt. Noualium quoque poſſeſſores coegerunt, (vti & nunc faciunt) decimas nouas & inſolitas ſoluere. Quod nō modò huic Philippinæ Conſtitutioni, ſed & iuri communi contrarium eſt. Et certè hoc in publicam perniciem vergit, cùm agricolas à locis incultis & aſperis ſubigendis & colendis deterreāt, quibus ſua diligentia plerunque damnoſa eſt. *l. 3. C. de alluuio.*

35 CLEMENS V. Rom. Pontifex, poſt Bonifacium Pontificatum adeptus, Gallus erat, Limouicenſis genere, ante apicem Hierarchicum adeptum Archiepiſcopus Burdegalenſis. Qui ſimulátque Pontifex Rom. creatus eſt, Conſtitutionem edidit, qua ſibi Beneficiorum Burdegalenſis regionis collationem vēdicabat: quod certè iam erat tyrannidis in Clerum exordium. Attamen Philippus Pulcher, conniuentibus id oculis paſſus eſt, quia Clemens Gallus erat, ſéque erga Regem amicè ac fauorabiliter gerebat. Et certè dulcedine patriæ captus, ſedem Pontificiam cis Alpes retinuit, ínque amœniſsima Auenionis ciuitate fixit, vbi poſtea tres circiter & ſeptuaginta annos perſtitit. Verùm, hæc ſedis Rom. tranſlatio plus detrimenti quàm vtilitatis Galliæ regno attulit, vt ex iis, quæ mox dicturi ſumus, conſtabit. Papa Clemens V. ſedem Romanam Auenionē tranſfert. *c. & ſi. de Præben. & dignit. in Extrau.*

36 PAPA Ioannes XXII. ſeptuagenarius Clementi ſucceſsit, & ſede Pontificia Auenioni potiri cœpit, anno M. CCC. XVII. vbi Tyrannis Papæ Ioannis XXII. in Clerum.

tyrannicè admodum Pontificiam poteſtatem, in omnes quidem Chriſtiani orbis Eccleſiaſticos exercuit: ſed potiſsimum in Clerum Gallicanum, octo & decem annorum ferè ſpatio. Sic verò ſe res habet. Primùm conſtitutionem edidit, qua edixit, Ne quis plura Beneficia incompatibilia poſsideret, citra Paternitatis ſuæ diſpenſationem: vtque eiuſmodi Beneficia poſſidentes, ea intra bimeſtre eiurarent apud Ordinarium collatorem (excepto tamen eo quod poſtremum impetrauiſſent) aut ſaltem doceret de obtenta à ſe diſpenſatione. Ni fieret intra illud bimeſtre, eorum Beneficia vacantia & impetrabilia pronuntiabat. Cuius Conſtitutionis vi, Cameræ Apoſtolicæ & Curiæ Romanæ compendia & lucra, innumeris diſpenſationum expeditionibus, & multorum Beneficiorum vacantium collationibus, vſque adeò excreuerunt, vt ex iis ingentes pecuniæ aceruos cumulauerit: Omnes enim Bullæ & expeditiones, pluris ementibus addicebantur. Poſtea verò aliam quoque viam corradendæ vndiquaque pecuniæ iniuit, promulgata altera Conſtitutione, in qua præfatus deteſtandam execrabilémque eſſe hominum tam religioſorum quàm ſecularium ambitionem & auaritiam, qua fiebat vt Beneficiis nunquam ſatis explerentur, ſed quò plura poſsiderent, eò plura peterent, abrogat omnes à ſe ſuíſque maioribus conceſſas diſpenſationes ſuper pluribus Beneficiis poſsidendis: vetabátque ne cui plura duobus poſsidere liceret (exceptis Cardinalibus, & Regum filiis) vno ſcilicet animarum curam habente, & altero ſimplici, à tali

c. vt quos. de off. ord. in Extrau.

c. execrabilis. de præb. & dign. in Extrau.

cura

cura vacuo:data tamen illis duorum ex omnibus quæ poſsidebant optione, ea lege & conditione vt intra menſem ab eorum notitiæ die inchoandum, optionem facerent, cæteráque omnia eiurarent, & reipſa dimitterent: quod ni faciant omnibus omnino carerent. Omnium porrò Beneficiorum, quæ huius Conſtitutionis vi vacarent, collationem ſibi ſediq́ue Apoſtolicæ retinebat. Ex qua ſanè Conſtitutione (anno M.CCC.XIX. edita) tam vberrimum lucrum manauit, vt vix dici poſsit quantam pecuniæ vim, quantóſq; nummorũ aceruos huic Pontifici pepererit. Euenit enim vt innumerabilia Beneficia vacarint, quæ poſtea pluris licitanti addicebantur. Eodem illo anno idem Pontifex, tertiã quoque quandam Conſtitutionem edidit, qua ſtatuit vt ex omnibus Beneficiis in poſterum vacaturis, fructus primi vacationis anni ad ſedem Apoſtolicam pertinerent, hoc eſt, ſibi ipſi adſcriberentur. Qui fuit alius nummorum ampliſsimus alueus, qui vaſtæ illius Cameræ Apoſtolicæ gurgite excipiebatur, ſeſéque in eum exonerabat. Adeò vt hiſce artibus hic Pontifex incredibile auri atque argenti pondus conflauerit, vt teſtantur hiſtorici, qui eius vitam literis mandauerunt. Nec enim in Gallia duntaxat Annatas, & alias eiuſmodi indictiones & ſubſidia exigebat, ſed & in Germania, Italia, Hiſpania, Anglia, & in toto ferè Chriſtiano orbe. Quoniam verò rumores in eum de effrænata eius habendi libidine & rapacitate ſpargebantur, biennio poſt Bullam promulgauit ad ſiniſtram de ſe famam diluendam, qua profitebatur ſe hanc Annatarum

c. poſtulaſti. eod.

c. cum nonnulla. de præben. & dign. in Extrauag.

exactionem non vltra triennium producturum. Omittimus autem ingentem illam pecuniam, quã ex Cruciata corraſerat, cui prętexebat belli apparatus, quod aduerſus infideles & barbaros geſturũ ſe profitebatur, Rege Galliarum exercitus duce. His enim commentitiis de cauſis, quibus imperitæ multitudini imponebat, vndiquaque ex omnibus Chriſtianis ditionibus, infinitam vim nummorum cumulauit. Inſuper etiam aliam Conſtitutionem edidit, haud abſimilem ab ea quæ à Bonifacio, (cuius ſuprà meminimus) edita fuerat, qua Collationem Beneficiorum vacantium, morte eorum qui in Curia ſua Pontificia Auenioni vita fungerentur, retinebat. Quæ quidem Curia Cardinalium multitudine, necnon locupletiorum Præſulum Galliæ, Italiæ, aliarúmque Chriſtianarum Prouinciarum ſemper ſcatebat. Tanta autem fuit illorum temporum Galliæ calamitas, vt Regibus fortibus & magnanimis careret. Quippe hoc Pontifice (qui anteà Epiſcopus Cadurcenſis fuerat) tiaram Pontificiam geſtante, Philippus Longus in Gallia ſceptra tenebat, cui Carolus Pulcher eius frater ſucceſsit: quorum vterque paucos regnauit annos: adeò vt non potuerint, aut certè auſi non ſint, tantam huius Pontificis tyrannidem cohibere. Excepit deinde Philippus VI. cognomento Valeſius, Carolo Pulchro vita functo, Regni gubernacula, qui ſtatim ab initio imperij ſui, validè de regni iure conflictatus eſt, multiplicique bello & ancipiti implicitus. Adeò vt non fruſtra metueret, ne ſi in ordinem redigere Pontificem conaretur, eum aduerſum ſe con-

c. Ex debito. de Elect. in Extrav.

ſe concitaret, cuius maxima tum temporis erat poteſtas. Intereà verò accidit, vt cùm hic Pontifex pacatè, nemine repugnante, per decem & octo annos eiuſmodi tyrannidem exercuiſſet, mortem oppetierit, annos natus decem & octoginta.

37 HAVD multo poſt interiecto tempore (annó nempe M. C C C. L X X I I.) Gregorius X I I. ad ſedē Pontificiā euectus eſt, eámq; Romā, Auenione migrans, tranſtulit. Qua migratione facta, euenit vt Romæ poſt eius exceſſum, duo Papæ creati ſint, anno M. C C C. L X X I X. nempe Clemens VII. qui liberis ſuffragiis à Cardinalibus electus eſt, ſedémque Pontificiam denuò Auenionē tranſtulit. Et Vrbanus VI. qui Romæ conſedit, Romanæque plebis tumultuoſis conclamationibus, coactis Cardinalium ſuffragiis, Papa ſalutatus eſt. Strepebat enim vulgus tota vrbe magno clamore, hanc iubentium ſeditioſam vocem, *Romanum volumus, aut ſaltem Italicum:* vt eximius Doctor Baldus teſtis eſt. Et hic quidem Vrbanus à Rom. Pontificum ſequacibus, poſteà pro legitimo Papa habitus eſt, quanquam per vim electus: Clemens autē VII. de albo & ſerie Rom. Pontificum deletus, & longo poſt interuallo alter eiuſdem nominis Pontifex (de familia Medicæa Florentiæ) Clemens numero VII. dictus eſt. Cæterùm, hoc Antipapatus ſchiſma, ad Conſtantienſis Concilij (duobus & quadraginta pòſt annis habiti) celebrationem vſque perdurauit. Illo autem ſchiſmatis tempore, Rex Carolus VI. qui tum regnabat, cum vniuerſo Galliæ ſuo regno huius

Bald in tract. de ſchiſmate.

Tyrannis Papæ Clemētis VII. in Clerum. Clementis VII. partes ſequebatur. Quanquam autem hic Clemens Gallus eſſet, inclementer tamen ſe aduerſus Clerum Gallicanum geſsit, Ioannis XXII. anteceſſoris ſui ſtatim initio Pōtificatus veſtigia ſequutus, indigniſsimis quibuſque modis Eccleſiaſticos excipiens. Annatas quippe Beneficiorum, reſignatione, permutatione, aut morte vacantium, exigebat. Spolia & hæreditates Epiſcoporum & Abbatum ſibi, tanquam eorum legitimo hæredi, vendicabat. Præterea eos eorúmque Eccleſias ad ingentem collationem vrgebat. Adeò vt eo quidem tempore Eccleſiaſtici Galliæ, maxima ex parte vagi huc illuc egeſtate coacti oberrarent, in eas rerum anguſtias & inopiam redacti clementina iſta inclementia & tyrannide. At Rex Carolus eos à tanta calamitate liberauit, Edicto anno M.CCC.LXXXV. edito, quod ritè exequutioni mandari curauit, vt ſuprà ſuo loco copioſiùs à nobis dictum eſt. Deus præterea aduerſus tyrannum hunc Pontificem concitauit propinquum quendam ſuum, Raimondum Tureniū, nobilem certè ac ſtrenuum militem, qui infeſtis armis illum perſequutus eſt, multáque eius oppida apud Cauaros occupauit, & aduerſus eum plurimas muniti ſsimas arces conſtruxit, quarum etiamnum hodie in Auinionenſi Comitatu, ínque Dienſi Delphinatûs agro aliqua veſtigia extāt, quæ poſterorum memoriæ, quædam etiam de rebus ab hoc nobili duce Turenio geſtis cōmendarunt.

Edictū aduerſus Pontificis exactiones. 38 Idem ille Rex, anno M.CCC.VI. aliud quoque Edictum ſanciuit, contra abuſus Rom. Pontificum & Cardinaliū, ſancta & antiqua Decreta,

creta,&Regias conſtitutiones euertentium,magno totius Cleri Gallicani (quem multiplicibus exactionibus vexabant)detrimento,& eorũ priuilegiorum iactura. Vetuit itaq; Princeps ne de cæterò eiuſmodi exactiones & vſurpationes fierent,ſed vt omnes Pontificiæ Conſtitutiones libertatibus Eccleſiæ Gallicanę pugnantes abolerentur, manerentq; eorum priuilegia omnia rata & inconcuſſa. At hoc Edictum exactè & plenè executioni mandari non potuit, ob indomitam Exactorum Pontificiorum peruicaciam.

39 HINC factum eſt,vt ſequenti anno, M. CCCC.VII. Academia Pariſienſis, ſibi adiuncto generali Regis procuratore, apud ſupremã Parlamenti Curiam libello poſtulauerit,vt ſartę tectæ libertates Eccleſię Gallicanę præſtarentur, vtque ab earum violatione Pontificij Exactores abſtinerent.Et quidem Curiæ arreſto cautũ eſt, partibus hinc inde auditis, litiſq; documẽtis inſpectis,vt Annatæ, vacantia, decimæ, & reliqua (quæ Pontifex omnia, ſuorum anteceſſorum tyrannica veſtigia ſequutus,exigi iubebat)abrogarentur,neque amplius exigerentur,vtque omnes Regni Beneficiarij plenè ac pacificè ſuis Beneficiis fruerentur. Cui tamen arreſto illi ipſi Exactores Pontificij morem gerere aſpernabantur, ſeque nouis Bullis excommunicatoriis & fulminatoriis armabãt,quibus Nonobſtantiarũ clauſulę illius arreſti abrogatoriæ inſertæ erant: ſed potiſsimum Ducis Burgũdię fauori innitebantur,qui paulò ante ſopita bella ciuilia rurſum accenderat, vtque in ſuas partes Pontificem pertraheret, clanculum eius Exactoribus ſuppetias

Academia Pariſienſis aduerſus Pontificios Exactores litem mouet.

ferebat,& omni ope iuuabat.

Edictũ malè obſeruatũ propter tumultus Gallicos.

40 HAEC igitur ἀταξία, & arreſti Curiæ contemptus, eundem Carolum VI. mouit, ex Præſulum, aliorúmque Regni Galliæ Eccleſiaſticorum ſententia, Edicto (quod promulgatum eſt anno M. CCCC. XVIII.) iubere, vt Eccleſia Gallicana in ſuorũ priuilegiorum vſu & poſſeſſione reſtitueretur, retineretúrq;: necnon vt omnia in illorum priuilegiorum præiudicium attentata, caſſa & irrita eſſent. Vtque reſeruationes, & Gratiæ exſpectatiuæ in Curia Romana impetratæ, viribus effectúque carerent, omnéſque Pontificiæ exactiones abolerentur. Quod Edictum malè quoque executioni mandatũ eſt: idem enim Dux Burgundus ex Cancellaria Regia, furtim aut aliàs, Reſcriptum Principis ſeu patentes literas, illius Edicti reuocatorias obtinuit, quas priuata ſua authoritate publicari curauit. Nec vllo alio remedio huius Ducis præpotentis quidem & formidandi, impotentiæ & libidini obſiſti potuit, quàm teſtatione ampliſſimi Ordinis, harũ literarũ reuocatoriarũ publicationẽ eius iniuſſu factã fuiſſe. Vnde apparet culpę Regis adſcribi nõ potuiſſe, quod Eccleſiaſtici ſuis libertatibus liberiùs vti frui non potuerint, ſed Ducis Burgundi turbationi, qui tantam ſibi licentiam aſſumebat, bellis ciuilibus animi vlcus tegens. Idem planè hiſce noſtris temporibus dicere poſsimus. At Clero nõ eſt hodie eadẽ querimoniæ cauſa, vt ſuis illius ſæculi anteceſſoribus. Hodie enim Cleri impulſu bella ciuilia renouata ſunt, denuóque in inteſtinos Martis congreſſus recidimus. Itaque rationi cõſentaneum

Annal. in ann. 1418.

Annal. in eod. anno. 1418.

fuerit,

ſuerit, vt omnium huius belli impenſarum onera ſolus ferret, pœnámque temerè litigantium ſubiret: non autem miſella & inſons plebecula. Tantum abeſt vt conqueri iure poſsit, (ſicuti tamen illis ſuis orationibus conqueritur) ſe impediri libertatibus immunitatibúſque ſuis liberè frui.

41 REGI Carolo VI. ſucceſsit Carolus VII. eius filius primogenitus. Et quoniam ad Baſilienſe Concilium, (anno M.CCCC.XXXI. & ſequentibus, habitum,) graues querelæ delatæ fuerant, ex omnibus Chriſtiani orbis regionibus, de immenſa illa nummorum congerie, quæ à Rom. Pontificibus in omnes Eccleſiaſticos indicebatur, generales quædam Regulæ à Patribus Baſilienſibus conditę ſunt, quibus Pragmaticæ Sanctionis nomen inditum eſt: qua quidem ſanctione, Beneficiorum collatio à Ro. Pontifice vſurpata, Ordinariis collatoribus reſtituebatur, Pontificiæ & cæteræ extraordinarię collationes omnes abolebantur, magno Pontificis, totiúſque Curiæ Romanæ faſtidio & dolore. Hanc igitur Pragmaticam Sanctionem Clero fauentem Rex Carolus VII. in ſuo regno ſuſcipi, obſeruaríq; iuſsit, anno M.CCCC. XXXVIII. poſtquam tamen eam examinandam expendendámque curaſſet, in celeberrimo quodam Biturigibus habito Principũ, necnon Baronum, Equitum torquatorum, Præſulum, & grauiſsimorum Theologię, iuríſque Doctorum Conuentu. In quo tamẽ quędam illius Pragmaticæ capita, quę libertates Eccleſiæ Gallicanę & Regias Conſtitutiones oppugnabant,

Pragmatica Sanctio.

Annal. in anno. 1438.

Tria Ludouici Regis XI. Edicta in gratiam Cleri.

(quibus Regia Maieſtas nihil detrahi volebat) immutata ſunt & emendata.

42 REGI Carolo VII. ſucceſsit Rex Ludouicus XI. eius filius primogenitus, qui, tametſi alios omnes ſuperiores Reges deuotione in Ro. Eccleſiã ſuperaret, nihilominus anno M. CCCC. LXIIII. tria Edicta pro libertatibus & immunitatibus Cleri regni ſui tutandis firmandíſque, aduerſus Pontificiam tyrannidem, condidit.

1. Edictum prohibens ne quis Romæ litiget.

Primo quidem ad 19. Iunij edito, Rex præfatus ſe animaduertiſſe quamplurimis moleſtiis ſui regni Eccleſiaſticos à Rom. Pontifice affici, euocationibus ad ſuam ſedẽ, & cognitionis omniũ cauſarum Eccleſiaſticarum retentione, etiam cùm agebatur de ſolo poſſeſſorio vel petitorio beneficiorum: excommunicationibúſque & anathematũ fulminationibus percutere ſolitum, eos qui Romam ad cauſas agendas ire recuſarent: tandem edicit & ſtatuit, Nemini poſthac licere, quenquam in ius vocare ad Curiam Romanam: neque litigatoribus (ſiue petitoribus, ſiue defenſoribus) eorúmve procuratoribus, inſtitoribus, negociorum geſtoribus, fas eſſe in ea Curia deinceps litem conteſtari, iudiciúmve ſubire. Qui ſecus faxint, huícque Edicto non paruerint, bonorum publicationis pœna coercendis, & Beneficiorum ſuorum reditu carituris, notámque incapacitatis vlla vnquam in Gallia Beneficia poſsidendi incurſuris. Præcipítque omnibus ſui imperij magiſtratibus, vt in omnes qui in hoc Edictum inciderint, manus Apparitorum iniici iubeant, eóſque carceribus detineri, donec pœnas ſuæ temeritatis dederint.

43 ALTERVM Edictum vltimo eiuſdem menſis Iunij die ſancitũ eſt. Sed vt quid ei cauſam dederit intelligatur, primùm omniũ ſciendum eſt.in Curia Parlamenti Pariſienſis anteà arreſto conſtitutum fuiſſe, Ne Exactoribus aliiſque Pötificiis Officialibus ſpolia, hæreditateſque Antiſtitum, aut aliorum regni Beneficiariorũ (quas ad Ro. Pontificem pertinere dictitabant) occupare, néve dimidiam partem redituum Beneficiorum incompatibilium, vel in Commendam fiduciariam poſſeſſorum, (quam iidem Exactores Pontificio quoque dominio adſcribebant, eiuſque exigendæ poteſtatem Bullis ampliſsimis, quas ſecum habebant, ſibi tribuebãt) vſurpare liceret. Eadem etiam Curia Exactoribus illis prohibebat, ne ad vllarum aliarum indictionum, quas Ro. Pontifex à Clero exigi iuſsiſſet, ſolutionem quenquam vrgerent. Verùm, rapaciſsimi Exactores ſpreto Curiæ imperio, excommunicationibus, fulminationibus, beneficiorúmque priuationibus vtebantur, aduerſum eos qui indicta iuſſáque tributa pendere recuſabant. Hiſce igitur Exactorum peruicaciſsimis rebellionibus commotus Princeps, hoc ſecundum ſanciuit Edictum, quo eaſdem Curiæ interdictiones repetit & reinculcat, interminatus in ipſos Exactores, cęteróſque omnes Edicti violatores & refractarios, corporum bonorúmque confiſcationis pœnas, nec non etiam exilij, prout delicti atrocitas poſtulare videbitur. Vult iubétque vt illi ipſi violatores corripiantur, & grauiſsimis mulctis afficiantur, ob quas tantiſper dum ſe iis exoluant, vin-

2. Edictum quo prohibetur ne quæ pecuniæ à Clero exigantur.

culis coerceantur, vtque Bullæ illæ fulminatoriæ,& id genus aliæ(quarum terrore tot tantáſque rapinas exequebantur) eis auferantur. Inſuper quoque prohibet omnibus Romanæ Curiæ aulicis, in Gallia beneficia poſsidentibus, aliíſque in eadem bonorum poſſeſſoribus,ne in hoc Edictum committant, ni rebellionis pænas ſubire, profanorúmque bonorum ſuorum confiſcationem,& fructuum temporalium, quę ex eorum beneficiis pendent, iacturam ſubire malint. Graui inſuper iiſdem addita intermina-tione,omnem pecuniã,quæ contra huius Edicti ſanctionem in Gallia à Clero extorquebitur, ex reditibus temporalium beneficiorum, quæ in Gallia aulici Curiæ Romanæ poſsideant, recuperatam iri. Itaque huius Edicti tantarum pœnarum comminatorij vi,Piratæ Pontificij à ſuis illis piraticis deprædationibus abſtinere, ſuáſque Eccleſiaſticis immunitates libertatéſq; ſartas tectas & pacificè fruendas relinquere, coacti ſint.

3. Edictum aduerſus gratias exſpectatiuas Pontificis.

44 Tertium Regis Ludouici Edictum,10. Septembris, eodem anno, promulgatum eſt.Eius autem ſanciẽdi occaſio fuit huiuſmodi. Ante ſuperiora Edicta, plerique tum regnicolæ tum exteri, literati & illiterati, indiſcriminatim Gratias(quas vocãt)exſpectatiuas à Pontificibus tam multas impetrauerant, ad optima quęque totius regni Gallici beneficia aucupanda, vt nullus ferè beneficiarius exiſteret, cui iam vnus, vel bini ſucceſſores deſtinati non eſſent, qui eo mortuo in eius beneficiũ vacans protinus eſſent inuolaturi, Gratiarũ exſpectatiuarum

tiuarum vi ac poteſtate. Erat enim hoc Bullarũ genus, quibus Rom. Pontifex viuentium beneficia conferebat, iúſque impetratoribus tribuebat, eorum poſſeſsionem adipiſcendi illicò poſt mortem poſſeſſorum. Sępe autem, ſiue per obliuionem, ſiue conſultò, multas eiuſmodi Gratias ſuper idem Beneficium conferebat. In poſterioribus verò Bullis, vt prioribus præualerent, clauſulam quandam inſerere ſolebat, quæ *Anteferri* dicebatur, & alias eiuſmodi iuri communi derogatorias. Adeò vt nec ipſe poſſeſſor Beneficij, neque is qui eiuſmodi Bullas impetrauerat, quò ſe verterent haberent, nec in quo potiſsimùm acquieſcerent. Ex his verò maxima enaſcebantur incommoda. Harum enim Gratiarum emptores, moleſtiſsimè ferre ſolebant quòd ſuam pecuniam in huiuſmodi Bullarum inutilium & ſteriliũ comparationem impendiſſent, quum diutiùs ſuperſtites videbant beneficiarios, quibus Bullis illis ſucceſſores deſtinati fuiſſent. Qui inter hos Exſpectatores erant modeſtiores & patientiores, mortem Beneficiariorum non modò expectabant, ſed & expetebant. At in tanto Expectãtium numero, multi ſæpe deprehendebantur intemperantes ac violenti, qui ſibi temperare non poterant, quominùs in vitam eorum, quorum mortem expectabant, inquirerent, vt eos de medio tollerent: atque ita plurimi neci dabantur. Viciſsim verò Beneficiarij poſſeſſores perpetua quadam formidine ſemper agebantur, præſertim cùm opima beneficia poſsidebant. Neque enim dubitabant, quin ſibi iam à Gratiis exſpe-

ctatiuis metuendum eſſet, quia Exſpectantibus, ſucceſſoribus ſibi deſtinatis, ſeriùs viuere viderentur: à quibus tamẽ (vt plurimùm ignotis) ſibi cauere non poterant. Itaque cum fortè obuium in via aliquem habebant, vultum ſtrenui viri præ ſe ferentem, protinus eum Gratiæ exſpectatiuæ executorem eſſe ſuſpicabantur, qui nimis lõgam eorum poſſeſsionem interrumpere velle videretur. Similiter cùm epulabantur, perpetuo timore angebantur, ne vel in cibo vel in potu aliquod Gratiæ exſpectatiuæ pharmacum immixtum eſſet. Deniq̀ue ſuſpecta omnia habebant, miſerámque & anxiam vitam trahebãt, mortis imagine ſemper ob oculos & in animo obuerſante. Graue præterea aliud ex eiuſmodi Gratiis expectatiuis incommodum oriebatur, ad priuatum publicúmque detrimentum pertinens. Tanto enim deſiderio & ardore homines ad eiuſmodi Gratiarum mercimonia comparanda afficiebantur, vt patres ſæpenumerò maximam patrimonij ſui partem diſtraherent, & ex redacta pecunia Bullas Eſpectatiuas emerent: ſpem ſcilicet (at planè incertam) aliquem ex ſuis liberis Beneficiorum obtentione aliquando locupletatum iri. Hinc autem fiebat vt auri & argenti ſignati maxima vis è toto regno exhauriretur, & Romam, ſumma publicæ vtilitatis iactura, exportaretur. Sæpe etiam eueniebat, vt qui Bullarũ Gratias impetrare, ſeu veriùs emere deſiderabant, in earum proſecutione morte interciperẽtur: vel etiam poſt earum obtẽtiõnẽ, in litium, quæ ex iis emergebant (per cõtrarias plerúnque Gratias, aut quo-

uis

uis alio modo)agitatione. In quibus plerunque cauſa cadebant,vnde ſuæ familiæ certũ exitium, aut ſaltem ſumma inopia afferebatur. Cúmque anteà pragmatica Sanctione(qua cauebatur, vt beneficia in literarum peritos & aliquo magiſterio donatos conferrentur) adoleſcentes ad bonarum literarum ſtudia excitarentur, ab his è contrà per exſpectatiuas Gratias (quæ ſolis numerandi peritis fauebant)abducebantur.Prętereà eueniebat,vt eiuſmodi mali ominis Bullis,vt pote quæ votum captandæ mortis inducerent, optima quæque totius regni beneficia in extraneos & peregrinos conferrentur:contra Eccleſiæ Gallicanæ priuilegia, & regias conſtitutiones,quibus Galliæ indigenis tantùm,præcipua beneficia cõferri debeant. Regis enim maximè intereſt,vt eius clientes ſeu Vaſſalli omnes, qui ei fidelitatis hominiũ debent, (quales ſunt omnes beneficiarij, feuda & iuriſdictiones poſsidentes)ſint ei naturali quodam inſtinctu fideles ac beneuoli, cuiuſmodi potius eſſe ſolent indigenæ quàm peregrini & aduenę.Rex igitur Ludouicus harum omnium rationum momentis accuratè perpenſis,hoc Edicto omnem eiuſmodi Gratiarum expectatiuarum impetrationem interdixit, omniúmque aliarum illis æquipollentiũ Bullarũ. Ac inſuper etiam prohibuit, Ne quis beneficiũ vllũ electiuum vacãs à Ro. Pontifice impetraret, niſi priùs ſuum conſenſum & licentiam obtinuiſſet. Non obtemperantibus indignationis ſuæ aculeis & nota plectendis, nec non pecuniarum, quæ ad eiuſmodi impetrationem Romam exportari deprehenderen-

tur, iactura. Portitoribus & Publicanis demandata prouincia, in tales pecunias manum publicam iniiciendi, & cæteris omnibus officialibus ſuis eiuſmodi impetratorum perſonas cõprehendendi, ſuáſq; illis Gratias, ſimileſq; alias Bullas, & acta litium Apoſtolicarum, auferendi, eorúmque bona temporalia in eius manus ſequeſtrandi: grauibus etiã mulctis eos, tanquam Edicti ſui violatores, afficiendi. Adeò vt hoc Edicto viriliter executioni mandato, Clerũ Gallicanum miſera & ſeruili tyrannide liberauerit, eúmque in priſtinam ſuorum priuilegiorum fruitionem reſtituerit. Vulgò de hoc Rege dici ſolet, Galliarum Regibus poſteris quaſi aulicis ephebis cuſtodem remouiſſe, non equidem (vt nonnulli autumant) quòd ſubditos ad longè ampliorem quàm eius maiores tributorum collationem vrgeret, ſed quia tam magno & forti animo Pontificiam tyrannidem procul à ſuo regno abegiſſet. Quod plurimi anteriorũ Regum auſi non fuerant tentare, formidantes tortuoſa & vmbratilia Pontificum tela, videlicet Bullarum bilioſa anathemata. Cæterùm, ſciendum eſt ſapientem hunc Regem ſummam operam adhibuiſſe, non modò vt tria iſthæc Edicta diligenter obſeruarentur: ſed etiam Pragmatica ſanctio. Adeò vt ſuo tempore nihil opus eſſet Romam proficiſci, pro Beneficiis & aliis prouiſionibus impetrandis: quod ęgerrimè Rom. Pontifex, totáque Curia Romana ferebat.

Papa Sixtus IIII. Pragmaticam abrogare tentat.

45 Hoc itaque mouit Pontificem Sixtum IIII. anno M. CCCC. LXXII. vt Conſtitutionem ederet, in qua præfatus, velle ſe o-

ſe omnes controuerſias ex pragmatica ſanctione natas cōponere,& æquam normam(ſuo quidem iudicio)quam omnes ſequantur, adhibere, ſubinde ſtatuit & imperat, vt Galliæ ordinarij (hoc eſt Epiſcopi, & ordinū Regularium principes, penes quos eſt ius Collationis) ſenos totius anni mēſes habeāt, quibus liceat eis beneficia tum temporis vacatura conferre: exceptis tamen Cardinalium Beneficiis, & eorum familiarium qui eos affectabantur, quorum collationem ſibi reſeruabat:tum etiam ſenas Gratias exſpectatiuas,in Beneficia ſex illis menſibus vacatura. Inſuper etiam ſibi retinebat,reliquorum ſenum anni menſium, omnium Beneficiorum quæ vacantia futura eſſent,collationem. At Regi Ludouico hæc tranſactio diſplicuit, nec eam ratam habere voluit, vtpote quæ Pragmaticę, in Concilio Baſilienſi ſancitæ,repugnaret. *c. 1. de treug. & pace. in extrau.*

46 AB eo tempore Rom.Pontifices perrarò admodum authoritatem de Galliæ beneficiis pro arbitrio ſuo diſponendi,citra noſtrorum Regum voluntatem & conſenſum,vſurparunt. Attamen Rex Frāciſcus I.cùm ſibi in Italia amicos comparare cuperet, quibus facilem aditum ſibi ad Ducatus Mediolanenſis, & regnorum Neapoleos & Siciliæ recuperationem ſterneret, cum Pontifice Leone X. anno M. D. XVI. ita tranſegit, vt Beneficiorum collatio, partim Rom. Pontifici, cum Annata tribueretur,partim verò Ordinariis relinqueretur. Electiuorum autem Nominatio Regi: beneficia verò quibuſdam anni menſibus vacatura, literatis viris,& magiſterio donatis conferenda,re- Concordata Regis Franciſci I. cum Pontifice Leone X.

ſeruabantur. Hæc autem inter Regem Franciſcum I.& Leonem X.trāſactio, vulgò Concordatum vocitatur. Atque his quidem modis & artibus,Pontifices,(ſuam denuò,huius Tridentini Concilij ad eorum arbitrium celebrati prętextu,tyrannidem adſtruere cupiētes,) iampridem Eccleſiæ bona dilapidarunt, cùm curam animarum gerere debuiſſent.Et ſpecie quidem prædæ inter ſe & Galliæ Præſules partiendæ, pontem ſibi fabricare conantur, ad planè ſubuertendam Eccleſiam Gallicanam, atque adeò noſtrorum Regum ſceptra quatienda.

Libertates ritè Clero obſeruatæ.

47 Ex hac igitur hiſtorica narratione apertè euincitur, Cleri proceres nullam apud Regem iuſtam conquerendi cauſam habuiſſe, quaſi non æquè diligenter atque eius maiores illorum libertates & immunitates tutatus ſit, aut etiam nūc tutetur. In eo verò quod illas ſuas libertates in hoc conſiſtere exiſtimant, vt nulla tributa, ſubſidia, aut decimas Regi pendant, in quo ſe iuri diuino & humano innixos eſſe prędicant,longè opinione falluntur,pace illorū dictum ſit. Sunt enim illis pendendis adſtricti & obnoxij, ex ſupradictorum Decretorum & veterum Canonum,S.Scripturæ locis in eis citatis innitentium,ſanctionibus.

Paupertas Cleri.

48 Qvod verò vitandæ ſolutionis tributorum cauſa paupertatem ſuam & inopiam obtendunt, nemo eſt qui neſciat eos plus ſatis diuites eſſe. Qui ſi æquè pauperes eſſent atque olim fuēre primitiuę Eccleſię Epiſcopi & cęteri Eccleſiaſtici, tantò certè meliores exiſterent. Nimiæ enim diuitiæ & prouentus ſæpenumerò homines

homines corrumpunt & deprauant. Huc accedit, quod tot tantíſque curis & occupationibus, ad ſuos prouentus diligenter & œconomicè colligendos, & in ſplendidos ſumptus impendendos, diſtrahuntur, vt nullum illis temporis ſpatium ſacroſanctarum literarum ſtudio, & muniis ſuis ritè ac piè fungendis, ſuperſit. Cęterùm, ſi ſua illis latifundia & ampliſsimæ opes non ſufficiunt, opportuna ratio inueniri poteſt, qua fortunas ampliores cumulent, ſine cuiuſquã detrimento. Nimirum, ſi Imperatoris Iuſtiniani exemplum ſequantur, qui Sacerdotum, & aliorum Clericorum Cõſtantinopoleòs numerum, morte decèdentium coarctauit: hac etenim via per ius accreſcendi inmenſas quiſque opes ſibi cõparare poſſet, & fortè tãdẽ exaturari. Si quis verò excipiat, nullos Clericos ſuperfluere in Gallia, tot templorũ miniſterio & ceremoniis obeundis, reſponderi poteſt maximam quoque templorũ partẽ abſque vllo publico detrimento & Chriſtiani nominis inofficioſo facinore, ſupprimi, & in alios publicos vſus conuerti poſſe. Cõſtãtino Magno, Chriſtianiſsimo Imperatori ſatis fuit, in ſua vrbe Conſtantinopolitana (quã omnibus pietatis ſplendoríſque notis egregiis inſignire cupiebat) vnum & alterum Templum condidiſſe. Vnum quidem, Apoſtolorum templum appellatũ, vt doceret Scripturas, Apoſtolorum doctrinæ Chriſtianæ fundamentum, in Templis prædicandas eſſe. Alterũ verò Irenes, id eſt, Pacis, templum nuncupatum, quia Concilij Niceni opera, quod celebrandum curauerat, Eccleſiæ pacem reſtituerat & Arrianorum im-

Nouel. 3. c. 1.

Templa Conſtantinopolitana.

Tri. hiſt. lib. 2. c 18. & lib. 3. c. 18. & lib. 5. c. 39.

pias controuerſias compeſcuerat. Conſtantius quidem eius filius iuxta illud Irenes Templum, eodem in ambitu & contignatione, aliud quoque Sophiæ, id eſt Sapientiæ, Templum extruxit, in Chriſti honorem, qui Patris vera eſt Sapientia, non autem alicuius fœminæ, quæ S. Sophia diceretur, vt imperitè ſæculis poſterioribus plerique fabulati ſunt. Quibus tribus Templis, longo poſt interuallo, duo addita ſunt, vnũ quidem virginis Deiparæ, à Verina illuſtri fœmina, conditum & opibus dotatum: Alterum autẽ S. Theodoro martyri inſcriptum, & à Speratio Senatore clariſsimo ædificatum dotatúmque. Adeò vt tẽporibus Iuſtiniani, quinque tantùm Conſtantinopoli, (quæ latiſsimè patet) Templa fuiſſe conſtet: ſed tamen hic munerus ſatis erat.

De alienatione bonorum Eccleſiæ.

49 Qvod verò cauſantur ſe non poſſe bona immobilia ſuarum Eccleſiarum alienare, vt inde indictas Collationes & Subuentiones Regi perſoluant, niſi ſaltem Pontificis permiſsio interueniat: hoc veteribus Canonibus apertè repugnat, quibus Epiſcopi, & reliqui Præſules omnes, de communi ſuorum Capitulorũ ſententia, prædia ſuarum Eccleſiarum alienare poſsũt, vbi id neceſsitas vrgens requirit, aut cùm eiuſmodi alienatio vtilitati Eccleſiæ cedit, aut cùm fit fundi cum alio fundo permutatione, aut in remunerationem officij accepti. Porrò, tantum abeſt vt Papa adeundus ſit ad obtinendam ab eo alienandi facultatem, vt ne ipſe quidem bona Eccleſiarum alienare poſsit, quantacunque graui vrgente neceſsitate. Quod intelligendum eſt de

c. placuit. c. ſine exceptione. c. ſi quis qualibet. c. qui cũque ſufragio. 12. q. 2.

c. non liceat eod.

eſt de aliis quàm Epiſcopatus Romani,prædiis: quæ perinde alienare poteſt,vt cæteri Epiſcopi ſuorum Epiſcopatuũ fundos,vt modò diximus. Cæterùm, quod attinet ad authoritatem Proſperi Epiſcopi Rienſis, affirmantis (vt Cleri oratores aiunt) nullas vnquam nimis amplas diuitias Eccleſiis eſſe poſſe, ſi modò illæ bene diſtribuerentur: hoc ſanè illis concedi poſſet, ſi conſtaret eas rectè ac piè diſpenſari, & niſi ipſi ex earum nimia copia illis ad luxum abutendi anſam arriperent, atque à pietatis ſtudio & muneris ſui functione(vt paulò antè diximus)auellerentur. Cæterùm,Proſper quidem ait, Eccleſiaſticos Eccleſiæ facultates poſsidere debere, & ſuarum curam abiicere, vt ad perfectionis ſcopum contendant. Atque in hanc ſententiam D.Paulini exemplum profert,qui cùm locupletiſsimus eſſet, omnes ſuas fortunas vænum dedit, & ex iis conflatam pecuniam pauperibus diſtribuit.Deinde factus Epiſcopus,Eccleſię ſuę bona non aſpernatus eſt, ſed ea ſumma fide adminiſtrauit. Affert etiam alterum D. Hilarij exemplum,qui cùm patrimonij ſui partem propinquis reliquiſſet,partem verò vendidiſſet, & redactam ex ea venditione pecuniam pauperibus diſtribuiſſet,ipſum deinde Epiſcopũ Arelatenſem creatũ, tã ſanctè in ſui Epiſcopatus munere verſatum fuiſſe, vt à Chriſti fidelibus multis hęreditatibus & prædiis Eccleſiæ ſuæ collatis,ea tandem diues opum & locupletiſsima euaſerit. Quod Hilarij exemplum ſi Eccleſiaſtici ſequerentur, legitima ſui muneris functione, & rediituum Eccleſiæ in pauperes fideli ero-

c. expediti 12.q.1.

gatione, proculdubiò diuitiarum ſumma copia, (quam tantoperè ſitiunt) illis vndiq; afflueret, & in dies augeretur, frequētiſsimis omniū donationibus & liberalitatibus. Sed cū ea malè adminiſtrēt, (vt in confeſſo eſt) poſſunt equidē dicere, nihil ſibi erogari, ac de eo conqueri nō poſsunt. Vt autem oſtendamus Eccleſiarū bona ab ipſis perperàm adminiſtrari, ſex tantùm Canones veteres in medium proferemus. Primus ex his D. Hieronymi eſt, qui docet Bona Eccleſiæ ad pauperes pertinere. Quod ſi Sacerdotes & Clerici in numero pauperum habeantur, ipſis hiſce bonis paſci licere: ſin aliundè iis victus veſtitúſque ſuppetat, ſacrilegium admittere, ſi in alios vſus quàm in pauperum alimoniam iſthæc bona vertant & collocēt: quod ſi de iis veſcantur & bibant, damnationem ſuam comedere & bibere. Alter Canon eſt D. Auguſtini, affirmantis decimas pauperum egenorum reditus eſſe, eoſque qui eas non perſoluant, apud iudicium Dei reos mortis pauperum qui fame perierint futuros. Quibus verbis docemur bona Eccleſiaſtica in pauperum egenorum alimoniam eſſe diſtribuenda: non autem ad Sacerdotum greges ſaginandos. Tertius & quartus ex Gelaſio epiſcopo Romano ſumpti ſunt, qui præcipiunt vt Eccleſiæ reditus, & oblationes in quatuor partes diuidantur, vnáque quarta pars pauperibus alendis applicetur. Quintus ex Simplicio item Epiſcopo Romano petitus eſt, quo pariter cauetur, vt quarta pars omnium bonorum & redituū Eccleſiaſticorum pauperibus egenis diſtribuatur. Poſtremus eſt D. Gregorij qui ſuo tempore hunc

Bona Eccleſiæ malè adminiſtrata.

c. vlt. 16. q. 1.

c. decimæ. eod.

c. conceſſo. & quatuor. 12. q. 2.

c. de reditibus. eo.

re hunc morem apud ſedem Apoſtolicam obſeruatum fuiſſe affirmat, vt ſingulis recèns creatis Epiſcopis præciperetur, ſuæ Eccleſię reditum in quatuor partes æquales diuidere, quarum vnā ſibi vendicaret, tum ad ſuæ familiæ alimoniam, tum ad peregrinos hoſpitio excipiendos, hoſpitalitatiſque officia exercenda: ſecunda verò ad Clerum pertineret, vt inde ſe aleret: tertia pauperibus erogaretur: quarta denique templis reparandis impenderetur. Si igitur Cleri proceres ritè hoſce Canones obſeruarent, nemo non illis quàm maximas opes cuperet, quinimò quāplurimi eis de ſuis largirentur. Verū cùm iam partis tā malè abutantur, nō eſt quod de aliis quàm de ſe ipſis conqueri debeāt, nec indignari quod liberalitatem pauci in eos exerceant. *c. Mos eſt. eod.*

50 CAETERVM, quod hîc à nobis dicitur, non eò pertinet vt quicquam illis de ſuis opibus detrahi cupiamus, quinimò triplo ampliores illis optauerimus, ſi modò bene nobis cū illis in pura Chriſtianæ religionis doctrina cōueniret, ipſóſque inceſſeret cupiditas, concordię gratia, vt quæ Regi noſtro propoſuerunt exempla Ioſiæ, Ezechiæ, & Ioſaphat purè & ingenuè, citra omnem allegoriam ſequeremur. Vtque verbi Dei gladio ſpirituali (quod ſe facturos ſpondent) in nos belligerarent, nóſque ab erroribus, ſi in vllis verſamur (vt ipſi autumant) reuocarent, aut certè ipſi à ſuis reuocarentur, ſi in erroribus verſari verbo Dei conuincerentur. Vtque in eiuſmodi diſputatione ſe pacifico & moderato animo duci paterentur, nec vllo alio animi motu, quā veritatis ſuæque ſalutis ſtudio *Concluſio.*

agerentur : neque ſibi perſuaderent arma ferrea, Edictáque ſeueriora, maiorẽ vim ad nos debellandos & vincendos, quàm gladium verbi Dei habitura.

Svmmvs dilectionis & concordiæ Pater, vtriuſque religionis omnes afflatu S. ſui Spiritus impellat ad hoc ſanctum Concordiæ per Verbum Dei ineũdæ ſtudium, noſtráſque mentes ſuæ veritatis lumine illuſtret, cordáque noſtra ad eam amplectendam diſponat, ad ſacroſancti nominis ſui gloriam, & miſerandarum animarum noſtrarum ſalutem. Amen.

FINIS.

INDEX MATERIARVM QVÆ IN HOC TRACTATV continentur.

Numerus ad paginam refertur.

A

ABvsvs *Papæ Clementis VII. in collatione Beneficioru Galliæ.* 195
Poteſtas à criminibus capitalibus abſoluendi *conceſſa Epiſcopis.* 263
De abſolutione. 119
Papa Adrianus fatetur abuſus *eſſe in Eccleſia Romana.* 11
Vnde ortus eſt abuſus *vt Epiſcopi munus ſuū per vicarios ſubeant.* 55
Initium abuſus *non reſidentiarum Præſulum.* 74
Rex eſt ſui regni beneficioru patronus, vt ea defendat aduerſus Papæ abuſus. 194
Faceta concio aduerſus Curiæ Rom. abuſus. 212
Appellationes tanquam ab abuſu. 367
Patrum dimiſſorum plauſus & acclamationes. 312
De alienatione *bonoru Eccleſiaſticorum.* 394
De alimonia *Paſtoru primitiuæ Eccleſiæ.* 168
Imperatores & Chriſtiani Principes, eorum quæ ad animæ *ſubditorum ſuorum ſalutem pertinent, curam gerere debent.* 197
Pontifices haud canonicè electi, anathemati *ſunt deuoti.* 292
De appellationibus *Epiſcoporum.* 104
Apophthegma tyrannicum Imperatoris Andronici. 347

Antipapatus. 379

An ad Rom. Pontif. appellare *liceat.* 240

Concilium plures libros Apocryphos *tanquam Canonicos approbat.* 46

De libero arbitrio. 63

Archepiſcopi *duo inopes ad Concilium miſſi.* 32

Papa Sixtus Archæreticus *ex canonum ſententia.* 294

Rex Henricus II. promulgandam curat ſuam declarationem, qua cauſa quibus arma *capere impulſus fuiſſet continebantur.* 111

De aſſeſſoribus *iudicum Eccleſiaſticorum.* 105

B

Impoſitio manuũ apud antiquos Patres ſufficiebat ad inſerendum in Eccleſia Ethnicum nondum Baptiſatum. 81

Bellum *aduerſus Proteſtantes decretum in conuentu Ratisbonenſi.* 41

Bellum *ardens in Germania propter Religionem.* 87

De vnico beneficio *habendo.* 266

Rationes ad amplificanda egena Beneficia. 264

De Beneficiorum *electiuorum electione.* 356

Concilium vulgarem Bibliorum *verſionem probat.* 47

Bulla *Pontificis Pauli, aduerſus Electorem Saxonicum & Landgrauium.* 42

Bullæ *Iulij III. Papæ, ad redintegrationem Concilij.* 89

C

Concilium ad Pont. *Rom. remittit permiſsionem vſus* Calicis *quibus ei libuerit.* 198

Catholici *Germaniæ Concilium optant, propter* Pontificis *exactiones.* 14

Quibus conuenit Chriſtiani & Catholici nomen. 349

Obitus Cardinalis *Creſcentis.* 141

Sacerdotes Cardinales. 224

In

In Decreto Gratiani Canones *ſunt boni & mali*. 315
De ambitioſo titulo, quo ſe Rom. Pontifex Caput *Eccleſiæ eſſe vendicat.* 232
Vnde deductum ſit nomen Capellarum. 45
Cardinalis *Lotharingus in Concilio.* 200
Caſus *priuilegiati.* 368
Ceremoniæ *Sacramentorum.* 80
Diſtributiones quotidianæ Canonicis *& Præbendariis conſtitutæ.* 166
Suppreſſio per mortem Canonicorum *ſuperfluorum.* 265
Chriſtianiſmus *nõ dudum ſtabilitus in Hiſpania.* 212
Tyrannis Papæ Clementis VII.in Clerum. 380
Tria Regis Ludouici XI. Edicta, in gratiam Cleri. 384
Tyrannis Papæ Ioannis 22. in Clerum. 375
Tyrannis Papæ Bonifacij 8. in Clerum *Gallicanum.* 371
Libertates ritè Clero *obſeruatæ.* 392
Paupertas Cleri. 392
Clerus *ſecundum antiquos Canones bona temporalia poſſidere non debet.* 192
Clerus *factus eſt vnus ex tribus Ordinibus totius populi.* 215
Clerus *tria laudabilia exẽpla Regi proponit.* 350
Clerus *Concilium obſeruare cupit in articulis ſibi vtilibus.* 353
Exceptio non recipiendi à Clero *contra ſibi non vtiles Cõcilij articulos oppoſita.* 355
Iura Regia in collatione *Beneficiorum.* 122
Abuſus Pontificis Clementis VII. in collatione *Beneficiorum Galliæ.* 195
Collegia *per ſpeciem inſtituta.* 250
Colloquium *Imperatoris & Landgrauij.* 39
Definitio communicationis *duarũ ſpecierum.* 166
concordata *Regis Franciſci I. cum Pontifice Leone X.* 391
cõſtitutio *Imperatoris ad-*

uerſus Proteſtantes. 17
Congregatio *Fontebellaquei habita.* 149
Conuentus *Lutetiæ.* 150
Conuentus *Piſſiacenſis, in quo de religione diſputatum eſt.* 151
Jus citra cauſæ cognitionẽ *reddi non poteſt.* 346
Conuentus & cõfeſsio *Auguſtana.* 16
De cõfeſsione *auriculari.* 116
Papa *Clemẽs Germanis ſecundũ Auguſtanã* cõfeſſionem *viuendi poteſtatẽ facit, ſi intra bienniũ* Con*cilium non habeatur.* 20
Cõfeſsio *fidei* Proteſtãtium Patribus exhibita. 133
Cõfeſsiones *audiendi licentia, nullis niſi* Parœciarum *rectoribus cõceſſa eſt.* 250
De confirmatione. 82
Triplex cõſenſus *requiſitus in* Paſtorũ *promotione.* 128
Conuentus *Jmperialis Noremberga.* 11
Jndictio Cõcilj *Tridẽtini.* 2
Prudens Conſilium Regis Franciſci I. de Concilio *inſtituendo.* 18
Sapiens Conſilium Regis Franciſci de Concilio. 23
Cæſar & Germani optant Concilij *celebrationẽ.* 10
Papa *Adrianus Germanis ſpondet ſe* Conciliũ *Oecumenicum indicturũ in Germania.* 12
Quale Concilium, *& quẽ in locum conuocari volebant Germani.* 12
Papa *Clemẽs Germanis pollicetur* Concilij *liberi & generalis celebrationẽ.* 20
Quale Concilium *optent* Proteſtantes *manifeſtum faciunt.* 20
Jnſignis diſputatio agitata inter Jmperatorem, Regẽ & Papam, *in* Concilij *celebrationem.* 22
Rex Angliæ & Proteſtantes *intercedunt, ne* Conciliũ *in Italia habeatur.* 28
Rex Angliæ ſuſtinet poteſtatem penes Pontificem *non eſſe conuocandi* Concilij. *ibid.*
Jndictio Concilij *Mantuani.* *ibid.*
Indictio Concilij *Tridentini.* *ibid.*
Oppoſitio Proteſtantiũ *aduerſus* Concilium *Tri-*

denti indictum. 29
Dies ſtatuta, ad incipiendā Concilij *Tridentini celebrationē, à Paulo Papa, index in re ſua propria.* 30.
Landgrauius Concilium *Nationale vtilius fore exiſtimat quàm Generale.* 40
Rex Galliæ nullos Præſules nec Theologos in Conciliū *Tridētinū miſit.* 31
Admonitio Legati Regis ad Concilium 31
Modus viuendi in Concilio *inſtitutus.* 36
Decretum Concilij, *iuſtificans eos qui veram Religionem reformatam profitentur.* 37
Confeſsio fidei Concilij Niceni, lecta & approbata in Cōcilio *Tridētino.* 37.
Concilium *authoritatem traditionum, authoritati S. Scripturarum exæquat.* 43
Concilium *nititur falſis principiis, vt dogmata ſua ſuſtineat.* 50
Concilij *Baſilienſis deciſio, in eam quæſtionem, an*
Virgo Maria concepta ſit in peccato originali. 54
Cōcilium *pro legitimo habitum in Diæta Ratiſbonenſi.* 58
Concilium *Tridentinum cum equo Troiano collatum.* 62
Tranſlatio Concilij *Bononiæ,* 86
Concilij *interruptio propter bella.* 89
Redintegratio Cōcilij *Tridentini per* Iulium 3. 89
Proteſtatio Proteſtantiū *aduerſus* Conciliū, *in conuētu Auguſtæ habito.* 90
Forma in Concilio *obſeruata in proponendis quæſtionibus.* 108
Theologi Proteſtātes *in* Cōcilio. 137
De authoritate quam ſibi ſupra Concilium *vendicat* Pontifex. 234
De authoritate Pontificis *&* Concilij. 24
Subſidium à Pontifice Paulo *ad* Concilium *miſſum.* 249
Approbatio Decretorum in Concilio *ſancitorum, ſalua authoritate ſedis*

Apoſtolica. 361
Concilij *finis.* 310
Concilium *à Pontifice confirmatum.* 313
Concilij *Tridentini forma veteribus Canonibus contraria.* 316
Qui indices ex Canonũ Decretis, in Conciliis *habendi eſſent.* 328
Reges Galliæ Concilium *Tridentinum non probarunt.* 339
Poteſtas præſulibus conceſſa in puniẽdis criminibus. 76
De punitione criminũ *Epiſcoporum.* 107
Cognitio criminum *Epiſcopalium Pontifici attributa.* 252
Poteſtas à criminibus *capitalibus abſoluendi conceſſa Epiſcopis.* 263

D

Nemo Deo *confidere poteſt, quin eundem amet.* 66
De iuris Diuini diſpenſatione. 250
Diſpenſatio *permiſſa Epiſcopis Decretorum huius Concilij.* 300
Diſtributiones *quotidianæ.* 166
Oratio de prælio apud Druidas *geſto.* 208
De diuortio *propter adulterium.* 254
Diæta *Ratiſbonenſis.* 58
Diæta *& conſtitutio Spirenſis.* 15
2. Diæta *Spirenſis.* 15
Doctores *& Bacchalaurei Theologi nuper inuenti.* 5

E

De Xenodochiis & locis calamitoſis, & cur eorum adminiſtratio Eccleſiaſticis *ſublata ſit.* 184
Interpretationes in Eccleſia *receptæ quam authoritatem habere debeant.* 48
Eccleſiaſtici *poteſtatem Imperatores ab imperio ſummouendi ſibi tribuunt.* 61
Reſtitutio Eccleſiarum *reformatarum in Germania.* 113
Ordo Seßionis inter Epiſcopos & Paſtores primitiuæ Eccleſiæ. 217
Qualis erat cultus Dei in primitiua Eccleſia. 174

De titulo capitis Eccleſiæ *quem Pontifex ſibi vendicat.* 232
Cæteræ Eccleſię *non tenentur ad exemplar Romanæ ſe componere.* 236
De authoritate Rom. Eccleſię. 245
Bona Eccleſię *malè adminiſtrata.* 396
Prohibitio Eccleſiaſticis *ne populum opprimant.* 374
Edictum *Regis Henrici II. aduerſus Papam Iulium III.* 98
Edictum *Ianuarij, quo reformatæ religionis exercitium per totam Galliam conceſſum eſt.* 152
De pacificationis Edictis. 341
Edictum *Regis Henrici 2. contra Papam Iulium 3.* 96
De Edicto *Reunionis.* 344
Tria Ludouici Regis XI. Edicta. 383
Edictum *non obſeruatum propter tumultus.* 382
Edictum *aduerſus Pontificis exactiones.* 380
Edictum *prohibens, ne quis Romæ litiget.* 384
Edictum *quo prohibetur ne qua pecunia à Clero exigatur.* 385
Pontifices ſemper electiones *implicarunt, vt ad ſe collationes traherent.* 125
Cognitio Epiſcopis *attributa, contra Regis edicta.* 186
Epiſcopi *portatiui ſine Epiſcopatibus & ſine Eccleſiis.* 33
Epiſcopus *vnicum Epiſcopatum habeat.* 84
Cognitio attributa Epiſcopis *contra Regis Edicta.* 186
Conſuetudine, Epiſcopi *ſacerdotibus ſuperiores ſunt.* 216
Præſeſſio Epiſcopo *Romano attributa.* 219
Incrementum Rom. Epiſcopi. 220
Epiſcopus *Rom. Epiſcopus Oecumenicus factus eſt.* 221
Initium tituli Epiſcopi *Vniuerſalis.* 230
Epiſcopus *Rom. cum Alexandriæ Epiſcopo collatus.* 235
Epiſcopi *Rom. & Conſtan-*

ſtantinopolitanus in cæteris omnibus priuilegiis æqua les, niſi in Conſeſſu. 236
Epiſcopi, *titulum Uniuerſalis fugere debent.* 236
Olim in Gallia Epiſcopi *vxores habebant.* 257
Poteſtas Epiſcopis *conceſſa in Laicos.* 264
Exhortatio ad aliquid erogandũ Epiſcopis *& Parœcis.* 298
De excõmunicatione. 285
Excommunicatio *aduerſus Regem Nauarræam & Principem Condæum.* 287
Iniuſta excommunicatio *vana & irrita.* 289
Papa *Sixtus Canonibus* excommunicatur. 290
Excommunicatio *in leuibus peccatis nullum locum habere debet.* 296

F

De feſtis. 308
Concio de feſtis. 206
De fide *Chriſtiana & credulitate hiſtorica.* 65
Fides, *iuſtificationis noſtræ. cauſa eſt inſtrumentalis.* 67

G

Duo Pontificis Gladij. 233
Mala quæ proueniunt ex Gratiis *expectatiuis* Pontificis. 387

H

Hæreſis *definitio.* 288
Soli pertinaces hæretici. 289
Papa *Sixtus* hæreticus *ex Concilij Baſilienſi ſententia.* 294
Heluetij *& Rhæti Concilium reſpuunt.* 110
De Hierarchia *Sacerdotali.* 214
Solus rumor Regij exercitus in fugam vertit Hiſpanos. 112
De Eccleſiaſticorum honore. 363
Humilitas *Rabina Præſulum.* 284

I

Iconomachia *in Oriente.* 277
De ieiuniis. 305
De Ieſuitis. 282
De imaginibus. 275
Conſilium Papæ *Iulij III. &* Imperatoris *Caroli Quinti.* 92
Conſilia Imperatoris *Caroli*

roli Quinti fracta. 142
Papa Leo IIII. Imperatorem *Lotharium pro ſupremo ſuo principe agnoſcit.* 233
De libertatibus & immunitatibus *Eccleſiaſticorũ.* 368
De immunitatibus *Eccleſiaſticorum.* 300
De ſanctorum intercesſione. 272
Interim *Germaniæ Ratiſbonæ conceſſum.* 20
Inquiſitionis *iniuſtitia.* 204
Concio pia de iuſtificatione *fidei.* 51
De iuſtificatione. 64
De iuriſdictione *primatũ Archepiſc.& Epiſc.* 228
Iuriſdictio *Eccleſiaſtica.* 367
Qui iudices *ex Canonum Decretis in Conciliis habendi ſint.* 328

L

Legati *Armeniæ fidei Romanæ exemplum expoſtulant.* 34
Legati *Proteſtantium in Concilio.* 131
Contentio de præſeſſione inter Legatos *Galliæ & Hiſpaniæ exorta.* 211
De Legatorũ *conſeſſu.* 310
Legati *Armeniæ credunt quod ignorant.* 34
Legati *Regis Caroli IX. in Concilio.* 158
Rex Henricus II. arma capit pro libertate *Germaniæ aſſerenda.* 92

M

Papalis magnificẽtia. 229
Magiſtratus *Monitoriorũ curſum prohibere poſſunt.* 297
Matrimoniũ *ante veterem legem inſtitutum.* 79
De Eccleſiaſticorũ hominũ matrimonio. 255
De matrimonio *eorũ qui ſub patris poteſtate conſtituti ſunt.* 259
De matrimoniis *per raptum initis.* 261
Monachalis reformatio permittens Mendicantibus *bona immobilia acquirere.* 181
Mercurialis *habita* Pariſiis. 146
Formula cultus diuini Miſſa *appellata ab antiquis.* 175

Miſſa *antiqua ſiue liturgia.* 176
Miſſa *hodierna.* 177
Miſſa *ſine communione.* 178
Miſſæ *componi poſſunt ſecundum Canones.* 179
Diſcrimen veteris Miſſæ *& modernæ Pontificiæ.* 182
Moniales *viſitatores habere debent.* 281
Mors *Regis Franciſci I.* 87
Mors *Regis Anglicani Papæ & Patribus grata.* 78
Mors *Regis Henrici II.* 146
Mors *Regis Henrici 2. cui ſuccedit Carolus 9.* 149
Mors *Papæ Pauli 3. cui ſucceſsit Julius 3.* 89
Mors *Papæ Julij 3.* 141

N

Multæ Nationes *deficiunt ab imperio Papæ.* 10
Jus Nominationis *Regis in beneficiis electiuis.* 123
Vndecim inſignes Concilij Tridentini Nullitates. 316

O

Officia *Eccleſiaſtica primitiuæ Eccleſiæ.* 217
Legati Pontificis oratio, *habita in Concilio.* 35
Oratio *ſuper Epiſcopali reſidentia.* 57
Oratio *ad rem faciendam pertinens.* 59
Oratio *in laudem concordiæ Imperatoris & Pontificis.* 140
Oratio *contumelioſa aduerſus Proteſtantes.* 154
Oratio *qua* Pontificem *& Miſſam duas eſſe Eccleſiæ columnas aſſeritur.* 108
Oratio *Cardinalis Lotharingi in Concilio.* 201
Oratio *de tribus hæreſeos radicibus.* 206
Oratio *Præſidis Ferrerij.* 208
Oratio *de 7. Sacramentis.* 210
Orationes *de communione vtriuſque ſpeciei.* 162
Oratio *de bono Patrum Tridentinorum conſenſu.* 311
Oratio *in laudem Concilij.* 109

Oratio

Oratio *Guidonis* Fabri *Domini à* Pibrac *ad Cõcilium.* 160
Oratio P*ræſidentis* Ferre*rij in Concilio.* 201
Oratio *de authoritate* Põ*tificis.* 95
Oratio *alia in laudem* Cõ*cilij.* 207
Oratio *de authoritate Eccleſiæ.* 156
Oratio *de ratione hæreſeon extirpandarum.* 203
Ordines *generales Aureliæ habiti.* 150
De ordinibus *ſacerdotalibus.* 79
Antiquus ordo *Conciliorum.* 5
Recens ordo *Conciliorum celebrandorum.* 6
De bonis operibus. 71

P

Epiſcopi & Parœci, *aut per ſe aut per alios concionari debent.* 55
Portiones *congruæ, vniones Eccleſiæ, datio coadiutorum* Parœcis *illiteratis, & tranſlatio ſimplicium beneficiorum ab vna Eccleſia in aliam.* 169
Parœci *olim Chorepiſcopi appellati.* 223
Parœciæ *in Prioratus conuerſæ.* 298
Pax *Madrica inter Imperatorem & Regem dat terrorem* Proteſtantibus. 15
Pax *tranſacta in Germania, qua conceditur* Proteſtã*tibus exercitium ſuæ religionis liberum. & Cameræ imperialis reformatio, qua hactenus durat.* 143
Papa *Clemens* 7. *Adriano ſuccedit.* 12
Papa *Paulus* 3. *Clementi ſuccedit.* 21
Papa *Iulius* 3. *recipit ſe* Cõ*cilio per S. Spiritum præfuturum.* 89
Rex Henricus 2. Paulum *Termum ad* Papã *mittit Legatum.* 93
Progreſſus Concilij ſub Papa Pio 4. 153
Papa *in duobus Conciliis inferior Concilio declaratus eſt.* 2
Feſtiua fabula de Patriarcha *Aſſyriæ.* 170
Antiqua querimonia orta inter Papam *Bonifaciũ* 8. *& Regem* Philippum

Pulchrum. 189
Papa *Clemens V. ſedem Romanam Auenionem transfert.* 375
Papa *Sixtus 4. Pragmaticam abrogare tentat.* 390
Paſtores *de tuenda ſua exiſtimatione ſolliciti eſſe debent.* 284
Feſtiua epiſtola Patriarchę *Conſtantinopolitani.* 34
Patriarcharum, *primatum & Archepiſcoporum origo.* 226
De iure Patronatus *laici* 121.
De peccato *originali.* 53
Pontificię *authoritatis initium.* 3
Authoritatis Pontificiæ *incrementum.* 8
Pontificiæ *authoritatis diminutio.* 9
Rex Angliæ deficit à Pontifice. 25
Pontifex *ſupra Monarchas euectus.* 154
De authoritate Pontificis *in Principes & temporalia bona.* 187
Pontifex *pacē probat, dū modo integra maneat eius authoritas.* 210
Rex Philippus *Pulcher ſuū aduerſus* Pōtificē *ſummum imperium tuetur.* 189
Academia Pariſienſis *aduerſus* Pontificios *exactores litem mouet.* 381
De Pœnitentia. 113
Præbendæ *Theologales & præceptoriales.* 55
Præconia *& clandeſtina matrimonia.* 259
Pragmatica *ſanctio.* 383
Præſules *& Theologi qui interfuerunt Cōcilio Tridentino.* 30
Poteſtas Præſulibus *conceſſa ſoluendi à non reſidentia.* 75
Præclara conſtitutio Regis ſuper Collatione Præſulatuum. 127
De reſidentia Præſulum. 248
Magnus numerus Præſulū *& Theologorum in Concilio ſub* Pio 4. 123
Quis olim veteribus Conciliis præſideret. 4
De præſeſsione *in Cōciliis & quinam 8. Conciliorū generalium* Præſides *fuerint.* 238

Præ-

Præſcriptio *quinquennalis aduerſus profeſſos.* 283
Priuilegia *Eccleſiæ* Gallicanæ. 108
Vnde Proteſtantium *nomen manarit.* 16
Querela Proteſtantium *apud Regem Fräciſcum.* 18
Proteſtãtes *declarãt quale Concilium optent.* 20
Rex Franciſcus I. *Legatum mittit ad* Proteſtantes. 25
Rex Franciſcus I. *apud* Proteſtantes *per ſuum Legatum conqueritur, de eo quod Rex Nauarræus ſuis ſororius regno fuerit à Pontifice abdicatus.* 26
Occultum conſilium de bello ſuſcipiendo aduerſum Proteſtantes. 39
Excommunicatio & bellum aduerſus Proteſtantes. 58
Proteſtatio Principum Proteſtantium *contra Concilium in Conuentu Auguſtano.* 90
Fœdus Regis Henrici cum Proteſtantibus. 94
Proteſtatio *Nullitatis, Regis Henrici, contra Concilium.* 96
Exercitus Regis in gratiam Proteſtantium *Germaniæ.* 111
De purgatorio. 267
D. Auguſt. purgatorium *ſubdubiè aſſeruit.* 269

R

Rex Franciſcus I. Reformationem *Eccleſiæ optat.* 25
Patres Italici metuunt ſibi à reformatione. 87
De iure Regis in beneficia, quæ ius Regaliæ *appellantur.* 130
Septem edicta Regis Franciſci 2. *de* religione. 146
Reformatio religionis *in conuentu Norembergico.* 14
De ſanctorum reliquiis. 273
De remiſsione *pœnæ & culpæ.* 119
De reſidentia *Epiſcoporum.* 72
Initium abuſus non reſidẽtiarum *Præſulum.* 74

Rex *Henricus* 2.*Heluetiis & Rhætis perſuadet ne Concilium approbent.* 111

S

Scortationis *affinitas.* 260

Securitas *Proteſtantibus conceſſa, aliis quoque nationibus & prouinciis, in quibus publicè dogmata diuerſa ab Eccleſia Romana credũtur & prædicantur, extenditur.* 158

Securitas *Proteſtantibus conceſſa cum clauſula derogatoria Concilio Conſtantienſi.* 135

Sermo *doctificus de vltimo iudicio.* 60

Sermo *inuitans omnes ad lætitiam* 61

Sermo *procax in* Proteſtan*tes.* 136

Seſsio *irrita Bononiæ habita.* 88

Solymanus *profligatus.* 20

Solymanus *minatur Auſtriæ.* 19

De ſacerdotibus ſpuriis. 83

Concilij ſuſpenſio. 139

T

Templa *Conſtantinopolitana.* 393

Concluſio huius tractatus. 397

Plures traditiones *reiiciendæ.* 44

Ordo huius tractatus. 2

De tranſubſtantiatione. 92

Diceſſus Patrum Tridentum. 138

An bona Cleri tributis *pendendis ſint obnoxia.* 241

Origo tumultuum *Gallicorum.* 144

V

De Veniis *Pontificis.* 106

De Veniis *& indulgentiis.* 302

Veniarum *nundinæ.* 304

De commutatione extremæ voluntatis. 184

FINIS

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Errata ſic corrigito.

Prior numerus ad paginam, poſterior ad lineam refertur.

In præfatione.pag.5.lin.18.legendum, Ariſtarchos. 12. 21. anteà Iulius.18. 15.quenquam.31.15.necnon ab ipſo.94.1.geri poſſe 97.19.conſulant.119.vlt. ſibi quædam 127.6. Nominatione.159.21. admonente. 160. 11. de religione 170.20. M.CCC.LXXXIIII. 198.7.vendicat.204. 25. intereſſent creationi 228.10.exercenda. 264.καταχρηστικὴ.265.26.exemplum Iuſtiniani.273.19.cura rerum humanarum cognitioñe.281.22.profeſſus 303.1. ſolutum iri. 315. 9 contulerint.319.8.plenæ.329.31.defendendis,345 2. conceperant.351. 26. allegoricam,